

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MODERN ÖNCESİ DÖNEMDE OSMANLI'DA
PEDERASTİ (1451-1839)

Yasin ÖZDEMİR

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üy. Nuri ADIYEKE

İZMİR 2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Yasin ÖZDEMİR
Öğrenci No : 2014800795
Tez Başlığı : Modern Önceşi Dönemde Osmanlı'da Pederasti (1451 - 1839)

Savunma Tarihi : 17.08.2018
Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Nuri ADIYEKE

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Dr.Öğr.Üyesi Nuri ADIYEKE	Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr.Melih TINAL	Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr.Cihan ÖZGÜN	Ege Üniversitesi	

Yasin ÖZDEMİR tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği (X) / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Modern Öncesi Dönemde Osmanlı’da Pederasti (1451-1839)” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

07/08/2018

Yasin ÖZDEMİR

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Modern Dönem Öncesinde Osmanlı'da Pederasti (1451-1839)

Yasin ÖZDEMİR

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Tarih Yüksek Lisans Programı

Tarihin başlangıcından beri genç erkekler ve erkek çocukları dönem dönem toplumsal hayat içerisinde cinsel bir obje olarak görülmüştür. Tıpta çoğu kez anormal bir cinsel davranışa dönüşen, bir yetişkinin yalnızca ya da öncelikle erkek çocuklarına duyduğu ilgi olarak tanımlanan pederasti kökleri Antik Yunan'a kadar dayanan bir ilişki biçimindedir. Antik dünyada çocukların yetişkin bir birey olmasına yardım edeceği düşünülen bu durum, tek tanrılı dinler ile birlikte dini bir günah sayılarak lanetlenmiştir.

Bu çalışma Modern öncesi dönem Osmanlı hukuksal, gündelik ve edebi hayatında pederasti durumunun nasıl karşılandığı ve kayıtlara nasıl yansıdığı üzerinedir. Çalışma temel olarak üç ana bölümden oluşmaktadır. Öncelikli olarak Osmanlı öncesi ve onunla çağdaş zamanlarda etrafındaki dünyada pederasti davranışının nasıl görüldüğü anlatılmıştır. İkinci olarak farklı kaynaklardan beslenen Osmanlı hukuk sistemi içerisinde yer alan metinlerde devletin pederasti konusuna nasıl baktığı ve ne çeşit önlemler aldığı işlenmiştir. Ardından Osmanlı mahkemelerinde yaşanan ve tespit edilen çeşitli pederasti davaları incelenmiştir. Bu davalar sözlü taciz, cinsel istismara teşebbüs ve cinsel istismar davaları şeklinde ayrılmıştır. Aynı bölüm içerisinde Osmanlı hukukunun temelinde yatan adalet olgusu sonucunda suçu işleyenlerde yaşanan ayırım neticesinde pederasti suçunu işleyen devlet görevlileri, eşkıya ve suhtelerin davaları incelenmiştir. Son bölümde ise Osmanlı edebiyatında genç erkeklere ve erkek çocuklarına yönelik ilginin nasıl yansıdığı anlatılırken, son

olarak Batılı seyyahların gözünden Osmanlı'da pederastinin nasıl görüldüğü işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pederasti, Osmanlı, Hukuk, Mahkeme, Edebiyat.

ABSTRACT
Master's Thesis
Pederasty in Ottoman Empire in Pre-Modern Era (1451-1839)

Yasin ÖZDEMİR
Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of History
History Program

Since the commencement of history, striplings and young boys have been regarded as sexual objects in social life. Pederasty, defined as showing interest by an adult male to young boys is a form of relationship that has its roots in Ancient Greece, and it is generally comprehended as an abnormal sexual behavior in medicine. In ancient ages, this case was perceived as a helpful implument which could help youngsters to become mature individuals. Yet, it was reprobated and deemed as an cursed sin with monotheistic religions.

This work is concerned with how pederasty was envisaged in premodern era of the Ottoman daly life, and how it took part in judicial records and depicted in literary works. The thesis is fundimentally consisted of three different parts: first section is relevant to how pederasty was conceived in premodern world before Ottoman empire. The second part tells about how the Ottoman Empire grappled with this issue in judicial texts nurtured with different resources and what kinds of precautions the authority took to hinder these abuses. Eventually the trials which determined at the Ottoman courts have been scrutinised in detail. These trials have been singled out in three seperate forms: werbal abuses, attempts to sexual harassments, and the experience of sexual abuse suits. In the same section, the suits of statesmen, gangs and bandits who committed pederasty crime have been studied by drawing atention to the segregation between all these culprits owing to basis of the justness of Ottoman Empire's judicial system. Eventually, literary works have been perused with the aim of indicating how the interest to striplings and

young boys had been represented in literature, and the last section is anent European voyager's perception of pederasty in Ottoman Empire.

Keywords: Pederasty, Ottoman, Law, Court, Literature.

MODERN ÖNCESİ DÖNEMDE OSMANLI'DA PEDERASTİ
(1451-1839)

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**OSMANLI ÖNCESİ DOĞU VE BATI TOPLUMLARINDA
PEDERASTİ**

1.1. OSMANLI ÖNCESİ BATI TOPLUMUNDA PEDERASTİ	11
1.1.1. Antik Yunan ve Roma Döneminde Pederasti	11
1.1.2. Bizans ve Ortaçağ Avrupa'sında Pederasti	19
1.1.3. Erken Modern ve Aydınlanma Çağı Avrupa'sında Pederasti	25
1.2. OSMANLI ÖNCESİ DOĞU TOPLUMLARINDA PEDERASTİ	30
1.2.1. Uzakdoğu ve İran Topluluklarında Pederasti	30
1.2.2. Arap Toplumunda ve İslami Kaynaklarda Pederasti	34
1.2.3. Osmanlı Öncesi Türk-İslam Devletlerinde Pederasti	39

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI HUKUKUNDA PEDERASTİ

2.1. OSMANLI HUKUKİ METİNLERİNDE PEDERASTİ	45
2.1.1. Kanunnamelerde Pederasti	45
2.1.2. Fetvalarda Pederasti	55
2.2. OSMANLI MAHKEMELERİNDE PEDERASTİ	68

2.2.1. Sözlü Taciz Davaları	71
2.2.2. Cinsel İstismara Teşebbüs Davaları	77
2.2.3. Cinsel İstismar Davaları	84
2.2.4. Devlet Görevlilerinin Yaptıkları Tecavüzler	92
2.2.5. Eşkıyaların, Suhtelerin ve Bekârların Yaptıkları Tecavüzler	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI EDEBÎ HAYATI VE SEYYAHLARIN GÖZÜNDEN PEDERASTİ

3.1. OSMANLI EDEBİYATINDA PEDERASTİ	113
3.2. SEYYAHLARIN GÖZÜNDEN OSMANLI'DA PEDERASTİ	128
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	144

KISALTMALAR

b.	Bin (oğlu)
C.	Cilt
Der.	Derleyen
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	Editör
EI.	Encyclopaedia of Islam (Second Edition)
EIR.	Encyclopædia of Iranica
İA	İslam Ansiklopedisi
JASSS	International Journal of Social Science
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OTAM	Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
s.	Sayfa Sayısı
ss.	Sayfadan Sayfaya
TTK	Türk Tarih Kurumu
TVYY	Tarih Vakfı Yurt Yayınları
v.	Varak
vd.	Ve diğerleri
YKY	Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

2013’de Yukarı Mısır’da Dahlah Oasis bölgesinde kazı yapan antropologlar 519 numaralı mezarda ilginç bir iskelet örneği ile karşılaştılar. Bu mezarın aslında kazılan 770 mezardan şekil olarak pek farkı yoktur. İskelet dikdörtgen mezarlıkta başı batıya, kolları ve ayaklarını yanlara yerleştirilmiş sırtüstü pozisyondaydı üstelik tüm kemikleri, dişleri, saçları, cildi ve hatta tırnakları dahi mevcuttu. Lakin bu iskeleti ilginç yapan özellik bu değildi. 2-3 yaşında bir çocuğa ait olduğu düşünülen bu iskeletin kemiklerinde anormal kırıklar mevcuttu. Araştırmacılar çocukların vücut yapılarının bir yetiştikine göre daha esnek olduğu halde kollarında ve köprücük kemiğinde yer alan kırıkların çocuğun büyük bir şiddete maruz kaldığını düşünmeye başladılar. Yapılan derinlemesine incelemenin ardından çocuğu fiziksel istismara maruz kaldığını kanıtladılar¹.

Çocuklara ve gençlere yönelik istismarlar çeşitlidir. Mısır’da yaşanmış olayda çocuk fiziksel bir istismara maruz kalmıştır. Tarihin bize gösterdiği durumlardan biri genç erkekler ve erkek çocukların sadece fiziksel değil cinsel ve psikolojik istismara maruz kaldıklarıdır. Konusu itibariyle fiziksel ve psikolojik istismarlar bu çalışmanın kapsamına pek dâhil edilmemiştir. Çalışma konusu itibariyle temelde yetişkin erkeklerin, genç erkeklerle yahut erkek çocukları ile girdikleri cinsel ilişkilerin, tarihi süreçte, farklı kültürlerde nasıl değişim gösterdiği ve bu durumun Osmanlı hukuksal, toplumsal ve edebi dünyasına nasıl yansıdığı üzerinedir.

Bir yetişkinin öncelikli olarak genç bir erkeğe yahut erkek çocuğuna ilgi duyması olarak tanımlanabilecek *pederasti* ², tarihin çeşitli toplumlarında ve dönemlerinde görülmüştür. Yunanca παις (pais: çocuk, oğlan) ve εραστής³ (erastis: âşık) kelimelerinin birleşiminden oluşan bu kelime Antik Yunandan beri yetişkin bir erkeğin, genç erkek çocuklarına cinsel ve duygusal ilgi duyması durumunu tanımlamak için kullanılmıştır. Antik Yunan’da çocuğu olgunlaşması için verilen eğitimde hocaları ile öğrencileri arasında oluşan bilgi alışverişi temelli duruma da *pederasti* dense de bu çalışmada tamamen, yetişkin erkekler ile genç erkekler

¹ Sandra M. Wheeler vd., “Shattered Lives and Broken Childhoods: Evidence of Physical Child Abuse in Ancient Egypt”, **International Journal of Paleopathology**, Sayı:3, 2013, ss. 71-82.

² Janet Shibley Hyde ve John DeLamater, **Understanding Human Sexuality**, Madison, 1997, s.527.

³ Γεωργίου Δ. Μπαμπινιώτη, **Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας** (Yeni Yunan Dili Sözlüğü), Κεντρό Λεξικολόγιας, Αθήνα, 2002, s.667,1305.

arasında yaşanan durum anlatılacaktır. Modern araştırmacılar yetişkin erkekler ile genç erkekler ve erkek çocukları arasında yaşanan durumu yanlış bir isimlendirme sonucu *eşcinsellik* olarak adlandırmışlardır. Michel Foucault, *Cinselliğin Tarihi* adlı eserinde bu türden adlandırmalara karşı çıkmaktadır. Eşcinsellik kavramının XIX. yüzyıl ile birlikte ortaya çıkan yeni bir kavram olduğu için ondan önceki dönemler için bu türden bir tanımlama yapmanın yanlışlığına vurgu yapmıştır. “Livata (yani sodomy) aşinalığı olan birinin, doğru yolu bulmuşken sapan bir döneke olarak görüldüğünü oysa eşcinselin XIX. yüzyıldan itibaren bir tür” olduğunu ileri sürmüştür⁴. Üstelik eşcinsellik yetişkin olan iki hemcins arasındaki ilişkiyi anlatmak için kullanılmaktadır. Eşcinsellik olarak yazarların anlattığı çoğu olay yetişkin erkekler ile genç erkekler arasında belli bir yaş ve statü farkına dayanan ilişki biçimidir. Bu durum için de kuşkusuz en iyi tanımlama *pederastidir*. Khaled el-Rouayheb’in kaleme aldığı *Before Homosexuality in Arab-Islamic World 1500-1800* (Eşcinsellik Öncesi Arap-İslam Coğrafyası 1500-1800) adlı çalışması tam da bu temele dayanarak yazılmış bir eserdir⁵.

Pederastinin temelinde yaş farkının olduğunu belirtmiştik. Tanıda sadece yetişkin olan erkekler ile genç oğlanların ilişkisi olarak geçmektedir. Doğum kayıtlarının tutulmadığı dönemlerde kişiler belli fiziksel özelliklerine göre adlandırılmışlardır. Leslie Peirce bir çalışmasında Osmanlı’da bireyin yaşam çevrimindeki aşamalarına çok dikkat gösterildiğini belirtmiştir⁶. Çocukluk döneminin Osmanlı hukukuna göre tanımlayıcı en büyük özneliliğin, erişkin olmamak yani toplumsal sorumluluğu taşımamak olduğunu belirten Peirce, erkek çocuklarını genelde oğlan, sagir, tıfl gibi kelimeler ile tanımlandığını, kız çocukları için ise sagire, kız çocuk gibi tanımların yapıldığını söylemiştir⁷.

Çocukluğun sona ermesi ise belli bir fiziksel olgunluk emarelerinin görülmesine göre kişiden kişiye değişmektedir. Ebussuud Efendi bir kız çocuğunda gerekli emareleri göstermesi durumunda on iki yaşından itibaren yetişkin

⁴ Michel Foucault, **Cinselliğin Tarihi**, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, 5.Baskı, Ayrıntı, İstanbul, 2013, ss.37-38.

⁵ Khaled el-Rouayheb, **Before Homosexuality in Arab-Islamic World 1500-1800**, The University of Chicago Press, Chicago, 2005, ss.1-12.

⁶ Leslie Peirce, “Ekberiyet, Cinsellik ve Toplum Düzeni: Modern Dönemin Başlangıcında Toplumsal Cinsiyetle İlgili Osmanlı Söz Dağarcığı”, **Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları**, çev. Necmiye Alpay, Ed. Madeline Zilfi, TVYY, İstanbul, 2014, (Söz), s.166.

⁷ Peirce, Söz, s.169.

sayılmasını, eğer emareleri göstermiyorsa en geç on yedi yaşın yetişkinlik yaşı kabul edileceğini belirtmiştir. Erkeklerde ise gerekli emarelerin görülmesi durumunda on iki, görülmediği takdirde en geç on sekiz yaşın yetişkinlik yaşı olarak kabul edileceğini belirtmiştir⁸. Emareler kız çocukları için ilk adet gördükleri zaman olarak hemen hemen bellidir ancak erkek çocukları için bu derece net bir çocukluk üst sınırı mevcut değildir. Erkeklerin genelde sakalı çıkması ve tek başına yetebilme durumu göz önüne alınıyordu. Buluğa giren erkek ve kız çocukları, “tenel iştah uyandırıcı” yani müşteha olabilmektedirler. Erkekler cinsel açıdan arzu nesnesi olma durumu erişkin olması ile sona ermesi beklenmektedir. Erkekler bir kez tam fiziksel olgunluğa eriştiklerinde cinsel nesne olarak dokunulmaz olmuşlardır⁹. Bu dönemde erkekleri tanımlamak için kullanılan *emred*, *sade-rû*, *baliğ*, *emred oğlan*, *şab-ı emred* gibi kelimelerin hepsi erkek çocuğunun sakalsız olmasına vurgu yapmaktadır. Günümüzde ergenlik dönemi olarak adlandırdığımız bu dönemdeki erkek çocukları, yetişkin erkekler tarafından ilgi görmektedir. Birçok yerde bu yaştaki oğlanları tanımlayabilmek için, *mahbub*, *gulâm* gibi kelimelerde kullanılmaktadır.

Modern öncesi dönem Osmanlı hukuksal yapısında erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı tanımlayacak çeşitli kelimeler mevcuttur. Bunlardan ilki şer’i hukuktan gelen *fiil-i livata* (فعل لواطه) tabiridir. Bu kelime Kur’an’da Lût peygamberin helak olan Lût (لوط) kavminden türetilmiştir. Bu kelime aslında genel anlamda partnerler arasında yaşanan anal ilişkiyi tanımlamak için kullanılmıştır. İşlam hukukuna göre yetişkin bir erkeğin, bir erkek yahut erkek çocuk, kadın yahut hayvanla anal yolla ilişkiye girmesi bu kelime ile tanımlanmış ve gerekli cezaları verilmiştir¹⁰. *Fi’l-i şenî* (فعل شنيع) yani *kötü fiil* kelimesi ise hemen hemen livata ile aynı kapsama sahiptir. Bir erkeğin, kadın, erkek çocuk ile anal yoldan ilişkiye girmesine bu isim verilmektedir. Bir davada ise *fena fiil sevdası* (فنا فعل سوداسی) olarak da kullanılmıştır. Nadiren bazı davalarda *ızlâl/ıdlâl* (اضلال) yani doğru yoldan sapma olarak adlandırılan pederasti davalarında, özellikle çocuklara tecavüz etmeye teşebbüs ettiğinde *hıyanet kasdı* (خیانت قصدی) yahut *yapışub te’addi* (یأییشوب تعدی) olarak geçmiştir. En erken kanunnâmelerde ve genelde eşkıya davalarında görülen

⁸ Mehmet Ertuğrul Düzdağ, *şeyhülişlâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1972, s.33.

⁹ Peirce, Söz, s.171.

¹⁰ Kâmil Yaşaroğlu, “Livata”, *DİA*, Cilt:27, İstanbul, 2003, ss.198-200.

oğlan çekme (اوغلان چکمه) terimi ise iki anlama gelmektedir. İlk anlamı oğlan kaçırmadır. Peirce Osmanlı'daki insan kaçırma üzerine yazdığı yazısında bu ilk anlamı üzerinden yaklaşmıştır¹¹. Ancak kaçırılan çoğu çocuk cinsel istismara maruz kalmıştır. Bu yüzden “oğlan çekme” tanımlı davaları incelerken bu iki anlamı göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Modern öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğunda yaşayan erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunun işlendiği bu tezin kaynakları öncelikle Başbakanlık Osmanlı Arşivinde çeşitli fonlarda yer alan defter ve belgelerdir. Osmanlı'da en üst yargı organı olan Divan-ı Hümayun kayıtlarının tutulduğu defterlere *Mühimme Defteri* denilmektedir. Divan-ı Hümayun'da kararlaştırılan konular üzerine padişahın onayı alındıktan sonra düzenledikleri ferman suretlerinin kaydedildiği bu defterlerin çoğu günümüzde Başbakanlık Osmanlı Arşivinde (BOA) yer almaktadır. Ancak en eski tarihli (951/1544, 959/1552) iki defter Topkapı Sarayı'nın arşivinde yer almaktadır. 1554-1905 arasında toplam 263 defterlik bir seri ise BOA'dadır¹². Osmanlı yargı sisteminde Kadı efendilerin idam kararı verme yetkisi olmasına rağmen bu kararının merkez tarafından mutlaka onanması gerekmektedir. Ayrıca devlet görevlisi olan kişilerin yargılanması sırasında da mutlaka İstanbul'dan bir onay alınması gerekmektedir. Tez kapsamında devlet görevlilerinin karıştıkları pederasti davalarının büyük çoğunluğunu mühimme defteri içerisinde yer alan hükümlerden bulmamız mümkündür. BOA'da yer alan mühimme defterlerinin bazıları yüksek lisans ve doktora tezi olarak akademik çalışmalara konu olmuştur. Ayrıca bazı defterleri Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü gerek orijinal yazısı ve gerek Latin alfabesine aktararak bilim dünyasına kazandırmıştır. Bu tez çalışması esnasında BOA'da yer alan mühimme defterlerinin bir kısmı hüküm hüküm dijital ortama aktarıldığı için arşivde yapılan çalışmada cinsel istismarı kapsayacak fiil-i şeni, livata, idlal gibi kelimeler taranarak çıkan dava örnekleri tezde kullanılmıştır.

Osmanlı'da mahkeme sisteminin temelini oluşturan Kadı mahkemelerinin defterleri arşivin *Meşihat* fonunda yer almaktadır. *Şer'iyye Sicili* olarak da adlandırılan bu defterlerin en eski örnekleri Bursa şehrine ait defterlerdir. 1455'ten

¹¹ Leslie Peirce, “İnsan Kaçırmanın Namuslu ve Namussuz Halleri: Osmanlı Dünyasında Hükümdarlar, Eşkıyalar ve Kahramanlar”, **Kebikeç**, Sayı:34, Ankara, 2012, ss.41-60.

¹² Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defterleri”, **DİA**, C.31, İstanbul 2006, ss.520-523.

başlayan bu defterler Cumhuriyet'e kadar uzanan bir seri halinde devam etmiştir. Ancak her şehir, mahkeme kayıtları konusunda Bursa kadar şanslı olamamıştır. Birçok şehrin sicili hem bu kadar eskiye uzanmamış hem de bu kadar seri bir şekilde devam etmemiştir. 9883'ü İstanbul'a ait olmak üzere 17.000'den fazla sicil günümüze ulaşmıştır. Siciller dar uzun defterler olup, sayfa sayısı 10-20 ile 200-300 arasında değişebilmektedir. Bazı sayfalarda tek bir dava yer alırken bazı sayfada 5-6'sının yazıldığı olmuştur. Bu yüzden bir sicil 400-500 kayıt içerebilir. Davaların çoğunluğu Türkçe tutulurken, bazı davalarda kayıtlar Arapça tutulabilmektedir. Standart bir yazı stili olmadığı gibi standart bir içeriği de mevcut değildir. İçerisinde alelâde vak'alar, cinayetler, nikâh ve vergi kayıtları, narh uygulamaları, tayinler, lonca davaları, vakfiye gibi birçok konu yer almaktadır¹³. Hazırlanan bu tezde sicillerin yapısal hacimden dolayı ağırlıklı olarak akademik çalışma olarak hazırlanmış siciller kullanılmıştır. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarına konu olan siciller öncelikli tercih nedeni olmuş ayrıca kitap olarak çeşitli yayınevlerinden çıkan sicil çevirileri taranmıştır. Özellikle Konya, Manisa, Sivas vb. illerin mahkeme kayıtlarının bir kısmı Latin alfabesine aktarılmıştır. Siciller konusunda bir diğer kaynak çalışması İslam Araştırma Merkezi'nin (İSAM) yayın hayatına kazandırdığı başta Üsküdar olmak üzere İstanbul'un çeşitli bölgelerinin sicilleri üzerinden yapılmıştır. Değişik tarihleri ve değişik semtleri kapsayan bu değerli çalışma tez için çok değerli dava örneklerini sunmuştur. Halit Oğan'ın dava özetlerini yazdığı Ankara'nın 1 ve 2 numaralı Şer'iyye Sicilleri adlı çalışmasında yer alan davalar taranmış ve dava görüntülerine ulaşılmıştır. Son olarak toplumsal cinsiyet ve cinsellik konuları bir süredir Osmanlı tarihi araştırmaları içerisinde yerini bulmuştur. Örneğin, Leslie Peirce'nin Gaziantep'in 1 ve 2 numaralı şer'iyye sicillerini kullanarak hazırlamış olduğu "Ahlak Oyunları" adlı çalışmasında tezin konusu ile alakalı davalar tespit edilip davanın görüntülerine ulaşılmış ve tarafımızca Latin alfabesine aktarılarak değerlendirilmiştir. Bu uygulama, tezin konusu ile alakalı kitaplarda yer alabilecek davaların tespitinin çoğunda uygulanan bir yöntem olmuştur.

Tezimizin hukuk bölümü için Ahmed Akgündüz'ün Latin alfabesine aktardığı ve son olarak 11. cildinin yayınlandığı *Osmanlı Kanunnameleri* serisi kullanılmıştır. Bu kanunnamelerde erkek çocuklarına yönelik kaçırma ve cinsel istismar suçlarına

¹³ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *DİA*, C.39, İstanbul 2010, ss. 8-11.

nasıl cezalar verildiğini II. Mehmed (Fatih) kanunnamesinden III. Ahmed'e kadar görmemiz mümkün olmuştur. Hukuk bölümünün bir diğer ayağını oluşturan kısım ise Osmanlı Şeyhülislamların konu hakkında verdikleri fetvalardır. Osmanlı hukuk sisteminde davanın şer'e uygunluğu konusunda son kararı verecek kişi olan şeyhülislamlar çeşitli dönemlerde erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davalarına fetvalar vermiştir. Bazı şeyhülislamların verdikleri fetvalar kâtipleri tarafından toparlanmış ve bir kitap haline getirilmiştir. Çoğunluğu el yazması olan bu eserler günümüzde başta Süleymaniye El Yazmaları Kütüphanesi olmak üzere çeşitli kütüphanelerde bulunmaktadır. Bu fetva kitaplarından çok önem verilen bazıları matbaanın gelişi ile birlikte matbu olarak çoğaltılmıştır. Ayrıca günümüzde birçoğu tez ve diğer akademik çalışmalar ile bilim dünyasına kazandırılmıştır. Tez çalışması esnasında gerek Süleymaniye Kütüphanesinde ve gerek diğer kütüphanelerde el yazması halinde bulunan fetva kitaplarının en önemlileri taranmış ve çalışmaya dâhil edilmiştir. Matbu olarak basılan fetva kitaplarına İSAM Kütüphanesi başta olmak üzere çeşitli kütüphanelerden ulaşıp taranmıştır. Klasik yayınlarının ve bazı diğer yayınevlerinin Latin alfabesine aktarıp kitaplaştırdıkları fetvalar ve son olarak üniversitelerde yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmış fetva çalışmaları tezimizde kullanılmıştır.

Hazırlanan bu çalışma içeriği itibari ile ağırlıklı olarak tarih disiplini kapsamaktadır. Ancak gündelik hayatın anlatımında edebî eserler büyük bir yol gösterici olduğu için Osmanlı döneminde nazım ve nesir şeklinde hazırlanan edebî eserler çalışmanın bir bölümü için kullanılmıştır. Osmanlı döneminde hazırlanan nazım ve nesir eserlerini pederasti bağlamında değerlendirmek hem bu tezin kapsamını hem de tarih disiplini ile yetişen bu satırların yazarını aşmaktadır. Bundan dolayı Osmanlı Edebiyatı ile uğraşan akademisyenlerin çalışmalarından hareketle edebî hayat hakkında bir bölüm oluşturulmuştur ve özgünlük iddiası yoktur.

Osmanlı edebî eserleri kadar gündelik hayatın tarihini anlatan kaynaklardan biri Osmanlı'ya gelen seyyahların kaleme aldıkları gezi notlarıdır. Seyahatname olarak adlandırılan bu türdeki anlatımları ele alırken kuşkusuz çok dikkatli olunmalıdır. Gelen seyyahların çoğu hayalindeki doğu ile gördüğü doğu imgesini birleştirmeye çalışmıştır. Bazıları kısa bazıları uzun süreler kalarak halkı anlamaya çalışmışlar ve başından geçen yahut geçtiğini söylediği olayları kaleme almıştır. Bu

eserler döneminde basılırken bir para gayesi ile basıldığı için içine birçok ilgi çekici olay yaşanmadığı halde dâhil edilebilmektedir. Yine de hem Avrupa gözü ile Osmanlı'daki olaya nasıl bakıldığına hem de Osmanlı imajının bu konuda nasıl değerlendirildiğine dair bize çok değerli bilgiler sunmaktadırlar.

Hazırlanan çalışmada kaynak eserlerinin yanında araştırma eserleri de kullanılmıştır. Burada dikkat çekici bazı unsurları açıklamak yerinde olacaktır. Bu çalışma hukuksal kaynakları kullanan ilk çalışma örneklerinden biridir. Pederasti yani erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusu genelde edebî eserler, seyahatnameler yahut Osmanlı'da mahkeme kayıtlarına dayanmayan günlüklere dayanarak, ahlâki kaygılar çerçevesinde yazılmıştır. Bunlardan biri Rıza Zelyut'un *Osmanlı'da Oğlancılık*¹⁴ adlı eseridir. Temel amacı Osmanlı toplumunda oğlancılığın ne kadar yaygın olduğunu kanıtlamaktır. Giriş bölümünde “bu konudaki akademik karartmaya darbe indirdiğini” iddia eden Rıza Zelyut, “yeni arşiv belgeleri” ışında Osmanlı'daki oğlancılığın aslında ne kadar yaygın olduğunu iddia etmektedir. Hatta bu konuda Osmanlı sistemi içerisinde yetişen Mustafa Kemal Atatürk'ün, Osmanlı sisteminden nefret ettiğini ve bu nefretinin büyük bir kısmının da yaşanan oğlancılık ile alakalı olduğunu belirtmiştir. Zelyut'un eserini eline alan bir kişinin öncelikli olarak “yeni arşiv belgeleri” diye bahsettiği belgeleri aramak çabası içerisinde olabilir ancak bu konuda kitabın hiçbir bölümünde BOA¹⁵ yahut yurt dışındaki herhangi bir arşivden alınma bir belge mevcut değildir. Yazarın “belge” olarak bahsettiği ve eserin neredeyse tamamını oluşturan edebi ürünlerdir. Yazarın romanının dahi dipnot olarak gösterilen çalışmada, bazı konular da içeriği itibariyle bir takım yanlış değerlendirmelere maruz kalmıştır. Örneğin bu çalışmada da kullanılacak olan *Dellaknâme-i Dilküşa* isimli eserde bahsedilen müşterileri ile para karşılığı cinsel ilişkiye de giren tellakların tek seferlik yahut bir gecelik ilişkilerinin fiyatları yazmaktadır. Bu fiyatı tanımlamak için de yazar *narh* kelimesini kullanmıştır. Narh, tarih terminolojisinde Osmanlı'da bir malın fiyatının devlet tarafından belirlenmesi olsa da asıl karşılığı “fiyat” kelimesidir. Dellaknâme'nin yazarı da tellakların aldıkları ücretleri *narh* olarak tanımladığı için Zelyut bunun sadece tarihsel anlamını kullanarak, cinsel ilişki fiyatlarının devlet tarafından belirlendiğini ve aslında devletin bir nevi fuhuş sektörünü idare ettiğini iddia

¹⁴ Rıza Zelyut, **Osmanlı'da Oğlancılık**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2016.

¹⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

etmektedir. Lakin tutulan hiçbir narh defterinde bununla ilgili bir kayıt yoktur. Kitabının temel noktası kölelik sisteminin bir getirisi olarak pederastinin Osmanlı'da çok yaygın olduğunu ve aslında bunun Arap kültürü olup, Türk kültüründe böyle bir olgunun olmadığından bahsetmektedir. Ancak hem Divan-ı Lügati't-Türk'te hem de dönemine ait diğer kaynaklarında Türk kültüründe pederasti örnekleri görülmektedir. İsmet Zeki Eyüboğlu'nun kaleme aldığı *Divan Şiirinde Sapık Sevgi*¹⁶ adlı eseri isminden de anlaşılacağı üzere divan edebiyatına yer alan şiirlerden yola çıkarak Osmanlı'da "sapık sevginin" ne kadar yaygın olduğunu kanıtlamaktır. Halit Erdem Oksağan'ın, *Sultanlar Devrinde Oğlanlar* adlı eseri hukuksal kayıtlar dışında genelde Osmanlı kroniklere, edebî eserlere ve seyahatnamelere dayanmaktadır¹⁷. Kitaba yönelik yapılabilecek en büyük eleştiri bölüm başlıkları konusundadır. Daha öncede bahsettiğimiz gibi eşcinsellik bu dönemde yaşanan olaylar için kullanılabilecek bir adlandırma değildir. Khaled el-Rouayheb'in kaleme aldığı *Before Homosexuality in Arab-Islamic World 1500-1800* (Eşcinsellik Öncesi Arap-İslam Coğrafyası 1500-1800) çalışması Osmanlı coğrafyasında yaşayan Arap tarihçilerini temel almaktadır. El-Rouayheb'in çalışması genel olarak Osmanlı dönemindeki Arap coğrafyasından bahsettiği için bu çalışmada Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerindeki davalar incelenmeyerek sadece Anadolu ve Balkan bölgesinde yaşanan pederasti vakaları incelenmiştir.

Bu çalışmada tarihsel yöntem kullanılmıştır. Kullanılan materyaller tarihsel yöntem kullanılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma 1451 ile 1839 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bu sınırlamanın nedeni günümüze ulaşan en eski mahkeme kayıtlarının ve kanunnamelerin II. Mehmed dönemine kadar uzanmasıdır. Bundan dolayı II. Mehmed'in tahta çıktığı 1451 başlangıç noktası olarak alınmıştır. 1839'da yayımlanan Tanzimat Fermanı ile de Osmanlı büyük bir değişim yaşayarak Batı hukuk sistemini kabul etmeye başladığı için üst sınır olarak bu tarih belirlenmiştir.

Çalışmamız üç temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümün ilk kısmında Antik Yunan'dan başlayarak 1800'lerin başlarına kadar Avrupa kıtasında görülen ve zaman içerisinde değişen pederasti algısından, ikinci kısmında ise Uzak Doğu'dan başlayarak İran, Arap ve Osmanlı'ya kadarki Türk devletlerinde görülen pederastinin boyutları değerlendirilmeye çalışılmıştır. İkinci bölüm ise Osmanlı hukuksal

¹⁶ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Divan Şiirinde Sapık Sevgi*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1968.

¹⁷ Halit Erdem Oksağan, *Sultanlar Devrinde Oğlanlar*, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2014.

metinlerine dayanmaktadır. Bunların ilk kısmını Padişahların kanunnameleri ve şeyhülislamın fetvaları oluşturmaktadır. İkinci kısımda Osmanlı mahkemelerinde görülen sözlü tacizler, cinsel istismara teşebbüsler ve cinsel istismar davaları değerlendirilmiştir. Ardından kanunnamelerde ve fetvalarda görülen statü farkından dolayı devlet görevlilerinin ve eşkıyalar ile suhtelerin pederasti suçunu işlemesi durumunda görülen davalar incelenmiştir. Üçüncü kısımda ise mahkemelere yansıyan pederasti konusunun edebiyatta ve seyyahların eserlerine nasıl yansıdığı incelenmiştir.

Bu tezde Osmanlı'da "oğlancılığın" toplumsal hayat içerisindeki yaygınlığı tartışılmayacaktır. Bu tartışmayı başlamadan sonlandıran kuşkusuz tecavüz kavramının kendisidir. Günümüzde bile yaşanan istismarların ve tacizlerin çok az bir kısmı adli vaka olmaktadır. Modern öncesi dönemde bu durumun çok farklı olduğu düşünülemez. İkinci bir neden ise bu tez çalışmasında mahkeme kaydı olarak genelde Latin alfabesine aktarılan siciller tercih edilmiştir. Örneğin bir bölgenin 50 yıllık süreçteki mahkeme kayıtları taranarak yörede görülen pederasti davaları incelenmemiştir. Çünkü bir sicilin neredeyse 2000 hükümden oluşması ve cinsel istismar davasının mahkemelere çok yansımaması nedeniyle böyle bir yöntem izlenmeyerek, çeşitli yörelerdeki pederasti davaları incelenmiştir.

Bu çalışma birçok sorunun cevabını bulmak gayesi ile yazılmıştır. Bunlardan ilki bu güne kadar sürekli olarak ahlâki kaygılar ile üstün körü yahut edebiyat eserleri kullanılarak oluşturulan pederasti algısının mahkemelere nasıl ve ne şekilde yansıdığıdır. Devletin pederasti konusunda ne tür tedbirler aldığı yahut almadığı cevaplanmaya çalışılan bir sorunsaldır. Eğer önlem alındıysa bunun neden başarısız olduğu araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Pederasti konusunda mahkemelerin ne türden ceza verdiği ve bunun kanunnameler ve fetvalarla ne denli örtüştüğü dikkate alınarak, seyyahların anlattıkları pederasti vakalarındaki cezalarla karşılaştırılmıştır. Modern öncesi dönemde Osmanlı mahkeme kayıtlarında davalar genelde özet şeklinde olduğu için içerisinde ayrıntı tespit edebilmek çok zordur. Ancak yine de mahkeme kayıtlarından toplumun bu konuda ne düşündüğü ve pederasti olayını nasıl gördükleri mahkemede bireylerin olayı tanımlama şekilleri üzerinden incelenmiştir. Bu tez pederasti konusunda son sözü söylemek yerine giriş

mahiyetinde bir çalışma olduğu göz önünde bulundurularak ileride bu konu yapılacak çalışmalara bir kapı aralaması mit edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ÖNCESİ DOĞU VE BATI TOPLUMLARINDA PEDERASTİ

1.1. OSMANLI ÖNCESİ BATI TOPLUMLARINDA PEDERASTİ

1.1.1. Antik Yunan ve Roma Döneminde Pederasti

*Genç adam, yanağın bu kadar yumuşak oldukça seni okşamaktan hiç
vazgeçmeyeceğim, bu yüzden ölsem bile.*

Megaralı şair Theognis uğrunda ölümü göze aldığı dileği yani genç bir erkek tenine dokunma, onunla ilişkiye girme isteği onun döneminde ve coğrafyasında yaşayan bazı insanların görüşünün bir yansıması olarak düşünülebilir. M.Ö. VI. yüzyılda yaşayan ünlü Atinalı reformcu Solon “Bir oğlanın, bir kadının genç büyüünden yararlanmanın” gerçek bir hazine olduğunu söyler. Theognis ile aynı yüzyılda yaşayan Anakreon ise: “İç dostum, (delikanlının) ince, yumuşak kalçalarının şerefine iç!” diyerek çağdaşını desteklemiştir¹⁸. Straton ise; “On iki yaşında bir oğlanın tazeliği arzu uyandırır, ama on üçünde daha da hoştur. On dördünde açan aşk çiçeği daha tatlıdır ve on beşinde cazibesi artar. On altı, ilahi yaştır¹⁹” diyerek bir yaş aralığı belirtmiştir.

Günümüzde Antik Yunan denildiğinde felsefe, savaş, mimari geldiği gibi aslında pederasti olarak adlandırılması gereken, yetişkin bir erkek ile genç yaştaki erkek çocuklar arasında yaşanan duygusal ve fiziksel ilişkinin serbestliği de akla gelmektedir. Yanlış bir ifade olarak bu ilişki türü “eşcinsellik” olarak isimlendirilmiştir. Lakin Antik Yunan dünyasında böyle bir tabir yer almamaktadır. Yunanlılar “oğlanlara eğimli” yahut “kadınlara eğimli” olarak bir tanımlama yoluna gitmişlerdir. Günümüzde bu kavram yetişkinliğe ermiş iki aynı cinsiyete sahip bireyler arasında yaşanan duygusal ve fiziksel ilişkiyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kavramı Antik Yunan dünyasına adapte etme konusunda bazı

¹⁸ Maurice Sartre, “Antik Yunan’da Eşcinsellik”, **Batı’da Aşk ve Cinsellik**, Der. Georges Duby, çev. Ayşen Gür, 2. Baskı, İletişim, İstanbul, 2015, s.61.

¹⁹ Rey Tannahill, **Tarihte Cinsellik**, çev. Sinem Gül, Dost Kitabevi, Ankara, 2003, s.77.

bilim insanları tarafından değişik görüşler ileri sürülmüştür²⁰. Bu konuda bilim insanlarını ayıran en tartışmalı konu Platon'un *Şölen* adlı eserinde aşkın kökeni üzerine yapılan tartışmada Aristophanes'in anlattığı hikâye üzerine yaşanmıştır. Aristophanes eskiden insanların iki kafa, dört kol ve dört bacak, iki üreme organına ancak tek kalbe sahip canlılar olduğunu belirtmiştir. Bunların üç cinsiyeti olduğunu yani kadın-kadın, erkek-kadın ve erkek-erkek olarak yaşadıklarını söylemiş ancak Zeus'a karşı yaptıkları bir isyan sonucunda tanrı tarafından bunların ikiye bölündüğünü ve ceza olarak sürekli kalplerinin diğer yanını aradıklarını belirtmiştir. Hikâyenin devamında ise Aristophanes kadın-erkek olanların zinaya en yatkın grup olduğunu, diğer yarısı kadın olanların ise erkeklerle hiç ilgilenmediğini söylemiştir. Bir erkeğin kesilmiş parçası olan erkeklerin ise henüz çocuk yaştayken bile erkeklerle yöneldiğini, en iyi erkeklerin bunlar olduğunu çünkü en çok erkeklığe onların sahip olduğunu söylemiştir. Bazı insanların onları terbiyesiz olarak tanımlamalarına rağmen aslında böyle olmadığını, böyle davranmalarının nedeninin cesaret, yiğitlik gibi özelliklerinden dolayı kendi benzerlerinden hoşlandığını vurgulamış ve bu erkeklerin yetişkin oldukları zaman siyaset ile ilgilenererek gerçek erkek olduklarını kanıtladıklarını, yaşlanınca ise genç erkekleri sevdiğini anlatmıştır²¹. Herkes için durumun aynı olduğu görülmüyor. Örneğin aynı eserin ilerleyen kısımlarında Sokrates'e âşık olan Alkibiades sohbet meclisinde Sokrates ile eskiden yaşadıkları aşkı anlatırken karşılıklı olarak birbirlerinden nasıl hoşlandıklarını kendisinin fırsat bulduğu anlarda Sokrates ile nasıl baş başa kaldığını ancak cinsel anlamda Sokrates'in kendisine hiç karşılık vermediğinden bahsetmiştir²². Aynı eserde dahi yaşanan bu zıt noktalar bize neler ifade etmektedir? Foucault bu durumu Yunanlıların, insanın hemcinsine duyduğu aşkla karşı cinse duyduğu aşkı birbirini dışlayan iki davranış olarak karşı karşıya getirmediğini belirterek açıklamaya çalışmıştır. Yetişkin erkeklerin kadın yahut oğlanlardan hoşlanması ahlaksal açıdan

²⁰ Antik Yunan'da eşcinsellik, biseksüellik yahut heteoseksüellik gibi kavramların ne derece karşıt bulabileceği konusunda özellikle Michel Foucault ve John Boswell arasında ciddi bir tartışmalar yaşanmıştır. Michel Foucault bu kavramların Antik dünyada kullanılmaması gerektiği üzerine görüş bildirmiştir. Foucault, ss.37-38. John Boswell ise bu kavramın her dönem kullanılabileceği üzerinde durmuştur. John Boswell, "Devrimler, Evrenseller, Cinsel Kategoriler", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus vd., çev. Serkan Göktaş, Phoenix, Ankara, 2001, ss.16-35. Bu tartışmanın analizi için bkz., David M. Halperin, "Cinsellikten Önce Seks; Klasik Atina'da Oğlancılık, Politika ve Güç", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Ed. Martha J. Vicinus vd., çev. Serkan Göktaş, Phoenix, Ankara, 2001, ss.41-44.

²¹ Platon, *Şölen*, çev. Furkan Akderin, 2. Baskı, SAY, İstanbul, 2015, ss.66-69.

²² Platon, ss.102-106.

bir sorun olmadığını lakin bu hoşlanma ve haz alma seviyesinin önemli olduğunu belirtmiştir²³.

Foucault, Antik Yunan’da erkekler arası aşka ilişkin felsefi ve ahlaksal düşüncelerin, iki erkek arasında olabilecek tüm cinsel ilişkileri kapsamadığını özellikle vurgulamaktadır. Partnerler arasında bir yaş farkı ve buna bağlı olarak da belli bir statü farkının bulunması gerektiğini, ilgilenilen, tartışılan ve sorgulanan, iki farklı yaş gurubuna dâhil oldukları düşünülen ve biri henüz genç ve eğitimini tamamlamamış ve kesin statüsüne kavuşmamış olan iki erkek arasında gelişen ilişki olduğunu söylemiştir²⁴.

Antik Yunan’da aslında erkeklerin hayatı boyunca hükmeden aktif erkek rolünü oynaması beklenirdi. İlişkide zevki arttıran kişi “aktif” olurken, bedenini diğerinin zevkinin hizmetine sunan taraf “pasif” olarak görülmekteydi. Aktif ve pasif cinsel partnerler arasındaki ilişki bir nevi üstün olan ile aşağı seviyede olanla yani tıpkı efendi ile köle arasındaki ilişki gibi görülüyordu. Bu yüzden erişkin bir Atina vatandaşı olan erkek sadece statü olarak kendinden alt olanlarla ilişki kurabilirdi ki arzusu için alt konumunda kadın, oğlan çocukları, yabancılar ve kölelerin olması bir sakınca içermemekteydi²⁵.

Erkek çocuklar altı yaşından itibaren güvenilir bir köle gözetiminde dışarı çıkar ve okula gider böylece tehlikelerden uzak tutulmaya çalışılırdı²⁶. Erkekler küçük yaştan itibaren edebiyattan, tarihe, jimnastikten, felsefeye kadar birçok alanda eğitim görürlerdi²⁷. Lakin kuşkusuz en önemli eğitim bedenlerini üzerine yaptıkları eğitimidir. Güreş okullarında (*Palaistra*) gençler fiziksel gelişimi için yağlanıp çıplak olarak güreşirlerdi²⁸ ki bu durum 17-18 yaşına kadar sürerdi²⁹. Straton’un dediği gibi bu yaşlar çocukların yetişkin erkekler tarafından en arzulanabilir yaşlarıydı hatta Megaralı Theogonis; “Gimnasiuma giden ve eve her dönüşünde güzel bir delikanlıyla uyuyan âşık ne mutlu” diyerek bu yaş aralığındaki erkek çocuklarını

²³ Foucault, ss.150-152.

²⁴ Foucault, s.254.

²⁵ Halperin, ss.48-49.

²⁶ Filiz Dingil, “Platon’da Oğlan Aşkına Dair Kaygılar”, **Kebikeç**, Sayı:13, 2002, s.136.

²⁷ Ian Jenkins, **Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Buluntular Işığında Antik Devirde Çocuk Eğitimi**, çev. Hasan Malay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1988, ss.15-20.

²⁸ Jenkins, ss.27-29.

²⁹ Bu yaştaki çocuklara *Pais* (Παις) denmektedir. Pais kelimesi oğul ve kız anlamında da kullanılırdı. Ayrıca köle anlamı da mevcuttur. Ayrıntı için bkz. Mark Golden, “Pais, Child and Slave”, **L’Antiquité Classique**, Sayı: 54, 1985, ss.91-104.

övmüştür. Yetişkin olan erkekler genelde bu yaş aralığındaki çocuklar ile ilişki kurma yoluna giderlerdi. Böylece çocuklar yetişkinlerden hayatta karşılaşacakları zorluklar için yardım alırlarken (ki bu dönemde sperm akışının bir nevi bilgelik akışı sağladığı ileri sürülmüştür), yetişkin erkeklerde yetişkinlikten evlilik yaşına gelene kadar geçen süre³⁰ zarfında kaliteli nesil üreteceği yaşa ulaşmış oluyordu. Lakin erkek çocuklarının yetişkinlik emareleri göstermesi (ki bu konuda en büyük belirti kıllardır) ilginin bitmesi gerektiğini vurgulamaktaydı.

Bütün bu duruma rağmen çocuklar aldıkları eğitim sırasında duydukları ilk derslerden biri seven kişiden kendisini sakınmasıdır. Çocukların sadece bedensel zevke önem veren biri ile görüşmesi hem erkekliğe aday olan kendi için hem de ailesi için bir utanç sorunudur³¹. Bundan dolayı çoğu baba çocuklarının başına diktikleri güvenilir köleler sayesinde sevenleriyle konuşmalarına pek izin vermemişlerdir. Şölen’de Alkibiades, Sokrates’le her buluşmasında yanında kölesinin olması ve baş başa kalmak için kölesini bir şekilde göndermesinin nedeni budur³². Bu yüzden Pausanias, Atina’da oğlanları sevmeye iyi gözle mi yoksa kötü gözle mi bakıldığının pek anlaşılır olmadığını belirtir ve erkeklerde uygunsuz ilişkiye giren oğlanları başta kendi akranlarının ayıpladıklarından bahseder³³. Greenberg, oğulları korumayan baba ve koruyucuların cezalandırılabileceğini belirtmiştir³⁴.

Kur yapma sanatı kuşkusuz yetişkin olanların görevidir. Oğlanların avlanan, yetişkin erkeklerin ise onları avlayan konumuna konulması kurt-kuzu, aslan-geyik imgeleriyle yapılan göndermelerde avcılar, avlarına nasıl yaklaşacaklarını bilmek zorundaydılar. Âşık olan yetiştikenden kendisine hâkim olması istenirdi ki bu konudaki en sağlam direnme noktası ise oğlanın onuru, saygınlığı ve karşı koymada göstereceği mantıklı kararlılıktır. Oğlanın hemen teslim olması, tıpkı çok direnmesi gibi istenmeyen bir durumdur³⁵. Kur yapma sona erip kavuşma yaşandığında ise küçük hediyeler verilmesi istenirdi. Örneğin; Girit’te sevgili seçimlerinin toplumsal konumuna göre yapıldığı ve yetişkin olan kişinin bazı armağanlar vermek zorunda

³⁰ Erkeklerin otuz yaşından önce evlenmemeleri sık rastlanılan bir olgudur. Foucault, s.221.

³¹ Dingil, s.137.

³² Platon, s.102.

³³ Dingil, s.137.

³⁴ David F. Greenberg, **The Construction of Homosexuality**, The University of Chiago Press, Chiago, 1988, s.151.

³⁵ Foucault, s.288.

olduğu söylenmektedir³⁶. Bu geleneğin kökenleri Tanrılara dayanmaktadır. Çünkü Antik Yunanlılar ilk Pederasti pratiğinin Girit'te ortaya çıktığını düşünmekte bu husus için Zeus'un Ganymedes'i kaçırmayı kaynak olarak düşünölmektedir³⁷. Antik Yunan tarihçilerine göre Girit'te çocukların yetişkinliğe geçiş töreni olarak yetişkin erkekler tarafından tıpkı Ganymedes gibi hediyeleşmenin ardından kaçıırıldığını söylemektedir³⁸.

Sparta'da durum ise kuşkusuz daha farklıydı. Sert askeri bir düzeni devlet politikası olarak belirleyen Sparta³⁹ kenti erkek çocuklarını 7 yaşında ailesinin yanından alarak sıkı bir askeri eğitim alması üzerine kışlalara koyarlardı. Burada yetişkin erkekler gözetimi altındaki çocuklar ile ilişkiler yaşarlardı. Yaşanan bu durum Yunan diline dahi yansımış *lakonizein* fi'linin anlamı "Spartalıları gibi yapalım" demektir⁴⁰.

Bu durumlar çocuğun bir nevi rızası olma durumuna göre kabul edilen davranışlardı. Rızası olmadan çocuğu sahip olması bir eleştiri noktası oluşturmaktadır. Ksenophon'un *Hieron* adlı yapıtında: *bir şeyi düşmandan istemediği halde zorla almak hazların en büyüğüdür; ama oğlanların lütuflarının en güzeli gönüllü olarak sunduklarıdır. Bir oğlandan, istememesine rağmen haz almak, aşk değil korsanlıktır*⁴¹ denilerek bu durum eleştirilmiştir. Zorla oğlanlara sahip olma konusunda 5. yüzyılda yazıya geçen Girit kentinin yasa kitabı olan *Gorgyn Yasası*'nda yahut şiddetle ilgili Atina yasalarında, bir oğlana yahut bir kıza tecavüz edenler için konan ceza aynı olduğu söylenmektedir. Tazminatın miktarı ise saldırıya uğrayan mağdurun cinsiyetine göre değil, toplumsal konumu olan özgür yurttaş, köle yahut toprak kölesi olmasına göre değişiklik göstermektedir⁴².

³⁶ Sartre, s.65.

³⁷ Güzel olan her şeye ilgin duyan tanrılar tanrısı Zeus, güzelliği ile dikkat çeken Ganymedes'i, Olympos'a kaçıarak kendisine saki yapmıştır. Antik Yunan tasvir sanatında bu olay yetişkin olan erkek ile genç bir çocuk arasında bir yaşanan bir olay olarak tasvir edilirken, daha sonraki Avrupa ikonografisinde bu Ganymedes çok farklı şekillerde ki bazen altı bez ile bağlı bir bebek olarak dahi tasvir edilmiştir. Bu da bize Avrupa ikonografisi ve dolaylı olarak ahlak yapısında yaşanan değişimi göstermektedir.

³⁸ Charles Hupperts, "Homosexuality in Greece and Rome", **Gay Life and Culture A World History**, Ed. Robert Aldrich, Thames & Hudson, London, 2006, ss.30-31.

³⁹ Tamamen asker-devlet modelini benimseyen Sparta kenti sadece sağlıklı doğan çocuklara yaşama izni vermesi, erkeklerin hayatlarının çoğunda erkekler arasında ve kışlada yaşamasını sağlamıştır.

⁴⁰ Hupperts, s.31.

⁴¹ Foucault, s.258.

⁴² Sartre, s.63.

Eski dünyanın çoğunluğuna sahip olmuş en büyük imparatorluklarından biri olan Roma İmparatorluğu, çoğu kültür etmenini Antik Yunan dünyasından almış olmasına rağmen özellikle aile yaşamını ve cinsel ahlak normlarında kendine ait bir üslup yaratmıştır. Romalı erkeklerin hayatının merkezlerinde erdem kavramı yer almakta ve bu kavramın gerçek bir erkeğin kalitesini belirlediğini söylenmektedir. Böylece bu erdem ile dünya ve diğer şeyleri yönetme hakkını kendilerinde görmektedirler. Doğru, özgür ve erkek bir Roma yurttaşı da erdemli olması sayesinde cinsel anlamda hükmetmesi gerekmektedir. Cinsel olarak hükmettiği kişilerin kadınlar yahut erkek ya da kadın köleleri olması çok büyük bir önem arz etmemektedir⁴³.

Antik Yunan'daki gibi Romalı erkeklerinde cinsel ilişki esnasında pasif bir konumda olması kabul edilebilir bir durum değildir. Bu türden bir ilişki kurmaya yeltenmesi dahi bir suçtur. Hatta bu erkekler için *impudicus* (hayasız anlamına gelen bir sıfat) denilmektedir. Bu erkekler orduda olmasına izin verilmediği gibi örneğin İmparator Claudius döneminde bir sürü insanın kafası kesilirken “kadın zevkleri” olan *impudicuslar* cellatın baltasını kirletecek gerekçesiyle bağışlanmışlardır⁴⁴.

Roma imparatorluğunda Yunanlıların aksine özgür çocuklar ile ilişkiye girmek pek kabul edilen bir durum değildir. Bu konuda daha çok yurttaşların yerini köleler almıştır⁴⁵. Genç kölelere bu anlamda rağbet oldukça fazladır. Ünlü Romalı şair Vergilus genç erkeklere olan ilgisi bilinmektedir. Ancak bu konuda Roma'daki en büyük olay kuşkusuz İmparator Hadrian ile genç sevgilisi Antinous arasında yaşanan ilişkidir. Bithynialı⁴⁶ olan Antinous'un köle olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi mevcut değildir ancak Hadrian ile yaşadıkları ilişki toplum nazarında büyük bir skandala yol açmadığı için Charles Hupperts, Antinous'un köle olarak doğmuş olabileceğini belirtmiştir⁴⁷.

Roma dünyasının bir kısmı genç erkek köleler ile ilişkiye girilmesi konusunda daha hoşgörülü olduğu ileri sürülebilir. Bu kesimde yer alan Artemidorus bir erkeğin doğal ilişki kurması gereken kişiler arasında eşi, metresi, kadın yahut

⁴³ Hupperts, s.49.

⁴⁴ Paul Vayne, “Roma’da Eşcinsellik”, **Batı’da Aşk ve Cinsellik**, Der. Georges Duby, 2. Baskı, İletişim, İstanbul, 2015, ss.81-82.

⁴⁵ Vayne, s.80.

⁴⁶ Günümüzde Doğu Marmara ile Batı Karadeniz kısmını içine alan kısımdır.

⁴⁷ Hupperts, s.51.

erkek kölesini sayarken, doğal olmayanlarda ise hayvanları, ölüleri ve tanrıları saymıştır. Ancak siyasi düşünürlerin bazıları bazen bütün cinsel ilişkilere karşı çıkmakta ve bu tür ilişkilerin asker-yurttaş olan bireyi yumuşatacağını ileri sürmektedir. Buna bağlı olarak genç erkeklerde ilişkiye girmeyi ise insanın yakılmasına neden olacak bir anormallik değil daha çok oburluk gibi bir ahlaki kusur olduğunu düşünmüşlerdir⁴⁸.

Roma cinsel hayatının pederasti anlamında bir diğer parçasını da erkek fahişeler oluşturmaktadır. Roma takviminde 25 Nisan erkek fahişelerin günü olarak belirlenmiştir⁴⁹. Çoğu erkek fahişe köleydi ve bunları yöneten bazı Roma vatandaşları iyi paralar kazanmıştır⁵⁰.

İlişki ırza geçme olunca Roma İmparatorluğunun cezaları ağır olmuştur. İmparatorluk Dönemi'nde tecavüz, hürriyete karşı yapılan bir suç sayılmış ve suçu işleyen mal varlığının 1/3'ünün müsadere edilmesi ile sonuçlanmıştır. Lakin sonraki dönemlerde aile sisteminde yaşanan değişimler, örf, adet ve kadının iffet ve şeref duyguları sebebiyle ırza geçme suçunun cezası değiştirilerek ölüm cezasına dönüştürülmüştür⁵¹. M.Ö. 149'da kabul edilen Scatinia yasası özgür delikanlıları, tecavüze karşı özgür bakirelerle aynı ölçüde koruyordu⁵².

Geniş Roma İmparatorluğu topraklarında birçok din bir arada karmaşa içinde yaşamaktaydı. Yukarıda bahsedilen sözlerin hemen hepsi çok tanrılı dinlere inanan kişiler için geçerliydi. Ancak Roma içerisinde sadece çok tanrılı değil tek tanrılı dinler de bulunmaktaydı. Bunlardan ilki ilk semavi din olarak kabul edilen Yahudilikti. Kutsal kitap müritlerine pagan tanrılarından daha sıkı bir cinsel hayat ve ahlak yapısına zorluyor ve uymasını istiyordu. On emrin altıncısı olan “zina yapmayacaksın” pagan inançların aksine tek eşli ve metressiz bir aile yapısını müritlerine öneriyordu. Buna karşı çıkabileceklerin ise Tevrat *Başlangıç* bölümünde Sodom ve Gomorra kentinde yaşanan olaylar üzerinden uyarıyordu. Yehova, bu iki kentte yaşanan olaylar neticesinde feryatların göğe kadar yükseldiğini ve bu yüzden iki kentin cezalandırılması gerektiğini buyurdu. İki melek erkek suretinde Sodom

⁴⁸ Vayne, ss.78-79.

⁴⁹ Vayne, s.80.

⁵⁰ Hupperts, s.51.

⁵¹ Ceren Şarman, **Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012, s. 4.

⁵² Vayne, s.81.

kentine vardılar ve şehrin kapısında Lût peygamber onları karşılayıp evine davet etti. Bu esnada Sodom'da bulunan genç ve yaşlı bütün adamlar bir guruh halinde Lût peygamberin evini sardı. Gelenler bu iki erkeği kendisine vermelerini istediğinde Lût erkek eli değmemiş iki kızını kabul etmelerini ama bu adamlara dokunmamaları istedi. Melekler orada bulunan erkeklerin gözlerini kör ettiler ve ardından Lût peygambere ailesini alarak arkalarına dahi bakmadan şehri terk etmelerini söylediler. İki şehrin bulunduğu düzlük Yehova tarafından yerle bir edilmiş böylece “cinsel ahlaksızlıkları gökyüzüne ulaşan” bu toplumlar helak oldu⁵³.

Bu hikâyenin bir benzeri yine Tevrat'ın *Hâkimler* kısmında geçmiştir. İsrail'in başında kral olmadığı dönemlerin birinde Efraim'in dağlık kesimlerinde yaşayan bir adam bir cariye satın alır ancak cariyesi kaçarak baba evine geri döner. Adam uşağı ile birlikte karısının peşine düşer, karısını babasının evinden alır ve evine gitmek için yola tekrar yola düşerler. Geri dönüş yolunda Gibe'a şehrine uğradıklarında kimse kapılarını bu adama açmaz sadece tarlada çalışan yaşlı bir adam onları evine kabul eder. Eve vardıkları vakit şehir halkı yaşlı çiftçinin kapısına dayanarak gelen adamı kendisine vermelerini onunla ilişkiye girmek istediklerini söylemiştir. Adam bir şekilde cariyesini o adamlara sunmuş ve adamlar kadına sabaha kadar tecavüz etmişlerdir. Cariye yaşlı çiftçinin evinin kapısına sabaha doğru vardığında vefat etmiştir. Bunun üzerine adam cesedi alarak evine varmış ardından kadını on iki parçaya ayırarak İsrail kabilelerine göndermiştir. Mısır'dan çıkıştan beri böyle bir günahın işlendiğini duymayan halk Gibe'a şehrine savaş ilan etmiş ve İsrail oğulları arasında çok büyük bir savaş başlatmıştır⁵⁴.

Her iki hikâye de yıllarca hem erkekler arasında yaşanan ilişkilere hem de erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunda kilise hukukunun temel dayanağı olmuştur. Hikâyelerin ortak özelliği kuşkusuz bedensel zevklerin sonuçlarının ne olacağı konusunda müritlerine gözdağı vermesidir. Hikâyelerin temel dayanak noktası bir şehre gelen erkek misafirler ile ilişkiye girme isteğidir. İlk olayda kentte yaşayanların birçok günahının üzerine yaşanan olay kentin helak olmasına neden olurken, ikinci olayda kent helak olmamış ancak büyük bir kıyım olmuştur. Bu yüzden *Leveller* bölümünde “kadınlarla yatar gibi erkeklerle

⁵³ **Başlangıç** 19:1-38.

⁵⁴ **Hâkimler** 19:1-30, 20:1-48.

yatmayacaksın, bu iğrenç bir şeydir⁵⁵” diye bir daha vurgulanmıştır. Bütün bu metinlerde vurgulanan yetişkin erkekler arasında yaşanan olaylardır. Hem melekler hem de Efraim’li adam yetişkindir ancak bu kısımlar erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı da kapsar hale gelmiştir. Bu da bize hem cinsler arasında yaşanan ilişkilerin anlatımında yaşın yerini daha çok cinsiyete bıraktığını göstermektedir. Bu yüzden bu bölümdeki olaylar kilise hukukunun, ardından Avrupa devlet hukukunun çocuk istismarına yönelik ayrı bir tanım yapmasına ve buna göre bir ceza vermesine gerek bırakmamıştır. Bu durum benzer şekilde İslam hukukunda ve ardından Osmanlı hukukunda kendisini göstermiştir.

Kilise hukuku her ne kadar İncil’i temel alsa da özellikle ceza kanunlarında daha çok Tevrat’ı kullanmıştır. İsa peygamberin yaşadığı olaylar arasında çocuklara yönelik bir istismar ile alakalı bir hüküm yer almamıştır. Bu konu için daha çok Aziz Pavlus’un çeşitli kentlere yazdığı mektupların içeriğine bakmamız gerekmektedir. Romalıları’a yazdığı mektupta “erkeklerin kadınlarla olan doğal ilişkilerini bırakarak birbirleri için şehvetle yanıp tutuştular; erkekler erkeklerle ahlaksızlık yapıp sapıklıklarıyla tamamen hak ettikleri karşılığı kendi bedenlerinde gördü⁵⁶” demiştir. Korintoslular’a yazdığı mektupta ise Tanrı’nın krallığında yeri olmayacaklar arasında öncelikli olarak “cinsel ahlaksızlık yapanlar, putperestler, zina yapanlar, sapık amaçla kendisini kullandıran erkekler ve oğlancıları” saymıştır. Üstelik mektubunda eskiden bazı Korintosluların da bu günahlara sahip olarak yaşadıklarını ancak vaftizin ardından tamamen aklanmış olduklarını söylemiştir⁵⁷. Görüldüğü üzere İncil’in erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı önleme noktaları daha çok Tevrat kurallarına bağlıdır. Yahuda Mektubunda Sodom ve Gomorra örnekleri tekrar hatırlatılmıştır⁵⁸.

1.1.2. Bizans ve Ortaçağ Avrupa’sında Pederasti⁵⁹

Roma imparatorluğunun son döneminde hâkimiyet kuran Hristiyanlık sadece ibadet şeklini, yerlerini, giyimi, kuşamı değiştirmede ideal aile yapısını, ev içi hayatı hatta evli çiftlerin yatak odalarına kadar sirayet eden değişiklikler yaratmıştır. Son

⁵⁵ Leviller 18:22.

⁵⁶ Romalılara Mektup 1:27.

⁵⁷ Korintoslulara Birinci Mektup 6:9-11.

⁵⁸ Yahuda Mektubu 7.

⁵⁹ Bizans’taki pederasti konusunda bana kaynak sağlayan Umut Var ve Ömer Özdemir’e teşekkür ederim.

Roma imparatorlarından I. Constantine'in tahta geçme serüveninde yanında yer alan ha, imparatorluğun tamamına yayılmasının ardından eski başkent terk edilip kurulan yeni başkentin silüetinde hâkim güç olmuştur. Avrupa'da yaşanan karışıklığın ardından batı kısmı kopan ve yavaşça Doğu Roma'ya (Bizans) dönüşen imparatorluğun hükümdarları yayınladıkları kanunlar ile eski pagan geleneklerin çoğuna karşı çıkmıştır. Özellikle cinsel hayat bu konuda en çok etkilenen konulardan biri olmuştur. Roma döneminde yaşanan ailesel değışimler Bizans'ın aile hayatına tesir etmiş hem imparatorlar hem de patriklik makamı çıkardıkları hükümlerde aile ve cinsellik üzerine yeni hükümler getirmiştir.

Bizans İmparatorluğunda çocuklara yönelik cinsel istismar konusunda verilen hükümler genelde iki yetişkinin ilişki yaşaması günahına verilen ceza ile aynıdır. Din adamları özellikle Eski Ahit'te yer alan Sodom kavminin başına gelenleri kendi müritlerinin başına gelmemesi hususunda uyarmıştır. Pederasti (παῖδεραστία) yahut Arrenomania (άρρενομανία, άρρενομιξία) olarak kaynaklarda bahsedilen durum livata suçu olarak kabul edilmiştir⁶⁰. Angeliki Laiou çalışmasında özellikle 12. ve 13. yüzyılda keşişlerin, livata suçu ile ilgili erkeklerin ruhlarını kurtarma konusunda çabaladıklarını söylemiştir. Çünkü keşişlere göre livata günahı tensel bir günah olarak kişinin tercihine bağılı olduğunu ve bu tür günahların insan doğasına özgü olmadıklarını düşündüklerini söylemiştir. Kısacası kişinin kendi hakiki doğasından saptığı düşünölmüştür⁶¹. Aziz Andreas Salos'un hayatını anlatan bir eserde, teni kar kadar beyaz olan genç bir hadım yoksulluğuna acıyarak Andreas'a yaklaşır ve ona kuru incire benzeyen otuz hurma sunar. Ancak aziz, hadımın yaptıklarını bildiğı için sunulan yiyeceğı hakaret ederek reddeder. Yaptığı livata günahının hayvanların dahi yapmadığını, Tanrının nefret ettiğı bu günahı bir daha işlememesi gerektiğini söyler⁶². Lakin bütün bu dışlamalara rağmen çocuklara yönelik bu tür tehlikeler sokaklarda kendisini göstermektedir. Aziz John Chrysostome ellerinde şekerler ile

⁶⁰ Timot E. Gregory ve Anthony Cutler, "Homosexuality", **The Oxford Dictionary of Byzantium**, Ed. Alexander S. Kazhdan, Oxford University Press, Oxford, 1991, s.945.

⁶¹ Angeliki E. Laiou, "Arzu, Aşk ve Delilik: Bizanslıların Gözüyle Cinsel İlişkiler", **Cogito**, çev. Özden Arıkan, YKY, Sayı:17, 1999, s.188.

⁶² Laiou, s.190.

çocuklarını kandırıp kaçıran insanlardan dolayı ailelerin çocukları dışarıya salma konusunda çok temkinli olduğundan bahsetmiştir⁶³.

Tanrının nefret ettiği ve kutsal kitabın çeşitli bölümlerde yasakladığı bu tür davranışlara imparatorlarda kanunlarında yasaklamışlardır. Bizans'ın ilk imparatoru I. Constantine uzun süreli hapis cezalarını uygun görürken, II. Constat idam cezası uygun görmüş, IV. Leon sürgün yahut ağırlıklarla suda boğulma cezasını eklemiştir. I. Iustinianus döneminde yaşanan bir olay bu tür suçlara nasıl ceza verildiğini daha ayrıntılı göstermektedir. Başta Rodos piskoposu Isaiah ve Trakya'daki Dion kentinin piskoposu Alexander'ın işledikleri bu tensel günah nedeniyle başkente çağırılmışlardır. Bizans tarihçisi Malalas; Isaiah'a ağır bir işkence yapıldıktan sonra sürgün edildiğini, Alexander'ın ise cinsel organı kesilip bir çöplüğe atıldığını, o dönem birçok livata suçu işleyen kişinin tutuklandığını ve hepsinin penisinin kesildiğini belirtmiştir⁶⁴. Bu işkenceler sırasında sokaklarda dolaştırılmışlardır⁶⁵.

İdam yüzyıllarca çocuk tecavüzcülerine verilen bir ceza olarak Doğu Roma yasalarında kalmıştır. Ancak Bizans'ta failler kadar olmasa da mağdurlarda cezalandırılıyordu. Mağdur çocuklar modern ıslahevi özelliği taşıyan bir manastırda hapis cezası ile cezalandırılırdı. VII. Constantin "Ekloge" isimli kanunlarında 12 yaşın altındaki mağdur çocuklara dokunulmazlık getirse de faillerin başının kılıç ile kesilmesine karar vermiştir. Ayrıca kilise bu tür olaylara karışan kişilerin 19 yıl süresinde kutsal kominyon ayinine katılmasını yasaklamıştır⁶⁶. Ancak Laiou Bizans'ta bu türden livata suçlarının 4. ve 5. yüzyıllarda açıkça bir kaygı olarak ortaya çıktığını ancak daha sonradan bu tür olaylara kaynaklarda pek değinilmediğini tespit etmiştir. Bizans toplumunun bütün yasaklamalarına rağmen büyük olay yaratmadığı sürece bu tür durumlara hoşgörülle yaklaşmış olmasının mümkün olabileceğini iddia etmiştir⁶⁷.

Avrupa topraklarında ise kilise toplumu yeniden biçimlendirme anlamında eline geçen bütün fırsatları değerlendirmiştir. Kutsal Kitabın yanında Aziz Pavlus ve Kilise Babaları öğretilerinde dünyanın sonunu getiren nedenlerin başında cinsel

⁶³ John Lascaratos ve Effie Poulakou-Rebelakou, "Child Sexual Abuse: Historical Cases in the Byzantine Empire (324-1453 A.D.)", **Child Abuse&Neglect**, Sayı: 24, 2000, s.1088.

⁶⁴ John Malalas, **The Chonicle of John Malalas**, trs. Elizabeth Jeffreys vd., Australian Association for Byzantine Studies Byzantina Australiensia, Melbourne, 1986, s.253.

⁶⁵ Lascaratos-Rebelakou, s.1088.

⁶⁶ Lascaratos-Rebelakou, s.1088.

⁶⁷ Laiou, s.190.

çeşitliliği vurgulamışlardır. Pavlus'un Romalılara mektubunda Tanrı'nın "Öz oğlunu günahlı insan benzerliğinde günah için kurban olarak gönderip günahı insan benliğinde yargıladığını, (...), benliğe dayanan düşünce ölümdür (...), çünkü benliğe göre yaşarsanız öleceksiniz⁶⁸" diyerek müritlerini bedensel zevkler konusunda uyarmıştır. Erkekler arasındaki cinsel ilişkilerin yahut erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarın önüne geçebilmek adına kilise baskın şekilde tek eşli evliliği şiddetle savunmuştur. Kuşkusuz bu evlilikten daha iyi olan kişinin keşiş olarak kendisini kiliseye adaması olacaktır⁶⁹. Kilise 325'te hadım olmayı yasaklamıştı ama yine de manevi saflık vurgusunu yapmıştır. XII. yüzyılda büyük ilgi gören Aziz Hyeronimius *Adversus Jovinianum* adlı kitabında; "karısına çok âşık bir adam da zina içinde yaşıyor demek" olduğu tezini işlemiştir⁷⁰.

Hristiyan hukukunun XII. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın çoğu bölgesinde devlet hukuku haline gelmesi ile birlikte pederasti konusuna dair hukuksal kurallarda değişmeye başlamıştır. Kilise hukukunun devlet hukukunda yer edinmesinin en büyük nedeni kuşkusuz Müslüman Doğu'ya karşı yapılan Haçlı Seferleri ile Katolik kilisesinin siyasi anlamda güç elde etmesidir. Askeri seferler öncesinde İspanya topraklarına yerleşen Endülüs Emevileri, Hristiyan Avrupa açısından büyük bir dini tehdit oluşturmaktaydı. Kudüs'e giden hacılar memleketlerine döndüklerinde bazen gerçek ancak çoğu zaman gerçeküstü anlatıları dilden dile abartılarak Avrupa topraklarını dolaşmaktaydı. Psikolojik olarak beslenen Müslümanlara karşı savaş fikrinin en büyük ayağını Müslümanların özellikle Hristiyan erkeklerle ve erkek çocukları ile zorla yaşadıkları cinsel ilişkileri anlatan hikâyelerdir. Avrupa'da özellikle İslam peygamberinin Araplara livatayı öğrettiği ve müptela yaptığına dair bir iddia ortaya atılmıştır. Bu konuda Endülüs'ten çıkan bir Aziz olan Pelagius'un hikâyesi "sapkın günaha karşı direnen Hristiyan" aziz imgesi dolarak dilden dile aktarılmıştır. Hristiyan yazımına göre; X. yüzyılda halife III. Abdurrahman'ın (912-961) iktidarı altında yaşayan 13 yaşındaki Pelagius gençliği ve güzelliği ile halifenin dikkatini çekmiştir. Halife kendisi ile ilişkiye girmesi için ona çeşitli hediyeler sunmuş ancak kendisine dokunduğu anda Pelagius tarafından çeşitli hakaretlerle

⁶⁸ **Romalılar**, 8:3-6-13.

⁶⁹ Jacques Le Goff, "Zevkin Yadsınması", **Batı'da Aşk ve Cinsellik**, Der. Georges Duby, çev. Ayşen Gür, 2. Baskı, İletişim, İstanbul, 2015, s.188.

⁷⁰ Le Goff, s.194.

reddedilmiştir. Halife'yi "köpek" olarak adlandırmasının yanında kendisinin halife gibi "efemine" olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine ölümle cezalandırılan Pelagius onuru ile direnen bir aziz olarak Hristiyan literatüründe yerini almıştır. Aslında olayın iç yüzü biraz daha farklıdır. Halife'nin bu türden cinsel bir ilişki istediği tam olarak belli değil ancak temelde halifenin Pelagius'un dininden döndürdüğü takdirde kendisine çeşitli hediyeler sunacağını ve onurlandıracağı ifade edilmektedir. Lakin Pelagius dininden dönmeyerek dindar Hristiyan imgesi vurgulanması gerekirken, dilden dile aktarımı sırasında konu cinsellik merkezli bir rivayete dönüşmüştür. Böylece Hristiyan Avrupa'nın gerekli gördüğü Müslüman imgesi oluşturulmuştur. Sonuçta İspanya'da yaşayan Hristiyanlar uzun süreden beri Müslüman egemenliği altında bir nevi azınlık olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir bu yüzden doğru inanç iddiasında olan Hristiyanlığın güzel Pelagius'ta vücut bulması ve direnişin haklılığı, İspanya'da yaşayan Hristiyanlar için gerekli dini bilinci ve umudu yaratmıştır. III. Abdurrahman dönemi Endülüs Emevileri açısından en güçlü olduğu dönemdir⁷¹. Bu durum azınlık olan cemaatin ekonomik ve politik gücü elinde tutan baskın Müslüman rejimine karşı duyulan endişeyi de yansıtmaktadır⁷².

Avrupa'da yayılan bu tür hikâyeler Haçlı Seferlerinin zihinsel altyapısını oluşturma konusunda başarılı olmuştur. Lakin son patlama noktası Doğunun Haçlı Kalesi olan Doğu Roma (Bizans) İmparatoru I. Aleksios Komnenos'a ithaf edilen ancak daha sonradan sahte olduğu anlaşılan mektubu ile olmuştur. Mektupta Kutsal toprakların, her yaştan ve sınıftan erkekler ilişkiye giren hatta bir piskoposu tecavüz ederek öldüren bu "sapkın Müslüman" idaresinden kurtarılması vurgulanmaktadır⁷³. Toplanan ordular akın akın kutsal toprakları kurtarma ve zengin olma isteği ile doğuya koşmuş ve kısa süreli başarılar elde edilmiştir. Kilise istediğine kavuşmuş hem dini uygulamaların dağınık Avrupa devletlerinin hukukuna girmesini sağlamış hem de ezeli düşmanı olan Müslümanlara karşı başarılar elde etmiştir. Sadece doğudaki Müslüman idareciler değil oraya giden insanlara da çeşitli ithamlarda bulunmuşlardır. Özellikle Kudüs'te kurulan Tapınak Şövalyeleri, Avrupa'ya

⁷¹ Hakkı Dursun Yıldız, "Abdurrahman III", **DiA**, C.1, İstanbul, 1988, s.155.

⁷² Thomas Head, "Raguel, Martyrdom of St. Pelagius", **Medieval Hagiography An Anthology**, trs. Jeffrey A. Bowman, Routledge, New York, 2001, s.229.

⁷³ Berkowitz, s.164.

döndüklerinde Müslümanların bu “sapkın” adetlerini benimsedikleri gerekçesi ile 1312’de kapatılmış ve müritleri büyük acılar içerisinde bu dünyadan ayrılmıştır⁷⁴.

Haçlı seferleri sırasında Avrupa’da yükselen din temelli ırkçılık sadece Müslümanlara yönelik değildir. İspanya ve Avrupa’nın çoğu kentinde bulunan Yahudiler de çeşitli ithamlara maruz kalmışlardır. Nazi Almanyası’ndan yüzyıllar öncesinde kilise 1215’te Yahudiler ile Hristiyanların cinsel ilişkilerini önlemek için Yahudilerin rozet takıp özel kıyafetler giymelerini emretmiştir. XII. yüzyılda Yahudi bir kadın ile ilişkiye giren ve ondan çocuk sahibi olan bir Parisli bir adam livata ile suçlanmıştır. Bunun nedeni “bir Yahudi bir kadın ilişkiye geçmenin bir köpek ile ilişkiye geçmekten hiçbir farkı” olmadığı yönündedir⁷⁵. Ortaçağ Avrupa’sında yaşanan her salgın hastalıkta, deprem sel gibi doğal afetlerde, Müslümanlar kadar Yahudiler ve onların “sapkın gelenekleri” suçlu bulunmuştur.

Kilisenin hukuksal hâkimiyetine kadar Ortaçağ’ın başlangıcında Avrupa’da pederasti konusunda birçok bölge farklı kanunlar çıkarmıştır. Erkeklerin hemcinsleri ile ilişkiye girmemesi için devlet ve kilise genelevlerin varlığını kabul ederek onların vazgeçilmez olduklarını iddia etmişlerdir. Ruhsatlı genelevlerin açılması aile kurumunu ayakta tutan bir örgüt olarak devletler tarafından kabul edilmiştir. 1403’te Floransa’da “Namus Ofisi” olarak adlandırılan bir genelev belediye tarafından hizmete sunulmuştur. Düşük doğum oranlarını, birçok erkeğin evlilik öncesinde kendi hemcinsleri ile ilişki yaşamalarına bağlanırken, erkeklerin çekici kadınlar ile ilişki yaşarlarsa bu tür günahlardan uzak duracağını umut etmişlerdir. Karşı cins ilişkilere gösterilen bu teşvik edici kurallar karşısında livata suçuna sert cezai yaptırımlar uygulanmıştır. İlk önce İrlanda’da kullanılmaya başlanan ve ardından İngiltere topraklarına geçen *Libri Poenitentiales* (Pişmanlıklar İlahisi) kitabında cinsel birçok suç ele alınmıştır⁷⁶. Bu kitapta anal seks yapan oğlanlar iki yıllık cezaya çarptırılırken, aynı işi yapan yetişkinler üç yıla, suçunu tekrarlayanlar ise yedi yıla varan hapis cezası ile cezalandırılmaktaydılar. Durum tecavüz olduğunda birçok Avrupa ceza hukuku tıpkı Doğu Roma hukuku gibi cezalar vermektedir. Bir ceza

⁷⁴ Bernd-Ulrich Hergemöller, “The Middle Ages”, **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames&Hudson, London, 2006, s.66.

⁷⁵ Joshua Trachtenberg, **The Devil and the Jews: The Medieval Conception of the Jew and Its Relation to Modern Anti-Semitism**, Jewish Publication Society of America, Philadelphia, 1943, s.44, 48-52,100-105,175,187,213. Berkowitz, s.167.

⁷⁶ Hergemöller, s.59.

kılavuzuna göre suiistimal edilen bir oğlanın (ki 5 yaşındaysa) bir hafta oruç tutması eğer işin içinde kendi rızası varsa yirmi gün oruç tutması cezası verilmiştir. XIII. yüzyıla ait bir Kastilya yasasında “doğaya karşı gelen erkeklerin toplum önünde hadım edilmesini ve üçüncü gün ayaklarından asılarak ölene kadar öyle bırakılmasını ve cesedin oradan asla indirilmemesi” yer almıştır. 1270’te Fransa’da çıkarılan bir kanunda ise; “oğlancılık olduğu kanıtlanan bir erkek teslislerini kaybeder. Ve eğer aynı şeyi ikinci kez yaparsa, bu sefer organını kaybeder. Üçüncü kez yaparsa da yakılır.” maddesi konulmuştur⁷⁷.

Kanunların caydırıcılığına rağmen Ortaçağ Avrupa’sında yaşanan bazı olaylar bu konuda bir başarı sağlanamadığını göstermektedir. 1474’te Venedik’te yapılan bir baskında bir şebeke çökertilmiştir. Şebekenin içerisinde yer alan ve fail olarak erkeklerle ilişkiye giren erkeklerin başları kesilip yakılmıştır. On yaşındaki bir oğlan ise yaşı küçük olduğu gerekçesi ile sadece kırbaç cezası verilmiştir⁷⁸. Anlatılan bir başka olay ise Kutsal Roma İmparatorlu IV. Charles 1369’da Roma’ya seyahati sırasında Lucca kalesinde gördüğü olaydır. Kendisi, eşi ve kardinali ile birlikte camdan dışarıya baktıklarında genç bir adamın ergen bir çocuk ile ilişkiye girdiğini görmüştür. Kral genç adamın yöneticinin yeğeni olduğunu duyunca şaşırılmıştır. Genç adam şehirde teşhir edilmeden önce hadım edilmiş ve ardından kazıkta yakılmıştır. Diğer genç ise bir şekilde özgürlüğünü satın almıştır⁷⁹.

1.1.3. Erken Modern ve Aydınlanma Çağı Avrupa’sında Pederasti

Avrupa’nın Antik küllerinden yeniden doğduğu kabul edilen XV. yüzyılda halk Hristiyanlık gelmeden önceki edebiyatın, sanatın ve yaşayış biçimini yeniden keşfetmeye başlamıştır. Katolik kilisesinin XII. yüzyılda elde ettiği ekonomik, siyasi, hukuksal ve dini güç XIV. yüzyıldan etkisini yavaş yavaş azalttığı görülmektedir. Antik kaynakların çevrilmesi ve bunlar üzerine yapılan yeni çalışmalar fikri dünyada sorgulamaya yol açarken, birçok yeni keşif kilisenin sözlerine olan güveni azaltmıştır. Matbaanın gelişi kitap sayısını arttırmış, keşfedilen “yenidünya” belli grupları zengin etmiş ve bu kişiler kan bağına dayalı aristokrasiye karşı para gücünü kullanarak sosyal hayatta kendilerine yer bulmuştur. Almanya’da ortaya çıkan ve kuzey Avrupa’yı etkileyen, Protestanlık halkları ve devletleri ikiye bölmüş, çıkan

⁷⁷ Berkowitz, ss.143, 145, 157, 166, 171.

⁷⁸ Berkowitz, s.169.

⁷⁹ Hergemöller, s.69.

mezhep savaşları 1648 Westphalia Barışına kadar birçok insanın ölümü ile sonuçlanmıştır⁸⁰. Bu anlaşmanın ardından ulus devletler yavaş yavaş güçlenmiş 1789'da Fransa'da çıkan ihtilâl ile birlikte Avrupa monarşileri için yeni bir çağ başlamıştır.

Avrupa değiştiği bu dönemde özellikle sanatta ve edebiyatta erkek çocuklarına yönelik ilgilerin tasvirlerine yeniden yer vermiştir. Sanat alanında Zeus'un kaçırdığı genç oğlan Ganymedes figürleri Rönesans sanatında yeniden kendini bulmuştur⁸¹. Walter G. Andrews ve Mehmet Kalpaklı eserinde hem Osmanlı hem de Avrupa için bu dönemi “sevgililer çağı” olarak adlandırılmış ve erkek çocuklarına aşk dolu edebi eserlerden örnekler vermiştir⁸². Sanat ve edebiyat'ta ideal sevgili olarak oğlan tasvirleri görülse de devlet özellikle bu durumun suç olduğu konusunda kararlı bir tutum sergilemiştir. Rönesans'ın doğduğu Floransa'da yöneticiler 1432'de *Gece Görevlileri (Ufficiali di Notte)* adıyla bir teşkilat kurmuşlardır. Bu teşkilat 1432-1502 arasında 17 bin kişiyi livata suçu ile itham etmişler, 3000 kadar insanı da mahkûm etmişlerdir⁸³. Burada tutuklananların çoğu yaşıtlı erkekler ile ilişkiye giren erkeklerdir. Michael Rocke, Rönesans Floransa'sına ait çalışmasında gençlerin ve olgun erkeklerin daha kuvvetli olmaları ve erkekliklerini kanıtlamaya önem vermeleri nedeniyle oğlanlarla yaşadıkları ilişkilerin çoğu kez sindirme, tehdit ve doğrudan şiddet içerebileceğini belirtmektedir. Pederasti olaylarının mahkemelere çok az yansıdığını ancak yetişkin erkeklerin oğlanlara çok fazla sataştıklarını ve saldırdıklarını ve doğası gereği zorbalığa dayalı bu ilişkilerin sürekli şiddet tehdidi ile beslendiğini söylemiştir⁸⁴. Helmut Puff yapmış olduğu çalışmada pederasti vakalarının Avrupa'da nadir olduğuna dair görüşe destek vermektedir. Örneğin günümüzde Belçika sınırlarında kalan ve dönemin en geniş

⁸⁰ Westphalia Barışı ve Avrupa'daki yansıması hakkında bkz. Benno Teschke, **1648 Söylencesi Sınıf Jeopolitik ve Modern Uluslararası İlişkilerin Kuruluşu**, çev. Bülent Şimşek, 2. Baskı, Can Yayınları, İstanbul, 2017.

⁸¹ Bu konuda yapılmış en iyi çalışma kuşkusuz James M. Saslow, **Ganymede in the Renaissance: Homosexuality in Art and Society**, New Haven, Yale University Press, 1986.

⁸² Kitabın İngilizce ilk baskısı 2005'te **The Age of Beloved: Love and Beloved in Early-Modern Ottoman and European Culture and Society** adıyla basılmıştır. Eser XV.-XVII. yüzyıl arasında hem Avrupa hem de Osmanlı edebi eserlerinde ortaya çıkan sevgili imajının arasındaki benzerliklere yoğunlaşmıştır. Walter G. Andrews-Mehmet Kalpaklı, **Sevgililer Çağı Erken Modern Osmanlı-Avrupa Kültürü ve Toplumunda Aşk ve Sevgili**, çev. N. Zeynep Yelçe, YKY, İstanbul 2018.

⁸³ Andrews-Kalpaklı, 2018, s.145.

⁸⁴ Michael Rocke, **Forbidden Friendship: Homosexuality and Male Culture in Renaissance Florence**, Oxford University Press, New York, 1996, s.162.

şehirlerinden biri olan Br j kentinde, 1385-1515 arasında 90 livata suçunun rapor edildiğini ve bunların içinden çok nadir olaylara idam cezası verildiğini belirtmiştir. 1420-1518 arasında Londra’da tek bir adam bu konuda suçlu bulunurken, Frankfurt’ta biri 1598’de diğeri ise 1645’te iki vakanın görüldüğü söylemektedir⁸⁵. 1645’teki olayda suçlu bulunan kişi esnaf Heinrich Kraff cinsel zevkleri için hayvanları ve oğlanları kullandığı için suçlanmıştır. Tanıklar sadece Kraff’ın evinde verdiğı partiler sırasında sarhoş bir halde erkeklere sarktığını iddia etmişlerdir. Kraff genç erkeklere dokunduğunu kabul etmiş ancak h kimleri,  iftliğindeki keçiler ile ilişkiye girdiğı iddiası sinirlendirmiştir. Ağır işkence altında dahi Kraff bu durumu reddetmesi üzerine hayatı kurtulmuş ve şehrin çıkış kapısına gönderilerek bir daha geri dönmemesi s ylenmiştir⁸⁶. Güney Avrupa’da Aragon’daki çok sayıda livata davası, İspanya’nın diğ r bölgelerindeki düşük sayılar ile çelişmektedir. Sevilla ve Granada’nın laik mahkemelerinde 1578-1616 tarihleri arasında 147 livata davası 65 erkeğın yakılması ile sonu lanmıştır⁸⁷.

Avrupa’yı uzun süre etkileyen mezhep savaşları sırasında pederasti konusu düşmanı “haksız”, “g nahk r” ve “suçlu” ilan edip kendini meşru hale getirme konusunda birçok defa kullanılmıştır. Katolik kilisesinden ayrılan  oğ  coğrafiyada Katolik rahiplerin oğlanlar ile ilişkiye girdiğı doğrultusunda bir inanç yayılmıştır. Protestanlar, Roma’yı “livata dolu bir mahzen” olarak ilan ederlerken, Katolikler, Calvin’in halefi olan Protestan din  limi Theodore Beza’nın genç erkeklere yazdığı şiirleri ilk ortaya çıktığında Beza’nın itibarını sarsmak için ellerinden geleni yapmışlardır⁸⁸. Özellikle Almanlar livata suçunun Floransa’da olan yaygınlığına vurgu yapmak için livata yapmak anlamında *florenzen* (Floransalılaştırma gibi) sözcüğü kullanırlarken, oğlancılara *Florozer* demiřlerdir⁸⁹.

1533-34’te İngiltere Parlemantos , VIII. Henry’nin, Katolik kilisesi ile ayrılma sürecinde erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar suçları dini suç yerine sivil suç olarak adlandıran bir yasa çıkarmıştır. Söz konusu yasa gereğı suçlu olan kişiler din adamı dahi olsalar dini mahkemelerin bu konuda karar verme yetkilerini

⁸⁵ Helmut Puff, “Early Modern Europe 1400-1700”, **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames& Hudson, London, 2010, s.83.

⁸⁶ Berkowitz, ss.216-217.

⁸⁷ Puff, s.84.

⁸⁸ James M. Saslow, “Rönesans’ta Eşcinsellik: Davranış, Kimlik ve Sanatsal İfade”, **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus vd.,  ev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, s.94.

⁸⁹ Andrews-Kalpakkı, 2018, s.145.

ortadan kaldırmıştır. Bu kararın alınmasındaki ilk neden kuşkusuz Katolik Kilisesi ile İngiltere arasında yaşanan kopuştur ancak bir diğer etki eden nokta rahiplere yönelik ithamlardır⁹⁰. Uzun süre suçu bariz dahi olsa çok az insan bu yasadan dolayı hüküm giymiştir. 1541’de Eton College’nin müdürü Nicholas Udalliki öğrencisi ve bir de hizmetli ile ilişkiye girmekten suçlu bulunmuştur. Tacizlerden dolayı işinden atılmış ancak herhangi bir suçla itham edilmemiştir. Bunun yerine bir yıllık maaşına denk gelen bir kıdem tazminatının ardından Westminster’da bir okulun başına getirilmiştir⁹¹. Tamamı erkeklerden oluşan Katolik kilise dünyasının samimi yaşam biçimi eğitim ve din görevlilerinin duygusal yakınlık sağlamaya yönelik sunduğu fırsatlardan dolayı bu tür ithamlar yaşanmasında etken olmuş olabilir. XV. yüzyıl Venedik’te rahipler gençlerle cinsel ilişkiye girmekten dolayı suçlu bulunduğu davalar mevcuttur.

Mezhep savaşları esnasında Hristiyanların birbirlerine yaptıkları suçlamalar Müslüman ve Yahudiler üzerinde de etkili olmuştur. Endülüs topraklarında yaşayan Müslüman ve Yahudiler’in Ortaçağ boyunca çeşitli düşman imgesi dâhilinde nasıl yansıtıldığını daha önceden belirtmiştik. Aragon ve Kastilya Krallıklarının 1469’da evlilik ile birleşmesinin ardından İspanya adım adım Katolik hâkimiyetine girmiştir. Krallık çeşitli tarihlerde Yahudiler ve Müslümanlar için din değiştirme yahut dönmek üzere ülkeden ayrılma seçeneklerini sunmuştur. Bu iki şartı yerine getirmeyenler için ise idam cezası getirilmiştir. Birçok Yahudi ve Müslüman doğdukları toprakları terk ederek Afrika kıyıları ile Osmanlı’nın çeşitli bölgelerine sığınmışlardır. Ancak bazıları din değiştirerek doğdukları topraklarda kalmışlardır. Müslümanlıktan Hristiyanlığa geçenler için *morisko* tabiri kullanılmıştır. Moriskoların imanına pek güvenmeyen devlet onları takibe almışlardır. Küfür, sadakatsizlik ve Türklerin zaferlerine sevinme gibi suçlardan dolayı birçok Morisko, Engizisyon’da yargılanmıştır. Ancak moriskolara ithaf edilen suçlardan biri de erkek çocukları ile “doğaya karşı olarak” girdikleri ilişkilerdir. 1567’de Valencia’da bir şahit Buleilet adlı bir moriskonun diğer genç moriskoları olduğunu ve bunun halk arasında bilindiğini söylemiştir. 1574’te keşiş Salvador de Morales geceleri dolaşmaya çıktığında moriskoların “bir kadını öper gibi” birbirlerini öptüklerini

⁹⁰ Puff, s. 81.,Berkowitz, s.211.

⁹¹ Berkowitz, ss.211-212.

gördüğünden bahsetmektedir. Değişik tarihlerde birçok morisko bu suçtan ceza almıştır⁹².

XVIII. yüzyıl ile birlikte Avrupa fikri anlamda birçok değişim yaşamıştır. Aydınlanma Çağı özellikle Avrupalı insanların fikri dünyalarını değiştirirken, bilginin altın çağı, kiliseler ile çatışmalarını arttırmıştır. Bu çatışmanın getirisi olarak hukuk dini kurallardan gittikçe arındırılmıştır. Sanayileşen şehirler kırsal kesimden gelen yoğun göçler neticesinde surlarına sığmamaya başlamıştır. Kısa sürede şehirlerde yaşanan bu göçler şehirlerde gettoları ve asayiş problemlerini yaratmıştır. Sosyal düzenin yeniden sağlanması amacıyla ilk başlarda devlet küçük topluluklar kurarak şehirlerde gittikçe arttığını ileri sürdükleri “ahlaksızlık” ile (ki burada livata, pederasti, genelevler gibi durumlar dâhil edilmelidir) savaşmaya çalışmışlardır. Örneğin İngiltere’de 1690’da kurulmaya başlayan *Davranışların İyileştirilmesi Kurumu* (The Societies for the Reformation of Manners) 1732’ye kadar toplum ahlakını arındırmak amacı ile görev yapmışlardır⁹³. 1707’de Londra köprüsü üzerinde ve Royal Exchange’nin etrafında bazı buluşma noktalarına ajanlarını gönderdiklerinde, kendilerine sarkıntılık eden genç erkeklerden ikisinin daha önceden yaşlı erkekler tarafından para ile ayartıldıklarını öğrenmişlerdir. Kurum özellikle Londra’nın batakhanelerin ve umumi tuvaletlerinin buluşma mekânları olduğunu tespit etmişlerdir. 1709’dan kalan bir başka materyalde ise küçük çocuklara mastürbasyon yaptıran ve onlarla ilişkiye girenlerin dışında, tavernaların (mollyhouse) toplantı mekânları olarak toplumsal hayatın için girmiştir. Bu mekânlara çocukların kabul edilip edilmediğini bilmiyoruz. Ancak John Dunton buraya gelen insanları tanımlarken bazılarının erişkin erkeklere, bazılarının ise oğlanlara ilgi duyduğunu söylemiştir⁹⁴.

Ana kıta Avrupa’da örneğin Hollanda’da devlet birçok anlamda Katolik öğretilerden uzaklaşmış reformist hareketin gerekliliklerini yerine getirmeye çalışmıştır. 1580’den sonra boşanma getirilmiş, medeni evlilik kanuni bir seçim haline gelmiştir. Ancak Reformistler cinsel suçlara yönelik özel bir ilgi

⁹² Özlem Kumrular, **İslam Korkusu Kökenleri ve Türklerin Rolü**, Doğan Kitap, İstanbul 2012, ss.56-57.

⁹³ Michael Sibalis, “Male Homosexuality in the Age of Englihtenment and Revolution 1680-1850”, **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames& Hudson, London, 2010, s.106.

⁹⁴ Randolph Trumbach, “Modern Kültürde Sodomi ve Cinsiyet Eşitliğinin Ortaya Çıkması”, **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus vd., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss.136-137.

göstermemişlerdir. Kalvenistler livata suçunu bir günah olarak adlandırmışlardır. Bu dönemde yakarak öldürme cezası genelde bu tür suçlara verilen genel bir ceza olmuştur. Hatta livata davalarının bazılarında suçlu ile birlikte mahkeme kayıtları dahi yakılmıştır. 1700'den önce Hollanda sınırlarında çok fazla livata davası görülmemiştir. 1533-1700 arasında Leiden'in ceza kayıtlarında sadece 5 dava görülmüştür⁹⁵. 1700'lerden itibaren Hollanda cumhuriyeti erkekler arasında yahut erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunda tam manası ile bir cadı avı başlatmıştır. 1730'larda başlayan bu olayların temelinde kuşkusuz toplumsal ve sosyal panik ortamı neden olmuştur. Ardı ardına Hollanda'yı vuran sellerden dolayı halk yaşanan bu tür cinsel sapkınlıkları suçlanmış ve böyle olan herkes tespit edilerek cezalandırılmaya çalışılmıştır⁹⁶. Yeni livata yasası idam cezasının yanında, otuz yahut elli yıllık hapis cezaları ile sürgün cezasını eklemiştir. Bir şekilde ülke topraklarından kaçanlar için ise ebedi sürgün cezası ön görülmüştür. Livata suçundan dolayı son idam cezası Hollanda'da 1803'te verilmiştir. 1810'da Napolyon'un işgalinin ardından Fransa ceza hukuku geçerli hale gelmiştir ki 1789'daki devrimin ardından Fransa livatayı suç olmaktan çıkarmıştır⁹⁷. Buradaki livatadan kasıt yetişkin erkekler arasında olan durum için geçerlidir. Çocuklara yönelik istismar konusu ceza kanununda her daim yerini almıştır.

1.2. OSMANLI ÖNCESİ DOĞU TOPLUMLARINDA PEDERASTİ

1.2.1. Uzakdoğu ve İran Toplumlarda Pederasti

Günümüzde dünya nüfusunun büyük bir kısmının yaşadığı Uzakdoğu coğrafyası iki kadim medeniyete ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan biri Çin diğeri ise Hint medeniyetidir. Bu iki medeniyet Asya'nın ve ardından dünyanın birçok yerinde kendisinden parçalar göstermiştir. Bu iki medeniyetin etkilerinden biri de kuşkusuz cinsel hayat üzerine olmuştur. Hindistan'ın meşhur Kamasutrası ve Çin edebiyatında yer alan öyküler cinsel hayatlarının renkli olduğundan bahsetmektedir. Bu cinsel hayatın bir parçası olarak Çin'de genç erkeklerin (ki daha çok pasif rolü

⁹⁵ Trumbach, s.145.

⁹⁶ Sibalıs, s.106.

⁹⁷ Berkowitz, s.276.

benimsemeleri beklenir) yaşı daha büyük erkekler (aktif rolde olmaları beklenir) ile yaşadıkları ilişkilerin, kişilerin sosyal statüsünü, gücünü yahut zayıflığını simgelediği belirtilmektedir. Huang çalışmasında Çin kaynaklarından elde edilen mevcut tarihsel verilerinin pederastinin çoğunlukla yetişkin sosyal statüsü yüksek kişiler ile daha düşük sosyal statüye sahip örneğin; köleler, ev hizmetçileri, oğlanlar, erkek fahişeler ve sahnelerde kadın rollerini oynayan erkek oyuncular arasında yaşandığını belirtmektedir⁹⁸. Vivien, 1740'a kadar erkekler arasında yaşanan bu türden ilişkilerin kanunlarca yasaklanmadığını ve erkeklerin üreme görevini yerine getirdikleri sürece toplumsal bir soruna neden olmadığını söylemiştir⁹⁹. Çin'deki yapıya benzer durumların Antik Kore hayatında da yaşandığını görmemiz mümkündür. *Hwarang* (Gençliğin Çiçeği) olarak adlandırılan genç erkeklere çeşitli aşk şiirleri yazılmıştır. Taemara adlı bir oğlana yazılan şiirde; kırışık gözlerle baktığı genç oğlana bir bakış aralığında tekrar buluşabilme ihtimali sorulmaktadır. Ayrıca tıpkı Çin'de olduğu gibi Kore'de de *namsadang* kelimesi özellikle tiyatro oyuncularını ile yaşanan ilişkilerde kullanıldığı belirtilmektedir¹⁰⁰.

Uzakdoğu'da genç erkeklere yönelik edebî eserlerin başında Japonya'da 1687'de basılan *Nanshoku Okagami* (Erkek Aşkının Büyük Aynası) içerisinde 40 hikâyesi ile dönemine damga vurmuştur. Schallow, XIII. yüzyıldan beri Japon edebiyatında Budist rahipler ile *chigo* âşıkları ve samuraylar ile genç delikanlılar arasındaki aşkların konu olduğunu, eserin basımına yakın tarihlerde ise Japon tiyatro oyuncularını ve erkek fahişelerle müşterileri arasında yaşanan ilişkilerin eserlerde bahsedildiğini belirtmiştir. Ancak *Erkek Aşkının Büyük Aynası* adı eserde ilk defa rahip, samuray ve müşteriler tek bir ortak ilgi üzerinden yani genç erkeklere yönelik düşkünlükleri üzerinden anlatmıştır¹⁰¹. Aynı çalışmada 1603-1868 arasında Japon edebiyat dönemi olan *Tokugawa* döneminde *wakashudo* (gençleri sevmeye biçimi) denilen toplumsal yapının betimleyici bir edebî anlatım olarak bu eserde sürdürüldüğü görülmektedir. Modern Japonya'nın başlarında bir erkeğin hem

⁹⁸ Martin W. Huang, "Male-Male Sexual Bonding and Male Friendship in Late Imperial China", **Journal of History of Sexuality**, Sayı:22, 2013, s.312.

⁹⁹ Vivien W. Ng, "Çin İmparatorluğu'nun Son Zamanlarında Eşcinsellik ve Devlet", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus vd., çev. Serkan Göktaş, Phoenix, Ankara, 2001, ss.76-77.

¹⁰⁰ Young-Gwan Kim ve Sook-Ja Hahn, "Homosexuality in Ancient and Modern Korea", **Culture, Health & Sexuality**, Sayı: 8, No.1, Jan.-Feb., 2006, s.60-61.

¹⁰¹ Paul Gordon Schlow, "Modern Japonya'nın İlk Dönemlerinde Erkek Aşkı: "Gençliğin" Edebî Bir Anlatımı", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus vd., çev. Serkan Göktaş, Phoenix, Ankara, 2001, s.118.

kadınlardan hem de genç erkeklerden hoşlanması cinsel ilginin normal parçaları olarak görülmektedir. Yetişkin bir erkeğin (yaro) kadın ile vajinal ilişki (onna) yahut genç bir erkek ile anal ilişki doğal bir beklentidir. Metinden yola çıkarak özellikle genç erkeklerle ilişki yaşamının nedeni olarak onların farklı bir sosyal kategoriye dâhil olmaları nedeniyle kendilerinden ayırdıklarını yani henüz ne tam erkek yahut kadın olarak tanımlamadıklarını söylenebilmektedir¹⁰².

Avrupa'nın medeniyet ve kültür temelini Antik Yunan dünyasından geldiği bilinmektedir. Ortadoğu coğrafyası için ise üç güçlü medeniyet kökeni vardır. Bunların biri kadim İran ikincisi ise Arap ve son olarak Türk kültürüdür. Bu kültürler kuşkusuz toplumların cinsel hayatını da etkilemiştir. Türklerin bir kısmı Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde karşılaştıkları ilk kültür İran kültürü olmuştur. İran coğrafyası özellikle edebiyat alanında genç erkeklerle yazılmış şiirlerin çokluğu ile dikkat çekmektedir. Heredotos ünlü eseri *Tarih*'te Perslerin "kulaklarına çalınan çeşitli cinsel zevkleri hemen kaptığını özellikle genç oğlanlarla cinsel ilişkiye girme huyunu Yunanlılardan aldığını" belirtmiştir¹⁰³. Zerdüşlük'te *Videvdad*'da (8.32) yetişkin iki erkek arasında yaşanan ilişkilere 800 kırbaç yahut 800 sopa cezası verilmiş ancak çocuklara yönelik cinsel istismara dair bir ceza yer almamıştır. Heredotos'un bahsettiği genç erkeklerle ilişki yaşanmasına yakın tarihlerde *Pehlevi Rivayat*'ta genç erkeklerle tecavüz eden yetişkin erkeklerin (15 yaşından büyük) idam cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür¹⁰⁴.

İslamiyet'in İran coğrafyasında yayılması ile birlikte erkekler arasında gerçekleşen cinsel ilişkilere ve erkek çocuklarına yönelik cinsel istismara livata suçuna verilen cezalar uygun görülmüştür. Tıpkı Avrupa'daki kilise ve çeşitli devlet hukuklarında yer aldığı gibi livata (normalde yetişkin olan erkekler arasındaki ilişki suçunu kapsasa da) çoğu zaman erkek çocuklarına yönelik istismarı kapsayan bir ceza olmuştur¹⁰⁵. İran coğrafyasında hâkim olan Şii mezhebi (İmamî gelenek) livata konusunda Sünni mezhepler ile ortak hadisleri kaynak olarak kullanmışlardır. Şii hukukunda livata suçunu işleyen kişi bu suçu ilk defa işliyorsa 100 kırbaç cezası

¹⁰² Schlow, s.119.

¹⁰³ Heredotos, **Tarih**, çev. Müntekim Ökmen, 7. Baskı, İş Bankası, İstanbul, 2012, s.77.

¹⁰⁴ Prods Oktor Skjærvø, "Homosexuality i- In Zoroastrianism", **Encyclopædia Iranica**, Sayı: XII, New York, 2004, ss.240-241.

¹⁰⁵ Bu konuda yapılacak tartışmalar için bir sonraki bölüme bakınız.

verilmesini uygun görürken, tecavüz ve ilişkiye girmeyi alışkanlık haline getirmişse taşlanarak öldürülmesini emretmiştir¹⁰⁶.

Hukukun verdiği cezalara rağmen İran edebiyatında erkek çocuklarını sevgili tipolojisinde işleyen bir kültür vardır. *Pesar* olarak bahsedilen sevgili sakalsız genç oğlanlar çeşitli mesleklerde çalışan sakalsız oğlanlardır. *Şehrâşûb* yani şehri birbirine düşüren, şehirde fitne çıkaran olarak anılan bir edebi türde çeşitli meslek gruplarında çalışan güzel oğlanlar tasvir edilmiştir¹⁰⁷. Şiirlerin bazılarında sâki olarak işlenen bu çocuklar doldurdukları şaraplar ile âşıklerini sarhoş etmişlerdir. Bu imge daha sonradan Osmanlı edebiyatında da yer almıştır. İran'ın ünlü şairi olan Hafız'ın bir şiirinde bu imgelerin hepsini görmekteyiz.

Şarap mabedinin eşiğine geldim, gözüm uykudan lekeli
Mintanım ıslak, eteklerimle seccade şaraptan lekeli

Meyhanecinin Mecusi oğlanı geldi, dedi
Alay edercesine, “Uyan, ey yolcu, gözü uykudan lekeli!”¹⁰⁸”

Erken ve orta-dönem klasik İran şiirinde sıklıkla Türk askerleri sevgili olarak tasvir edildiğini görmekteyiz. Özellikle Abbasi döneminde askeri teşkilatın büyük bir çoğunluğunu oluşturan ve köle pazarlarından alındıktan sonra askeri teşkilat içerisinde yerini bulan Türklerdir. Köle pazarlarından seçilen bu çocuklar şiirlerin içlerinde güzellikleri ile yer bulmuşlardır. Farruki Sistani bir şiirinde genç Türk askerine sahip olamamaktan yakınmaktadır.

Silahlarını indir çocuk! Bana öpücükler getir.
Bütün bu zorluğun ve meşakkatin hiçbir amacı yok

Hey Türk çıkar ve at üzerindeki zırhlarını
Çalgını al, kalkanı ve kılıcını indir

¹⁰⁶ Everett K. Rowson, “Homosexuality ii- In Islamic Law”, *Encyclopædia Iranica*, Sayı: XII, New York, 2004, ss.442.

¹⁰⁷ Emine Tuğcu, *Şehrengizler ve Âyîne-i Hûbân-ı Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s.18. Bu tür Osmanlı edebiyatında da yer almıştır.

¹⁰⁸ Andrews-Kalpaklı, s.185.

*Ordu gitti ve orduyu mahveden o güzel de onunla gitti
Belki de o askerin kalbi kimseye yar olmayacak*¹⁰⁹

1.2.2. Arap Toplumunda ve İslami Kaynaklarda Pederasti

Ortadoğu'nun kadim medeniyetlerinden bir olan Arap medeniyeti, İslam dini ile birlikte çeşitli bölgelere yayılarak kendini göstermiştir. İran ve Anadolu'dan, Kuzey Afrika ve İspanya'ya kadar, Hulefâ-yı Râşidîn, Emevi orduları tarafından fethedilirken kuşkusuz İslam ile birlikte Arap dili ve kültürü de yeni yayılma alanları bulmuştur. İslamiyet öncesi Arap halkları konusunda kısıtlı bilgiler olduğu için bu çalışma daha çok İslamiyet'i kabul ettikten sonraki Arap kültürü ile ilgilenmektedir. Bundan dolayı öncelikle İslami kaynakların incelenmesi ile başlanılacaktır.

Diğer Kutsal Kitaplar gibi Kur'an-ı Kerim'de de cinsel hayatın nasıl yaşanacağı inananlarına gerekli sözlerle anlatılmıştır. Kur'an farklı iki cinsin cinsel hayatını ve evliliğini belirli kurallar dâhilinde meşru görürken, hemcinsler arasında yaşanan bütün ilişkiler reddedilmiştir. Tevrat ve İncil'in çeşitli bölümlerinde bahsedilen Sodom ve Gomorra sakinleri yaptıkları davranışlar nedeniyle Tanrı tarafından lanetlenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de ise Lût peygamberden dolayı Lût kavmi olarak anılan bu kavimler çeşitli surelerde yaptıklarından dolayı Allah tarafından nasıl cezalandırıldığı anlatılmaktadır. A'raf suresinde çeşitli kavimlere gönderilen peygamberlerden bahsedildiği sırada Lût peygamberin kavmi için, "Hakikaten siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz haddi aşan bir toplumsunuz"¹¹⁰ denilmiştir. Bu olayı başlangıcı ve gelişimi Tevrat'taki *Başlangıç* bölümünden küçük farklılıklar olsa da benzerdir. Melekler İbrahim peygambere çocuk müjdesi vermek için geldiklerinde hazırlanan yemeğe dokunmazlar ve "Lût kavmi için geldiklerini" söylerler¹¹¹. İbrahim peygamber kavmin affedilmesi için

¹⁰⁹ EIR, "Homosexuality iii. In Persian Literature", *Encyclopædia Iranica*, Sayı: XII, New York, 2004, s.446.

¹¹⁰ **A'raf Suresi** 7:81. Kur'an-ı Kerimden yapılan bütün alıntılar için kullandığımız çalışma; **Kur'an-ı Kerim Meâli**, Haz. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, 19. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2010.

¹¹¹ **Hûd Suresi** 11:70.

çabalar ancak melekler “Rabbin kesin emri” olduğunu söylemişlerdir¹¹². Melekler Lût peygamberin yanına vardıklarında topluluğun erkekleri koşa koşa Lût’un evine gelerek gelen misafirlerin kendilerine verilmesini isterler ancak Lût peygamber bunu reddeder ve kızlarının onlar için daha temiz olduğunu söyler¹¹³. Kavim bu durumu reddeder ve melekler oranın altını üstüne getirerek, pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırılmıştır¹¹⁴.

Kur’an’da Lût kavmi ile ilgili olayların anlatıldığı surelerin hepsi Mekke döneminde peygambere gönderilmiştir. Bu da özellikle Allah’ın kurallarına karşı gelen (ki çoğu surede sadece Lût kavmine değil diğer helak olan kavimlerin cinsel hayatı ile birlikte putlara tapmalarına gönderme vardır) bu kavmin cezalandırılması kuşkusuz Mekke’de dini yüzünden acı çeken Müslümanların, Lût kavmi ile Mekkeli müşrikleri bağdaştırılmasına neden olmuştur. Bu yüzden çeşitli surelerde geçen bu kavimlerin yaşadığı olayların aynısının Mekkeli müşriklerin de yaşayabileceğine, dolayısıyla o tarihlerde Mekke’de dini azınlık konumunda olan Müslümanların haklılıklarına bir gönderme vardır¹¹⁵.

İslam kaynaklarında Lût kavminin yaptıkları davranışları yapan kişiye *luti* yapılan fi’le ise *livat* denmiştir. Livata (livat’ın çoğulu) fiili Kur’an-ı Kerim’de genel manada yetişkin erkekler arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılır. Ancak bu kapsama çoğunlukla pederasti anlamı da dâhil olmaktadır. Livata fiili ayrıca karısı ile anal yoldan ilişkiye girme anlamında da kullanılmaktadır. Bu ifadelerin sonucunda aslında livat fi’li anal yolla ilişkiye girme, luti ise anal yol ile ilişkiye giren erkek anlamına gelmektedir. Kendisi ile ilişkiye girilmesine izin veren erkeğe ise *muhannes* yahut *ma’bun* denilmektedir¹¹⁶. Ayrıca genç oğlanları anlatmak için *gılman*, *gulam*, *emred* gibi kelimeler de kullanılmaktadır.

İslam hukuku üç temel üzerine kurulmuştur ki bunların ilki Kur’an-ı Kerim’dir. İkincisi ise hadislerdir. Hadis kelime anlamı olarak Hz. Muhammed’in

¹¹² **Hûd Suresi** 11:76.

¹¹³ Halil Altuntaş ve Muzaffër Şahin burada bahsedilen kızların, Peygamberlerin gönderildikleri kavmin manevi babası olması hasebiyle bütün kabile kadınlarının peygamberin kızları olduklarını bu yüzden de aslında burada Lût peygamberin erkeklerin erkeklerden vazgeçip kadınlarla nikâhlanarak ilişkiye girmesi için onları teşvik ettiğini belirtmektedirler. **Kur’an-ı Kerim Meâli**, s.229n. Tevrat’ta ise Lût peygamber kendi iki kızını sunmuştur.

¹¹⁴ **Hûd Suresi** 11:82-83. Lût Kavminin başına gelenler ve alınması gereken dersler için **Hicr Suresi** 15:59-77, **Enbiyâ Suresi** 21:74-75, **Şu’arâ Suresi** 26:160-175, **Neml Suresi** 27:54-59, **Ankebut Suresi** 29:25-35, **Sâffât Suresi** 37:133-138, **Kamer Suresi** 54:33-39.

¹¹⁵ Burada bir nevi Aziz Leon’un olayına benzer sosyolojik bir durum vardır.

¹¹⁶ el-Rouayheb, ss.1617.

sözleri, fi'leri ve tasvipleridir¹¹⁷. Çünkü Kur'an'ın açıklanması gerek bazı yerlerinde Peygamberin ve sahabelerin davranışları önemli yer tutmaktadır. Peygamberin ve sahabelerin bazı hadislerinde Lût kavmi ve dolayısıyla pederasti konusunda çeşitli hadisleri hukuki açıdan kaynak olarak kullanılmaktadır. Güvenilir hadislerin toplu olarak yer aldığı *Kütüb-i Sitte*'de İbn Abbas'tan aktarılan bir hadiste Peygamberin; “Kimin Lût kavminin sapık işini yaptığını görürseniz, faili de mef'ulü de öldürün” dediğini, Ebu Davud ise İbn Abbas'ın; “Livata yaparken yakalanan bekâr (yani muhsan olmayan kişi) de recmedilir” dediği aktarılmıştır¹¹⁸. Cabir ibn-i Abdullah'tan aktarılan bir hadiste ise Peygamberin; “Ümmetim için en ziyade korktuğum şey Lût kavminin amelidir” dediği belirtilmektedir¹¹⁹. Dört Halife'den biri olan Hz. Ali ise; “bir lutinin taşlanması ve baş aşağı minareden aşağı atılmasını” söylemiştir¹²⁰.

Sünni İslam hukukunun üçüncü temel dayanağı ise dört mezhep kurucusu olan İmam Hanife, İmam Maliki, İmam Hanbelî ve İmam Şafi'nin bu konularda verdikleri fetvalardır. Mezhep kurucuları bazı konularda ortak karar verirken bazı konularda farklı kararlar vermişlerdir. Bu farklılıklardan biri ise temelde yetişkin erkekler arası olsa da erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı da kapsayan cezada olmuştur.

İmam Şafi'nin zinanın cezası ile ilgili iki farklı görüşü bulunmaktadır. İmam Şafi'ye göre; “erkeklik organının, erkeğin ya da kadının mahrem kılınmış cinsel organına zorla sokmak” zina olarak tanımlandığı için erkeklere yahut erkek çocuklara yönelik cinsel istismarı zina ile eş değer tutmuş ve cezasını da hadd (cezası şeriata belirtilmiş suçlar) olarak belirlemiştir¹²¹. Cezasına gelince öncelikle durumun zina olarak değerlendirilmesini ve fail olan kişi evli (muhsan) ise recmedilmesini, bekâr ise yüz sopa vurulmasını önermektedir. Çünkü zinanın cezası mef'ul olan kişiye ise evli yahut bekâr olsa da, kadın (livat mağduru olabilir) ya da erkek olsa yüz sopa ve bir yıl sürgün cezası verilmesini uygun görmüştür¹²². İkinci görüşü ise

¹¹⁷ M. Yaşar Kandemir, “Hadis”, *DİA*, C.15, İstanbul, 1997, s.27.

¹¹⁸ Hadisler ile ilgili kullanılan kaynak; İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınları, C. 5, İstanbul (Basım tarihi yoktur), ss.201-204.

¹¹⁹ Canan, s.203.

¹²⁰ Charles Pellet, “Livat”, *Müslüman Toplumlarda Erkekler Arası Cinsellik ve Erotizim*, Ed. Arno Schmitt-Jehoeda Sofer, çev. Dilek Canat, Kavram, İstanbul, 1995, s.167.

¹²¹ Amira Sonbol, “Osmanlı Mısır'ı ve Modern Mısır'da Tecavüz ve Hukuk”, *Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları*, Ed. Madeline C. Zilfi, çev. Necmiye Alpay, TVYY, İstanbul, 2014, s. 214.

¹²² Canan, s.202.

fail ve mef'ulün öldürülmesi yönündedir. İmam Şafi'nin bu yöndeki değerlendirilmesine İmam Maliki ve bazı Hanbelî hukukçuları da katılmıştır¹²³.

İmam Hanife ve bazı Hanbelî hukukçuları ise zinanın tanımı konusunda farklı düşündükleri için değişik bir ceza uygun görmüşlerdir. İmam Hanife; zinanın temelde penisin, vulvaya girmesi gerektiği yani kadının hamile kalma ihtimali yaratabilecek bir cinsel ilişki yaşanması halinde geçerli bir suç olduğunu belirtmiştir. Yetişkin erkekler arasında, pederasti durumunda yahut kadınlar ile anal ilişki kurulması durumunda yeni bir neslin ortaya çıkma ihtimali olmadığı için livata fiilinin zina dâhiline değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir¹²⁴. Bu yüzden livata suçu her ne kadar ilahi bir ceza görmesi gerekse de gerçekleştiğinde kişilere hadd cezası (zina için recm) yerine ta'zir cezası vererek bu kişilerin ölünceye yahut tövbe edinceye kadar hapsedilmesi gerektiğini savunmuşlardır¹²⁵. Ancak İslam hukuku her ne kadar livata fiiline karşı çıksa da laf atma, öpüşme okşama ya da anal olmayan ilişkiler ciddi suçlar olarak atfedilmemişlerdir¹²⁶.

Hukuksal bu yorumlara rağmen yetişkin erkekler arasında ve erkek çocuklarına yönelik cinsel ilgi Arap toplumunun her döneminde görülmektedir. Bu konuda değişik bir tıbbi açıklama da mevcuttur. Çocuğun cinsiyetinin ve yönelimlerinin, sol yahut sağ testiste üretilen sperm ile sol yahut sağ yumurtalıkta üretilen yumurtanın, rahmin sağ ya da sol yanında döllemesi ile belirlendiğidir. Görüşe göre üç parametre de sağ tarafta olursa çocuk kadınlardan hoşlanan bir erkek, üçü de solda olursa erkeklerden hoşlanan bir kadın olur. Parametrelerin sağ ya da soldan gelmesi durumunda erkeksi kadınların, travestilerin, hemcinslerinden hoşlanan erkeklerin ve diğer anormallerin oluşmasına neden olduğu ileri sürülmüştür¹²⁷.

Arap toplumlarında da dünyanın diğer toplumlarında olduğu gibi yetişkin erkeklerin daima fail olması beklenmektedir. Genç erkekler ise belli bir süre zarfında meful olmayı kabul etmesi ve ardından kendisinin de fail olması beklenirdi. Bernard

¹²³ Rowson, s.442.

¹²⁴ Ze'evi, s.69.

¹²⁵ Sonbol, ss.214-215.

¹²⁶ El-Rouayheb, s.6.

¹²⁷ Ursula Weisser, **Zeugnung, Vererbung und pränatale Entwicklung in der-Medizin des arabisch-islâmischen Mittelalters**, Erlangen, Hannelore Lueling 1983, s.296-300'den aktaran Arno Schmitt, "Erkek Erkeğe Cinselliğe Farklı Yaklaşımlar: Fas'tan Özbekistan'a Erotizm Beşeri Coğrafya", **Müslüman Toplumlarda Erkekler Arası Cinsellik ve Erotizm**, Ed. Arno Schmitt-Jehoeda Sofer, çev. Dilek Canat, Kavram, İstanbul, 1995, s.18.

Lewis; erkekler arasındaki cinsel ilişkilerin yasaklanmasına rağmen, erkekler arasındaki aşkın (ki burada özellikle genç erkeklere yönelik aşklar) Avrupa'daki yasaklardan daha güçlü görülmediği zamanlar ve yerlerin olduğunu söylemiştir¹²⁸. Suzanne Stetkevych; güzel oğlan imgesinin güzel sakiler ve hizmetkârlarıyla şarap meclisi sahneleri bir arada hem Kuran'da hem de Arap şiirinde kendisini gösterdiğini söylemektedir¹²⁹. Kuran'da Vakı'a suresinde; "Ebediyen genç kalan uşaklar (erkek), onların etrafında; içmekle başlarının dönmeyeceğini ve sarhoş olmayacakları, cennet pınarından doldurulmuş sürahileri, ibrikleri ve kadehleri, beğendikleri meyveleri ve arzu ettikleri kuş etlerini dolaştırırlar¹³⁰" şeklinde geçen ayetler bu duruma kaynak olarak gösterilmektedir. Antik Yunandaki Ganymedes gibi Yusuf peygamberde gençliği ve yakışıklılığı ile başı sürekli derde giren bir kişi olarak, erkek güzelliğinin vücut bulmuş hali gibidir. Cennette yer alan sakiler Abu Nuwas gibi birçok şairin şiirlerinde de yer almıştır¹³¹. Andrews ve Kalpaklı cennette tasvir edilen gencin dünyevi karşılığı olarak Mecusi oğlanlar olduğunu iddia etmişlerdir. "Bu oğlan gayrimüslimlerden, şarabın yasak olduğu yeni İslam şehrinin hemen dışında fethedilmiş yerlerde dükkân açan Hristiyan, Yahudi veya Mecusi şarapçının hizmetkârı ya da oğludur¹³²."

711'de Tarık b. Ziyad'ın başarılı savaş taktikleri sonucunda İspanya Emevi topraklarına katılmıştır. Abbasilerin iktidarı alması ile birlikte ise bu topraklarda Endülüs Emevileri olarak yeni bir devlet kurulmuştur. Bu devlet özellikle ilim dünyası açısından Avrupa medeniyetine birçok katkıda bulunmuştur. Kurulan üniversitelere Müslüman, Hristiyan ve Yahudilerden öğrenciler kabul edilerek Avrupa Rönesans'ının oluşumuna katkı sağlanmıştır. Avrupa kıtasında yer alması nedeniyle Hristiyan Avrupa açısından büyük bir tehdit oluşturan bu devlet erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar suçlamaları ile maruz kalmıştır. Halife III. Abdurrahman'a atfedilen olay dilden dile dolaşmıştır. Glenn Olsen yaptığı bir

¹²⁸ Bernard Lewis, **Music from a Distant Drum: Classical Arabic, Persian, Turkish, and Hebrew Poems**, Princeton, 2001, s.26.

¹²⁹ Suzanne Pinckney Stetkevych, "Intoxication and Immortality: Wine and Associated Imagery in al-Ma'arri's Garden", **Homoeroticism in Classical Arabic Literature**, Ed. J. W. Wright- Everett K. Rowson, Colombia University Press, New York, 1997, s.210.

¹³⁰ Vakı'a Suresi, 56:17-21.

¹³¹ J. W. Wright Jr, "Masculine Allusion and the Structure of Satire in Early Abbasid Poetry", **Homoeroticism in Classical Arabic Literature**, Ed. J. W. Wright- Everett K. Rowson, Colombia University Press, New York, 1997, s.11.

¹³² Andrews-Kalpaklı, s.184.

çalışmada Antik Yunan döneminde imgelenen yetişkin erkek ve genç oğlan üzerinden imgelenen av-avcı ilişkisinin Endülüste yaşayan Müslüman ve Yahudi edebiyatına ve hatta mimarisine yansıdığını belirtmiştir¹³³. Geyik avlayan aslan figürleri Elhamra gibi çeşitli sarayları süslemiş ve edebiyata yansımıştır. Örneğin Endülüslü şair İbnü'l- Abbar'ın bir şiirinde ceylan imgesinin nasıl genç erkeklerle bağdaştığını görmekteyiz.

*Hayır, o ceylan artık yakışıklı değil
Ve onun çehresi, sönmüş bir ay gibi
Onun yüzünde artık sakal çıktı bir leke gibi
Ki o leke onu öldürdü dirilmeyecek şekilde¹³⁴.*

1.2.3. Osmanlı Öncesi Türk-İslam Devletlerinde Pederasti

Osmanlı öncesinde Türkler, Orta Asya'dan başlayarak çeşitli coğrafyalarda birçok devlet kurmuşlardır. Hunlar ile başlayan devlet maceraları Avrupa, Mısır ve Hindistan'ı içine alan geniş coğrafyada kendisini göstermiştir. Bu coğrafyalarda Türkler yeni dinler, yeni diller ve yeni kültürler ile karşılaşmışlar ancak çoğu zaman anayurt geleneklerini yaşatmaya çalışmışlardır. Karşılaştıkları farklı kültürler cinsel hayata bakışlarını da etkilemiştir. Pederasti konusunda Türk devletlerinin nasıl baktığına dair en eski kaynak *Divan-ı Lügati't-Türk*'tür. Adem Aydemir, Oğuzlar'da pederasti için *küçemek*, *kötlemek* sözlerinin kullanıldığından bahsetmiştir. Bu konuda Divan'da geçen cümlelerin birinde *oğlanıg küçedi* /oğlana zorla fenalık yaptığı, bir diğer cümle de ise *oğlanıg kötledi* /çocuğa fenalık yaptı şeklinde yer aldığını belirtmiştir¹³⁵.

Türklerin bir kısmının Orta Asya'dan ayrılarak çeşitli coğrafyalarda ülke kurmasına rağmen arada devletsiz kaldıkları dönemler olmuştur. İslamiyet'in kabulünün ardından birçok genç Türk köle olarak çeşitli pazarlarda satılmıştır. Köle olarak satılan kadın ve erkeğin kaderleri sahiplerine göre değişiklik göstermektedir. Abbasi iktidarı döneminde ordu teşkilatının bir kısmı köle olarak Asya'nın çeşitli

¹³³ Glenn W. Olsen, "The Sodomitic Lions of Granada", *Journal of the History of Sexuality*, Sayı:13, 2004, s.1-24.

¹³⁴ Olsen, s.14.

¹³⁵ Adem Aydemir, "Divanü Lügati't Türk'te Aşk ve Cinsellik Üzerine" *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı: 5, 2012, s.37.

yerlerinden gelip silahlı eğitim alan Türklerden oluşmaktaydı. Özellikle İran edebiyatının bir döneminde bu genç Türkler güzellikleriyle şiirlere konu olmuştur¹³⁶.

İlk Türk-İslam devletlerinden biri olan Gazneli devletin kurucusu Gazneli Mahmud'un sakisi Ayaz'a ile olan ilişkisi dönemin kaynaklarında yer almıştır¹³⁷. Emir Keykavus'un 1082'de oğlu Giylânşah'a yazdığı *Kabusnâme* adlı eserde Gazneli Sultanlarından I. Mesud'un on mahbubu olduğunu (bunlar aynı zamanda sakilikte yapıyordu) ve bunların arasında Nuştekin Nûbi'yi ise daha çok sevdiğini ancak bunu kimsenin bilmediğinden bahsetmektedir. Bir gün mecliste bir görevi yapmasını Nuştekin'den isteyince Sultan'ın onu sevdiğini herkesin anladığını söylemiştir. Kendisinin de bu tür aşkların başına geldiğini belirten Keykavus; aşkın bir ateş olduğunu bu yüzden aşka kendisini kaptırmamasını önermektedir. Âşık olduğunda ise sevdiğinin Yusuf peygamber gibi olmasa bile bilgili olmasını, akılda Batlamyus yahut Lokman olmasa bile biraz marifetli olması gerektiğini söylemiştir. Çünkü aşk için hem güzelliğin hem de aklın bir arada olması gerektiğini söylemiştir. Eğer aşkının güçlü, saf ve temiz olduğunu halkına inandırırsa, halkın dilinin bağlanacağını ve özrün makbul olacağını anlatmıştır¹³⁸.

Aşkın nasıl olması gerektiğini anlattıktan sonra Keykavus, cinsel ilişkinin faydalısı ve zararlısının nasıl olacağını anlatmıştır. Cima etmenin hem bu dünyada hem de ahrette ulu bir lezzet olduğunu ancak bu lezzetle çok meşgul olunmaması gerektiğini söylemiştir. Çünkü sevginin sıcak, cimanın ise soğuk bir hareket olduğundan bahsetmiştir. Bu yüzden Keykavus hizmetkârlarla ilişkiyi daha uygun görmüştür. Bu hizmetkârların iki çeşit yani kul ve karavaştan¹³⁹ oluştuğunu ancak hiçbir zaman sadece birine yönelmemesini yoksa iki grubun birbirlerine düşman olabileceklerini belirtmiştir. İlkbaharda cimanın daha güzel olacağını söyledikten sonra, kışın oğlanlarla, yazın ise kadınlarla ilişkiye girmesini vücut sağlığı açısından önermektedir. Çünkü oğlanların ten ısısı sıcak olduğu için yazın iki sıcak bir araya

¹³⁶ EIR, s.446.

¹³⁷ Rowson, s.444.

¹³⁸ Keykâvus, *Kabusnâme*, çev. Mercimek Ahmed, Aktaran. Orhan Şaik Gökyay, Kabalcı, İstanbul, 2006, ss.92-93.

¹³⁹ Karavaş kelime anlamı olarak hem cariye hem de oğlan demektir. Yani kadın ve erkek köleleri (gılman ve cariye) ile ilişki yaşamasını önerir.

gelmesi nedeniyle tene zarar vereceğini, kadınların teninin ise serin olması nedeniyle kışın iki soğğun bir araya gelmesi teni kurutacağını belirtmiştir¹⁴⁰.

Keykavus oğluna yazdığı bu metni anlayabilmek için biraz dönemin tıp bilgisinin nasıl olduğuna bakmamız gerekmektedir. Antik Yunan tıbbının etkisi ile insan vücudunun dört sıvının (kan, balgam, kara ve sarı safra) mutlak dengesi üzerine kurulduğuna inanılan bu sistemde, tabiatın oluşma ve bozulmasında etken olan dört elementin (ateş, toprak, su ve hava) insan vücudundaki yansıması olarak kabul edilir. Hipokrat'ın ortaya attığı ve Romalı hekim Galen'in geliştirdiği bu teori, İslam dünyasında *Ahlât-ı Erbaa* olarak adlandırılmıştır¹⁴¹. Vücut sıcaklığı da kuşkusuz bu unsurların dengede kalmasını sağlayan faktörlerden biridir. Pseudo Aristoteles metni *Sorunlar*'ın yazarının, sıcaklığa dayalı fizyolojik ilkelerinin (yani kadınların genel olarak soğuk ve nemli, erkeklerin ise sıcak ve kuru olması) cinsel ilişkiler için her iki cins içinde aynı olmadığı sonucuna vararak, cinsel ilişki için kadınların en uygun mevsiminin yazın, erkeklerin ise kış olduğunu belirtmiştir¹⁴². Bu yüzden Giylânşah'ın ilişkiye gireceği mevsimi ve cinsiyeti doğru ayarlaması vücut sağlığı için önemlidir.

Kabusnâmede bahsedilen aşk ve cinsel ilişki söylemlerinin temelli kuşkusuz Antik Yunan kaynaklarına dayanmaktadır. Faoulcaut, Antik Yunan metinlerinde yemenin, içmenin ve cinselliği genelde aynı kitap içerisinde birbirleriyle bağlantılı olarak değerlendirildiğini söylemektedir¹⁴³. Kabusnâme'de içeriğinin her ne kadar nasihat kısmı ağırlıklı olsa da bir kısmı itibarıyla bu doğrultuda bir eser olarak kabul edilmelidir. Keykavus tıpkı eski kaynaklardaki gibi yemenin, içmenin ve cinsel ilişkinin çok fazla yahut çok az yapılmasına karşıdır, zararlı olduğunu birçok örnekle anlatmaya çalışmıştır.

Eserde en çok tartışma yaratılan husus oğlan kelimesi üzerinedir. Buradaki oğlan kelimesinin aslında “bakire kızı” temsil ettiği söylenmekte ve günümüzde de kullanılan “kız oğlan kız” ifadesindeki oğlan kelimesi, bu açıklama için kanıt olarak gösterilmektedir. “Oğlan” kelimesi için etimolojik sözlüklere baktığımızda “oğul”

¹⁴⁰ Keykavus, ss.95-96.

¹⁴¹ Ayşegül Demirhan Erdemir, “Ahlât-ı Erbaa”, *DİA*, C.2, İstanbul, 1989, s.24.

¹⁴² Foucault, s.199.

¹⁴³ Gelibolulu Mustafa Âli'nin *Mevâ'idü'n-Nefâ'is fi Kavâ'idü'l-Mecâlis (Görgü ve Toplum Kuralları Üzerine Ziyafet Sofraları)* adlı eseri de bu doğrultuda kaleme alınan eserlerden biridir. Foucault, s.186-204.

kelimesinden geldiği ve her iki cinsiyeti yani hem kız hem erkek çocuğu anlamına karşılık geldiği görülmektedir. Lakin altını çizerek söylemek gerekir ki hiçbir zaman “oğlan” kelimesi sadece kız çocuklarını karşılayan bir kelime olmamış, IX. yüzyıldan itibaren erkek çocuklarını ifade etmiştir¹⁴⁴. Ayrıca Keykavus metni XI. yüzyılda kaleme almış olsa da bu tez için ve iddia edenler için kullanılan metin Mercimek Ahmed tarafından XV. yüzyılda çevrilen metindir. Bu yüzyılda ise oğlan kelimesi her halde ve şartta erkek çocuklarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Sonuçta Mercimek Ahmed’in bu şekilde ki tercümesi tam manasıyla erkek çocuklarını anlatmaktadır. Üstelik iki tür hizmetkârın olması ve bunlar arasındaki dengeyi sağlaması gerekmesi de iki cinsiyete yapılan bir diğer göndermedir.

Keykavus’un oğluna aşk konusunda verdiği çok sevmesi durumunda aşkına herkesin saygı duyacağını söylemesi ile ilgili Mısır’da kurulan Memlûk Devleti’nin sultanlarından en-Nâsır’ın yaşadığı bir olay en değerli örneklerden biridir. Nâsır, Kerek valisini görevden alarak oğlu Ahmed’i evlendirerek oraya göndermiştir. Ancak bir süre sonra Ahmed yakınındaki bir görevlinin babasına şikâyeti sonucunda merkeze çağırılmıştır. Yazılan şikâyet; Ahmed’in Kerek’li bir delikanlıya âşık olduğu, bir saat bile ondan ayrı kalmadığı, onunla içtiği gibi nedenler sıralandıktan sonra eğer Nâsır müdahale etmezse, oğlunun hayat tarzının iyice bozulacağından bahsediliyordu. Ahmed yanında o delikanlı ile birlikte Mısır’a gelmiş ancak babasının karşısına tek başına çıkmıştır. Sultan, oğlu ile dedikodusu yapılan o gencin babasının terzi olduğunu ve gencin Ahmed’den çok para aldığını öğrenince sinirlenmiş ve gencin bulunarak oğlundan aldığı para hakkında konuşturulmasını, eğer konuşmazsa işkence yaparak konuşturulmasını emretmiştir. Ahmed eğer arkadaşına bir şey olursa kendisini öldüreceğini söylemiştir. Sultan, Akboğa’ya delikanlıya işkence yapılmamasını ancak gözaltında tutulmasını emretmiştir. Bu sırada Ahmed yemeden içmeden kesilerek halsizleşmiştir. Tabipler yaptıkları incelemede Sultan’a münasip bir dille çocuğun sevda hastalığına tutulduğunu söylemeleri üzerine, oğluna acıyarak genci serbest bırakmış ve oğluna göndermiştir. Ahmed genci görünce çok sevinmiş ve hemen toparlanmıştır. Nâsır oğlunun bu

¹⁴⁴ Sir Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Clarendon Press, Oxford, 1972, ss.83-84, Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Kişisel Yayınlar, Ankara, 1999, ss.304-305. Bu konudaki yardımlarından dolayı Prof. Dr. Hatice Şirin’e teşekkür ederim.

gençten vazgeçmeyeceğini duyunca, onunla eski Kahire'nin güzel yerlerini atla dolaşmasına izin vermiştir¹⁴⁵.

Memlûk tarihindeki ilginç bir olay olarak tarihe geçen bu durumda Ahmed tam da Keykavus'un önerdiğini yapmış ve aşkına sadık kalmıştır. Evli bir emir olması hasebiyle kendisinin toplumsal normlar dâhilinde yaşaması beklendiği için bir genç ile yakınlaşmaları mahiyetinde Sultan'a bağlı olan kişileri rahatsız etmiştir. Bu da Memlûk toplumunun büyük bir kısmının pederasti olaylarına çok da olumlu bakmadığını göstermektedir. Metinde Nâsır oğlunun artık yetişkin evli bir erkek olmasına vurgu vardır. Gençliğinde yapabileceği bu türden bir olaya Nâsır belki de göz yumabilirdi ancak durumlar farklı bir seyir izlemiştir. Ahmed'in inadı karşısında Nâsır oğluna bir nevi boyun eğerek onun istediği hayatı yaşamasına izin vermiştir. Böylece tıpkı Keykavus'un dediği gibi halk susmuş ve tepki vermemiştir.

Ahmed'in yaşadığı bu olay Memlûk devletinde pederastiye bakışın bir boyutunu oluşturmaktadır. Aslında Memlûk devleti erkek çocuklarına yönelik istismarı önleme adına birçok girişimde bulunmuştur. Memlûklar yapısı itibarıyla köle olarak gelen çocuklardan oluşan bir ordu ve devlet yapısına sahiptir. Küçük yaşta Orta Asya'dan getirilen bu çocuklar reşit yaşa gelinceye kadar askeri kışlalarda eğitim alarak azat edilmekteydiler. Bunların eğitimi ve disiplinleri ile Habeşistan'dan, Tekrûr'dan, Hindistan'dan ve Anadolu'dan gelen hadımlar ilgilenmektedir. Bunların görevleri arasında kuşkusuz çocukların cinsel hedef haline gelmesini önlemekte vardır¹⁴⁶.

Çocuklara yönelik cinsel istismar yaşandığında ise Memlûklarda suçlular sert şekilde cezalandırılmıştır. Mesela altı yaşındaki bir çocuğu kandırarak tecavüz eden bir köylü, önce kazığa oturtulmuş ve kamçılanmış üç gün sonra da ölmüştür. Yine küçük bir çocuğa aynı amaçla saldıran ve konuşmaması için çocuğu boğup cesedini kuyuya atan bir terzi, cinayet yerinde idam edildikten sonra cinsel organı kesilip boynuna asılmıştır. Cengiz Han yasası gereği Timurlular zamanında da erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusu ölümle cezalandırılmıştır¹⁴⁷. Ancak savaş

¹⁴⁵ Samira Kortantamer, **Bahrî Memlûklar'da Üst Yönetim Mensupları ve Aralarındaki İlişkiler**, Ege Üniversitesi, İzmir, 1993, ss.58-60.

¹⁴⁶ Samira Kortantamer, "Memlûklerde Sünnet, Hadım Etme ve İşkence", **İğdiş, Sünnet, Bedene Şiddet Kitabı**, Ed. Emine Görsoy Naskali- Aylin Koç, İstanbul 2009, ss.110-111.

¹⁴⁷ A. Riasanowsky, "Mogol Hukuku", çev. Edib Serdengeçti, **Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.5, İstanbul, 1939, s.195.

halinde ve şehirlerin yağmalanması sırasında genç delikanlılara ve güzel kızlara yapılan tecavüzler görmezden gelinmiştir¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Cüneyt Kanat, **Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza**, Küre, İstanbul, 2010, ss.228-229.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI HUKUKUNDA PEDERASTİ

2.1. OSMANLI HUKUKİ METİNLERİNDE PEDERASTİ¹⁴⁹

2.1.1. Kanunnamelerde Pederasti

Uygulanışı ve getirdiği standartlar açısından hukuk bir denetleme ve düzenleme aracıdır. Bu nedenle doğru ve yanlışın tanımları hakkında birçok değerli bilgi vermektedir¹⁵⁰. Osmanlı hukuk sistemi, içerisinde değişik parametrelerin olduğu karmaşık bir sistemdir. Eski Türk gelenekleri, Moğol yasaları, örfi hukuk olarak sistemin içinde kendini gösterirken, bir yandan Müslüman bir devletin uyması gereken Şer'i yasalar sistemde yer almıştır.

Bir Müslüman hükümdarı, halife olsun ya da olmasın “kanun koyucu” sıfatını kendi üzerine alamazdı. O kişi sadece şeriatın uygulanmasında gözetmenlik yapabiliyordu. Eğer dinî ilimlerde yeterliliği yoksa Şeriat üzerinde yorum yapabilme yetkisi de yoktu. Bundan dolayıdır ki İslâm devletlerinde Şeriat dışında bir kanunun olmaması gereklidir¹⁵¹.

Osmanlı devleti, Şeriatı aşan bir hukuk düzeni geliştirmiştir. Buna izin verilmesini sağlayan ise yukarıda belirtildiği gibi eski gelenekler yani örfdür. Örf; hükümdarın kendi iradesine dayanarak Şeriatın cevap veremediği alanlarda devletin kanun koyma yetkisi olarak tanımlanmaktadır. Özellikle şer'i ceza hukukunda çoğu cezaya kesin bir hüküm olmadığı için padişahlar kanunnameler yayınlarak bu duruma kesin hükümler getirmeye çalışmışlardır. Ancak padişah kanunnameleri şer'i yasalarla her zaman uyum içinde olmamıştır. İmparatorluğun mahkemelerine gönderilen bu kanunnamelerde tersi söylenmiş olsa da bu tür çelişme durumlarında geçerli olan padişah kanunlarıdır¹⁵².

Bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti, Osman Gazi devrinden itibaren örfi hukuku uygulamaya başlamıştı. Bir rivayete göre; Germiyan'dan gelen

¹⁴⁹ Yapılan çalışmada yer alan birçok kaynağın temini konusunda yardımlarını ve fikirlerini esirgemeyen Kaan Doğan'a teşekkür ederim.

¹⁵⁰ Ze'evi, s.62.

¹⁵¹ Halil İnalcık, **Osmanlı'da Devlet Hukuk ve Adâlet**, Kronik, İstanbul, 2016,(Hukuk), s.33.

¹⁵² Ze'evi, s.65.

biri Pazar bâcının (vergisinin) kendisine satılmasını istedi. Bâcın ne olduğunu soran Osman Gazi'ye, pazara gelip gidenden alınan vergi olduğu söylendi. Osman Gazi bunun “Tanrı mı buyurdu, yoksa beyler kendileri mi ettiler, der. Bir kişi eydür: töredir Hânım ezelden kalmıştır” dediğinde, Osman Gazi onu azarlar. Fakat daha sonradan pazarı bekleyenlere adettir diye izah edilince bunu kabul edip örfi olan bu vergiyi koyar. Ardından da “ve her kişi kim bu kanunumu boza, Allah anun dinin ve dünyasın bozsun” diyerek örfi kanun koyma gücünü gösterir¹⁵³.

I.Bayezid dönemi (1389-1402) hukuki alanda birçok temel yeniliklerin yapıldığı dönem olarak adlandırılmaktadır. Özellikle kadılık müessesesinde çeşitli ıslahatlar yapılmıştır¹⁵⁴. Bu dönemde Şeriatın temsilcisi sıfatıyla Mehmed Fenârî, devlet işlerinde nüfus sahibi olmuştur. Böylece örfi kanunlarla birlikte şer’i hukukunda güçlendiği söylenmektedir¹⁵⁵. Ancak buna rağmen bu dönemde askerî idare istemini kurmak gayesiyle (II. Mehmed gibi) şeriatı temsil eden ulemâ sınıfının en önemli gelirlerinden olan vakıfları, devletin eline geçirmiş ve askeri sınıfa tahsis etmiştir. Şer’i hukuka uymayan bu uygulamalardan da anlaşılacağı üzere devlet gerektiğinde yüksek menfaatleri için örfi hukuku uygulamaktan kaçınmamıştır.

Osmanlı hukuk hayatındaki en büyük dönüm noktası kuşkusuz II. Mehmed döneminde yaşanmıştır. İstanbul’un fethinin ardından II. Mehmed’in sınırsız güç kazanması, merkezi ve mutlak imparatorluğu kurmuş olması bu konuda etken olmuştur. İnalcık’a göre; “Osmanlı padişahlarının en nüfuzlusu ve serbest fikirlisi olarak o (II. Mehmed) mutlak, hükümdarlık haklarını, devleti muayyen bir maksada göre düzenleme ve serbest kanun koyma istikametinde kullanmıştır. Kısaca, o yasa ve kanun hükümdarı olmuştur¹⁵⁶.”

II. Mehmed; daha önceden fermanlar halinde yayınlanmış olan çeşitli konulardaki hükümleri mecmualar halinde derlemiştir¹⁵⁷. II. Mehmed döneminde biri devlet teşkilatına diğeri ise idare, maliye ve cezalara ait iki tane kanunname toplanmıştır. Şu ana kadar tespit edilen ilk derli toplu bu padişah kanunnamesinde

¹⁵³ Derviş Ahmed Âşıkî, *Âşıkpaşazâde Tarihi*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2013, ss.30-31.

¹⁵⁴ İnalcık, Hukuk, ss.39-40.

¹⁵⁵ İnalcık, Hukuk, s.81.

¹⁵⁶ İnalcık, Hukuk, s.83.

¹⁵⁷ Hilal Ortaç, *Manisa Kütüphanesinde Bulunan 7079 no’lu Kanunnamenin Çeviri Yazısı ve Açıklaması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1987, s.5.

erkek çocuk istismarı ile ilgili doğrudan bir hüküm yoktur¹⁵⁸. Bu konudaki Osmanlı kanunnamelerindeki ilk yasalar II. Bayezid zamanında düzenlenen kanunnamelerde yer almıştır.

Kişi hukuku açısından Osmanlı sisteminde her ne kadar şeriat yasaları geçerli olsa da örfi hukuk kuralları da hayat bulmuştur. Dolayısı ile hukuk metinleri çerçevesinde örfi hukuk kuralları ile şer’i kuralları birlikte okumak durumundayız.

Osmanlı Devleti de diğer bütün iktidarlar gibi cinsellik ve hazları düzenlemek için kanun yolunu tercih etmiştir. Foucault’ta göre; öncelikle iktidarlar, cinselliğe yasasını dayatan bir yapıdadır çünkü iktidarın cinsellik ve hazlar üzerinde onlara “hayır” demekten başka kudreti yoktur, öğeleri yok sayar ve kopukluklar yaratır. İkinci olarak, iktidar cinselliğin bir “düzene” dâhil olmasını yasaklar, cinselliğin, yasa yoluyla olan ilişkisinden yola çıkarak deşifre edilmesini sağlar. Yaklaşmayacaksın, dokunmayacaksın, tüketmeyeceksin, haz duymayacaksın, konuşmayacaksın, ortaya çıkmayacaksın diyerek bir yasaklama politikasına giden iktidar, cinselliği kendi kendinden vazgeçirme çabası içerisine girer. Hazzı ve cinselliği ceza ile tehdit eden iktidar eğer ortadan kaldıramıyorsa o zaman ortaya çıkmasına izin vermeyecektir. Bütün bunların sonucunda iktidar kendi izni olmadığına olur vermemek, onun söylenmesini engellemek ve onun var olduğunu reddetmek yoluna gitmektedir¹⁵⁹.

İktidarın hazları kontrol alma-yasaklama durumu Osmanlı hukukunda erkek çocuklara yönelik istismarları kapsayan tek bir kelime olmamasına ve genelde dolaylı anlatımlara başvurusu şeklinde ortaya çıkmış olabilir. Burada Osmanlı hukukunda erkek çocuk denilince neyi kapsadığını açıklamak yerinde olacak. Modern hukukta çocukluk ve yetişkinliği belirleyen zamana dayalı rakamlardır. Kişi belli yaşlar arasında çocuk, belli bir yaştan sonra ise yetişkin olarak kabul edilmektedir. Ancak modern öncesi dönemde doğum kayıtlarının pek de önemli olmadığından dolayı kişilerin yaşlarını belirlemek neredeyse imkânsızdır. Bundan dolayı kişinin fiziksel özelliklerinde bazı belirtiler aramak gerekmektedir. İslam hukuku bebeklikten ne zaman çıkılıp çocuk olduğu yönünde kesin bir hüküm vermemekle birlikte üst sınırı hakkında bize biraz daha fazla argüman sunmaktadır.

¹⁵⁸ Konan, s.157; Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Kanunnâmeleri**, 1. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1990, ss.347-348.

¹⁵⁹ Foucault, ss.63-64.

Ağırlıklı olarak Hanefi ekolünü takip eden Osmanlı hukukunda bir erkeğin sakalı çıkmışsa, cinsellik faaliyetleri başlamışsa 12 yaşından itibaren yetişkin bir erkek kabul edilebileceğini, bu emarelerin olmaması durumunda ise bir erkeğin en fazla 18 yaşında yetişkin bir erkek olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁶⁰. Böylece çocuk tanımı için gerekli bir üst yaş sınırı belirlenmiştir.

Modern öncesi Osmanlı hukuk metnlerinin çoğunda kişilerin yaşları verilmez ve kişileri tanımlayıcı kelimeler kullanılır. Erkek çocukları tanımlamak için oğlan, emred gibi kelimeler kullanılmıştır. *Oğlan çekme, livata, fi'l-i şenî* gibi hukukî terimler ise erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı anlatırken başka manalara da denk gelmektedir. Oğlan çekme; erkek çocuklarını kaçıрма manasını da kapsarken, livata genel olarak anal ilişkiye karşılık gelmekte ve böylece kadınları ve kız çocuklarını da kapsamaktadır. Kötü, çirkin fiil anlamına gelen fi'l-i şenî ise hemen hemen livata kelimesinin kapsadığı alana denk gelmektedir. Kanunnamelerde ağırlıklı olarak oğlan çekme ve livata kelimeleri kullanılmaktadır. Erkek çocuk kaçıрма olarak kullanılan oğlan çekme, erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarı da kapsadığı düşünülebilir, çocuk kaçıрма, fide vb. durumlar için olabileceği gibi tecavüz amacıyla da olabilir.

İslam hukukundaki dört mezhep tecavüzün tanımı ve cezası konusunda farklı görüşlere sahiptir. Söz konusu erkekler yahut erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunda da bu farklılık sürmektedir. İmam Şafi ve İmam Maliki tecavüzü; “erkeklik organının, erkeğin ya da kadının mahrem kılınmış cinsel organına zorla sokmak” olarak tanımladığı için erkeklere yahut erkek çocuklara yönelik cinsel istismarı zina ile eş değer tutmuşlar ve cezasını da hadd (cezası şeriata belirtilmiş suçlar) olarak belirlemişlerdir¹⁶¹. Ancak Ebu Hanife ve İmam Maliki ise erkekler arasında olan ile erkeğin kadına yaptığı tecavüzü bir koşul koyarak ayırmakta ve erkeklik organının vulvaya girmemesinden dolayı zina gibi değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Her ne kadar anal ilişki erkekle kadın yahut bir erkek ile erkeğin ya da erkek çocuğuna yapılırsa iğrenç bir suç olup ilahi bir ceza görmesi kesin olsa da bu durum hadd cezası değil de ta'zir cezasını hak etmektedir¹⁶². Kısacası Şafilerin ve Hanbelîlerin, erkeğe yahut erkek çocuğuna yönelik cinsel istismarı zina

¹⁶⁰ Düzdağ, s.33.

¹⁶¹ Sonbol, s. 214.

¹⁶² Ze'evi, s.69.

olarak tanımlasalar da, Hanefiler ve Malikiler nesebi ilgilendiren bir yönü bulunmadığı için bir kötülük görmedikleri bu durumu ta'zir olarak tanımışlar ve bu suçu işleyenleri, pişman oluncaya ya da ölünceye kadar hapisshanede tutulması gerektiğini savunmuşlardır¹⁶³.

İslam ve Osmanlı hukukunda ırza geçme fi'linin failini cezalandırabilmek için öncelikle suçun bütün unsurlarıyla tam olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Yani cinsel bileşme olmalı ve işlenen suç, suçlunun iradesi dâhilinde, zor kullanarak yapılmalıdır¹⁶⁴. Bir diğer yandan suçu işleyen kişi cezai ehliyetli yani yetişkin bir erkek olmalıdır. Ergenlik öncesi çocuğun suçlu olabilmesi gibi bir durum söz konusu olamadığı gibi¹⁶⁵, akıl hastaları ve kadınlar da tecavüz suçunun faili olarak düşünülmez dolayısıyla ceza da verilemez¹⁶⁶.

Daha önce bahsedilen mezhepsel farklılıklardan dolayı, II. Bayezid kanunnamesinde de zina ile ilgili cezaların yer aldığı bölümde erkek çocuklarına yönelik cinsel istismara verilen bir ceza yoktur. Ancak dördüncü kısımda kız ve erkek çocuk kaçırma (yahut tecavüz) cezası yer almaktadır. Bu bölüme eklenmesinin nedeni siyaset cezasının kapsadığı alandan kaynaklanmaktadır. Siyaset cezası kamu hukuku alanında dinin genel koşullarına ters düşmeyecek şekilde yapılan devlet düzenlemelerine verilen addır¹⁶⁷. Cezası şeriat tarafından belirtilmeyip yöneticinin ya da hâkimin takdirine bırakılan ta'zir cezası da cezasının kapsamına girmektedir.

Ta'zir cezasını gerektiren üç çeşit suç vardır. Birincisi günahlara karşı konulan ta'zir cezalarıdır ki İslam hukukunun doğrudan doğruya yapılmasını yasaklayarak suç kabul ettiği fi'llerdir. İkincisi halkın menfaati için konulan ta'zir cezalarıdır ki bunlar haram kılınmamış ancak nitelikleri bakımından yasaklanan fi'llerdir. Üçüncüsü ise konulan hükümlere karşı gelenlere verilen ta'zir cezalarıdır¹⁶⁸.

¹⁶³ Sonbol, ss.214-215.

¹⁶⁴ Belkıs Konan, "Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu", **OTAM**, S. 29, Ankara, 2011, s.154.

¹⁶⁵ Çocukların suçlu olma ilgili bir dava için bkz; İzzet Sak, **10 Numaralı Konya Şer'iyye Sicili (1070-1071 / 1659-1661)**, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Konya 2003, (10), s.154.

¹⁶⁶ Kadınların işlediği suça yönelik bir dava için bkz. BOA, **A{DVNSMHHM.d.**, 30/482.

¹⁶⁷ H. Yunus Apaydın, "Siyaset-i Şer'iyye", **DİA**, C.37, Ankara, 2009, ss.299-304.

¹⁶⁸ Esra Yakut, "Tanzimat Dönemi'ne Kadar Osmanlı Hukuku'nda Ta'ziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları", **Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları**, S.2, İstanbul, 2006, ss.26-27.

Ta'zir cezaları, kapsamına dâhil olan suçlar kadar çeşitlidir. Bu cezalardan ilki bedeni cezalardır. İdam aslında ta'zir cezaları için pek uygun görülmesi¹⁶⁹ de bazı erkek çocuk istismarı davlarında suçlu insanların, Osmanlı askerî sınıfından olduğunda bu tür cezalar verilebilmektedir. El veya değnekle dövülerek bedene şiddet uygulamakta uygulanan bir başka ceza türüdür. Hapis cezası, sürgün, kalebentlik, kürek ve para gibi ceza türleri de ta'zir cezası kapsamına girmektedir. Bundan dolayı II. Bayezid dönemi merkez kanunnamesinde erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar cinsel suçların yer aldığı birinci bölümde değil, hırsızlık cinayet gibi cezaların yer aldığı dördüncü bölümde yer almıştır. Dördüncü kısmın birinci maddesinde; *kız ve oğlan çeken kişinin ve hiyânet ile bir ecnebinin evine giren kimsenin ve avret ve kız çekmeğe varan kimesnenin içmeği (emceği) kesile*¹⁷⁰ denilerek hem kız hem de erkek çocuk kaçıran (veya tecavüz eden) kimsenin ve zorla bir yabancıya evine giren kimsenin penisinin kesilmesi cezası verilerek bu suç ta'zir kapsamına alınmıştır¹⁷¹. Hanefi hukukuna göre eğer bir kişi erkek çocuğuna tecavüz ederse ve o kişinin bu anlamda ilk suçu ise kişi tövbe edilene kadar hapse atılmalı, eğer ikinci defa bu suçu işlerse kadı onayıyla idam edilmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak Osmanlı kanunnamelerinde genel olarak uygulanmasa da penis kesilme cezası uygun görülmüştür.

Oğlan çekme maddesi I. Selim kanunnamesinde de aynen tekrarlanmıştır¹⁷². Bu maddenin dışında kanunnamenin zina ve benzeri suçlara verilen cezanın yer aldığı ilk bölümünün 4. maddesine şöyle bir kısım eklenmiştir; *eğer bir kimesnenin oğlun öpse veya yoluna varub söylese, muhkem ta'zir edüb ağaç başına bir akçe alına. Kadı maslahat gördüğü yerde hapis dahi ede*¹⁷³.

Böylece kanunnamelerde ilk defa çocuklara yönelik sadece cinsel amaçlı fiziksel yakınlıklar değil, öpme, laf atma gibi fiiller de suç kapsamına alınmıştır¹⁷⁴. Bu madde de bir kişi, erkek çocuğu öpse veya bir yerde laf atsa o kişiye, ta'zir

¹⁶⁹ Tuncay Başoğlu, "Ta'zir", **DİA**, C.40. Ankara, 2011, s.301.

¹⁷⁰ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, II. Bâyezid Devri Kanunâmeleri**, 2. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1990, s.43.

¹⁷¹ Ancak böyle bir uygulamaya şuna kadar mahkeme kayıtlarında rastlanılmamıştır.

¹⁷² Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Yavuz Sultan Devri Kanunâmeleri**, 3. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1991, s.89n.

¹⁷³ Akgündüz, 1991, s.89.

¹⁷⁴ Sözlü taciz ile ilgili bir dava için bakınız; Leslie Peirce, **Ahlak Oyunları 1540-1541 Osmanlı'da Ayntap Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet**, TVYY, İstanbul, 2005, (Ahlak), s.258.

cezasını verilmesini ve kadı efendinin gerekli görmesi durumunda ise hapsedilebileceği belirtilerek Hanefi ekolüne göre ceza verilmiştir.

I. Süleyman devri kanunlaşmaya çok fazla ilgi gösterilen bir dönem olduğundan kendisine Kanunî lakabı verilmiştir. Bu dönemde yayınlanan merkez kanunnâmelerinde erkek çocuklarına yönelik hem fizikî hem de sözlü saldırılar kanunnâmenin ilk kısmı olan zina ve livata bölümünün kapsamına alınmıştır. Bu bölümde de oğlan çekme olarak şu madde tekrarlanmıştır; *ve eğer oğlan çeken veya kız çeken kimesnelerin, hıyanet ile evine girenin ve avret-kız çekmeğe bile varanın siyaset için zekerlerin keseler*¹⁷⁵.

Oğlan çekmenin yanı sıra I. Selim kanunnâmesinde yer alan oğlan öpmeye veya laf atma suçuna yönelik ceza burada da tekrarlanmıştır; *eğer bir kişinin oğlun öpse veya yoluna varub söylese muhkem ta'zir idüba ağaç başına bir akçe cürm alına, eğer habs dahi itseler kadı maslahat gördüğü yirde ide*¹⁷⁶.

Aynı bölümün en sonuna ise şöyle maddeler eklenmiştir; *ve eğer akl-ı balığ bir kişi livata kılsa evlü olub gani olsa üç yüz akçe cürm alına ve mutavassıtü'l-hal olandan iki yüz akçe cürm alına, ve mutavassıtü'l-hal olandan iki yüz akçe cürm alına, ve fakirü'l-halden yüz akçe cürm alına, ve dahi aşâğıhallüden elli veya kırk akçe cürm alına. Ve eğer livata iden ergen olsa ganisinden yüz, vasıtından elli, fakirinden otuz akçe cürm alına*¹⁷⁷.

Şeriat gibi Osmanlı hukuk sistemi de eşitlikçi bir hukuk sistemi değildir. İnsanlar arasında temel ayrımlar olduğunu kabul eder ve kanununda bunlara farklı uygulamasını gerektiğini düşünür. Cinsel suçlarla ilgili tartışmalarda da birçok temel ayrım çizgisi mevcuttur. Bunlardan ilki erkek ile kadın arasında olmuştur¹⁷⁸. İkinci ise köle ile hür arasında yapılmış, üçüncü olarak evli olanla ergen arasında yapılmış ardından bu kişilerde mal varlıklarına göre bir ayrıma tâbi tutulmuşlardır. Bu aslında sadece livata suçunda değil, değişik suçlarda da bu ceza yöntemi uygulanmıştır. Devlet bu anlamda gelir sağlama yöntemine gitmiştir. Üstelik hapishaneler her yerde mevcut değildir. Mahkûmların bir yerden bir yere taşınması zorluğu bir yana devlet bu

¹⁷⁵ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunnâmeleri I. Kısım Merkezî ve Umumî Kanunnâmeler**, 4. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1992, s. 297.

¹⁷⁶ Uriel Heyd, **Studies in Old Ottoman Criminal Law**, Ed. V.L. Menage, Oxford, 1973, s.61. Kuyud-u Kadime 31 nolu defterde yer alan bir başka nüshada ise “emred oğlan” olarak belirtilmiştir.

¹⁷⁷ Heyd, s.64.

¹⁷⁸ Ze'evi, s.67.

dönemde sürekli bir fetih ve savaş halinde olunca sürekli gelire ihtiyacı olmuştur. II. Mehmed döneminden itibaren çoğu cezanın kalebentlik ve kürek cezasına çevrilmesinin nedeni de devletin bu anlamda gereken ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiştir¹⁷⁹.

Kanunnamelerde yer alan bu maddelerde livata fi'lini gerçekleştiren kişilerin öncelikle akıl sağlığının yerinde olması beklenirdi. Ardından kişinin evli olup olmadığına bakılırdı. Eğer kişi evli ise, cezası para cezasına çevrilerek, sahip olduğu mal varlığına göre cezasını ödemesi beklenirdi. Kişi mal varlığına ve ödeme şekline üçe ayrılarak, zengin olanlardan 300, orta halli olanlardan 200, fakir olanlardan ise 100, çok fakir olanlardan ise 50 ya da 40 akçe alınması uygun görülmüştü.

Eğer suçu işleyen kişi ergen ise o zamanda yine zenginliğine göre üçe ayrılarak, zenginden 100, orta hallisinden 50, fakirinden ise 30 akçe para alınması istenmiştir.

Osmanlı'da her eyaletin kendi kanunnamesi mevcuttur. Bu kanunnameler çoğunlukla merkezi kanunnameler ile uyumlu iken, bazen coğrafi farklılıklardan oluşan geleneklerden ötürü farklılıklar gözlenmektedir. I. Süleyman döneminde düzenlenen eyalet kanunnamelerinde de pederasti suçuna yer verilmiştir. Rumeli bölgesine ait kanunnamelerde bu suça yönelik yaptırımlar mevcuttur. 1565'de yeniden düzenlenen Bosna Sancağı kanunnamesinde de merkezi kanunnamelerle ortak hareket edilmiş; *eğer kız veya oğlan çeken veya hıyânetle kimesnenin evine avret veya kız çekmeğe bile varanın siyâset için zekeri kesile,*

*Bir kişinin oğlun öpse veya yolun alsa muhkem ta'zîr idûb iki ağaç başına bir akçe cürm alına*¹⁸⁰ maddeleri yer almıştır.

Rumeli eyaleti dışında Anadolu Eyaleti kanunnamesinin ikinci maddesinde; *meselâ kız ve oğlan çeken kimsenin ve hıyânetle bir ecnebinin evine giren kimesnenin ve avret ve kız çekmeğe bile varan kimesnenin imciğini keseler*¹⁸¹. maddesi yer almış ve merkezî kanunnameler dışında bir ceza uygun görülmemiştir.

¹⁷⁹ İdris Bostan, **Osmanlı Bahriye Teşkilâtı XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire**, TTK, Ankara, 1992, s.213.

¹⁸⁰ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunâmeleri II. Kısım Eyalet Kanunâmeleri II**, 6. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1993, s.466.

¹⁸¹ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunâmeleri II. Kısım Eyalet Kanunâmeleri I**, 5. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1992, s. 57.

Ancak Ankara Sancağına bağlı olan Bozok (Yozgat) kazası kanunnamesinde genel kanundan farklı olarak şu madde yer almaktadır; *ve oğlan çekseler arıdalar ve illâ ki yirmi dört altın alına. Ve eğer muhannes¹⁸² ise iki tarafa zina haddin vuralar; eğer vurulamazsa zinâ cürmü gibi her birinden alına¹⁸³.*

Bu maddede oğlan kaçırın (ya da tecavüz eden) kişinin, zenginliğine bakılmadan yakalandığında sadece yakalandığı için 24 altın vermesi emredilmiştir. Ayrıca (büyük ihtimalle) çocuk; efemine, daha öncede aynı şeyi yapmışsa veya bu işi para karşılığı yapıyorsa o zaman hem çocuğa hem de fail kişi zina suçunun gerektirdiği söylenmiştir. Eğer cezayı çekmeleri mümkün değilse zina suçu kadar para cezası olan, ergenler için 12 altın, evliler için ise 15 altın ödemesi emredilmiştir. Bu durum hem Hanefi hukuku açısından hem de merkezi kanunnameler açısından biraz farklılık göstermektedir. Çünkü daha önceki hiçbir kanunnamede çocuğun suçluluğu ile alakalı bir durumdan bahsedilmemiştir.

I. Süleyman'ın ardından tahta çıkan II. Selim kanunnamelerinde de daha önceki durum tekrarlanmıştır; *kız yahud oğlanı çeken kimesnenin ve hiyânet üzere ecnebi evine girenin ve avret ve kız çekmeğe bile varanın içmeği kesile¹⁸⁴.*

II. Selim'in halefi olan III. Murad döneminde yayınlanan kanunnamede ise bu madde değişikliğe uğrayarak; *eğer kız veya oğlan çeken kimesnenin veyahud yoluna varub söylese, kâdî muhkem ta'zir idüb ağaç başına bir akçe cerîme alına¹⁸⁵* şeklinde değiştirilmiştir. Burada ilk defa bir padişah kanunnamesinde penisinin kesilmesi yerine ta'zir cezası türünden sopa cezası verilmiş ve sopa başına da bir akçe para ödemesi kararlaştırılmıştır. Daha önceki kanunlarda her ne kadar penis kesilme cezası öngörülse de mahkemelerde bu yol takip edilmeyerek daha çok kürek ve para cezası gibi cezalar verilmiştir. Belki de III. Murad döneminde kanunnameyi düzenleyenler bu ikililiği ortadan kaldırmak üzere genelde mahkemelerde verilen cezayı merkezi kanunnameye yerleştirmek istemiş olabilirler. Genel kanunnamelerin aksine böyle bir ceza verilmesinin nedeni bu dönemde Osmanlı'nın çeşitli coğrafyalarında patlak veren isyanları bastırmak üzere, devletin yaptığı harcamalara

¹⁸² Efemine, oğlan gibi anlamlara gelmektedir.

¹⁸³ Akgündüz, s.227.

¹⁸⁴ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, II. Selim Devri Kanunânâmeleri**, 7/II. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1994, s.356.

¹⁸⁵ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, III. Murad Devri Kanunânâmeleri**, 8/I. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1994, s.113.

bir gelir oluşturmakta olabilir. Maddeye verilen ceza çok uzun süre kalmadan eski haline dönmüştür. Ayaklanmaları sona erdirilmesinin ardından, I. Ahmed kanunnamesinde yeniden; *ve dahi kız oğlan çeken ve hıyanet ile kimesnenin evine girenlerin ve avret ve kız çekmeğe varan kimesnenin zekeri kesile*¹⁸⁶ cezası getirilmiştir.

Osmanlı padişahları kendi topraklarında karmaşık bir hukuk sistemi yaratarak halkını idare etmeye çalışmışlar bundan dolayı da şeriatın cevap veremediği çoğu güncel probleme çözüm bulmak amacıyla kanunnameler çıkartmışlardır. Çocuklara yönelik çeşitli cinsel istismarlarda bu anlamda karşılırlarına çıkan bir sorundur.

Derli toplu ilk kanunnameler II. Mehmed'e ait kanunnamelerdir. Ancak bu kanunnamedeki herhangi bir bölümünde erkek çocuklara yönelik istismar ile ilgili herhangi bir hüküm mevcut değildir.

İlk olarak II. Bayezid kanunnamesinde bu erkek çocuklarını kaçıran (veya tecavüz eden) insanların penislerinin kesilmesi hükmü yer almıştır. Bu hüküm ardından gelen hemen hemen bütün kanunnamelerde aynı şekilde tekrarlanmıştır. Bu suça yönelik cezalar kanunnamelerde ilk önce hırsızlık, cinayet gibi suçlarla birlikte anılırken, I. Süleyman döneminin ardından genelde zina ve benzeri suçlar içerisinde yerleştirilmiştir. Bu durumun nedeni bu dönemde iktidardaki Sünnileşme akımının bir getirisi olarak görülebilir çünkü bu dönem İbn Kemal, Ebusuud Efendi gibi devlet ricalinde son derece etkili olan adamlar devletin bu yönde bir akışa sürüklemiştir. Sadece III. Murad dönemine ait merkez kanunnamesinde kadın efendinin kişiye sopa cezasını vermesini ve sopa başına bir akçe para cezası ödemesi söylenmiştir. Bunu yaparak kanunnameler ile mahkemeler arasındaki cinsel suçlara yönelik cezalardaki farklılıkları ortadan kaldırmaya çalışmış yahut devletin içinde bulunduğu çalkantılı dönemde kendine bir ek gelir oluşturma çabası içine girmiş olabilir.

Sonuç olarak bakıldığında iktidar ilk başlarda dolaylı yollardan anlatmaya çalışarak bir nevi sansür uygulamasına gitmiştir. Böylece kanunnamelerde net bir şekilde yer almayan bu suçlar iktidar tarafından resmen tanınmamış olacaktı ki büyük kanun adamı II. Mehmed'in kanunnamesinde bu türden bir örnek kanunun bulunmaması bu görüşü destekler biçimdedir. II. Bayezid döneminde değerlendirilen bu durum ise *oğlan çekme, livata* gibi bir kavramla genel bir suç kelime dağarcığında

¹⁸⁶ Ahmed Akgündüz, **Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, I. Ahmed Devri Kanunâmeleri**, 9/I. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1996, s.494.

literatüre sokulmuş ancak kanunnameler bu duruma engel olamamıştır. Kanunnameler XVIII. yüzyıldan itibaren daha çok toprak kanunlarına dönerken ceza hukuku ağırlıklı olarak şeyhülislamın verdiği fetvalar geçerli olmuştur. Mahkemeler zaten kanunnamelerin çoğunda yer alan penis kesme cezası yerine kürek veya para cezaları vererek kanunnamelerde farklı yollara başvurmuştur. Bu tür yola başvurmalarının en büyük destekçileri ise kuşkusuz şeyhülislam tarafından verilen fetvalar olmuştur.

2.1.2. Fetvalarda Pederasti

Osmanlı hukuk yapısının bir diğer boyutu da kuşkusuz şeyhülislamın verdikleri fetvalardır. Fetva kelime anlamı olarak fıkıhta; “fakih bir kişinin sorulan fıkhi bir meseleye yazılı veya sözlü olarak verdiği cevap, ortaya koyduğu hüküm” olarak geçerken, örfte ise; sorulan dini sorulara müftüler tarafından yazı ile verilen cevap olarak geçmektedir¹⁸⁷. Her ne kadar fetvaların hukuksal bir metin olup olmadığı tartışılabilir da İslam hukukun birincil değil ikincil kaynaklarının en önemlisi şüphesiz fetvalardır. Hem pratik bir zemini vardır ki yaşanan problemler çerçevesinde sorulur, hem de hukuken bir uygulama alanına sahiptir.

Kur'an ve Sünnet'te çoğu cezaya verilen hüküm açıkça yer almamaktadır. Bundan dolayı “ictihad” denilen dini hüküm ve bilgi elde etme yöntemini gerekli kılmıştır. İşte burada fetva müessesesi devreye girmektedir. Bu kurumun amacı akıp giden zamana dini hükümler çerçevesinde cevap vermektir. İslam'da peygamber sorulan sorulara verdiği cevap ile bu fıkhi hareketi başlatmış, ardından gelen din âlimleri de bu yolu takip etmiştir. İslam ulemasına göre bu ictihad kapısı IX. yüzyılın sonlarına doğru bu kapı kapanmış ve ondan sonraki ulemalar bu âlimlerin fetvalarından yola çıkarak yorum yapmışlardır.

Osmanlıda dört mezhebin Hanefi fikhı üzerine kendisine sorulan genel ve kişisel şer'i ve hukuki meselelere ait dini hükümlere uyarak karar veren kişiye müftü denilse de müftülere şeyhülislam unvanı verilmiştir¹⁸⁸. Şeyhülislam Osmanlı'da ilk kim tarafından kullanılmış olduğu hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir. II.

¹⁸⁷ Fahrettin Atar, “Fetva”, **DİA**, C.12, İstanbul, 1995, ss.486-487.

¹⁸⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **İlmiye Teşkilatı**, 4. Baskı, TTK, Ankara, 2014, s.181.

Mehmed kanunnamesinde şeyhülislam ve müftü unvanları görülmekte ve şeyhülislamı ulemanın reisi olarak tanımlamaktadır¹⁸⁹.

Şeyhülislamlar verdikleri fetvalarda dört mezhep önderinin görüşlerinden yararlanabilmektedirler. Bu durumda bir olay üzerine dahi çok farklı kararlar ileri sürülmesine neden olmuştur.

Fetvalar ile şeyhülislamlar, somut olayda mahkemenin vereceği karar konusunda taraflara yardımcı olurken bir diğer yandan mahkemeye intikal edecek hukuki anlaşmazlıkların yargı sürecine girmeksizin çözülmesini sağlamaktadır¹⁹⁰.

Kadı efendiler davalarda zaman zaman uygulanacak hukuki kuralın belirlenmesi için şeyhülislamlardan hukuki görüş yani fetva talep etmişlerdir. Ancak bu durum fetvanın taraflarını ve kadı efendiyi bağlayıcı bir unsur değildir. Çünkü davanın gerçek yönünü araştırmakla görevli olan kişi kadı efendinin kendisidir. Şeyhülislamlar bu anlamda hukuki olarak yol göstermektedir.

Osmanlı'dan günümüze kalan fetva formu iki çeşittir ki bunların ilki; tek bir sorunun ve cevabının yer aldığı fetvalardır. Bunlar gerekli durumlarda soru soran kişiye verilen fetvalardır ve kişilere verildiği için günümüze az ulaşmıştır. Ancak bazıları kitaplara yapıştırılarak bir derleme yapılmıştır¹⁹¹. Bir diğeri ise yurt içinde ve yurt dışında birçok kütüphanede yazma ve basma halinde bulunan şeyhülislamların bir sistematik içerisinde verdikleri toplu fetva şeklindedir.

Osmanlı'da şeyhülislamların verdikleri fetvaların biçimi XV. asırdan XX. asıra kadar pek değişmemiştir. Kişi isimleri açıklanmayan fetvalarda erkekler için genel olarak; Zeyd, Amr, Bekir, Halid, Velid gibi isimler kullanılırken kadınlar için ise; Hind, Zeyneb, Hadice, Ümmü Gülsüm, Rabia gibi isimler kullanılmıştır. İlk önce soru bu isimler kullanılarak kısa biçimde anlatıldıktan sonra şeyhülislam el-cevab kısmında; olur, olmaz, uygundur, uygun değildir, Allahu'l-alem (Allah bilir) gibi cevaplar verir. Bazen ise en sonuna verilen fetvanın kimden referans alındığı da yazılmıştır¹⁹².

¹⁸⁹ Uzunçarşılı, s.182.

¹⁹⁰ Mehmet Akif Aydın, **Osmanlı Aile Hukuku**, Klasik Yayınları, İstanbul, 2017, s.33

¹⁹¹ Bkz., **Mecmua-i Fetava**, İstanbul Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları, K 576. Birçok Osmanlı Şeyhülislamın verdikleri çeşitli konulardaki fetvaları yapıştırarak, şeyhülislamın kısa bir biyografisi ile birlikte derlendiği bir çalışmadır.

¹⁹² Uriel Heyd, "Osmanlı Fetva Müessesesinin Bazı Tezahürleri", **Türk Hukuk ve Kültür Tarihi Üzerine Makaleler**, çev. Fethi Gedikli, Ankara Okulu, Ankara, 2014, ss.72-83.

Osmanlı'da görev yapmış 129 şeyhülislamın ancak çok azının fetvaları toplanıp kitap haline getirilmiştir¹⁹³. Bunlar içinde Fetava-yı Ebusuud Efendi, Fetava-yı Ali Efendi, Behçetü'l-Fetava, Fetava-yı Fevziyye, Neticetü'l-Fetava, Fetava-yı Abdürrahim gibi eserler en muteber kaynaklar olarak kabul edilmektedir.

Osmanlı döneminde çocuklara yönelik istismar ile ilgili konularda kuşkusuz fetvalarda yer almıştır. Fetva kitaplarında bu konular genellikle hadd (*kitabü'l-hudud*) bölümünde yer almış ancak daha çok ta'zir cezası verilmiştir. Ta'zir cezalarının ayrı değerlendirildiği kitaplarda ise çocuk istismarı konusu bu bölümde (*kitabü't-ta'zir*) yer almıştır. Fetvaları daha fazla ayrıntılı sınıflandırıldığı büyük kitaplarda ise livata adı altında ayrı bir bölüm (*fiil-i livata*) açılarak bu bölüm içinde değerlendirilmiştir.

Burada işlenecek olan fetvalar öncelikle çok daha bilenen bazı şeyhülislamın verdikleri fetvalar olacaktır. Bu şeyhülislamın verdikleri fetvalar diğer şeyhülislam ve kadı efendiler tarafından da dikkate alınanlardır.

Osmanlı'da çocuklara yönelik istismar üzerine en eski fetva veren kişilerden biri ise Kemalpaşazâde'dir. Asıl adı Şemseddin Ahmed olan Kemalpaşazâde, Amasya ve ardından Edirne medreselerinde aldığı derslerin ardından Edirne'deki Ali Bey (Taşlık) Medresesinde müderris olarak çalışmıştır. Bu sırada bir tarihi eser kaleme almış, I. Selim döneminde yazdığı bir risalede, Şah İsmail'e ve doğrudan olarak Şii'lere karşı yapılacak bir seferin cihat sayılabileceği yönünde görüş bildirince şöhreti artmıştır. Mısır seferinde padişahın yanında yer almış hatta Mısır'ın tahririnin hazırlanmasında bile görev almıştır. 1526'da ise Zenbilli Ali Efendi'nin yerine şeyhülislamlığa getirilmiş ve 1534'teki ölümüne kadar bu görevi sürdürmüştür¹⁹⁴. İstanbul Atatürk Kitaplığında yer alan bir el yazmasından fetvalarının bir kısmı yer almaktadır¹⁹⁵. Müellifinin bilinmediği eserde fetvalar bir konu sıralaması içerisinde ilerlemekte ve çocuklara yönelik sözlü-fiziksel taciz ile alakalı çeşitli hükümler bulunmaktadır. Hatta kendisine yöneltilen bir fetvada;

Mesele: Zeyd Hak Teâlâ oğlanı livata için yaratdı dise ne lazım olur?

¹⁹³ Şükrü Özden, "Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul, 2005, s.249.

¹⁹⁴ Şerafettin Turan, "Kemalpaşazâde", *DİA*, C.25, İstanbul, 2002, s.238.

¹⁹⁵ **Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed**, Bel. Yz. K.826-3, 105b'den başlamaktadır.

*el-cevab: Ta'zir-i belîğ*¹⁹⁶ *ve tecdid-i iman ve nikâh lazım olur*¹⁹⁷ yani bir erkeğin “Allah oğlanları biz onlarla ilişkiye girelim diye yarattı” dese ne tür bir ceza verilmesi sorulmuştur. Çocuklara yönelik cinsel istismarı sözleriyle dahi destekleyen bir adam için Kemalpaşazâde o kişinin ilk önce ta'zir-i belîğ cezasına çarptırılmasını ve ardından hem imanını hem de nikâhını tazelemesini gerekli kılmıştır.

Kendisine yöneltlen bir başka fetvada ise;

Mesele: Zeyd bir sagir oğlana livata itse ne lazım olur?

*el-cevab: Ta'zir-i belîğ lazım olur*¹⁹⁸ açık bir şekilde bir adamın küçük bir çocuğa yaptığı tecavüzün ardından ne tür bir ceza verilmesi sorulmuştur. Kendisinin cevabi ta'zir-i belîğ olmuştur.

Kemalpaşazâde'ye yöneltlen bir başka fetvada ise din ayrımına gidilerek;

Mesele: Bir zımmî bir oğlana livata eylese ne lazım olur?

*el-cevab: Ta'zir lazım olur*¹⁹⁹ denilmiş ve farklı dinden birinin böyle bir suçu işlediğinde ne tür bir ceza gerektiği sorulmuştur. Yanıt olarak ise ta'zir-i belîğ değil sadece ta'zir verilmiştir. Buradan bu suçu devletin birincil resmi dinine mensup biri işlediğinde daha ağır bir ceza ile düşünülebilir. Ancak ta'zir cezasının çeşitliliği daha fazla olduğundan kesin bir yoruma gidilememektedir. Aynı doğrultudaki bir başka fetvada ise;

Mesele: Bir zımmî kafir bir zımmî oğlana livata eylese şer'an ne lazım olur?

*Cevab: Ta'zir lazım olur*²⁰⁰ cevabı bize cezanın mağdurun dinine göre değil de suçu işleyen dinine göre farklı verildiğini kanıtlamaktadır. Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan gayr-i Müslimler kendi aralarında bir sorun yaşadıklarında sorunu ilk önce kendi mahkemelerinde halletmeye çalıştıkları bilinen bir gerçektir. Ancak çeşitli nedenlerden kendi mahkemelerinin kararından memnun olmadıklarında bir üst mahkeme gibi görülen İslam mahkemelerine başvurmuşlardır. Bu yüzden ikinci

¹⁹⁶ Ta'zir cezaları çeşitli olduğundan daha önce bahsedilmişti. Ta'zir cezalarından biri de el yahut bir değnek ile dövülmesinden ibarettir. Değnekle dövmenin alt miktarı genelde üç darbeden aşağı olmayacağı ifade edilirken üst sınırı Ebu Hanefi'ye göre otuz dokuzdur. Ta'zir-i belîğ için ise Kemalpaşazâde bu sayısı kadı efendinin belirleyeceğini ve yüz değneğe kadar çıkabileceğini söylemiştir. Bkz. **Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed**, v.114b.

¹⁹⁷ **Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed**, v.112b

¹⁹⁸ **Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed**, v.113a.

¹⁹⁹ **Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed** v.114b.

²⁰⁰ **Fetava-yı İbn Kemal**, Nuruosmaniye Kütüphanesi 1967, v.28a; Ahmet İnanır, **İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.281.

fetvada suçlu ve mağdur da gayr-i Müslim olsa kadı efendilerin nasıl hüküm vermesi gerektiğine dair bir örnektir. Yine suçlunun Müslüman olduğu başka bir fetvada;

Mesele: Zeyd kuluna oğlumdur dese sonra oğlu olmağa salâhiyeti dahi olsa ol kula livata etse ne lazım olur?

el-cevab: Ta'zir-i belîğ lazım olur diye açıklamıştır. Burada hukuki parametreler daha farklı olmasına rağmen yani kişi bir köle için hem “bu benim çocuğumdur” dese ki bu çocuk o adamın çocuğu olabilecek vasıflara sahip olsa ve bu adam o çocuğa tecavüz etse denmesine rağmen diğer sorunlara verilen aynı ceza bu durum içinde geçerli olmuştur. Böylece görülüyor ki Kemalpaşazâde için bu suçun işlenmesi sırasında kişilerin yakınlık durumları bir ceza teşkil etmemektedir. Bu fetvada çocuğun köle kökenli olup kişi tarafından kendi çocuğu olarak adlandırılması vurgulanmıştır. Kişinin kendi çocuğuna da böyle bir fiil gerçekleştirmesi durumunda nasıl bir ceza alması gerektiği ise hiçbir şeyhülislam tarafından cevaplanmamıştır.

Kemalpaşazâde'nin ardıllarından biri ise meşhur şeyhülislam Ebussuud Efendi'dir. Bir ara Kemalpaşazâde'nin öğrencisi de olduğu iddia edilen Ebussuud Efendi ulema kökenli bir ailede dünyaya gelmiştir. 1537'de Rumeli Kazaskerliğine ve ardından 1545'te ise Fenerizade Muhiddin Efendi'nin ardından şeyhülislamlığa atanmış ve yaklaşık 30 yıl bu görevde kalmıştır²⁰¹. Kuşkusuz bulunduğu çağa damgasını vuran Ebussuud Efendi ilmiye mesleğinde dönüşümler yaratmış, siyasi olaylarda ağırlığını hissettirmiştir²⁰². Büyük bir âlim olarak kabul edilen Ebussuud Efendi'nin daha hayattayken verdiği fetvalar toplanmıştır. Verdiği fetvalarda Hanefî mezhebini takip etmiştir. Bu toplu fetvaların içinde çocuklara yönelik cinsel istismar ile alakalı hükümleri de Ebu Hanife'nin verdiği hükümler doğrultusunda olmuştur. Bunlardan biri hemen hemen her şeyhülislama yönetilen şu sorudur;

Mesele: Zeyd oğlu Amr-ı emrede Bekr ne'üzübillah amel-i kavm-i Lût ettiğın isbat eylese Bekr'e ne lazım olur?

*el-cevab: Mu'tadi ise izn-i imamla katl olunmak meşrudur zina gibi ihsan dahi lazım olmaz*²⁰³.

²⁰¹ Ahmet Akgündüz, “Ebüssûd Efendi”, *DiA*, C.10, İstanbul, 1994, (Ebüssûd) s.365; Düzdağ, 1972, s.22.

²⁰² Akgündüz, Ebüssûd, s.366.

²⁰³ Düzdağ, s.159.

Yöneltiren bu fetvada yetişkin bir erkeğin bir çocuğa yönelik cinsel istismarı olsa ve bu istismarı çocuğun babası ispatlasa, faile nasıl bir ceza verilmesi gerektiği sorulmuştur. Cevap olarak fail eğer bu işi daha önceden yapmışsa kadı efendinin izniyle öldürülmesi gerektiğini ancak bu durumun zina olarak değerlendirilmemesi gerektiğini söylemiştir. Daha önceden belirtildiği gibi Ebu Hanife’de bu doğrultuda karar vermiş ve failin ilk suçuysa tövbe edene kadar hapse atılmasını, bunu alışkanlık haline getirmişse idam edilebileceğini söylemiştir.

Osmanlı devletinde kadı efendilerin idam etme yetkisi aslında yoktu. İdam hükmü verebilmelerine rağmen bunu ancak Divan-ı Hümayun’dan gelen karar doğrultusunda uygulamaya koyabilirdi. Bu fetvada dikkati çeken noktalardan biri ise çocuğun babasının olayı ispatlaması gerektiğine vurgu yapılmasıdır. İslam ve Osmanlı hukukuna göre; müddei iddiasını ispatla mükelleftir. Bir kişi davayı açtığında suçlu olduğu iddia ettiği kişinin şahitlerle suçunu ispatlaması gerekmektedir ki bu şahitler de muhitçe bilinen ve sözüne güvenilen insanlardan olmalıdır²⁰⁴. Normalde zina cezasını ispatlamak için dört erkek şahit gerekmektedir. Ancak bu durum livata suçu için iki şahit kabul edilmektedir²⁰⁵. Eğer davayı açan kişi şahit getiremezse yahut şahitleri güvenilir değilse, açtığı dava iftira davasına dönüşür ve bir anda suçlu konumuna gelebilir. Böyle durumlarda da kişi iyi bir kişi olup olmadığı yaşadığı muhitteki insanlara sorulur ve ona göre hüküm verilirdi. Bu fetvada Kemalpaşazâde ve sonrasında gelecek olan şeyhülislamların fetvalarında atlanabilen bu ibareyi tekrar hatırlatmıştır.

Erkek çocuğuna yönelik cinsel istismarlarda suçlunun dini ceza konusunda etkin olabileceğini Kemalpaşazâde’nin verdiği fetvalarda görmüştük. Ebussuud Efendi’de kişilerin mesleğine yönelik bir ayırımın olabileceği doğrultusunda bir hüküm vermiştir. Ayrıca Osmanlı’daki tecavüz davaları bazen sadece tecavüze yönelik cezanın verilebileceği davalardan oluşmamaktadır. Çoğu zaman tecavüz, darp, yaralama, kaçırma ile birlikte bir bütün suç teşkil etmektedir. Bir fetvada Ebussuud’a şöyle sorulmuştur;

²⁰⁴ Bu anlam doğrultusunda şahit olan insanlar bu hakları ellerinden kaybetmemek için yollarını davacı yahut davalı olarak mahkeme ile kesiştirmek istemezler. Ayrıntı için bkz. Peirce, 2005, ss.

²⁰⁵ *Mesele: Livata için nisab-ı şehadet kaçdır?, el-cevab: İki; Feteve*, Süleymaniye Kütüphanesi, İsmihan Sultan, N.241, v.151a. (Fetvaların kimin olduğu belirtilmemiş.)

Mesele: Alaybeyi olan Zeyd, Amr ile Bekri Beşir-i emrede “getiriverin” deyu gönderüb mezburlar dahi Beşri kacub saklandığı komşusu Halid evinden güçle çıkardub Zeyd’e ile diverüb Zeyd Beşir-i emredi bir dağa alub gidüb haşa güçle livâta eylese şer’an ne lazım olur?

el-cevab: Zeyd katl olunmak meşrudur müteehhil değil ise dahi katl olunmaz ise darb-ı şedid ve habs-i medid lazımdır ve azl edilmesi lazımdır bu emirde musahele eden erbab-ı hükmün ind-allâhiteala özürleri yokdur cevabları yokdur Amr ile Bekre ta’zir-i şedîd²⁰⁶ ve habs-i medîd lazımdır²⁰⁷.

Bu fetvada bir alaybeyinin emrindeki adamlarına bir erkek çocuğunu getirin diye emir verse, çocuk saklandığı komşusunun evinden zorla alınıp alaybeyine getirilse ve o kişi çocuğu dağa kaldırıp tecavüz etse bu kişiye nasıl bir ceza verileceği sorulmuştur. Ceza olarak ise alaybeyi eğer evli ise katledilmesi gerektiği, değil ise katledilmeyip şiddetli bir dayak ve ardından hapis cezası ile görevinden azledilmesi gerektiğini söylemiştir. Diğer yandan onun bu emrine uyup çocuğu ona getiren kişilere ise ta’zir-i şedid ve hapis gerektiğini söylemiştir.

Bu fetvada da aslında ilk olarak kişinin alaybeyi olması vurgulanmış ve bir devlet görevlisinin bu tür bir suç işlediğinde nasıl bir ceza alması gerektiği vurgulanmıştır. İleride de göreceğimiz gibi Osmanlı düzeni sağlamak için yahut düzenin işleyişini kolaylaştırmak üzere görevlendirdiği insanların düzeni bozduğunda verdiği hüküm çok daha ağır olmuştur. Özellikle çocuk istismarına yönelik bu tür davalarda kişi eğer askeriye yahut selefiye gurubundan biri ise genelde idam cezası vermiştir ki bu konuda sayısız mühimme hükmü bulunmaktadır. Burada ikinci olarak failin evli olup olmadığı dikkate alınmış ve cezası ona göre verilmiştir. Eğer görevli fail evli ise idam edilmesi, bekâr ise standart livâta suçunun cezası verilmiştir. Ebussuud Efendi burada kişinin bu işi daha önceden yapıp yapması değil de evli yahut bekâr olmasına önem vermiştir. Burada vurgulanan bir başka konu ise emrindeki diğer görevlilere de ceza verilmesi çünkü görevliler, o çocuğu kendilerinden saklayan adamın evine zorla girmiş ve ardından çocuğu dağa kaldırmasına yardım etmiş kısacası eşkıyalık suçu da işlenmişlerdir. Bu tür eşkıyalık

²⁰⁶ Ebussuud Efendi, İmam Ebu Yusuf ve Züfer’in görüşlerini esas alarak yetmiş dokuz değnek olduğundan bahsetmiştir. Bkz. Yegân Efendi, Veli b. Yusuf (998-1589), **Mecmûatü'l-Fetava**, Mft. Ktb.187, v.69a.; Pehlul Düzenli, **Osmanlı Hukukçusu Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi ve Fetvaları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007, s.122.

²⁰⁷ Düzdağ, s.159.

suçlarının da cezası eklenince çoğu zaman idam hükmü kaçınılmaz olsa da burada emir komuta zinciri içinde düşünülerek o iki görevliye ta'zir-i şedid ve hapis suçu verilmiştir.

Ebussuud Efendi'den cevabı istenen başka bir fetva ise şöyledir;

Mesele: Zeyd öğey oğlu Amr'a livata ettiği bi-hasebi's-şer sabit olsa zevcesine talâk vâki olur mu?

*el-cevab: Olmaz. Livata itse hürmet-i musâhhara sabit olmaz. Kavl-i muhtâr üzerine*²⁰⁸.

Burada bir adamın üvey çocuğuna tecavüz ettiği kanıtlandığı vakit eşi ile nikâhına zarar gelip gelmeyeceği sorulmuştur. Cevap olarak Ebussuud Efendi nikâhına bir zarar gelmeyeceğini çünkü livatanın evliliği sonlandıracak bir etkisi olmadığını söylemiş ancak yine de kararı kadına bırakmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta belki de şudur; Osmanlı erkeklerle para karşılığı ilişkiye giren kadınları²⁰⁹ yahut kadınlarla para karşılığı ilişkiye giren erkekleri²¹⁰ evliliği tehdit eden bir unsur olarak görmüş ve çeşitli yerlere sürgün etmiştir. Ancak erkeklerle para karşılığı ilişkiye giren erkekler olduğunda bunları kayıt altına alarak merkezde kalmalarını sağlamıştır²¹¹.

Ebussuud Efendi'nin ardından dönemine damga vurmuş birçok şeyhülislam göreve gelmiştir. Erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunda kendilerine çoğunlukla Kemalpaşazâde ve Ebussuud Efendilere sorulan soruların aynıları sorulmuş ve cevapları da birbirini takip etmiştir. Bundan sonra şeyhüislamlık görevine gelme sıraları dikkate alınarak şeyhüislamların bu konuda nasıl değişik sorulara ile karşılaştıkları ve bunlara verdikleri cevaplar işlenecektir.

III. Murad devrinde şeyhüislamlık yapan Bayramzâde Hacı Zekeriya Efendi²¹², ye yöneltlen bir fetvada şöyle denmektedir;

²⁰⁸ Düzenli, s.373.

²⁰⁹ Kemal Daşcıoğlu, **Osmanlı'da Sürgün**, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2007, ss.112-116.

²¹⁰ BOA, A{DVNSMHM.d., 30/482.

²¹¹ **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Der. Robert Dankoff-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı, YKY, İstanbul, 1999, s.249; Murat Bardakçı, **Osmanlı'da Seks**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2005, ss.98-115.

²¹² H.1000-1001, M.1592-1593. **Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislam Fetvaları**, Yay. Haz. Sinan Çuluk-Yılmaz Karaca, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2015, s.12. Şeyhüislamların listesi mevcuttur. Bundan sonra şeyhüislamlık makamında kalma tarihleri verildiğinde bu kaynak kullanılacaktır.

Mesele: Zeyde abd-ı memlukü olan Amr-ı emrede livata idüb bazı kimesneler niçün idersin dediklerinde Zeyd kulumdur livata idüb ve istediğimi iderin dise Zeyd'e şer'an ne lazım olur?

*el-cevab: Ta'zir-i şedid ve evvelince habs olunur mutadî ise katli dahi meşrudur*²¹³.

Burada bir adamın kendi kölesi olan erkek çocuğuna tecavüz etse ve bazılarının ona niçin ediyorsun dediklerinde o da kendi kölesi olduğu için tecavüz edebileceğini söylese nasıl bir ceza alması gerektiği sorulmuştur. İslam ve Osmanlı hukukunda yetişkin bir erkek dört nikâhlı eşe ayrıca sayısız cariyeye sahip olabilir ve cariyeler köle statüsünde olduklarından dolayı efendisi onlar ile ilişkiye girmek için onların rızasını almak zorunda değildir²¹⁴. Burada suçlu olan kişinin vurgu yapmak istediği durum belki bu olabilir lakin hiçbir kaynakta erkek köle çocukların bu şekilde kullanılabilmesi adına bir olur yer almamaktadır. Burada dikkati çekebilecek bir başka nokta ise bazı insanların suçluya bunu niye yaparsın diye sormasıdır. Bu sorunun suç işlendiği sırasında mı yahut fi'lin gerçekleşmesinden ayrı bir zamanda mı olduğuna vurgu yapılmamıştır. Eğer adamlar olay sırasında buna ilk defa şahit oluyorsa suçluya verilecek olan ceza bellidir ki o da hapis cezasının ardından şiddetli bir sopadır. Eğer bu konu suçluya suçun işlendiği zamandan farklı bir anda soruluyorsa ve adam bu suçu defalarca işlemişse de o zamanda cezası idam edilmektir.

IV. Mehmed döneminin en önemli şeyhülislamlarından biri olan Minkarizâde Yahya Efendi²¹⁵,nin verdiği fetvalar görev yaptığı süreden çok sonra toplanmıştır. Fetvalarının toplandığı eserde dikkat çeken bir özellik ise had ve ta'zir bölümünün altında ayrıca bir de livata bölümünün olması ve buna yönelik suçların ayrıca burada değerlendirilmesidir. Aynı sorulardan farklı olarak kendisinin şu konularda da fetvasına ihtiyaç duyulmuştur;

Mesele: Zeyd yedi yaşında olan Amru sagire cebren livata idüb badehu boğub helak eylese Zeyd'e ne lazım gelir?

*el-cevab: Emr-i veliü'lemlr ile katl olunur*²¹⁶.

²¹³ İbn Bayram Zekeriya, **Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1167, v.74b.

²¹⁴ Cariyelik konusu hakkında yapılan son araştırmalardan biri için bkz. Kecia Ali, **Cinsel Ahlâk ve İslâm**, çev. A. Bülent Baloglu, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, ss.109-131.

²¹⁵ H.1084-1097, M.1662-1674.

²¹⁶ Minkarizâde Yahya Efendi, **Fetava**, Harvard University, Law School Library, M.S.1402, v.44b.

Burada bir adamın yedi yaşındaki bir erkek çocuğuna zorla tecavüz edip ardından öldürmesi üzerine nasıl bir ceza verileceği sorulmuştur. Burada livata suçundan ayrı olarak bir de cinayet suçu işlenmiştir. Böyle bir suç işlendiğinde Yahya Efendi kişinin suçun ilk defa mı yahut daha önce yapmış mı dikkate almadan idam edilmesi gerektiğini söylemiştir.

Kendisinin verdiği başka bir fetva ise şöyledir;

Mesele: Berber taifesinde Zeyd dokuz yaşında olan şakirdi Amr sagiri dükkâna kapatub cebren Amr'a livata eylese Zeyd'e ne lazım olur?

*el-cevab: Darb-ı şedid ile darb olunduktan sonra zindanın ihbas mevziinde habs olubun tövbe-i sahihiye zahir olunca ihraç olunmak lazımdır mutadi ise katl olunmak dahi meşrudur*²¹⁷.

Devlet görevlileri ile halkın bu suçu işlediğinde cezasının farklı olduğunu görmüştük. Burada da halk arasında esnaf teşkilatından birinin bu suçu işlediğinde nasıl bir ceza verileceği görülmektedir. Berber esnafından bir adam dokuz yaşındaki çırağına dükkâna kapatıp zorla tecavüz etse ne tür bir ceza verileceği sorulmuş ve cevap olarak sopa cezasının ardından hapsedilmesi ve tövbe edince çıkması ancak ilk suçu olmadığı takdirde idam edilmesi gerektiğini söylemiştir.

III. Ahmed döneminde şeyhülislamlık yapan Menteşezâde Abdurrahim Efendi²¹⁸'de fetvalarının toplandığı kitapta livata için ayrı bir bölüm açılmıştır. Burada yer alan sorulardan biri şöyledir;

Mesele: Zeyd nehar-ı Ramazan'da Amru emrede cebren livata eylese Zeyd'e ne lazım olur?

*el-cevab: Ta'zir-i şedid ve tövbe ve islahı zahir olunca ihbas mevziinde habs olunur*²¹⁹.

Bu fetvada ramazan ayında gündüz vakti bir adamın bir erkek çocuğuna tecavüz ederse nasıl bir ceza alması gerektiği sorulmuştur. İslam inancına göre ramazan ayı oruç tutulan mübarek ay olarak geçmekte ve bu oruç Müslümanlara zorunludur. İftar vaktinde orucu açana kadar bir kişi yemek yiyip su içmediği gibi cinsel ilişkiye de giremez. Bunlardan herhangi birini yapan bir kişinin orucu

²¹⁷ Minkarizâde Yahya Efendi, **Fetava**, v.45a.

²¹⁸ H.1128-1130, M.1715-1716.

²¹⁹ Menteşezâde Abdurrahim Efendi, **Mecmu'a-i Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa N.321, v.56b.

bozulmuştur. Fetvada ramazan ayında gündüz vakti olduğu özellikle vurgulandığına göre kişi hem livata gibi bir suçu işlemiş hem de orucunu bozmuştur. Bu özel ayda yapılan böyle bir suçun cezası ise diğer aylar ve zamanda yapılan suçla aynı değerlendiren Abdurrahim Efendi kişinin ta'zir-i şedid²²⁰ ardından tövbe edince hapsedilmesi gerektiğini söylemiştir.

Bir başka fetva ise şöyledir;

Mesele: Bir camide imam olub bir muallimhanenin muallimi olan Zeyd ol mektebde Kur'an-ı azimü's-şan iden Amr-ı emrede cebren livata eylese Zeyd'e ne lazım olur?

el-cevab: Ta'zir-i şedid ve zindanın ihbas mevziinde evvelince yatub ve ıslahı zahir olunca habs olunur.

Osmanlı çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarının çeşitli şekillerde önlemeye çalışmıştır. Kanunlarla bu konunun önüne geçmeden önce çocukların bulunduğu mekânları çocuklara özel hale getirmeye gayret etmiştir. Özellikle erkek çocukların ağırlıklı olarak yer aldığı okullarda mimari olarak bazı önlemler almıştır. Mahallenin içinde yahut külliye dediğimiz yapı kompleksinden de oluşsa mimarlar sıbyan mekteplerini çocukların ve eğitmenlerinin dışında kimsenin giremeyeceği şekillerde yapmışlardır. Sıbyan mektepleri üzerine bir doktora tezi hazırlayan Özgönül Aksoy; sıbyan mekteplerinin mahalle arasında olduğunda mutlaka sokakların köşe başlarına yerleştirildiğini söylemiştir. Külliyenin içerisinde sıbyan mektepleri külliyenin mimari olarak bir küçük boyu ise de külliyyeden tamamen tecrit edilmiş bir plan düzenine göre yapıldığını söylemektedir. Kendisi bu durumu çocukların oyun ve gürültüleri ile külliyenin diğer parçaları olan cami, medrese, kütüphane gibi yapılardaki gerekli sessizliği ve yaşayışı zedelemeleri endişesinden dolayı ortaya çıktığını söylemektedir²²¹. Her ne kadar doğruluk payı düşünülse de durumun tam tersi olduğu düşüncesi ağır basmaktadır. Burada diğer yapılardaki sessizliği korumaktan ziyade çocukların kendilerine yönelik tacizleri önleme gayreti içerisinde böyle bir mimari önlem alınmıştır.

²²⁰ Abdurrahim Efendiye göre ta'zir-i cedid miktarı 39 sopadır. İmam Ebu Yusuf 75 olduğunu söylerken başka kaynaklarda 79 olduğundan bahsetmiştir. Fikirler konusunda tam bir uyuşma olmadığı için sopa sayısını kadı efendinin belirlemesi gerektiğini söylemiştir.

²²¹ Özgönül Aksoy, **Osmanlı Devri İstanbul Sıbyân Mektepleri Üzerine Bir İnceleme**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1968, ss.148-152.

Tehlikenin dışarıdan gelmesi mimari olarak önlenmeye çalışılsa da suç işleyen kişi öğretmenlerden biri olduğunda ne tür bir ceza verilmesi gerektiği sorusuna akla gelmektedir. Bu fetvada hem imam hem de mektepte Kur'an öğreten birinin erkek öğrencilerine yapacağı bir tecavüz konusunda nasıl bir ceza alması gerektiği sorulmuştur. Cevap olarak yine sopa ve ardından hapis cezası verilmiştir. Hapis cezasının bitiminin ardından mesleğine dönüp dönemeyeceği konusunda ise bir ek bilgi bulunmamaktadır.

Lale Devri'nin şeyhülislamı olan Yenişehirli Abdullah Efendi²²², Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın teveccühüyle bu göreve getirilmiştir. Bu devrin sonunu getiren Patrona Halil İsyanı ile birlikte Bozcaada'ya sürgün edilmiştir. Verdiği fetvalar daha kendisi görevdeyken bir araya getirilmiş lakin bu ilk düzenlemeyi düzensiz bulan kendisinin fetva emini Mehmed Fıkhî el-Aynî, fetvaları yeniden başlıklara bölerek düzenlemiş ve Behçetü'l-Fetava adını vermiştir²²³. Kendisine sorulan ilginç sorulardan biri şudur;

Mesele: Zeyd ve Amr ve Bekir ve Beşir Halid-i sagire cebren livata idüb mezburların fül-i şeniden Halid fevt olsa Zeyt ve Amr ve Bekir ve Beşir'e şer'an ne lazım olur?

*el-cevab: Diyet ve ta'zir-i şedid ve habs-i müzeyyid mutadiler ise cümlesi siyaseten katl olurlar*²²⁴.

Burada bir grup erkeğin küçük bir çocuğa tecavüz etmesi üzerine ve çocuğun tecavüz nedeniyle vefat etmesi üzerine nasıl bir ceza alacağı sorulmuştur. Cevap olarak ise öncelikle ölümden kaynaklanan bir diyet ödemeleri gerektiğini belirtmiştir. Ardından Minkarizâde Yahya Efendi'nin aksine suçluların suçu kaçınıcı kez işlediklerine dikkat çekmiş ve eğer kişiler bu suçu ilk defa işliyorsa sopa cezasının ardından hapsedilmesini, daha önce yapmışlarsa ancak idam edilmelerini söylemiştir.

Buna benzer bir soru Es'ad b. Ebubekir el-Üsküdârî'ye de şu şekilde sorulmuştur;

Mesele: Zeyd-i emredin on nefer şakiler gece ile yolun basub odaya alub gidüb cümlesi Zeyd'e cebren livata itsele mezbur şakilere şer'an ne lazım olur?

²²² H. 1130-1143-M.1718-1730.

²²³ Yenişehirli Abdullah Efendi, **Behçetü'l-Fetâvâ**, Haz. Süleyman Kaya vd., Klasik Yayınları, İstanbul, 2011, s.9.

²²⁴ Yenişehirli Abdullah Efendi, **Behçetü'l-Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1229, varak numarası belli değil.

*el-cevab: Katlihumullah sabit ise siyaseten katilleri meşrudur*²²⁵.

Özellikle güvenliğin olmadığı, eşkıyalığın kol gezdiği dönemlerde döneminde birçok erkek çocuk kaçırma olayı yaşanmış ve bunlardan bazılarında erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar suçu da işlenmiştir. Üsküdârî'den istenilen bu fetvada on eşkıyanın bir erkek çocuğunu kaçırap ona tecavüz etseler nasıl bir ceza verileceği sorulmuştur. Suç eşkıyalık suçu ile de birleşince cevap olarak Minkarizâde ile aynı doğrultuda karar vermiş ve suçun kaçınıcı defa işlendiğini önemsemeden idam hükmü vermiştir.

III. Selim dönemi şeyhülislamlarından biri olan Mehmed Ataullah'dan²²⁶ ise şu konuda kararı istenmiştir;

Mesele: Zeyd Amrun oğlu Bekir'i kendüye muhabbet itdirmek için bazı havasa meşgul bir kâğıda bazı esami yazub ihrak eylese Zeyd'e ne lazım olur?

*el-cevab: Ta'zir-i şedid lazım olur*²²⁷.

Burada bir adamın erkek çocuğuna tecavüz edilmesi değil ancak çocuğun adamdan hoşlanması adına büyü yapması ile ilgili ilginç bir fetva yer almıştır. Cevap olarak ise sopa cezası verilmiştir.

Osmanlı mahkemelerinde fetvalar kadı efendilerin açılan dava konusunda fikir almak üzere şeyhülislamlardan aldıkları bilgilerdir. Fetvalarda kişilerin adları sembolleştirilerek kullanılması davaların tespiti konusunda bir engel teşkil etmiş olsa da padişah kanunnamelerinin yanında ek bir veri sundukları için çok değerli bilgiler vermektedir.

Kuruluşundan itibaren dini-hukuki yorumlarıyla davaları aydınlatmaya çalışan şeyhülislamların verdiği fetvalar bazen onlar hayatta iken bazen de ölümünden sonra toplanmıştır.

Erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusunda da kendilerinden çeşitli sorularla fetvalar istenmiştir. Şeyhülislamlar gün içerisinde çok değişik konularda fetva vermekteydiler. Bunlar sistematik olarak toplanıp yazıldıklarında erkek çocuklarına yönelik tecavüzler bazen cezası Kur'an tarafından belirlenen hadd cezalarının içine konulsa da bazen de cezası hükümdara ve dolayısıyla kadı

²²⁵ Es'ad b. Ebubekir el-Üsküdârî, **Fetevai'l-Esadiye**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1116, v.91a.

²²⁶ H.1221-1223, M.1806-1808.

²²⁷ Mehmed Ataullah Efendi, **Fetava-yı Ataullah**, İstanbul Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları, Bel-Yz B0023, v.31b.

efendilerin takdirine bırakılan ta'zir suçları ile ilgili kısma, çok nadir de olsa livata adı altında aslında olması gereken kısma alınmıştır.

Osmanlı hukukunun takip ettiği Ebu Hanefi'ye göre; anal ilişki zina suçu olarak kabul edilmediği için hadd cezasının verilmesi yerine eğer kişi bu suçu ilk defa işliyorsa kadı efendinin takdir ettiği ta'zir cezasını vermesini ve ardından tövbe edilene kadar hapsedilmesini söylemiştir. Eğer fail bu işi alışkanlık haline getirmişse kadı efendinin emri ile de idam edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Osmanlı şeyhülislamları bu görüşü sadece bur tür tecavüz davaları gelirse aynen fetvalarına yansıtarak imparatorluğun başından sonuna kadar bu düstur çerçevesinde hareket etmişlerdir. Ancak davalar çoğu zaman daha karmaşık hale gelebilmekte tecavüz suçlarının yanında çocuk kaçırma, eşkıyalık, ölüm gasp yaralama, büyü gibi başka suçlarla da birleşmektedir.

Erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davaları için verilen fetvalarda şeyhülislamlar başta suçu ilk defa işlenip işlenmediğine dikkat etmiş ve eğer failin ilk suçu ise ta'zir ve hapis cezasını uygun görürken, failin bu işi alışkanlık haline getirirse idam edilmesini uygun görmüştür. İkinci olarak faillerin sıradan tebaa yahut devlet görevlisi olmasına dikkat etmiş ve eğer devlet görevlisi olursa ilk suçu olup olmadığına bakmadan evli-bekâr olma durumuna göre idam yahut hapis cezası vermiştir. Eşkıyaların bu tür suç işlemeleri de özellikle Celâli isyanları döneminde her yer görüldüğü için şeyhülislamlar hem eşkıyalık hem de bir cinsel suç işlendiğinde kişinin idamına fetva vermişlerdir. Ancak bu suçun işlendiği zamanlar şeyhülislamlar için önemli olmamış suç hangi ay olursa olsun cezası aynı olmuştur.

Kanunnameler ve fetvalar devletin erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarını önleme çabasının yoğunluğunu gösterse de davaların her coğrafyada her an görülebilecek bir suç olmasına engel olamamıştır.

2.2. OSMANLI MAHKEMELERİNDE PEDERASTİ

Osmanlı İmparatorluğunda hukuk sistemi çok farklı köklerden beslenmiştir.. Gerek örfi, şer'i hukukun ve teamül aynı anda uygulanması ve gerekse adaleti aramada halkın başvuru noktaları bazında bu farklılıklar kendilerini göstermektedir. Modern dönem öncesi çoğu Avrupalı gezgin kaydettikleri notlarında Osmanlı adalet

sisteminin çok hızlı işlediğini belirtmektedir. Osmanlı mahkemelerinde sorumlu kişi kadı efendidir. Kadı efendi medreselerden mezun olan kişiler arasından seçilerek görev yerlerine belli sürelerle gelen kişilerdir. İlk önce kazalara ardından tecrübelerine göre daha üst idari merkezlere atanırlar ve atandıkları yerde davalardan aldıkları para ile geçinmişlerdir. Kadı efendiler kazalarda edindikleri tecrübeler üzerine sancak kadılığına ardından eyalet kadılığına daha sonra İstanbul (sur içi), Galata, Eyüp yahut Üsküdar'a ve en son olarak ise Anadolu yahut Rumeli kazaskerliğine yükselebilmekteydiler.

Kadı efendiler ilk olarak kaza merkezlerine yanında çeşitli görevliler ile giderler ve daha önceki kadı efendiden görevi devraldıklarını defterlerine (sicillerine) kaydederlerdi. Yanında getirdikleri bütün görevlilerin maaşlarını kendileri karşılardı. Bu görevlilerin sayısı kadı efendinin ilgilendiği bölgenin genişliğine orantılı olarak artmakta yahut azalmaktadır. Mahiyetinde yazıcı, naib, kassam gibi çeşitli görevliler bulunmaktadır. Bazen kadı efendinin bölgesi kendi gelirlerini karşılayacak büyüklükte değilse devlet tarafından bazı yerlerden toprak geliri (tımar) kadı efendiye bağlanırdı²²⁸.

Kadı efendilerin adli, mülki, beledi, askeri birçok görev tanımı mevcuttur. Osmanlı'da kadı efendiler siyaset (idam) cezası ile cezalandırması pek kabul edilen bir durum değildir. Osmanlı'da adli olayların kaydedildiği şer'iyye sicillerinde birçok davayı bir arada görmekteyiz. Bu davalar içinde evlilik, boşanma, ev satış ilanları gibi birçok dava mevcuttur. Lakin bu dava kayıtlarının modern hukuk sistemindeki gibi müddeilerinin iddialarının uzun uzun kayda geçirildiği bir sistem değildir. Defterde yer alan kayıtlar daha çok davanın özeti şeklinde yer almaktadır. Bu özet sistemi kuşkusuz istismar davalarında da geçerlidir. Öncelikli olarak mağdur olduğunu iddia eden kişinin adı ve davayı açtığı kişinin adı yazıldıktan sonra müddei iddialarını sıralar. Ardından suçlu olduğu iddia edilen kişinin eğer mahkemede ise iddiaları kabul edip etmediği sorulur. Suçlamaları kabul etmesi durumunda kadı efendi gerekli cezayı altına yazar ve davaya şahit olan kişilerin adları yazıldıktan sonra dava biter. Kişinin suçlamaları reddetmesi durumunda öncelikle her iki tarafa da şahitleri olup olmadığı sorulur. Cinsel istismar davalarının bazıları müddeilerin yeterli gerekli şahit bulamamalarından dolayı bazen davalar düşmüştür çünkü

²²⁸İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, C.24, İstanbul, 2001, s.70.

hukukta müddei iddiasını ispatla mükelleftir. Müddeinin yeterli şahidi olması üzerine bu sefer suçlu olduğu iddia edilen kişiye bu konuda şahidi olup olmadığı sorulur eğer yoksa kişinin yaşadığı yerdeki mahkemece sözü geçerli olarak adlandırılan kişilere o kişinin nasıl biri olduğu sorulur. Eğer yaşadığı yerdeki insanlar bu kişiyi iyi bir insan olarak tanımlar ve bu konuda şahitlik ederlerse çoğunlukla dava düşmekte yahut genel bir sabıka kaydı oluşturulmaktadır.

Osmanlı mahkemelerinde yaşanan cinsel suçlardan biri de pederasti davalarıdır ve yukarıda anlatılan davanın seyri erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davalarında da geçerlidir. Mahkemelerde erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davaları çoğunlukla *fi'l-i şeni* olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca *livata* olarak tanımlanan bazı davalar görülse de bu hususta mağdur iddiası ile ortaya çıkan kişinin nasıl tanımlandığına dikkat edilmesi gerekmektedir. İsminin ardından çoğunlukla *nam emred, emred, şab-ı emred, oğlan, tıfl* gibi dönemsel yaş tanımlamalarının olması gerekmektedir çünkü daha önce de belirtildiği gibi *livata* suçu çok geniş kapsamlı kullanılan bir hukuksal terimdir. Bu davaları genel olarak üç kategori altında incelememiz mümkündür. Öncelikli olarak az sayıda görülmesine rağmen ilk kategoride sözlü taciz davaları yer almaktadır. İkinci olarak fiziki anlamda tam bir tecavüzün gerçekleşmediği ancak bu konuda bir teşebbüsün yaşanması halinde mahkemelere yansıyan davalar incelenecektir. Üçüncü olarak fiziki istismarı tam anlamıyla gerçekleşen olaylar değerlendirilecektir.

Davalar değerlendirilmeden önce önemli bir hususu açıklamakta yarar var. Bu çalışmada kullanılan mahkeme kayıtlarının büyük bir bölümünü kitap yahut tez olarak bir şekilde yayımlanmış sicillerden oluşturmaktadır. Bu açıdan bazı İstanbul, Konya, Manisa gibi, sicillerinin çoğu çalışma konusu olmuş şehirlere öncelik verilmiştir. Bu şehirlerin bazılarında pederasti davalarının diğer şehirlere göre daha fazla mahkemelere yansımıştır. Bu durumda iki farklı yorum ister istemez ortaya çıkmaktadır. Basit ve sade düşündüğümüzde bu şehirlerde bu tür olaylar daha fazla yaşandığı için kayıtlarda yer aldığı sonucuna varabilmek mümkündür. Ancak Osmanlı'da mahkemeye çıkmak sanıldığı kadar basit bir olay değildir. Leslie Peirce²²⁹, Antep üzerine yaptığı değerli çalışmasında mahkemeye çıkmadan önce aşiret reislerinin, mahalle büyüklerinin mutlaka araya girip bir şekilde sorunu

²²⁹ Peirce, Ahlâk, s.3,7-22.

halletmeye çalıştıklarını bundan sonuç alınmadığı takdirde mahkemeye istenmeye istenmeye gidildiğini belirtmiştir. Üstelik dava açmanın maliyeti kuşkusuz birçok insanı mahkeme yolundan döndürmeye yetmiştir. Ayrıca mahkemeye düşme durumu toplum nazarında pek de kabul gören bir olay değildir. Bu yüzden hali vakti yerinde ve davalarda şahitlik edebilecek derecede sözlerine güvenen insanların davacı yahut davalı olarak pekte mahkemeye yolunu düşürmediklerini belirtmiştir. Kısacası mahkemeye gelmeden önce davayı çözebilecek belli bir hiyerarşi mevcuttur. Ancak mahkemelerin onurlarını kurtarma yolu olduğunu unutmamakta yarar vardır. Sonuçta insanlar başına gelen ve toplum nazarında imajını zedeleyen bir durum olduğunda toplumsal konumunu eski hale getirmek için mahkemenin kapısını çalmışlardır. Peirce bu bağlamda bir davanın bir yörede çok daha fazla görülmesinin nedeni olarak o konunun toplumsal bir tepkiye yol açtığını ve mahkemenin de bu konuda gerekli adaleti sağladığını belirtmektedir. Yani bir yörede bir davanın çok fazla görülmesi o yörede o olayın çok olduğunun kanıtı olmadığı gibi bir yörede mahkeme kayıtlarında o olayın hiç görülmemesi orada hiç yaşanmadığı anlamına gelmeyeceğidir. Bu hususta hangi ilde pederasti vakalarının daha çok görülmesinden ziyade sorunun çeşitli coğrafyalarda nasıl benzerlikler yahut farklılıklar gösterdiğini ve çözüm için ne tür cezalar verildiğini incelemek daha doğru olacaktır.

2.2.1. Sözlü Taciz Davaları

Osmanlı'da mahkemelere yansıyan davalardan biri sözlü taciz ve hakaret davalarıdır. İnsanlar arasında iletişimi sağlama aracı olan dil kuşkusuz insanları duygusal anlamda yaralamada hatta tacizde her daim kullanılmıştır. Osmanlı hukukunda küfür ve hakarete karşılık olarak şeyhülislamın genelde ta'zir cezasını uygun görmüşlerdir ancak çoğu sözlü taciz ve hakaret davası bazen fiziksel şiddet içerikli de olabilmekte bu da cezanın mahiyetini değiştirmektedir.

Sözlü tacizin fiziksel şiddet ile perçinlendiği bir davayı biz 29 Mayıs 1541'de Antep'te görmekteyiz. Şehirde görevli Asesbaşı²³⁰ olan Mehmed şehre bağlı olan Beybahçeli ve yetişkin olan Davud ile aynı yerden Ali isimindeki çocuğu alarak mahkemenin kapısını çalmıştır. Ali'nin iddialarına göre kendisi yolda yürürken

²³⁰Şehirdeki asayişten görevli kişi.

Davud, Ali'nin yolunu kesmiş ve “ruhum, canım” gibi sözler söyledikten sonra “seni severim” diyerek sokak ortasında kendisine aşkını ilan etmiştir. Ali bu sözler üzerine “na-makul söyleme var benden feragat et” diyerek Davud'un bu işten vazgeçmesini söylemiştir. Ancak bu sözleri duyan Davud yoluna devam etmek yerine Ali'ye saldırmış ve darp etmiştir. Bu sırada olayı bir şekilde öğrenen Asesbaşı Mehmed bu iki kişiyi mahkemenin huzuruna çıkarmıştır. Davud'a, Ali'nin sözlerinin ne derece doğru olduğu sorulduğunda ise Davud yapılan bütün iddiaları kabul etmiş ve bu durum Mehmed'in talebi ile deftere kaydedilmiştir²³¹.

Antep'te görülen bu dava dönemin toplumsal cinsiyet normlarını anlamamız açısından büyük önem arz etmektedir. Öncelikle Ali sokakta tek başına dolaşabilen bir çocuktur. Yaşı konusunda sicilde tam belirleyici bir rakam söylenmese de Ali “oğlan” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre kendisi yetişkin biri olmamak ile birlikte sokakta tek başına dolaşabilen çokta küçük bir çocuk değildir. Diğer yandan Ali bu olay sırasında nasıl bir sokakta yahut saatte karşılaştığını bilmiyoruz lakin çocuğun sözlerine çocuktan başka kimse şahitlik etmemiş, Ali kendisini tek başına savunmuştur. Osmanlı hukukunda çocukların yaptığı şahitlik çoğu zaman kabul edilmemektedir. İleriki davalarda da görüleceği üzere çocukların şahitliği konusunu tek zorlayan konu erkek çocuklarına yönelik tecavüz ve taciz davalarıdır. Ancak bu durum her daim geçerli olmamış bazı davalarda çocukların şahitliği kabul edilirken bazı davalarda çocukların şahitliği klasik hukuk sistemi uyarınca kabul edilmemiştir. Ali çocuk olduğu için normalde mahkeme işleri ile vasisinin ilgilenmesi gerekmektedir. İslam hukukuna göre mevcut olduğu takdirde çocukların doğal vasileri babaları yahut dedeleridir. Babasının yahut dedesinin olmadığı durumlarda ise çocukların vasileri kadı efendi tarafından belirlenir ve çocuğu temsil ederdi. Ali bir çocuk olduğu için mahkeme işleri ile babasının ilgilenmesi gereken kişi kuşkusuz babasıdır. Mahkeme kaydında Ali'nin babası olarak Uğurlu isminde birinden bahsedilmekte ancak mahkemede bulunduğu dair bir işaret bulunmamaktadır. Belki de olayın çok hızlı cereyan etmesi ve asesbaşının olayı hızlı çözmek üzere gösterdiği gayret nedeniyle babası davada oğlunun yanında yer almamıştır.

Modern öncesi dönem toplum hayatında çocuklar tepkilerini ortaya koyarak kendilerine yönelik her türlü istismara dur demesi beklendiği için Ali gereken tepkiyi

²³¹ BOA, MŞH.ŞSC.d., Gaziantep Sicilleri 2, v.3, h.3.

vermiştir. Ali sözlü olarak Davud’a makul olmayan bu sözlerinden ve davranışlarından vazgeçmesini söyleyerek toplumun hemen hemen genel kabul normunu Davud’a hatırlatmıştır. Ancak Davud bu hatırlatmaya ve arzularına karşı gösterilen direniş karşısında Ali’ye fiziksel şiddet uygulamıştır. Davud’un evli olup olmadığını tam anlamıyla bilmiyoruz ancak kendisini belli bir yaşa tanımlayacak bir kelime kullanılmamıştır bu yüzden yetişkin olduğu söylene bile evli olup olmadığı konusunda bir tahmin yapılamamaktadır. Davud yetişkin bir erkek olarak çocuklara yönelik bir cinsel istismar olayında ceza alacağını kuşkusuz biliyordu lakin Davud öncelikli olarak Ali’ye zorla sahip olmaya kalkışmamıştır. Ali’ye olan aşkını ilan etmiştir. Davud belki de bunu daha öncede yapmıştı çünkü Ali “var bu işten feragat et” derken artık peşini bırakmasını vurgulamış olabilir.

Davada öncelikli olarak Ali iddialarını ispatlamak zorundaydı lakin Davud zaten yapılan bütün suçlamaları kabul ettiği için Ali şahit getirmek zorunda kalmamış ve iddiaları kanıtlanmıştır. Çoğu davada mağdur iddiası ile ortaya çıkan kişilerin şahit bulamadıkları gerekçesi ile davalar düşmektedir. İddiaların kabul edilmesinde büyük ihtimalle asesbaşı olan Mehmed’in etkisi vardır çünkü davanın başından sonuna mahkeme salonunda bulunarak davanın çözümlenmesine çalışmıştır²³².

Kadı efendi karşılaştığı bu sözlü taciz ve ardından doğan darp için hukukun belirlediği bir cezayı vermesi beklenirken kanunname ve fetvalardan daha farklı bir yol izlemiştir. I. Süleyman (Kanuni) saltanatında yaşanan bu olayda kanunnameye göre yapılan sözlü taciz için yolunu kesen birine kadı efendinin sopa cezasını vermesi ve vurduğu sopa başına bir akçe para cezası kesmesi emredilmiştir²³³. Dönemin şeyhülislamı olan Ebussuud Efendi bu konuda net bir fetvasına denk gelinmemiş ancak kadı Salahaddin Efendi durumu asesbaşı Mehmed’in isteği üzerine deftere kaydetmiştir. Deftere kayıt olma durumunu iki şekilde açıklamak mümkündür. İlk açıklama kadı efendinin durumu kaydederek suçluyu merkeze bildirmiş ve cezasının oradaki gerekli (sürgün, idam, kalabend, kürek) defterlere kaydedilmiş olabilir. İkinci durum ve daha ağırlıklı bir ihtimalle kadı efendi, Davud hakkında bir nevi sabıka kaydı oluşturmuş olabilir. İmam Hanife’den itibaren fetva

²³² Olayın yer aldığı 2. Numaralı Gaziantep sicilinde asesbaşı Mehmed’in birçok davada nasıl faal bir görev aldığı görülmektedir.

²³³ Heyd, s.61.

veren çoğu âlim livata yahut ona meyletme suçunda çoğu insanın ilk suçu ile ikinci suçu arasında mutlaka bir ceza farklı gözetmişlerdir. Bu bağlamda Davud eğer bir daha bu türden bir suç ile mahkemenin önüne çıktığında bir ceza verilecektir²³⁴.

Sözlü tacize bir diğer örnek 9 Şubat 1724'de Konya kadısı huzurunda görülmüştür. Bu sefer davayı açan kişi yetişkinliğe yeni giren böylece dava açma hakkını kazanan Abdurrahim'dir. İddiasına göre es-Seyyid Mehmed kendisini gördüğü her yerde önüne geçerek onunla konuşmasını, kendisine gönül vermesini hatta evine gelmesini istemektedir üstelik bunu söylediği yerin sokak yahut çarşı olmasının hiçbir önemi yoktur. Bu durumdan uzun süredir hicap duyan Abdurrahim mahkemeye başvurarak bu konunun es-Seyyid Mehmed'e sorulmasını ve gereğinin yapılmasını istemiştir. Es-Seyyid Mehmed kendisine yönelik yapılan bütün suçlamaları reddetmiştir. Şehrin ileri gelenlerinden Mustafa Çelebi ve Seyyid Mehmed, Abdurrahim'in iddialarını doğrulamışlar hatta duygusal sözlerinin dışında Mehmed'in, Abdurrahim'i evine gitmezse kendisini rencide ettiğine şahit olduklarını belirtmişlerdir. Kadı efendi şahitlerin güvenilirliğini kabul ettikten sonra es-Seyyid Mehmed'e ta'zir cezası gerektiğini, bu ceza dışında ise bu durumun deftere kaydedilerek kendisinin bu hususta bir sabıka kaydının oluşturulması hükmünü vermiştir.

1724'te Konya'da görülen bu dava Antep'teki davadan biraz daha karmaşık toplumsal ilişkiler içermektedir. Öncelikli olarak davacı ve davalının ikisi de Seyyid unvanı taşımaktadır. Bu unvan Hz. Peygamberin soyunun devam ettiği kollardan biri olan Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere verilen bir unvandır ve toplumsal hayattaki yeri tartışmasız çok değerlidir. İstanbul'da Nakibüleşraf'a bağlı olan ve onun defterine kaydedilen bu kişiler askerlikten ve vergilerin çoğundan muaf olarak hayatlarını saygın bir şekilde idame ettirmektedirler. Kendi aralarındaki çoğu dava mahkemeye yansıtmadan nakibüleşraf tarafından çözmektedir. Bu unvan kan yoluyla geçtiği şüphe götürmezdir ancak İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren İslam devletlerinin çoğundan kendilerine gösterilen bu ayrıcalıklar için çoğu zaman insanlar çeşitli yollarda bu unvanı almaya çalışmıştır²³⁵. Osmanlı gibi vergilerin çok çeşitli ve fazla ödendiği devletlerde vergilerin bazılarında muaf olma durumu çoğu insan için cazip gelmiş ve bu uğurda unvanı almak için her türlü yola

²³⁴ Ayrıntı için Fetvalar bölümüne bakınız.

²³⁵ Mustafa Sabri Küçükbaşçı, "Seyyid", *DİA*, C.37, İstanbul, 2009, ss.41-42.

başvurmuşlardır. Abdurrahim ve Mehmed'in bu unvanı nasıl aldığını bilmiyoruz ancak nasıl almış olurlarsa olsunlar bu insanlar kuşkusuz toplum nazarında yüksek mertebede insanlardır. Bundan dolayı onurunu zedeleyen bu durum karşısında Abdurrahim rüşünü ispatladığı ilk anda Mehmed'e dava açarak bir süredir başında dolaşan bu beladan kurtulmak istemiştir. Burada kafa karıştıran durumlardan biri Abdurrahim'in neden rüşünü ispatlayana kadar beklediğidir. Antep'te yaşayan Ali bir şekilde asesbaşı ile davayı açmış ve tek başına rüşünü ispatlamadığı halde davasını kazanmış iken Abdurrahim dava açacak yaşa gelmeyi beklemiştir. Babası olan es-Seyyid Süleyman Çelebi'nin yaşayıp yaşamadığı konusunda bir bilgi mevcut değil ancak isminin başında müteveffa gibi bir tabir olmadığına göre hayatta olduğunu varsaymak yerinde olacaktır. Davayı daha önceden neden kendisinin açmadığını bilmiyoruz belki de Süleyman ve Mehmed bir şekilde birbirlerini tanıyorlardı ve Süleyman oğlunun iddialarının yerine Mehmed'in sözlerini dinlemiş olabilir. Ancak diğer şahitlerin arasında Seyyid unvanlı başka birinin olması bu ihtimali düşürmektedir. Büyük ihtimalle Abdurrahim bu sorunla kendi baş edebilecek yaşa kadar sabırla beklemiş, kimseye söylememiş yahut kendisinin ve ailesinin başına bir şey gelir tehdidine karşılık susmayı tercih etmiştir. Abdurrahim, Seyyid Mehmed ve Mustafa Çelebi'nin yolda yapılan tacize denk gelmesi üzerine gerekli şahitleri, mahkemeye başvuracak cesareti ve yaşı kendisinde bularak davayı açmıştır.

Abdurrahim'in mahkeme açmasındaki bir başka etken ise Seyyid olmasının yanında yetişkin bir erkek olarak toplum nazarında arzu edilen mahbup rolünü yaş itibari ile sona ermesidir. Sonuçta toplumlar hemen hemen her dönem yetişkin olan erkeklerin sadece arzu eden ve dolayısıyla hükmeden rolünü benimsemesini beklemektedir. Abdurrahim bu rolü toplum karşısında hakkıyla yerine getirme hususunda Mehmed'in bir engeli ile karşılaşmaktadır. Bu açıdan Mehmed aslında Abdurrahim'in "erkeklik" imgesini de zedelemektedir.

Olayın faili olarak suçlanan es-Seyyid Mehmed bir yetişkin olarak mahkemede yargılanmaktadır. Kendisi defalarca duygularını açtığı Abdurrahim'den olumsuz cevap almasına rağmen arzusundan vazgeçmemiştir. Mehmed'in çocuğu tehdit ettiği iddiası kuşkusuz kendisine dava açılmasını ertelemiştir. Ancak Abdurrahim mahkemeye başvurduğunda kadı efendi ta'zir cezasını uygun görmüş ve

bir de Mehmed için bir nevi sabıka kaydı oluşturmuştur. Böylece toplum nazarında Abdurrahim'in imajı hak ettiği yere geçerken, Mehmed bu sabıka kaydı ile hayatını sürdürmüştür.

30 Nisan 1665'te Manisa'da görülen bir dava da ise bu iki davadan daha farklı bir olay görülmüştür. Yund dağı nahiyesinde yaşayan Hüseyin isimli çocuk yine aynı yerde yaşayan İbrahim adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Hüseyin, İbrahim'in daima sarhoş olarak elinde silah ile gezdiğini ve bu yüzden yöre halkının kendisinden şikâyet ettiğini belirttikten sonra Eğrigöl civarında kendisi ot biçerken yanına geldiğini, kendisine küfür etmesinin yanında hem tecavüz edeceğini hem de onu katledeceğini söylemesi üzerine oradan kaçtığını iddia etmiştir. Kadı efendi hemen İbrahim'i yaşadığı yerin İmamına, Veli, Ali ve Mustafa gibi sözüne güvenilir kişilere sormuştur. Hemşerisi olan bu kişiler İbrahim'in ahlaksız bir kişi olduğunu, daima silahla gezerek insanları tehdit ettiğini söyledikten sonra kendisinin hiçbir şekilde köylerinde istemediklerini belirtmişlerdir. Bu kişilerin verdikleri yeminin ardından kadı efendi durumu deftere kaydederek İbrahim'in sabıka kaydını oluşturmuştur²³⁶. Diğer iki davada suçlu olan kişiler mağdurlara aşklarını ilan etmişler ve olumsuz cevaplar neticesinde şiddete başvurmuşlardır. Bu davada ise İbrahim'in hissi duygularının tamamen dışında, silahına güvenerek tarlada çalışan bir gence sözlü tacizde bulunmuştur. Hüseyin fiziksel taciz yahut darp yaşamadan bir şekilde oradan kurtulmuş ve mahkemenin yolunu tutmuştur. Yöre halkının Hüseyin'e verdiği destek kuşkusuz İbrahim'den gördükleri zulüm karşısında kendilerini de kurtarmaları açısından önemlidir.

III. Selim döneminde İstanbul'da yaşanan bir olay ise sözlü tacizlere verilen cezanın zamanla uğradığı değişimi göstermektedir. İstanbul Nallı Mescid'de talebe olan Seyyid Abdülmuttalib, Akarçeşme'de yaşayan Mustafa²³⁷ isimli birine karşı *fena fiil sevdasına* düşerek çocuğu kendisinin olmasını yoksa döveceğini söylemiştir. Bu tehditler nedeniyle Mustafa, can güvenliği olmadığı gerekçesiyle bir türlü sokağa çıkamadığından bahsetmiştir. Babası vefat etmiş olduğundan kendisini koruyacak

²³⁶ Ferdi Gökbuğa, **H.1075-1076/M. 1665-1666 Tarihli 124 No'lu Manisa Şe'iiye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2008, s. 155.

²³⁷ Mustafa'nın yaşı belli tam olarak belli değildir. Ancak Mustafa'nın babası Hacı Ali Ağa vefat ettiği için Mustafa'nın kendisini koruyamadığı vurgulanmaktadır. Bu yüzden yaşının küçük olduğu kabul edilebilir.

yetişkin bir erkek yoktur. Bu durum üzerine açılan davada Abdülmuttalib'in nefsinin terbiye edinceye (ıslah-ı nefis) kadar Limni adasına sürgün edilmesi kararlaştırılmıştır²³⁸.

Osmanlı mahkemelerinde sözlü taciz davaları genelde fiziksel şiddet ile harmanlanması sonucunda mahkemenin kayıtlarına düşmüştür. Davayı açanlar çocuklar yahut erkekliğe yeni adım atmış dahi olsalar bir şekilde mahkemenin karşısına çıkarak haklarını savunmuşlardır. Antep ve Konya'da görülen davalarda çocuklar kendilerinden beklenen şekilde davranarak namuslarını korumuşlar ve bir erkek tarafından arzulanan erkek olmamışlardır. Antep'teki davada şiddet, Konya ve Manisa'daki davalarda şiddet tehdidi olsa da kanun çerçevesinde bütün davalarda sabıka kaydı oluşturulurken, Konya'da yaşanan olayda ayrıca ta'zir III. Selim döneminde yaşanan olayda ise sürgün cezası verilmiştir. Ceza verilmesinde belki de kişilerin Seyyid unvanına sahip olmaları etkin olmuş olabilir çünkü diğer davalarda böyle bir dini aidiyet bulunmamaktadır. Ta'zir cezasının geniş kapsamı nedeniyle ne tür bir cezanın uygulandığı maalesef bilinmemektedir.

2.2.2. Cinsel İstismara Teşebbüs Davaları

Osmanlı dünyasında mahkemelerde görülen pederasti konulu davaların bir kısmı cinsel birleşmenin tam anlamıyla yaşanmadığı davalardır. Bu davaların genelinde kişiler çocuklara bir şekilde fiziksel bir temas sağlamak üzere iken ya çocuğun karşı koymaları nedeniyle ya da çoğunlukla yoldan geçerken olaya şahit olan kişilerin olaya müdahale etmeleri nedeniyle tam bir istismar yaşanmadığıdır.

Osmanlı şehir hayatı, köy hayatının gündelik kırsal alışkanlıklarına benzerlik göstermektedir. Genelde şehrin etrafında da tıpkı köylerdeki gibi geniş ekilebilir alanların yer alması ailedeki özellikle erkek çocuklarını potansiyel işçi durumuna getirmiştir. Toplu ekim ve hasat dışında genelde çok fazla insana ihtiyaç olmadığı için çocuklar tarla ve bağların bakımına tek başlarına gitmişlerdir. Bu durum çocukları potansiyel istismar mağduru haline getirmiştir. Üstelik mağdurun gerekli şahit bulması da çoğu durumda imkânsız hale gelmiştir. Örneğin 13 Mayıs 1670'de Konya mahkemesinde görülen bir davada Şeyhbeği Mahallesinde yaşayan Osman

²³⁸ BOA, C.ADL., 28/1660.

isimli genç erkek, bağdan dönerken ikisinin de ismi Ahmed olan kişiler tarafından saldırıya uğramıştır. Bağdan evine dönerken Çukurbağçe yakınlarında eski bir binaya geldiğinde Ahmed'ler Osman'ın yolunu kesmişler ve tecavüze yeltenmişlerdir. Ancak Ahmed'in feryat etmesi üzerine olay yerinden kaçmışlardır. Ahmed soluğu mahkemede almış ve o iki kişiye gerekli cezanın verilmesini istenmiştir. Kadı efendi Ahmet'lere durumu sorduğunda kişiler böyle bir suç işlemediklerini söylemişler, kadı Osman'a dönerek şahitlerini sorduğunda ise Osman'da duruma şahit kimseyi gösterememiştir. Bunun üzerine Ahmed'ler böyle bir suç işlemediklerine yemin ettikten sonra olay mahkemenin defterine kaydedilmiştir²³⁹.

Osman'ın yaşadığı olaya benzer bir olay yaklaşık bir ay sonra yine aynı mahkemede tartışılmıştır. 26 Haziran 1670'de mahkemeye yolu düşen Karadiğin adlı köyde yaşayan Mehmed isimli adamdır. 16 Haziran'da oğlu Ali'ye Mustafa isimli şahıs Ardıçlı yakınlarında tecavüz etmeye çalışmıştır. Durum Mustafa'ya sorulduğunda durumu inkâr etmiş, Mehmed'in olayı yaşayan Ali'den başka bir şahidi olmadığı için Mustafa'ya yapmadığına dair yemin ettirilerek dava sicile kaydedilmiştir²⁴⁰.

Konya'da görülen her iki davada da cinsel istismara yönelik teşebbüs yaşanmış ancak failer amacına ulaşamamışlar ve olaylar mahkemeye yansımıştır. İlk davada Osman dava açabilecek yaşta olduğu için olayın gerçekleştiği gün mahkemenin yolunu tutmuş ancak Ali hem köyünün şehre uzak olması hem de dava açamayacak kadar küçük olduğu için olaydan on gün sonra mahkemeye gitmiştir. Her iki çocukta bir şekilde yalnız olarak yaşadıkları yerden uzak ve ıssız bir yerde saldırıya uğramıştır. Osman bağırması sonucunda failerin elinden kurtulmuş ancak Ali'nin teşebbüsten nasıl kurtulduğu pek aydınlatılmamıştır. Her iki olayda da suç *fi'l-i şenî kasdıyla yapışma* olarak adlandırılmış ancak mağdur olduklarını iddia eden kişiler yeterli şahit bulamadıkları için durumu sadece mahkeme defterine kaydettirerek kişiler hakkında sadece sabıka kaydı oluşturmakla yetinmişlerdir.

Temmuz 1718'de Bilecik ve Kütahya kalesi dizdarına gönderilen bir hükümde her teşebbüs davasının sonuçsuz kalmadığını göstermektedir. Bilecik

²³⁹ Fatih Küçük, **14 Numaralı Konya Şer'iyye Sicili (1080-1081 / 1669-1670) (Değerlendirme ve Transkripsiyon)**, Selçuk Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013, s.91.

²⁴⁰ Küçük, s.152.

kazası ahalisi mahkemeye gidip Mehmed, Seyyid Hüseyin ve İsmail'i şikâyet emiştir. Adı geçen kişiler Cami-i kebir mahallesinde yaşayan Ahmed ve Mustafa adlı iki küçük çocuk bahçeye giderken yollarını kesmiş, tam tecavüz edeceği esnada Akmescid mahallesinden Seyyid Hüseyin ve Seyyid Ahmed'in olaya müdahale ettiği sırada onlara saldırmış birinin dişini kırmış, diğerinin ise sakalını kesmiştir. İstanbul bu kişilerin ıslah-ı nefis oluncaya değin Kütahya kalesinde kalebent olarak gönderilmesini emretmiştir²⁴¹. Bir ay sonra Mehmed'in babası Nurullah'ın çabaları sonucunda her üçünün de serbest bırakılma kararı çıkmıştır²⁴².

16 Eylül 1660'da Konya'da mahkemesinde görülen dava da ise davayı açan Hüseyin isimli genç çocuk çok daha farklı bir yöntem izlemiştir. İddiasına göre 14 Eylül günü Ketenci Ahi bağında Hüseyin b. Mehmed, Süleyman b. Ahi, Halil b. Mevlûd ve Süleyman b. Abdurrahman'ın kendisine tecavüz etmeye yeltenmişlerdir. Olayı ayrıntıları kayıta mevcut değil ancak davacı Hüseyin, bütün kişilere tek bir dava açmak yerine hepsine ayrı ayrı dava açmıştır. 16 Eylül günü Hüseyin'e ardından Süleyman'a, ertesi gün ise Halil ve diğer Süleyman'a dava açmıştır. Her dört davanın olay örgüsü aynıdır. Hüseyin dava açtığı kişinin kendisine arkadaşları ile birlikte tecavüze yeltendiğini bunun o kişiye sorulmasını istedikten sonra kişiler iddiaları reddetmişler ve ardından Hüseyin'in şahidi olmadığı için kişilere yapmadıklarına dair yemin ettirilmiş ve durum deftere kaydedilmiştir²⁴³. Hüseyin'in hepsine ayrı dava açma nedeni belirsiz, sonuçta tek bir olay vardır. Her dava ayrı bir maliyet olmasına rağmen davayı açma nedeni kuşkusuz onurunu kurtarma çabasıdır. Hüseyin'in iddiası kendisine tecavüz etmeye niyetlendiği yönündedir ama bu dört kişinin saldırısından nasıl kurtulduğuna dair bir ibare yer almamıştır.

Olaylar تنها bir bölgede yaşanmasına rağmen bazı olaylarda tesadüfen şahitler bulunmuştur. Kayseri'de yaşanan bir olay تنها bir bölgede yaşanmasına rağmen şahitler tarafından görülmüştür. 2 Haziran 1663'te görülen davada Emine isimli tüccar kadın Ali isimli çocuğuna saldıran Bekir'i dava etmiştir. Bahçı tepesi civarında iken Bekir, Ali'nin üzerine kılıçla gelerek tehdit etmiş ve çocuğa tecavüz etmeye çalışmıştır. Ali bağırınca çevreden insanlar yetişmiş ve Bekir'in altından

²⁴¹ Ömer Bıyık, **124 Numaralı Mühimme Defteri (H.1128-1130)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2001, s.326.

²⁴² Bıyık, ss.344-345.

²⁴³ İzzet Sak, (10), ss.194, 196.

Ali'yi kurtarmışlardır. Bekir'e durum sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak Seyyid Ahmed Çelebi, Abbas, Sefer ve Kasım, Bekir'in Ali'yi kılıç ile korkutup tecavüz etmek niyetindeyken duydukları feryat üzerine Ali'yi kurtardıklarına yemin etmişlerdir. Kadı efendi ise durumu kaydetmiştir²⁴⁴.

Bazı durumlarda çocuklar تنها yerlerde değil bizzat şehrin içerisinde istismar teşebbüslerine maruz kalmışlardır. Aralık 1524'te Üsküdar mahkemesinde görülen bir davada Timurhan, Levend Piri'nin geceleri yasak olmasına rağmen silahla sokaklarda gezip Müslüman oğlancıkları zorla tutup öptüğünden yakınmaktadır. Levend durumu inkâr etmiş bunun üzerine kadı efendi güvenilir bir kişi olup olmadığına dair şahit getirmesini istediğinde kimse kendisine kefil olmamıştır. Bunun üzerine kadı efendi ta'zir cezası vermiş ve durumu siciline kaydetmiştir²⁴⁵. 19 Ağustos 1670'de Konya'da görülen davada Hacıymir Mahallesi sakinlerinden Vartan isimli genç evine giderken Mehmed Beşe onu zorla evine tecavüz amaçlı sokmaya çalışırken bağırması üzerine etraftan insanlar yetişerek Vartan'ı kurtarmışlardır. Durum Mehmed'e sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak mahallenin İmamı Seyid Süleyman, Seyid Ahmed, Vartan'ın Mehmed tarafından zorla evine sokulmaya çalışırken ellinden kurtardıklarına yemin etmişlerdir. Bunun üzerine kadı efendi durumu defterine kaydederek Mehmed'in sabıka kaydını oluşturmuştur²⁴⁶.

22 Temmuz 1716'da yine Konya mahkemesinde görülen bir davada İbn Kazgan Mahallesi sakinlerinden Mustafa, Dehüda Mahallesinde yaşayan Mehmed'i şikâyet etmiştir. 21 Temmuz'da Mustafa'nın oğlu Mehmed okula giderken davacı olduğu Mehmed'in tecavüz etmek maksadıyla zorla evine götürdüğünü iddia etmiş ancak bu sırada etrafta bulunan bazı kişiler olaya derhal müdahale etmiş ve çocuğu kurtarmışlardır. Durum Mehmed'e sorulduğunda durumu inkâr etmesi üzerine Mehmed ile aynı mahallede yaşayan Hacı Mustafa, Molla Ömer gibi kişiler olaya şahit olduklarını ve çocuğu Mehmed'in evinden aldıklarını söylemişlerdir. Dehüda mahallesi sakinlerinden bazıları ise Mehmed'in kendi halinde olmadığını, bu ilk suçu

²⁴⁴ Zeynep Kalıncıoğlu, **75 Numaralı Kayseri Şer'iye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (H. 1073-1074/M.1663-1664)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1996, ss.222-223.

²⁴⁵ **İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H.930-936 / M.1524-1530)**, Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2010, s.106.

²⁴⁶ Küçük, s.224.

olmadığını ve daha önce başka kişilerin erkek çocuklarına da aynı şekilde tecavüz etmek maksadıyla evine kaçırdığını belirtmişlerdir. Hem olayın şahitleri hem de Mehmed'in daha önce de bu suçu işlediğini belirten şahitlerin ardından kadı efendi Mehmed'e ta'zir cezasını uygun görmüştür²⁴⁷. Osmanlı şeyhülislamların cinsel istismar hususunda verdikleri fetvalarda, ta'zir cezası genelde kişilerin ilk suçu işlediklerinde uygun görürken, bu suçu birçok defa işleyen kişiler için genelde idam cezası uygun görülmüştür²⁴⁸. Lakin burada kadı efendi kişi suçu ancak birkaç defa işlemesine rağmen idam yerine ta'zir cezası vermiş ki bu durumda yerel mahkeme kayıtlarının merkez hükümlerinden farklı olduğuna bir kanıttır.

Çocuklar bazen kaldıkları yerlerde dahi cinsel istismara maruz kalmaktadırlar. 25 Ocak 1667'de İstanbul'da köle ticareti yapan Mehmed Çelebi mahkemeye giderek Saka Hüseyin, Zebidi Hüseyin, Kastamonulu Hasan Beşe, Bahçekapılı Hasan, Aşçı Mustafa adlı kişilerden davacı olmuştur. Esirhanı'nda köleleri ile kaldığı sırada gece yarısı bu kişiler odasını barak Yusuf adlı genç kölesine tecavüz etmeye çalışmışlardır. Çocuğun direnmesi üzerine Saka Hüseyin kılıç ile Yusuf'un sol bacağına vurmuştur. Yapılan inceleme sonucunda yarası olduğu onaylanmış ve durum sicile kaydedilmiştir²⁴⁹. Beş gün sonra aynı olay yine mahkemeye yansımış durum daha ayrıntılı anlatılmıştır. Adı geçen kişiler Mehmed'in Esirhanı'ndaki odasını basıldığını ve Yusuf'un tecavüz amacıyla kaçırılırken direndiğini ve bunun üzerine yara aldığını belirtmiştir. Durum mahkemede bulunan zanlılara sorulduğunda durumu inkâr etmişlerdir. Kadı efendi, Mehmed'e iddialarını ispatlamak için gerekli şahitleri bulması için bir süre vermiş, Mehmed bu süre zarfında Ahmed ve Mehmed isimli kişileri bulmuş, onlarda olayların aynen Mehmed'in anlattığı gibi geçtiğine şahitlik etmişlerdir. Olay şahitlerin güvenilirliğinin kabul edilmesi ile birlikte deftere kaydedilmiştir²⁵⁰.

23 Nisan 1670'de Konya'da görülen bir dava ise tıpkı Mehmed Çelebi'ye mahkeme tarafından şahit bulunması için verilen müddeilere belirli bir süre tanınması ile ilgilidir. Daha önceden oğlu Seyid Hasan'a tecavüz etmeğe kalkışması

²⁴⁷ İzzet Sak, **47 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1128-1129 / 1716-1717) (Transkripsiyon ve Dizin)**, Tablet, Konya, 2006,(47), ss.228-229.

²⁴⁸ Ayrıntı için fetvalar bölümüne bakınız.

²⁴⁹ **İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H.1077 / M.1666-1667)**, Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2011, ss.442-443.

²⁵⁰ **Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil**, ss.622-623.

ile ilgili Seyid Yunus’a davan açan Seyid Ömer, Yunus olayı inkâr etmesi üzerine Ömer gerekli şahitleri dava esnasında bulamadığı için şahit bulmak üzere bir müddet talep etmiştir. Geçen süre zarfında Ömer gerekli şahitleri bulamadığı dava için harcadığı 700 akçe kadar bir meblağı Yunus’tan alarak hiçbir hak talep etmeyeceğini sicile kaydettirmiştir²⁵¹. Bu iki davada şahitlerin davanın sonuçlanması açısından ne kadar önemli olduğu bir kez daha vurgulanmıştır. Erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davalarının dışındaki hemen hemen bütün davalarda şahitler genelde davanın görüldüğü anda mahkemede olması gerekmektedir. Şahitlerin olmaması durumu doğrudan davanın düşmesine neden olurken bu iki davada şahitler için müddeilere zaman tanınması ilginç bir uygulama olmuştur.

Davalarda da çocukların karşısındaki erkeklerin isteklerine karşı direndiği için şiddet gördüğü, yaralandığı hatta bu yüzden öldüğü davalar mevcuttur. Bunlardan biri Mart 1586’da Eyüb mahkemesinde görülen davadır. Eyyûb el-Ensari bostancılarından olan Yorgi isimli genç, İbrahim adlı bir kişinin kendisine tecavüz etmek üzere saldırdığını, ancak kendisinin direniş göstermesi üzerine bıçaklandığını mahkemede belirtmiştir. İddialar İbrahim’e sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak Mustafa ve Mehmed isimli iki kişi İbrahim ve iki arkadaşının sarhoş olarak Eyübkapısı dışında Yorgi’ye tecavüz etmeye çalışırken çocuğun bağırması üzerine ona bıçak sapladığına şahit olmuşlar ve böylece durum sicile kaydedilmiştir²⁵².

Bazı durumlarda çocuklar kendilerini cinsel saldırılardan savunmak için kendilerine saldıranları yaralamışlar hatta ölümlerine sebebiyet vermişlerdir. Bu konudaki ilginç örnekler vakalardan biri 1789’da Yenice kazasında yaşanmıştır. Seyyid Ali daha önceden on iki yaşındaki oğlu kendisine saldıran ve ismi kayıtlarda belirtilmeyen kişiyi bıçakla saldırı esnasında öldürmüştür. Belgeden anlaşıldığı kadarıyla daha önce açılan davada on iki yaşındaki çocuk suçsuz bulunarak beraat etmiştir ki Seyyid Ali bu konuda Şeyhülislamdan gerekli fetvayı dahi almıştır. Ölen kişilerin akrabaları bunun nefs-i müdafaa değil de bir cinayet olduğunu düşündüğü için Seyyid Ali’den kan parası istemiş hatta bu konuda kendisine baskı yapmıştır. Ali bu kişilerin haksız olduğunu, elinde nefs-i müdafaa olduğunu belirten fetva olduğu için kan parası vermesine gerek olmadığını belirtmesinden sonra, bu kişilerin

²⁵¹ Küçük, s.68.

²⁵² **İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb Mahkemesi (Havâss-ı Refîa) 3 Numaralı Sicil (H.993-995 / M. 1585-1587)**, Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2011, s.159.

kendisine yaptığı zorbalıklara son vermesi hususunda devletin gerekli yaptırımları uygulayacağını belirtmiştir²⁵³.

Erkek çocukları bazen ailelerin onurlarına zarar vermek amacıyla olan kişilerin de istismarlarına maruz kalmışlardır. Konya’da Kürkçü Mahallesinde yaşayan Eflatun isimli biri 5 Temmuz 1692’de mahkemeye kendisi ile daha önceden de kavgalı olduğu Ahi adlı gayr-i Müslim’i dava etmiştir. 25 Haziran’da Eflatun kendi bağının bir köşesinde işi ile meşgul olurken, bağın bir diğer köşesinde çalışan ve on iki yaşında olan Mehmed’i zorla harabe halinde olan bir eve götürmüştür. Mehmed’in kaçırırken attığı çığlıkları duyan Eflatun onların ardı sıra koşarak yetişmiş ve her ikisinin de uçkurunun çözüldüğünü görmüş ancak çocuğu elinden çevresindekilerin yardımı ile kurtarmıştır. Durum Ahi’ye sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak Dörtvakıyye Mahallesinden Ahmed ve İbrahim Eflâtun’un iddialarını onaylamışlardır. Kadı efendi durumu sicile kaydetmiştir²⁵⁴. Bu olayda Eflatun’un özellikle bu kişi ile kavgalı olduğunu (*bana adavet üzerine olmağın*) belirtmesi davanın seyrini mutlaka etkilemiştir ancak asıl önemli olan nokta burada Mehmed, intikamın namus üzerinden alınmaya çalışılan bir mağdur haline gelmiştir. Bu da çocukları namus kavramı üzerinden cinsel istismar mağduru olabileceğini göstermektedir.

Eflatun’un yaşadığı olayın bir benzeri Konya Şeyh Sadka zaviyesinin zaviyedarı olan Süleyman’ında başına gelmiştir. 1 Mayıs 1685’te Konya mahkemesinde görülen davada Süleyman Efendi, Karacağan mahallesinde yaşayan Abdurrahman’ın kendisi işi ile meşgul iken üzerine hançer ile üzerine saldırdığını, sağ omzundan yaraladığını ardından küçük oğlu Mehmed’e tecavüz etmeye çalıştığını anlatmıştır. İddialar Abdurrahman’a sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak Hacı Hamza ve Osman duruma şahit olduklarını belirtmeleri üzerine olay deftere kaydedilmiştir²⁵⁵. Burada Abdurrahman ile Süleyman arasında daha önceden bir tartışma olup olmadığı belirtilmemiş lakin Abdurrahman’ın hiçbir neden olmadan Süleyman’a saldırması ve ardından çocuğuna tecavüz etmeye çalışması anlamsız

²⁵³ BOA, C.ADL., 63/3781.

²⁵⁴ İbrahim Solak-İzzet Sak, **38 Numaralı Konya Şer’iye Sicili (1103-1104 / 1692-1693) (Transkripsiyon ve Dizin)**, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2014, ss.64-65.

²⁵⁵ Mehmet Ali Güven, **33 Numaralı Konya Şer’iye Sicili (Değerlendirme ve Transkripsiyon)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, s.350.

görülmektedir. Bu olayda tıpkı bir önceki davadaki gibi mahkeme kayıtlarına yansımamış bir husumetin olması gerekir. Böylece her iki davadaki Mehmed isimli çocuklar babalarından intikam almak isteyen kişilerin mağduru olacakken bir şekilde kurtulmuşlardır.

2.2.3. Cinsel İstismar Davaları

Osmanlı mahkemelerinde erkek çocuklarına yönelik sözlü ve fiziksel istismara teşebbüs davalarında çocuğun ne konumda olduğu, ne tür sözler yahut davranışlara maruz kaldığı hususunda örnekleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde cinsel istismarın vuku bulmuş ve tam anlamıyla gerçekleşmesi dışında, cinsel birleşme sırasında yakalanıp bir şekilde mahkemeye getirilen davalar işlenecektir. Osmanlı hukukunda erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarın tam vuku bulması halinde mahkemeler tıpkı teşebbüs davalarındaki gibi ağırlıklı olarak durumu deftere kaydetmekle, bazen ise çeşitli cezalar verme yoluna gitmişlerdir. Bu tür davalarda cinsel ilişki genelde fi'l-i şenî olarak tanımlanmasının yanında livata olarak da tanımlanmıştır.

30 Eylül 1630'da Manisa'da görülen bir dava çocuklara yönelik cinsel istismar davasının en ilginç örneklerinden biridir. Manisa Sinan Bey Medresesi müderrislerinden Ali Efendi'yi mahkemeye düşüren olay 28 Eylül'de yaşanmıştır. Mehmed isimli bir genç, üç yaşındaki oğlu Abdullah'ı gün batarken sokaktan kaçıracak evine götürmüş ve orada tecavüz etmiştir. Tecavüz esnasında Abdullah'ın çığlıkları ve ağlamaları üzerine çevre halkı Mehmed'in evine girdikleri esnada, Mehmed uçkurunu bağlayarak evden kaçmış böylece Abdullah kurtulmuştur. Ali Efendi "*hâşâ sümme hâşâ*" olarak bahsettiği bu olayın ardından Mehmed'in cezalandırılmasını istemiştir. Durum Mehmed'e sorulduğunda yaptıklarını inkâr etmiş ancak Mehmed b. Hüseyin, Arslan ve Mehmed b. Ebu Bekir, Mehmed'in evinin yakınlarından geçerken Abdullah'ın çığlıklarını duyduklarını ve evin içine girdiklerinde, Mehmed'in küçük çocuğun üzerinden kalkıp uçkurunu bağlayarak kaçtığına şahit olduklarını söylemişlerdir. Kadı efendi Mehmed ile aynı mahallede yaşayan kişilere nasıl bir kişi olduğunu sorduğunda ise mahallelinin ondan bıktıkları yönünde cevaplar almıştır. Mahalleliler arasından Hacı Zâti, Seyyid Mehmed,

Durmuş ve Yusuf, kötü işler yapan bu haydudun (*şakî ve bed fial*) ilk suçunun bu olmadığını daha önceden Cami-i Kebir mahallesinde üç yolun kesiştiği bir köşeye geçerek kadınları gözetleyip, toplumun içerisinde zekerini eline alarak mastürbasyon yaptığı için dayak yediğini söylemişlerdir. Halk çeşitli kötülükler yapan bu insanın bir an önce mahallelerinden def edilmesi gerektiğini de eklemiştir. Kadı efendi, Mehmed'in kürek cezasına çarptırılmasını uygun görmüştür²⁵⁶. 4 Ekim 1630'da yani bir önceki davadan beş gün sonra aynı dava yeniden görülmüş ve hemen hemen aynı cümleler yazıldıktan sonra, kendisinin kürek cezasını çekmek üzere gemiye teslim edilmesi için Manisa mütesellimi Abdullah Ağa'ya teslim edildiği söylenmiştir²⁵⁷.

1630'da Manisa'da yaşanan olay toplumun pederasti olayına bakışını anlamamız açısından önemlidir. Çoğu davada çocuklar mahkemede yer alarak başından geçen olayları anlatmışlardır. Ancak davada mağdur olan Abdullah henüz 3 yaşında olduğu için (büyük ihtimalle kendisini ifade dahi edemeyecek bir yaştadır) babası Ali Efendi çocuğu mahkemeye getirmemiştir. Davayı kendisi açarak “eşkıya” olarak nitelendirdiği ve ikinci davada genç (şâbi) olarak nitelenen Mehmed'in ceza almasını sağlamıştır. Mahkeme kayıtları vakanın gün batımı gerçekleştiğini söylüyor, Abdullah büyük ihtimalle sokakta oyun oynuyordu ancak Mehmed'in cesaret edip evine kaçırabildiğine göre sokakta tek başına olduğunu düşünmek daha doğrudur. Mahkeme kaydında belirtilmiyor ancak 3 yaşındaki bir çocuğun evinden çok uzak bir yerde bulunamayacağı ihtimalinden Mehmed ile Ali Efendi'nin aynı sokakta oturduğu ihtimali ağırlık kazanmaktadır. Mehmed'in komşularının ifadesine göre sadece Abdullah'a değil daha önce kadınlara yönelik bir cinsel taciz olayının faili olduğu belirtilmiştir. Mehmed zaten bekâr genç bir erkek olarak kuşkusuz mahalleli tarafından potansiyel bir cinsel suçlu olarak görülmüyordu. Kadınlara yaptığı sarkıntılık mahallelinin kendisi üzerindeki algılarını doğrulamıştır. O olayda Mehmed'in mahkemeye düştüğünü bilmiyoruz ancak olay mahkemeye yansımış olsa dahi büyük ihtimalle Mehmed'in ilk cinsel suçu olduğu için durum deftere kaydedilmiştir. Mehmed kadınlara yönelik saldırısında büyük bir tepki ile karşılaşmış belki de sırf bu yüzden cinsel açlığını savunmasız olan ve ifade de veremeyecek olan Abdullah'ın bedeninden gidermeye çalışmış olabilir. Ancak bu

²⁵⁶ Selman Çetin, **64 No'lu Manisa Şer'iyye Sicili**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2013, ss.22-23.

²⁵⁷ Çetin, s.28.

durum daha büyük bir infiale yol açarak mahallelinin Mehmed''den uzun bir süre kurtulmasına neden olmuştur.

Olayın beş gün ara ile mahkeme kayıtlarında yer alması durumu ise bize başka bir sonuca vardırmaktadır. Osmanlı mahkeme kayıtlarının büyük bir çoğunluğunda davanın sonucunda açık bir ceza tanımının yer almadığını belirtmiştik. Özellikle erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar konusundaki davaların çoğunluğu bir tekrar olacak şekilde deftere kaydedildiği ibareleri ile doludur. Bu olayın ilk mahkemesinde Mehmed'e kürek cezası uygun görüldüğü yazılmıştır ve bu durum aynen ikinci davada da devam etmiştir. Aradaki beş gün verilen cezanın bir şekilde merkeze bildirilmesi ile İstanbul'da bulunan ve kürek cezası verilmiş mahkûmların isimlerinin yer aldığı deftere kaydedilmesi sağlanmış yani İstanbul'un da bunu onaylaması ve tekrar Manisa'ya bildirmesi zarfında geçen süre olabilir.

Modern öncesi Osmanlı mahkeme kayıtlarında bu derece ayrıntılı davalara rastlamak pek mümkün olmamaktadır. Üstelik tespit edilen davaların çoğunluğunda faillerin genelde ilk suçu olduğu için durum deftere kaydedilerek sabıka kaydı oluşturulmuştur. 8 Nisan 1632'de Tekirdağ mahkemesinde görülen davada Küçük Kılıçlı köyünde yaşayan Hüseyin, aynı köyde yaşayan İsmail'den şikâyetçi olmuştur. İddiasına göre 6 Nisan'da İsmail küçük yaştaki oğlu Abdülkadir'e tecavüz etmiştir. Durum İsmail'e sorulduğunda durumu inkâr etmiş ve Hüseyin'e şahitleri olup olmadığı sorulmuştur. Hüseyin şahit getiremeyince İsmail'e yapmadığına dair yemin ettirilmiş ve durum deftere kaydedilmiştir²⁵⁸. Temmuz 1669'da Konya'da görülen bir cinsel istismar davası da bu olaya benzer sonuçlanmıştır. Keyvan isimli şahıs Satılmış isimli kişiden davacı olmuş ve oğlu Köse'ye tecavüz ettiğini iddia etmiştir. Satılmış durumu inkâr etmiş ve Keyvan şahit bulunamadığı için Satılmış'ın tecavüz etmediğine yemin etmesi üzerine olay sicile kaydedilmiştir²⁵⁹.

Erkek çocukları cinsel istismara çoğu zaman tek başlarına maruz kalmışlardır. Çoğu babası olmayan yahut bir şekilde babasının bir süre uzaklaşması çocuğu savunmasız ve cinsel istismara açık hale gelmesine neden olduğu görülmektedir. 1 Temmuz 1663'te Kayseri'de görülen bir davada Şeyh Taceddin Mahallesinde

²⁵⁸ Agron İslami, **1579 Numaralı Rodoscuk (Tekfurdağı) Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2010, ss.185-186.

²⁵⁹ Sak, 10, ss.156-157.

yaşayan Musa b. Yusuf, Dikilitaş Mahallesi'nde hafız olan Mustafa'dan davacı olmuştur. Davadan yedi gün önce Musa'nın Niğde'de olduğu sırada Mustafa, Ali ve Ali'nin babasının kölesi olan Yusuf ile birlikte oğlu Abdülkadir'i sabah vakti Mustafa'nın ahırına götürmüşler ve tecavüz etmişlerdir. Kadı efendi suçlu olduğu iddia edilen kişilerden önce Abdülkadir'e dönerek olayın nasıl gerçekleştiğini bir de onun ağzından dinlemek istemiştir. Abdülkadir, Mustafa, Ali ve Yusuf'un kendisini ahıra götürdüğünü ve beş akçe verip her birinin ayrı ayrı tecavüz ettiklerini söylemiştir. Durum Mustafa'ya sorulduğunda ortaya atılan bütün iddiaları reddetmiştir. Musa'nın şahidi olmayınca Mustafa öncelikle yaşadığı mahalledeki ahaliye sorulmuş ve mahalleli Mustafa'nın bugüne kadar tek bir suçu yahut sabıkası olmadığını belirttikten sonra, Mustafa'ya Abdülkadir'e tecavüz etmediğine dair yemin ettirerek, bir daha Musa'nın bu konuda Mustafa'ya dava açmayacağına dair bir ibare düşerek deftere kaydedilmiştir²⁶⁰.

Bir sonraki davada ise Musa bu sefer olayın ikinci suçlusu olduğunu iddia ettiğini Ali'ye dava açmıştır. Kendisinin Niğde'de iken oğlu Abdülkadir'e Hüseyin ve Yusuf ile birlikte tecavüz ettiği iddialarını tekrarlamıştır. Kadı efendi tekrardan durumu Abdülkadir'e sorduğunda Ali, Hüseyin ve ağabey ile birlikte Yusuf'un kendisini Mustafa'nın ahırına götürdüğünü, kendisine beş akçe verip her birinin zorla tecavüz ettiğini belirtmiştir. Ali durumu inkâr ettiğinde, kadı efendi, Musa'nın gerekli şahitleri olup olmadığını sormuştur. Şahitler olmadığı için Ali'nin güvenilir bir insan olup olmadığını mahalleliden sordurmuştur. Ali'nin mahallesinde yaşayan insanlar onun iyi bir insan olduğunu ve herhangi bir suç işlediğine dair bir olaya denk gelmediklerini belirtmişlerdir. Ali'nin güvenilir bir kişi olduğuna dair şahitler olunca kadı efendi Ali'ye bu suçu işlemediğine dair yemin etmesini istemiş, Ali'nin gerekli yemini etmesi üzerine Musa'nın Ali'ye bir daha bu konuda dava açmayacağını söyleyerek deftere kaydedilmiştir²⁶¹.

Kayseri'de yaşanan bu olayda erkek çocuklarının özellikle babalarının olmaması yahut bir süre uzaklaşması sonucunda cinsel istismara nasıl açık hale geleceği görülebilmektedir. Dava kuşkusuz şahitlerin olmamasından dolayı iddia olarak kalmıştır ancak olay örgüsünde dikkat çeken yerler mevcuttur. Öncelikle Musa Efendi oğlunun üç kişi tarafından (ki bunlardan biri köledir) sabah vakti

²⁶⁰ Kalıpçıoğlu, ss.301-302.

²⁶¹ Kalıpçıoğlu, ss.303-304.

Mustafa'nın ahırına götürüldüğünü söylemiştir. Abdülkadir'in evden zorla çıktığına dair bir ibare yok, ayrıca Abdülkadir suçlu olduğunu iddia ettiği şahısların kendisine beş akçe verdiğinden bahsetmiştir. Kişilerin kendisine neden böyle bir para verdiği belli değil, Abdülkadir ifadesine başvurulduğuna göre çok küçük bir çocuk değil belki de kendisi para karşılığında daha önce bu kişiler ile ilişkiye girmiş olabilir yahut kişiler yaptıklarının suç olduğunu bildikleri için çocuğa kimseye söylememesi karşılığında bu parayı vermiş olabilirler. İkinci ihtimalin daha ağır bastığını Abdülkadir'in ifadesinde kendisine zorla tecavüz ettiği yönündeki ifadesinden anlaşılmaktadır. Abdülkadir büyük ihtimalle babasının Kayseri'ye gelmesi üzerine konuyu ona açmış ve böylece Musa kentteki saygınlığını yeniden kazanmak için mahkemenin yolunu tutmuştur. Musa üç kişinin suçlu olduğunu iddia etmiş ancak sadece ikisine dava açabilmiştir çünkü köle olan Yusuf kayıplara karışmıştır. Sonuç olarak Musa, şahitlerinin olmamasına rağmen mahkemeye başvurarak toplum nazarında onurunu kurtarmış ancak suçlu olduğunu iddia ettiği kişilerin bir ceza almasını sağlayamamıştır. Üstelik şahitlerinin olmaması kendisini iftiracı konumuna düşürdüğü için kadı efendi bir daha dava açılmamak kaydıyla davayı sonlandırmıştır.

3 Eylül 1670'de yine Konya mahkemesinde görülen bir davada Sille köyünde yaşayan Döğenci isimli zimmî yine aynı köyden İsmail isimli genç çocuktan şikâyetçi olmuştur. İddiasına göre oğlu Hüsrev gece harmanda yatarken İsmail gelip çocuğun donunu çözerek ona tecavüz etmiştir. İsmail iddiaları kabul etmemiş, Döğenci'nin şahidi olmayınca İsmail'in nasıl bir kişi olduğu mahalleliye sorulmuştur. Mahalleli onun kendi halinde iyi bir insan olduğuna şahit olunca durum deftere kaydedilmiş ancak bir daha dava açılmayacağına dair bir ibare konulmamıştır²⁶².

15 Ağustos 1676'da Kayseri mahkemesinde görülen bir olayda ise Receb isimli genç çocuk, babası yanında olmadan, şehrin mütesellimi Ömer Ağa'nın yardımı ile mahkemeye giderek Mahmud isimli şahıstan davacı olmuştur. İddiasına göre Mahmud, o anda mahkemede olmayan Hıdır ve Cafer isimli şahıslar ile birlikte Seyyid Kasım Çelebi'ye ait ve terk edilmiş halde olan evinde şarap içerlerken kendisine tecavüz etmişlerdir. Durum Receb'e sorulduğunda durumu inkâr etmiş ancak Mustafa ve Sa'di isimli güvenilir iki şahit dava günü gerçekleşen olayın

²⁶² Küçük, ss.220-221.

Receb'in anlattığı gibi gerçekleştiğini ve kendilerinin de bu duruma şahit olduklarına yemin etmişlerdir. Böylece durum deftere kaydedilmiştir²⁶³.

Babanın olmaması durumunda çoğu zaman çocukların anneleri yahut annelerinin görevlendirdiği kendi vasileri ile mahkemelere giderek çocuklarının başlarına gelen durum için şikâyetle bulunmuşlardır. 5 Ekim 1767'de Konya mahkemesinde görülen davada Eşe isimli kadın Karaman mütesellimi tarafından kendisine tayin olunan vekil aracılığı ile Seyyid Süleyman'a dava açmıştır. İddiasına göre dava gününden beş gün önce Süleyman küçük oğlu İbrahim'i kendi evine çağırarak kendisine ekmek vereceğini söyleyerek, bir akçe vermiş ve tecavüz etmiştir. Süleyman iddialarını reddedince, şahitlerin olup olmadığı sorulmuştur. Şahitlerin olmaması durumu üzerine kadı efendi gerek Eşe Hatun'un kendisinin yahut vekilinin tarafından bu konuda dava açmaması kaydıyla durumu deftere kaydetmiştir²⁶⁴.

2 Mart 1724'te Konya'da görülen bir tecavüz vakasında Seyyid Halil'in ayakkabıcı dükkânında çırak olarak çalışan oğlu Ahmed'e yönelik bir istismar vakasını mahkemeye Hadice isimli bir kadın taşımıştır. İddiasına göre o an mahkemede bulunmayan Halil'in kardeşi Mehmed, Ahmed'i dikici odasında zorla tutmuş ve böylece Halil, çırağı Ahmed'e tecavüz etmiştir. Durum Halil'e sorulduğunda olayı inkâr etmiş, ardından kadı efendi Hadice'ye şahidi olup olmadığını sormuştur. Şahitlerin olmadığı ortaya çıkınca, Halil ve Mehmed'in nasıl bir kişi olduğu çevresine sorulmuştur. Mahallelinin onların iyi insanlar olduğunu belirtmesi üzerine kadı efendi durumu deftere bir daha Hatice'nin bu konuda dava açmaması şartıyla kaydetmiştir²⁶⁵. Dava kadınların da çocukları için mahkemelerde nasıl çabaladıklarını göstermektedir. Davaların çoğunda kadınlar vasileri aracılığı ile mahkemelere başvurmalarına rağmen Hadice tek başına mahkemede çocuğunun başına gelen olayda suçlu olduğunu iddia ettiği kişilerin ceza almasını sağlamaya çalışmıştır. Ancak şahitlerinin olmaması iddialarını kanıtlama konusunda şüphe

²⁶³ Nâsi Aslan, **Kayseri Şer'iyye Sicillerindeki Hicri 1084,1087 Tarihli 81 ve 84 Numaralı Defterler ve İslâm Hukuku Açısından Tahlili**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1995, s.230.

²⁶⁴ M. Faruk Karacaoğlu, **1765-1768 Yılları Arasında Konya'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (59 Numaralı Konya Şer'iyye Siciline Göre)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s.279.

²⁶⁵ Sak ve Solak,, ss.465-466.

uyandırmış ve kendisi bir nevi iftira atan suçlu konumuna düşmüştür. Kadı efendi bu yüzden bir daha bu konuda Hadice'nin dava açmaması şartı ile davayı düşürmüştür.

İslam ve Osmanlı hukukuna göre rüşünü ispatlamamış yani yetişkin olmamış kişilerin şahitliği kabul edilmemektedir. Konya'da sözlü tacize maruz kalan Abdurrahim'in dava açabilmek için reşit olmayı beklemesi bu yüzdendir. Ancak çoğu davada çocuklar yaşadıklarını iddia ettikleri istismarın tek şahidi oldukları için bazı durumlarda çocukların şahitlikleri kabul edilmiştir. Bunlardan biri 20 Ağustos 1583'te Üsküdar'da görülen davadadır. Fâtıma isimli kadının iddiasına göre Rıdvan isimli şahıs beş yaşındaki oğlu Ahmed'i kaçırıp تنها bir köşede tecavüz etmiştir. Durum Rıdvan'a sorulduğunda durumu inkâr etmiş hatta çocuğu hiç görmediğini belirtmiştir. Lakin Üsküdar'da yaşayan Mahmud ve Sadık isimli iki şahısı Rıdvan'ın, Ahmed'i elinden tutarak şehir dışına götürdüğünü gördüklerini söyleyince kadı efendi, Rıdvan'ı bir grup insanın içerisine karıştırarak, Ahmed'e kendisinin kimin tecavüz ettiğini sormuştur. Ahmed kişilerin arasından Rıdvan'ı göstererek kendisine tecavüz eden kişinin o olduğunu söylemiştir. Böylece durum deftere kaydedilmiştir²⁶⁶. Aradan geçen bir aylık süreden sonra Fâtıma tekrardan mahkemeye başvurarak davadan çekildiğini belirtmiştir²⁶⁷. Aradan geçen bir ay zarfında ne tür bir olay yaşandığı bilmiyoruz. Fâtıma, Rıdvan yahut onun çevresinden bir baskı görmüş olabileceği gibi, iddiaları için gerekli şahit bulamaması üzerine de davadan feragat etmiş olabilir. Bu olaya benzer bir dava ise 1552'de İstanbul Yeniköy'de yaşanmıştır. Tecavüze uğrayan beş-altı yaşındaki Mustafa isimli çocuk, suçlu olduğu iddia edilen İsa isimli kişinin suçlamaları reddetmesi üzerine kadı efendi tarafından kırk kişinin içerisinden kendisine tecavüz eden kişiyi seçme görevi verilmiştir. Mustafa kırk kişi içerisinden İsa'yı seçmiştir²⁶⁸.

Davalardan görüldüğü üzere çoğu dava şahitlerin olmaması yüzünden sonuçlanmadan sona ermiştir. Şahitlerin olma durumunda ise genelde durum deftere kaydedilmiştir. Manisa'da görülen davadan başka 12 Eylül 1573'de Yenişehir kadısına Divan-ı Hümayun'dan gönderilen bir hükümden Safer isimli bir oğlana

²⁶⁶ İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H.990-991 / M.1582-1583), Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2010, ss.159-160.

²⁶⁷ Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H.990-991 / M.1582-1583), s.188.

²⁶⁸ Yahya Araz, 16. Yüzyıldan 19. Yüzyıl Başlarına Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2013, ss.96-97.

tecavüz eden İlyas ve Mustafa için kürek cezasının verildiği görülmektedir²⁶⁹. Kürek cezasının süresi hakkında 4 Mayıs 1578'de Kıbrıs Beylerbeyine gönderilen hükümde daha önce Milan kazasına bağlı Öyük köyünden olan Münevveroğlu Şaban adlı kişinin oğlana tecavüz ettiğini, ardından İstanbul'da Subaşı olan Evren Çavuş'un yardımıyla küreğe konulduğunu ve geçen iki yıl dört ay gemilerde kürek çektiği belirtilmiştir. Geçen sürenin cezası için yeterli olunduğuna kanaat getirilmiş ve serbest bırakılmasını emredilmiştir. Üstelik İstanbul'da yer alan defterde serbest olduğu işaretlenmiştir²⁷⁰.

Osmanlı tarihi boyunca erkek çocuklarının çeşitli şekillerde cinsel istismara maruz kaldığını mahkeme kayıtlarından görmekteyiz. Ancak tezin kapsadığı süre boyunca toplumda yaşanan kaç olayın mahkemelere yansıdığı maalesef bilinemeyecektir. Avrupa'daki şiddet üzerine araştırma yapan Julius R. Ruff tecavüz konusunun çalışılmasıyla ilgili en büyük sorunun, kronik kayıt-dışılığı olduğunu belirtmiştir²⁷¹. Modern öncesi dönem Osmanlı toplumunda yaşanan vakalardan gördüğümüz kadarıyla çocukların yaşadığı cinsel istismarların üç çeşit olduğu görülmektedir. Sözlü tacize maruz kalan çocuklar, bazıları taciz sırasında verdikleri tepkiler nedeniyle fiziksel saldırıya uğramışlar, bazıları ise çocukluklarından beri maruz kaldıkları sözlü tacizleri mahkeme yoluyla önlemeye çalışmışlardır. Cinsel istismara teşebbüs veya cinsel istismar olaylarında, çocuklar şehirlerde yahut kırsalda olsun genelde bu tür istismarlara تنها sayılabilecek yerlerde maruz kalmışlardır. Bundan dolayı çoğu zaman iddialarını kanıtlayacak şahitler bulamamışlardır. İslam hukukunda normalde reşit olmayan kişilerin şahitlikleri kabul edilmemektedir²⁷² ancak cinsel istismar davalarının bazılarında çocukların şahitlikleri kabul edilmiştir. Davaların çoğunda çocuklar mahkeme salonunda bulunduğu görülmektedir. Yaşadıkları olayları herkesin huzurunda tekrar anlatan çocukların psikolojileri üzerinde nasıl bir etki yaptığını bilme ihtimali neredeyse imkânsızdır. Davalarda kullanılan dile baktığımızda ise kuşkusuz hukukun ve toplumun duruma nasıl

²⁶⁹ BOA, A.{DVNSMHH.d., 22/651.

²⁷⁰ Süleyman Nacak, **34 Numaralı Mühimme Defteri (H.986/M.1578) Transkripti ve Değerlendirmesi (164-326 Sayfaları Arası)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2011, ss. 20-21.

²⁷¹ Ruff, s.167.

²⁷² Konya'da yaşıt çocuklar arasında yaşanan bir istismar olayında kadı efendi; *sagîrûn-ı mesfûrûnun ikrâr ve inkârlarına şer'an i'tibâr olunmadığına*, diyerek çocukların durumu kabul yahut inkâr etmesinin hukuken bir geçerliliği olmadığına vurgu yapmıştır. Bkz. Sak ve Solak, ss.675-676.

baktığının ipuçlarını görmemiz mümkündür. Şer'i hukuktan kaynaklı olarak erkek çocukların yaşadıkları istismar livata olarak adlandırıldığını belirtmiştik. Osmanlı hukukunda bu duruma ayrıca fi'l-i şenî yani kötü fiil (hatta *fena fiil sevdası*) demişlerdir. Olayı “kötü” olarak tanımlamanın dışında bazı davalarda “*hâşâ sümme hâşâ*” denilerek olayın halk nazarında kabul edilebilir bir durum olmadığı görülmektedir.

2.2.4. Devlet Görevlilerinin Yaptıkları Tecavüzler

Osmanlı hukuk metinlerinde bir suç işlendiğinde verilen cezanın kişinin özelliklerine göre farklılık gösterdiği daha önceden belirtilmiştir. Osmanlı'da erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar vakaları da cezai anlamda kişilerin özelliklerine göre ayrılmaktadır. Devlet adına düzeni sağlamak için görevlendirilen devlet görevlilerinin böyle bir suçu işlemesi de kuşkusuz ayrı bir cezaya tabi tutulmuştur. Kanunnamelerde ve fetvalarda bu ayrım kişinin evli olup olmadığına göre değişti belirtilmişti bu bağlamda çeşitli tarihlerde görülmüş davaları incelemek yerinde olacaktır.

6 Ağustos 1572'de Divan-ı Hümayun'da görülen bir dava Bayburt'ta yaşanan bir olayla ilgilidir²⁷³. Davadaki olay şudur; Bayburt'ta vergi toplamakla görevli olan Mehmed ve Okçu isimli kişiler Parlak adlı bir oğlana tecavüz etmişler, her ne kadar mahkemeye çağırılmışlarsa da bu çağrıya uymamışlar ve dağlara kaçmışlardır. Bayburt kadısı bu iki kişi hakkında idam kararı vermiştir ancak Osmanlı'da kadı efendilerin verdikleri idam kararları mutlaka merkez tarafından onaylanması gerektiği için kadı efendi ve sancak beyi durumu divan-ı hümayuna bildirmişlerdir. Kadı efendinin isteği sadece idamın onanması değil ayrıca bu iki kişi üzerinden tüm görevlerinin alınması ve tabi idamın gerçekleşebilmesi için öncelikle saklandıkları yerden çıkartılmasıdır. Yerelden gelen kadı efendinin hükmü yanında idamın uygunluğu açısından fetva alınması gerekliydi ki bu işlemle büyük ihtimalle çocuğunun davasını takip için İstanbul'a kadar gelen Parlak'ın, annesi Şikem Hatun uğraşmış ve istediğini almıştır. Fetva onayının ardından Divan-ı Hümayunda bütün bu kanıtlar görüldükten sonra gelen belgelerinin doğruluğunu ispatlamak için

²⁷³ BOA, A.{DVNSMHM.d., 19/545.

Anadolu Kazaskeri Muhiddin Efendi'ye gönderilmesini ve eğer doğruysa kararın uygulanmasını istemiştir. Bu davanın bir kopyasını ise Bayburt'a götürmek üzere Parlak'ın annesi Şikem Hatun'a vermiştir. Böylece davanın kapandığı ve cezanın uygulanacağı düşünülürken olaylar yeniden başlamıştır.

9 Mart 1574'te Parlak'ın davası yeniden görülmüştür²⁷⁴. Davadaki belgelerin doğruluğu ispatlanmış ve öncelikli olarak Mehmed ve Okçu'nun ellerinden bulunan görevleri alınmıştır. Ardından bu kişilerin yakalanması için bir grup oluşturulmuştur. Ancak Mehmed ve Okçu mültezimlik yaptıkları dönemde kuşkusuz çevresinden silahlı insanlar toplamışlardı ki bu yüzden kendilerini tutuklamak üzere gelen askerlere direnmişler ve aralarından çıkan çatışmada yaralanan Mehmed bu yaralarından olayı ölmüştür. Mehmed'in babası Budak bu haberi duyduğunda Parlak'ın kaldığı evi "oğlumun katili sizlersiniz" diyerek basmış ancak Parlak'a zarar vermeden tutuklanmıştır. Bu karmaşık olay anlatıldıktan sonra bir çözüme ulaşılması için tekrardan Divan-ı Hümayuna başvurulmuştur. Divan-ı Hümayun ise Okçu ve Mehmed'in babası Budak'ın ilişkilerinin kesilip Kıbrıs'a sürgün edilmesi kararını vermiş ve teslim edildiğinde Kıbrıs'tan bir temessük alınmasını buyurmuştur.

Bu dava yaşanan dönemi anlamak adına kuşkusuz birçok bilgi içermektedir. Ancak olayların başlangıcı, dönemin Bayburt sicilleri olmadığından dolayı bazı durumlar tahminden öteye gidemeyecektir. İlk olarak Parlak'ı tanımak ile başlayacak olursak kendisi "emred" oğlan olarak yani sakalsız bir çocuk olarak tanımlanmıştır. Büyük ihtimalle babası vefat etmiş olmalı çünkü iki davanın da hiçbir satır arasında babasının adı geçmediği gibi bu doğrultuda da bir emare bulunmamaktadır. Davalarda genel olarak görülebileceği üzere mağdur olan çocukların olay yaşandığında babaları ya yoktur yahut bir süre yanlarından ayrılmıştır. Babasının olmaması ihtimalinden yola çıkarak Parlak'ın yetişkin olmadığı da hesaba kattığımız vakit mahkeme işleriyle bir vasisinin ilgilenmesi gerekmektedir. Bu kişi de kuşkusuz oğlu için İstanbul'a kadar gidip uğraşan annesi Şikem Hatun'dan başka biri değildir. Peki, Parlak bu kişiler ile nasıl karşılaştı? Divan-ı Hümayun'da görülen dava sonucunun Bayburt'taki kadı efendiye teslimi için Şikem Hatun'a verildiği vakit kendisinin Veliler isimli bir köyde ikamet ettiği belirtilmektedir. Parlak tabi çok

²⁷⁴ BOA, A.{DVNSMHM.d., 24/19.

farklı yollardan Mehmed ve Okçu ile karşılaşma imkânı vardır ancak ilk sırada yer alabilecek ihtimal bu iki kişinin vergi toplama sırasında bu köye gelmesi olabilir.

Mehmed ve Okçu'yu incelemek olacak olursak öncelikle yetişkin olduklarını ve mültezimlik ile uğraştıklarını görmekteyiz. İltizam²⁷⁵ usulü ile vergi toplayabilmesi için merkezi hazineye bir peşin ödeme yapılması gerektiği için bu iki kişinin hali vakti yerinde olan insanlardan olduğu düşünülebilir. Mehmed ve Okçu'nun evli olduğuna dair kesin bir ibare olmamasına rağmen daha önce fetvalarda bahsedilen ve evli devlet görevlilerinin ancak böyle bir suç işlediğinde verilecek ceza olan idam cezası verilmesi kişilerin evli olduğu ihtimalini düşündürmektedir²⁷⁶. Bu iki mültezimin daha önceden böyle bir suç işleyip işlemediği bilinmiyor ancak mahkemeye gelmemeleri alacakları cezayı bildiklerini ihtimalini arttırmaktadır. Belki de davanın bu kadar uzayacağını bilmiyorlardı sonuçta Parlak babasız bir çocuk ve bu iki erkek bir kadını ikna edip susturacaklarını da düşünmüş olabilirler. Ancak davanın idam kararı ile sonuçlanması ve davanın bir şekilde İstanbul'a yansıtılması durumun vahametini ortaya çıkarmış ve bu iki kişi idam kararından kurtulabilme umuduyla dağlara kaçmıştır. İstanbul'un kararının da idam olması üzerine bir askeri grup gönderilmiş ve çıkan çatışmada Mehmet yaraları neticesinde vefat etmiştir. Okçu ise yakalanıp cezasını çekmek üzere Bayburt'ta getirilmiştir. Bu sırada ölen Mehmed'in babası Budak'ın, Parlak ve akrabalarının kaldıkları evi basıp onları evladının katili olmak ile suçladığı görülüyor. İki dava arasında 1,5 yıl gibi bir süre olduğu için bütün bu olayların tarihlerini net olarak bilinmesi mümkün değil ancak bu ev basma neticesinde Budak'ın ceza aldığı kesindir. İkinci mahkeme kaydında bir yerde Okçu ile Budak'ın ilişkilerinin kesilmesi ile ilgili bir ibare yer almakta lakin nasıl bir ilişkilerinin olduğundan bahsedilmemektedir. Okçu'yu idam ipinden kurtaran kuşkusuz Kıbrıs'ın alınmasıdır. Fethin ardından adayı şenlendirme adına birçok göç yapılmış ve ada bir nevi sürgün yeri konumuna gelmiştir. Ancak bu sürgünün süresi ve yeri konusunda kayıtlar bir bilgi vermediği gibi Okçu ve Budak'ın hayatları konusunda da başka bilgi

²⁷⁵ Osmanlı'da toplanacak verginin merkezi hazineyi rahatlatması açısından vergiyi toplayacak olan kişiden (mültezim) önceden alınması sistemine verilen addır. Ayrıntı için bkz. Mehmet Genç, "İltizam", *DİA*, C.22, İstanbul, 2000, ss.154-158.

²⁷⁶ Düzdağ, s.159.

vermemektedir. Bu davadan hukuksal anlamda çıkarılacak sonuç ise bazı durumlarda cezaların nasıl evirilebileceğidir.

Ağustos 1567’de Ahmed isimli bir çocuk kendisini savunmak adına İstanbul’a gelerek bir dava açmıştır²⁷⁷. Yine Divan-ı Hümayun’da görülen davada Ahmed, Çorum Alaybeyi Hasan’ın kendisini kaçırıp tecavüz ettiğini ve uzun bir süre dağlarda yanında gezdirip perişan bir hale soktuğunu belirterek şikâyetçi olmuş ve idamını istemiştir. Ahmed’in iddiasına göre olaylar silsilesi Alaybeyi’nin, Hüseyin ve İbrahim adlı (büyük ihtimalle) emrindeki iki kişiye Ahmed’i kendisine getirmelerini istemesi üzerine başlamıştır. Ancak bu isteğin nedeni hakkında bir iddia ortaya atılmamıştır. Ahmed yine nedensiz bir şekilde paniğe kapılarak soluğu Ardıçoğlu Yusuf’un evinde almıştır. Ancak Hüseyin ve İbrahim bu evi basmış ve orada yaşayan Yusuf, Ramazan ve Piyale isimli kişilere şiddet uygulayarak Ahmed’i alıp alaybeyinin ikamet ettiği Seki isimli yere götürmüşlerdir. Alaybeyi, Ahmed’i aldığı gibi dağlara çıkmış, Ahmed’e orada tecavüz etmiş ve uzun bir süre dağlarda kendisini dolaştırmıştır. Bu sırada Ahmed bir yolunu bulup Hasan’ın elinden kaçmış ve İstanbul’a gitmiştir. İstanbul’da şeyhülislamdan Hasan’ın idam edilmesi gerektiğine dair bir fetva almış ve Divan-ı Hümayun’un yolunu tutmuştur. Dava esnasında Ahmed’in iddiaları dinlenmiş ve fetvası incelenmiş ancak bazı kuşkulu durumlarda göz ardı edilememiştir. Bunlardan ilki yerel mahkeme kaydının bulunmamasındadır. Parlak’ın davasında gördüğümüz gibi idam kararının onanmasını isteyen kişi, davayı mahkemesinde gören kadı efendi olmalıdır. Üstelik Hasan’ın alaybeyi olması neticesinde mahkemeye baskı yapabileceği ihtimali, Ahmed’in kaçarak gelmesi sonucunda mahkemeye gidemeyeceği ihtimalleri göz önüne alınmamıştır. Divan-ı Hümayundan çıkan karar kendi çavuşlarından biri olan Mehmed’in olayın tam olarak aydınlatılması için Amasya’ya gönderilmesi olmuştur. Mehmed kararda da belirtildiği gibi öncelikli olarak alaybeyini bulacak, adı geçen kişiler ve şahitleri dinleyerek bir teftiş yapacak ardından fetvayı kontrol edip davanın tarafsız ve adil bir şekilde yerel mahkemede görülmesini sağlayacaktır. Yerelde dava görüldükten sonra kararın tekrardan divanda görüşülmesi ve nihai kararın o zaman verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu davanın en büyük özelliği hukuksal işleyişin ne kadar sıkı takip edildiğini göstermesidir. İdam kararı için sadece fetvanın yetmediği,

²⁷⁷ BOA, A.{DVNSMHM.d., 7/209.

kadı efendinin hükmünün yanında ayrıca kararın son defa Divan-ı Hümayun'dan çıkmasının önemini vurgulamasıdır. Ancak bu konu ile alakalı başka bir dava görülmediğinden olayın nasıl neticelendiğini bilmiyoruz.

Yukarıdaki dava ile alakalı başka bir dava görülmediğinden olayın nasıl neticelendiğini bilinmiyor, lakin her dava da böyle kapanmıyordu. 20 Nisan 1580'de Divan-ı Hümayunda görülen davalardan biride Alanya Kethüdası ile alakalıydı²⁷⁸. Anadolu'yu kasıp kavuran Celali isyanları²⁷⁹ bir şekilde Alanya'ya da ulaşmış ve halk güvenliği için kaleye sığınmıştır. Bu sırada kale kethüdası olan Hasan, Durali adlı yetim bir çocuğun yolunu kesmiş ve kaçırıp şarap içirmiştir. Durali sarhoş olduğunda ise ona tecavüz etmiştir. Celali isyanları sırasında birçok tecavüz davası merkeze bildirilmiştir. Bu davayı daha ilginç yapan ise Hasan yerel mahkeme tarafından hapsedilmiş ancak kendisi bir şekilde kaçmanın yolunu bulmuştur. Bu durum merkeze bildirildiğinde kadı efendinin yeniden bir teftiş yapması ve suçlunun sabit olması halinde yakalanmasını ardından merkeze tekrar bir yazı ile bildirilmesini emretmiştir.

Bir süre sonra dava Anadolu Kazaskeri'ne ilgilenmesi için verilmiş o da bu dava ile Burdur kadısı İbrahim Efendi'yi görevlendirmiştir²⁸⁰. İbrahim Efendi yaptığı incelemede Hasan'ın çocuğu zorla şarap içilen bir yere götürdüğünü ve tecavüz ettiğini onaylıyor. Hem şarap hem de tecavüz suçundan dolayı kendisinin Kıbrıs'a sürgün edilmesi kararını veriyor. Durum merkeze sorulduğunda ise karar onaylanıp Hasan, Kıbrıs'a sürgün ediliyor,²⁸¹ ancak olay burada sonlanmıyordu.

30 Ocak 1583'te Divan-ı Hümayunda aynı dava üçüncü defa görülmüştür. Bu seferki konu ise Kıbrıs'a sürülen Hasan'ın adadan ben affedildim diyerek Alanya'ya geri dönmesidir. Divan-ı Hümayun Alanya sancak beyi ve kadısına gönderdiği hükümde böyle bir durumun olmadığını, Hasan'ın cezasını çekmesi için Kıbrıs'ta kalması gerektiği, eğer böyle bir af olur ise kendilerine mutlaka bildirileceği söylenmiştir.

²⁷⁸ BOA, A.{DVNSMHH.d., 39/640.

²⁷⁹ Celali isyanlarında yaşanan kaçırma ve tecavüz olayları bir sonraki bölümde daha ayrıntılı inceleneceği için burada sadece bir devlet görevlisinin işlediği suç olması nedeniyle bahsedilmiştir.

²⁸⁰ Sevilay Sakarya, **43 Numaralı Mühimme Defteri (H.988/M.1580) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi [s.1-108]**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2014, s.72.

²⁸¹ Olayın devamı olan A.{DVNSMHH.d. 48/414 numaralı belgede sürgün kararının 988 senesinin Rebiü'l-evvel ayında gönderildiği yazılıdır. Bu durumda davanın tarihinin Nisan-Mayıs 1580 olarak kabul edebiliriz.

Erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar davalarında suçlu devlet görevlisi olduğunda ceza olarak genelde idam cezası verildiği görülürken, bazı durumlarda bu cezanın sürgün ile yer değiştirdiği görülmektedir. Ancak Mayıs 1573'te görülen bir davada suçluya daha değişik bir ceza verilmiştir. Karahisar-ı Şarki muhafızı olan Kasım, Aleksinos ve Bağdasar isimli iki zımmi ile birlikte Ali adlı emred oğlana tecavüz etmişlerdir. Yerelde görülen davada suçları ispatlanmış ve Kasım'ın bir direniş göstermesi yahut kaçabilme ihtimali kendisinin hapsedilmesine neden olmuştur. Lakin kadı efendi merkezden idam cezası değil kürek cezası²⁸² talep etmiştir. İstanbul'dan çıkan emirde de Kasım ve diğer iki kişinin tutuklanıp güvenilir adamlarla birlikte İstanbul'a gönderilmesi emredilmiştir.²⁸³

Kürek cezasının dışında hapis cezası da devlet görevlilerine verilen cezalardan biridir. 1567'de Diyarbakır'da yaşanan bir olayda Mehmed ve Deli Bani adlı iki devlet görevlisi Ali isimli çocuğun akşam namazından sonra mescitten evine giderken yolunu kesip tecavüz etme maksadıyla kaçırmaya çalışması ile ilgilidir. Kaçırılma esnasında Ali çığlık atmaya başladığında mescidin içinde olan Cafer Çavuş yanlarına gelerek çocuğu kurtarmaya çalışmıştır. Kısa sürede bir arbeye yaşanmış ve Deli Bani, Cafer Çavuş'u yaralamıştır. Yerel mahkemede görülen davada Mehmed ve Deli Bani tutuklanmışlardır. Bu kişiler devlet görevlisi olduğu için durum İstanbul'a bildirilmiş ve İstanbul, Mustafa Çavuş'u olayı çözmek üzere görevlendirmiştir. Kendisi Diyarbakır'a gelene kadar hapsedilmelerini, yeniden yapılacak olan soruşturmanın ardından suçları sabit olursa hapis cezasının sabit kalmasını söylemiştir²⁸⁴. Lakin cezanın süresi hakkında bir bilgi verilmemiştir. Fetvalarda çocuklara yönelik cinsel istismarı suçunu ilk defa işleyenler için "ıslah-ı nefis" oluncaya kadar hapsedilmesi öngörülmüştür. Sürenin belirsizliğinin yanında bu iki kişi aslında sadece tecavüze teşebbüs etmişlerdi, Cafer Çavuş olmasaydı belki de başarıya ulaşacaklardı. Bu davadaki bir diğer suç unsuru kuşkusuz bir devlet

²⁸² Ne zaman uygulamaya başlandığı belli olmamakla birlikte artan deniz savaşları sebebiyle devlet sürekli olarak gemiler için kürekçi aramıştır. Devlet temelde üç farklı yoldan bu ihtiyacını sağlamaktadır. İlki avarız vergisi gibi her yirmi haneden bir kürekçi alınması ikincisi savaşlarda esir düşen insanlar kürekçi (forsa) olarak kullanılmıştır. Bir diğer yöntem ise Kasım'da olduğu gibi suçlular buralarda çalıştırılmıştır. Ayrıntı için bkz; Mehmet İpşirli, "XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası İle İlgili Hükümler", **Tarih Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Tayyip Gökbilgin'e Armağan)**, S.12, İstanbul, 1982, ss.203-248.

²⁸³ BOA, A.{DVNSMHM.d., 22/19.

²⁸⁴ BOA, A.{DVNSMHM.d., 7/156.

görevlisinin olaya müdahale ederken yaralanmasıydı. Bütün bunların için ise hem kadı efendi hem İstanbul hükümeti hapis cezasının yeterli olacağına karar vermiştir.

Diyarbakır'daki olayın bir benzeri 4 Ocak 1585'te Divan-ı Hümayunda görülen bir davaya göre Şehirköy²⁸⁵'de yaşanmıştır. Tımar sahiplerinin yanlarında çalışan Mustafa ve Ömer isimli iki asker bayram gecesi camiye giden Hüseyin adlı çocuğun silahla önünü kesmişler ve çocuğu tecavüz etme amacıyla kaçırmışlardır. Çocuğu Mustafa'nın sahibi olduğu ahıra kapattıktan sonra kendisine çeşitli hakaretlerde bulunmuşlar ancak çocuk bir yolunu bulup ellerinden kaçmıştır. Hüseyin kaçmasının ardından şehrin imam, müezzin ve halktan birçok insanı yanına alarak mahkemenin yolunu tutmuştur. Hüseyin yaşanan olayları anlatmış ardından diğer kişiler Mustafa ve Ömer'in yaptıklarından bıktıklarını, can güvenliğinin olmadığını, akşam dışarı çıkamadıkları için akşam namazlarının cemaat ile kılınmadığından bahsetmişlerdir. Yapılan şikâyetlerin ardından kadı efendi bu iki kişiyi suçlu bulmuş yakalanıp idam edilmesi hususunda da İstanbul'dan yardım istemiştir. Dava görüldükten sonra divan-ı hümayun çavuşlarından biri bu kişilerin haklanması hususunda görevlendirilmiştir. Divan-ı hümayun sadece bu iki kişi için değil etraflarında bu türden suç işleyen başka kişiler varsa mutlaka görevlendirilen çavuşa bildirilip yakalanmasını ancak kişisel hırslara kapılıp suçsuz birini de tecavüzcüdür diyerek suçlar ve idam ederlerse cezasını çok ağır ödeyeceklerini de belirtmiştir²⁸⁶. Bu davada aslında tam manasıyla bir tecavüz meydana gelmemiştir. Çocuk tecavüze uğramadan bir şekilde ellerinden kurtulmuştur. Ancak iddialara göre Mustafa ve Ömer sadece çocuğa tecavüz etmeğe çalışmamışlar, halktan birçok kişiye de çeşitli zulümlerde bulunmuşlardır. Şehir halkı özellikle akşamdan sonra dışarı çıkamadıkları için namazlarını eda edemediklerinden bahsetmektedirler. Bu iki suçun birleşmesi ile birlikte kişilere idam cezası verilmiştir.

Sadece yanında bulunan askerler değil tımarlı sipahilerin kendileri de erkek çocuklarına yönelik tecavüzü olaylarına karıştığı görülmektedir. Örneğin Mentеше sancağının Kese isimli köyünde yaşayan ve 6257 akçelik tımar sahibi olan Osman'dan yöre halkı defalarca şikâyetçi olmuştur. İddialara göre kendisi

²⁸⁵ Bugün Sırbistan'ın Pirot kasabasıdır. Michiel Kiel, "Şehirköy", *DİA*, C.38, İstanbul, 2010, ss.454-456.

²⁸⁶ BOA, A.{DVNSMHM.d., 55/154.

Müslümanların “sâde-rû²⁸⁷” oğlanlarını kaçırıp evine götürdüğü ve üç dört gün boyunca tecavüz etmiş, bunun dışında birçok Müslüman’ın evlerini basıp hem kendilerine işkence yapmış hem de paralarını çalmıştır. Yaptığı işkence ve soygunlar yetmezmiş gibi kendisini kadı efendiye yahut diğer görevlilere şikâyet etmesinler diye halka talak-ı selase ile yemin dahi ettirmiştir. İnsanlara işkence etmek dışında bazı Müslümanların evlerinde bulunan kölelerini çalmış ve diğer sancaklarda başkalarına satmış, milletin koyun ve kuzusunu çalmıştır. Gece gündüz şarap içen bu adam bunlar da yetmezmiş gibi baba evini dahi basmış ve annesi bizzat kadı efendiye giderek oğlunun yaptıklarını anlatmıştır. Yapılan diğer şikâyetler ile birlikte kadı efendi Osman’ı mahkemeye çağırılmış ancak Osman yapılan bu çağrıya icabet etmemiştir. Menteşe kadısı ise bu duruma çare bulunması amacıyla İstanbul’dan yardım istemiştir. Divan-ı Hümayundan çıkan karar kişinin tekrardan mahkemeye davet edilmesini, eğer gelmez yahut kayıplara karışır ise uzman kişiler ile birlikte olayı tekrardan teftiş etmesinin ardından son kesin kararı kendisine bildirmesi yönündedir²⁸⁸.

Tımarlı sipahi olan Osman iddialara göre tam anlamıyla bir suç makinesidir. Halk suçlamalarına ilk olarak Müslümanların oğlanlarına yaptıkları tecavüzler ile başlamış ardından diğer suçlarından bahsetmiştir. İddialar doğru ise Osman defalarca erkek çocuklarına tecavüz etmiştir. Başka dava görülmediği için Osman’ın nasıl bir ceza aldığını bilmiyoruz belki de bütün bu anlatılan olaylar Osman’dan kurtulmak isteyen kişilerce ortaya atılmış bir yalanlar bütünüdür. Çünkü iddialar doğru olsaydı dava yeniden görülür ve Osman’a mutlaka bir ceza verilirdi. Belki de Osman erkek çocuklarına tecavüz eden bir kişi idi ancak daha sonrada görüleceği gibi yerel yetkililer yahut halk devletin olaya dikkatini çekebilme adına çoğu zaman bir suçlunun kötülüklerini sıralarken (tıpkı bu davada olduğu gibi) kadın yahut çocuklara tecavüz ettiği ile başlamıştır. Bir nevi kadınların ve çocukların namuslarını kullanmışlardır. Erkek egemen devletler kadınların ve çocukların korunmasını kendisine düstur edinmiştir. Bu dava da bu anlamda aydınlatıcı bir örnek teşkil etmektedir.

Tımarlı sipahilere benzer bir oluşum içerisinde yer alan müsellemler de devlet görevlisi görüldüğü için davaları mutlaka merkeze yazılırdı. 28 Aralık 1579’da

²⁸⁷ Sakalsız.

²⁸⁸ Nacak, ss.126-127.

Avlonya Beyine gönderilen hüküm Vaşta köyünde yaşayanların toplu olarak şikâyet ettikleri, Niko isimli bir müsellemlerin hakkındadır. Köy halkının voyvodaları ile daima aralarını bozan Niko, köyde sürekli silahla gezerek çocuklara tecavüz etmeye çalışmış, birçok kişiye küfür etmesinin yanında Cerife isimli bir oğlanı tüfekle yaralamıştır²⁸⁹. Davanın yeniden görülmesi ve geçmiş 15 yıllık suçlarının yeniden incelenmesi kararı alınmıştır²⁹⁰.

Osmanlı'nın en büyük askeri güçlerinden biri olan Yeniçeri gurubu kazandığı savaşlar ve gösterdikleri kahramanlıklar ile birlikte çeşitli zamanlarda yaptıkları kötü davranışlar ile birlikte adlandırılmıştır. Kötü olaylar II. Osman'ın katli yahut hal edilmesine yakın yaşanan bazı olaylar ile sınırlandırılrsa da çeşitli zamanlarda bu askeri grup kötü kahraman olarak kaydedilmiştir. Teşkilatın temelini oluşturan devşirme toplanması sırasında dahi herhangi bir tasallut yahut tecavüz karşısında idam cezası verilmiştir²⁹¹. Anlatılan bir rivayete göre Acemioğlanlar, yeniçerilerin hamamında yıkanırken yeniçerilerin tecavüzlerine maruz kaldıkları için kendi kışlalarında I. Selim tarafından ayrı bir hamam yaptırılmış bir rivayete göre ise I. Süleyman döneminde yapılmıştır²⁹². *Tarih-i Gılmânî*'de yeniçerilerin ahlaksızlığının çok fazla arttığını, gündüz vakti hamamdan kadın çıkardıklarını, Müslümanların ırzına tasallut ettiklerini, köşelerde açıkça zina ve livata ettiklerini, kahvehanelerde ve meyhanelerde bu saldırganlıklarından vazgeçmediklerinden bahsetmektedir²⁹³.

Yeniçeriler imparatorluğun çeşitli coğrafyalarında asayişli sağlamak üzere devlet tarafından görevlenmiş kişilerdi ki bundan dolayı işledikleri suçların cezalarının uygulanması için mutlaka İstanbul'dan onay alınması gerektiği düşünülebilir ancak yeniçerilerin teşkilat sisteminden dolayı onları kadılar yargılayamamaktadır. Yeniçerileri yargılamak için Yeniçeri Ağası gerekli kişiyi görevlendirmekte ve cezasını bu görevli tarafından verilmektedir. Bu yüzden sadece yeniçerilerin karıştıkları olayları tespit etmek zordur. Ancak 15 Mayıs 1585'te Divan'da görüşülen bir dava Anabolu kadısının gönderdiği ve bir yeniçerinin

²⁸⁹ Erhan Akçelik, **39 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-118)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013, s.183

²⁹⁰ Akçelik, ss.189-190.

²⁹¹ Reşat Ekrem Koçu, **Yeniçeriler**, Koçu Yayınları, İstanbul, 1964, (Yeniçeri) s.27.

²⁹² Koçu, Yeniçeri, s.35.

²⁹³ Mehmed Halife, **Tarih-i Gılmânî**, Haz. Ömer Karayumak, Tercüman, İstanbul, (Basım tarihi yoktur), ss.28-29.

karıştığı bir olay üzerinden açılmıştır²⁹⁴. Kadı efendiye göre Dimitri isimindeki çocuk mahkemeye gelerek orada görevli Mehmed isimli yeniçerinin Bekir ve Ahmed ile birleşerek kendisinin yolunu kestiklerini ve tecavüz ettiklerini anlatmıştır. Yeniçeri Mehmed için yeniçeri ağası bir adam gönderdiğinden bahsetmiştir. Ancak Bekir'in mahkemeye bir türlü getirilemediğini hatta kendisinin tecavüzden başka hırsızlık, eşkıyalık, adam yaralama gibi başka suçları olduğunu en son Mustafa b. Salim adlı bir kadı efendinin evini basıp hizmetkârlarına zarar verdiğini belirtmiştir. Bu belgede suçluluk bakımından daha çok Bekir'in üzerine yüklenilmiştir çünkü yeniçeri Mehmed için bir görevli zaten görevlendirilmiştir. Divandan ise Bekir ve Ahmed'in derhal yakalanıp suçlarının listelendiği bir kâğıt ile tutuklu olarak İstanbul'a getirilmesi kararı çıkmıştır. Ancak sonlarının ne olduğu tespit edilememiştir.

Anadolu kazasında gerçekleşen olayda yeniçeri sadece tecavüz olayına karışmıştır. 11 Eylül 1589'da Aydın sancağına gönderilen bir hükümde yeniçeri taifesinden olan Ahmed Gazi, Mimaroglu Ahmed, Gelibolulu Receb, İpekçioğlu Abdi ve Papuççuoğlu Mehmed isimli kişiler eşkıyalık yapıp, bazı kişilerin eşlerine bazılarının ise çocuklarına kaçırarak tecavüz ettikleri belirtilmiştir²⁹⁵. Merkez yeniçeri ağasının Rüstem isimli bir yeniçeriyi görevlendirdiği ve o kişinin bir daha soruşturma yapacağını bildirmiştir. Bu yeniçerilerden başka bu tür suç işleyen kişiler var ise mutlaka yakalanmasını ayrıca suçlu bulunmaları durumunda bu kişilerin cezalarının merkeze getirilmeden bulundukları yerde uygulanması emredilmiştir.

24 Ekim 1593'te görülen bir dava ise mültezimin emrinde bulunan yeniçeriler ile ilgili bir hükümdür. Karaman beyine gönderilen hükümde Kurd isimli mültezimin emrinde çalışan Osman, Kara Mehmed ve Abdullah, Veysa köyünde yaşayan Ardoğ adlı oğlunu kaçırıp tecavüz etmişlerdir. Ayrıca Kafiruran adlı köyden Purud'un eşini kaçırıp tecavüz etmiş, hırsızlıkta yapmışlardır. Bunların arasından yeniçeri olanların isimleri ve tasvirleri yazıldıktan sonra İstanbul'a gönderilmesi emredilmiştir²⁹⁶.

Dönem dönem cezai yaptırımların değiştiği görülmektedir. 29 Temmuz 1734'te mahkemeye yansıyan bir olay bu konudaki en değerli örneklerden biridir.

²⁹⁴BOA, A.{DVNSMHH.d., 58/311.

²⁹⁵BOA, A.{DVNSMHH.d., 66/76., Reyhan Aytac, **66 Numaralı (H.997-998 / M. 1589-1590) Mühimme Defteri (İnceleme-Metin)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.125.

²⁹⁶Özdemir Yılmaz, **72 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.1-159)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013, ss.150-151.

İpsala’da yaşayan yeniçerilerden Arabacıoğlu Ömer ve Ahmed ve Kara Yunus adlı yeniçeriler, kendi çayırında ot toplayan Molla Mustafa isimli çocuğa silahlarla üzerine saldırarak hem dövmüşler hem de tecavüz etmişlerdir. Olay Mustafa’nın annesi Gevher Hatun tarafından mahkemeye yansıtıldığında bu kişiler etraftan sorulmuş lakin kimse bu kişiler hakkında tek iyi bir söz söylememiştir. Bunun üzerine mahkeme bu kişilerin kişiliklerinin düzelene kadar Kavala kalesine kalabend olarak sürgün edilmesini kararlaştırmıştır²⁹⁷.

Osmanlı’da gerek Divan-ı Hümayun’da ve gerek taşra teşkilatında güvenliği ve düzeni sağlamakla görevli olan çavuşlardan bazıları da erkek çocuklarına yönelik tecavüz olaylarına karışmışlardır. Mayıs 1637’de İzmir’deki kadı efendiye gönderilen hükümde, İzmir’de görevli Mehmed Çavuş ile alakalıdır. Ali isimli çocuk babası ile incir kuruturlarken Mehmed Çavuş gelmiş ve babasını kaçırdıktan sonra çocuğun ellerini bağlayıp tecavüz ettiğini merkeze bildirmiş ve gerekli olan cezanın verilmesini istemiştir. Divan-ı Hümayun ise davanın yeniden incelenmesini ve tecavüz suçu eğer sabitse Mehmed’e hak ettiği cezanın verilmesini ancak eğer İzmir’de cezası uygulanamaz ise İstanbul’a gönderilmesini emretmiştir²⁹⁸.

1790’da babası gibi kendi de Divan-ı Hümayun çavuşlarından olan Hasan Çavuş sadece evdekilere değil çevresindeki her kişiye eziyet çektiği için şikâyet edilmiştir. İçki içip sarhoş olmasının yanında, geceleri eşini dövüp, sabaları “yangın var” diyerek mahalleliyi uyandırdığı, kendisini uyaranlara ise ağza alınmayacak hakaretler ettiği işlediği suçlar arasındadır. Hasan Çavuş’un bir diğer suçu ise küçük erkek çocuklarına tecavüz etmeye yeltenmesidir. Mahalleli daha önceleri kadı efendi ve zabıtlar ile onu uyarmışlarsa da başarılı olamadıkları için Hasan Çavuş’u terbiye olması için Bursa’ya sürgün edilmesini istemişlerdir. Karar uygulanmış ve Hasan Çavuş, Çavuşbaşı’na gönderilen yazı ile birlikte Bursa’nın yolunu tutmuştur²⁹⁹. Lakin Hasan Çavuşa verilen cezanın süresi bilinmemektedir.

Sadece askeri görevliler değil yanlarında yer alanlarında tecavüz suçuna karıştığını görmekteyiz. 15 Haziran 1578’de Halep ve Hama kadılarına gönderilen hükümde Hama Beylerbeyine ve Subaşlarına eskiden beri tercüman olarak görev

²⁹⁷ BOA, C..ZB., 46/2263.

²⁹⁸ Fatma Kaytaç, **88 No’lu Mühimme Defteri (Transkripsiyon ve Özet)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 32.

²⁹⁹ BOA, C..ZB., 16/786.

yapan Ebu Hamame, halk ile Subaşıların ve beylerin arasını bozarak güç elde etmiş ve elde ettiği güç ile genç oğlanları yakalayıp tecavüz etmiştir. Yerel halkın İstanbul'dan beklediği ise bu kişinin görevinden alınması ve gerekli cezanın verilmesi yönündedir. İstanbul ise gönderdiği hükümde Halep Kadısının bir naip tayin ederek davayı incelemesini, eğer bu kişi yapılan tahkikatlar sonucunda suçlu bulunursa görevinden alınmasını ve gerekli cezanın verilmesini emretmiştir³⁰⁰.

Sonuç olarak baktığımızda Osmanlı imparatorluğunda erkek çocuklarına yönelik cinsel istismar suçunu işleyen kişinin devlet görevlisi olması dava sürecini ve cezai yaptırımları etkilemektedir. Devlet adına düzeni sağlamak üzere yahut devletin yereldeki işleyiş çarkını döndürmeye çalışan görevlilerden herhangi biri pederasti suçunu işlediği zaman hukukun işleyişi biraz daha farklı olmuştur. Görevli olmayan kişilerde kadılar gerekli hükmü vermesi yeterliyken bu kişiler devlet görevlileri oldukları vakit olay mutlaka İstanbul'a yansımakta ve oradan cevap beklenmektedir. Kadı efendilerin İstanbul'a bildirdikleri hükümleri dikkate alan merkez mutlaka bir soruşturma da kendisi yapmaktadır. İncelenen davalarda görüldüğü gibi devlet görevlilerinin tek tecavüz suçundan dolayı yargılandığı davalar nadirdir. Çoğu dava tecavüzün yanında hırsızlık, darp, şiddet gibi diğer suçlar ile birleşmiştir. Burada devlet aslında ilk aşamada görevlisini koruduğu düşünmek yerinde olacaktır. Çünkü halk istemedikleri görevliyi göndermek üzere haksız olarak iftira da atabilirdi. Merkez, bu durumda olayı yerinde incelemek için bir müfettiş tayin etmiştir. Devlet çoğu davada merkezin atadığı görevlinin kararını beklemiştir. Davalarda sadece kadı efendinin hükmü yetmiyordu ayrıca şeyhülislamdan mutlaka davanın gerektiği ceza ile alakalı bir fetvada alınıyordu. Bu anlamda Bayburt'ta Parlak'ın mahkemesi bu sıralamayı göstermektedir.

Osmanlı kanunname ve fetvalarında gördüğümüz devlet görevlilerinin böyle bir suç işlediğinde verilen cezanın farklılığı davalara pek yansımamıştır. Çoğu davada kişinin evli olup olmadığı belli olmamasının yanında, idam cezası da çoğuna verilmemiştir.

³⁰⁰ Nacak, ss.179-180.

2.2.5. Eşkıyaların, Suhtelerin ve Bekârların Yaptıkları Tecavüzler

Osmanlı toplum hayatında çeşitli grupları bir arada barındıran bir imparatorluktur. Her yaştan kadın-erkek, semavi dinlerden, pagan dinlere birçok dini unsur, birçok etnik kökenden gelen farklı kültürler bu imparatorluk mozağının taşları olmuştur. Kuşkusuz bazı gruplar devlet tarafından ön plana çıkarılırken bazıları ötelenmiş hatta düşman ilan edilmiştir. Yunanca konuşan Rum-Ortodoks nüfus dış ilişkiler, ticaret hayatı gibi konularda daha ön plana çıkarken, İran ile yaşanan savaşıardan ötürü Alevi kökenli tebaa uzun süre düşman olarak görülmüştür. Dini-mezhepsel temelli bu ön plana çıkarma ve dışlamalar, cinsiyetler arasında hatta insanın yaş dönemlerinde görülmektedir. İnsanın doğal evrelerinden biri olan bekârlık birçok toplumda, sosyal ilişkileri ve toplumsal güvenliğı tehlikeye atabilecek bir dönem olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Devleti; *bekâr* yani ergenlikle-evlenme arasındaki süre boyunca ağırlıklı olarak erkekleri denetim altında tutmanın çeşitli yollarını aramıştır. Bu dönem bir kişinin çocukluktan çıkması ile başlamaktadır. Osmanlı hukuku bir kişinin eğer gerekli cinsel ve fiziksel emarelerini gösteriyorsa 12 yaşından itibaren kız ve erkek çocuklarını *balığ-balığ* yani genç yetişkinler olarak tanımlamıştır. Gerekli emarelerin görülmemesi durumunda kızlar en geç 17, erkekler ise 18 yaşında tamamen genç yetişkinler olarak kabul edilmektedir³⁰¹. *Mücerred* tanımlaması ile bu genç yetişkinler, hane sahibi yetişkin erkekler gibi vergilerini vermişlerdir³⁰². Günümüzde ergenlik dönemi olarak adlandırılan bu çağ cinsel hormon seviyesinin en yüksek olduğu dönemdir. Bu durum kuşkusuz devlet tarafından bir tehdit olarak görülmüştür.

XVI. yüzyıl dünya tarihi ilk defa büyük çapta bir ekonomik krizi toplumsal yapıları da etkilemiştir. Amerika'nın keşfinin ardından İspanya ve Portekiz gibi erken sömürge imparatorlukları Amerika ve diğer yerlerden getirdikleri altınlar, gümüşler ile hazinelerini doldurmuşlar, kiliselerini süslemişlerdir. Aynı zamanlarda I. Selim'in Mısır'ı fethetmesi ile birlikte, Osmanlı hazinesi en ihtişamlı günleri yaşamış ve Afrika altınına kavuşmuştur. Ayrıca I. Süleyman döneminde devam eden

³⁰¹ Düздаğ, s.33.

³⁰² Onur Gezer, "Çizginin Dışındakiler: Osmanlı İstanbul'unun Aykırı Bekârları ve Bekâr Girer "Melek Girmez" Odaları", **Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu 2**, Ed. Feridun M. Emecen vd., 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul, 2014, ss.523-524.

fetihler imparatorluk hazinesini bir daha kolay kolay göremeyeceği dolgunluğa ulaştırmıştır. Bu iki imparatorluk bir “altın yüzyılı” yaşamıştır³⁰³. Ancak bu altın ve gümüşlerin gelmesi paranın değerini alt-üst etmiş, yaşanan ekonomik krizler toplumsal ayaklanmaların temellerinden birini oluşturmuştur. I. Süleyman döneminde özellikle daha sonradan padişah olacak olan II. Selim ve kardeşi Şehzade Bayezid arasında yaşanan iktidar savaşları esnasında kendi güçlerine verdikleri silahlar savaş bittikten sonra Anadolu ve Balkanlarda hayattan pek bir umudu kalmayan gençlerin eline geçmiştir. Ayrıca taşra görev yöneticilerinin görev süresinin kısa olması, kendi mahiyeti beslediği gençler yeni atanan memur tarafından pek istenmemesi küçük çeteleri meydana getirmiştir³⁰⁴.

Gelibolulu Mustafa Âli, yaşadığı dönemde birçok olaya karışan eşkıya gruplarının “çekirge sürüleri gibi” ortaya çıktığını, soy-sopun kökünü kazıyan, yiyecek ve mal talan eden gerek karada gerek denizde, kendilerini Müslüman olarak tanımlayıp, Tanrı’nın buyruklarına karşı gelen “yoldan azanlar” olarak tanımlamıştır. Yol kesen, yiğitlik ve korkusuzlukları ile ün almış kötülerin kötüsü olan bu grupların işsiz güçsüz taifesi olduğunu belirtmiştir. Bu tür eşkıya gruplarını iki kısma ayırmıştır. Birincisi şehir oğlanlarının haramiler ile yoldaşlık etmesi sonucunda oluşan gruptur³⁰⁵. Bu gurupların yerleşim yerlerinden uzak yaşamaları cinsel hayatlarını kısıtlayan bir etmen olmuştur. Bundan dolayı fiziksel ve silah güçlerini kullanarak kadın, erkek, kız ve erkek çocuk kaçırarak onlara tecavüz etmişlerdir. Bu tür davalar eşkıya gruplarının yakalanmasının güçlüğünden ötürü, hem eşkıyalık suçu hem de tecavüz suçu içerdiği için genelde İstanbul’a bildirilmiştir. Bölgedeki merciler o grupları yakalamaktaki sorunları her daim merkeze bildirmişlerdir ancak özellikle Celâli ayaklanmaları sırasında Anadolu ve Balkanlarda yaşanan eşkıyalık olayları nedeniyle birçok yerden bu tür sorunlar merkeze yansımıştır. Bu yüzden bölgedeki görevliler eşkıya ve suhtelerin hırsızlık, ev basma gibi faaliyetlerin yanında kadın ve erkeklere (ancak özellikle erkek çocuklarına) tecavüz edildiğini bir kalıp şeklinde tekrarlanmıştır. *Avret ve oğlan çekme* olarak kayıtlara yansıyan bu

³⁰³ Fernand Braudel, **Akdeniz ve Akdeniz Dünyası**, C.2, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren, İstanbul, 1990, s.22.

³⁰⁴ Suraiya Faroqhi, **Devletle Başa Çıkmak Osmanlı İmparatorluğu’nda Siyasal Çatışmalar ve Suç 1550-1720**, çev. Hamide Koyukan Bejsovec, Alfa, İstanbul, 2016, s.107.

³⁰⁵ Gelibolulu Mustafa Âli, **Görgü ve Toplum Kuralları Üzerine Ziyâft Sofraları (Mevâidü’n-nefâis fî kavaîdi’l-mecalis)**, Haz. Orhan Şaik Gökyay, Tercüman, İstanbul, 1978, ss.63-65.

durumlara devlet bir an önce müdahale edilmesini emretmiştir. Örneğin 5 Ağustos 1560'da Aydın sancak beyine ve Tire kadısına gönderilen hükümde, Tireli Mahmud, Ahmedcik ve Arnavud Hasan gibi korsanlık yapan kişilerden bahsedilmektedir. Bu kişilerin gündüzleri Sisam adasında geçirip geceleri Aya Pevrek, Taşluyük ve Karaca gibi limanlarda demirleyerek yerleşim yerlerine saldırdıkları, ev basıp buğday³⁰⁶ ve un aldıklarını hatta Burunsuz Mehmed denilen bir kişinin evine yaptığı baskında oğlunu kaçırmak istediklerinde Mehmed'in feryat etmesi üzerine okla öldüğü belirtilmiştir. Mehmed'in oğlu bu kişilerin tek kurbanı değildir ayrıca başka birçok oğlanı da kaçırpı tecavüz ettiği anlatılmaktadır. İstanbul birçok suçu işleyen bu insanların derhal yakalanmasını, yeri tespit edilemeyenlerin aile ve akrabalarının bulunmasını ve gerekli şer'i cezanın verilmesini emretmiştir. Ayrıca suhte namıyla ellerinde silahlar ile gezen grupların da aynı şekilde hakkından gelinmesini emretmiştir³⁰⁷.

Edirne kadısına gönderilen 28 Haziran 1594 tarihli hükümde ise eşkıyadan İslam ve onun cellâdı Mehmed ve kethüdası Süleyman'ın Müslümanların evlerini bastıklarını, erzaklarını yağmaladığını, kadın ve oğlanları kaçırapı tecavüz edip yol kenarına attıklarını söylenmiş hatta Yakub isimli bir çingenenin hem karısına hem de oğluna tecavüz ettikleri iddiaları ortaya atılmıştır. Merkez bu kişilerin yakalanıp yargılanmasını ancak 15 yıldan evvelki suçlarının bu davaya dâhil edilmemesini söylemiştir. Görülen mahkeme sonucunda bu kişiler tekrar suçlu bulunursa bu kişileri tasviri ile birlikte yeniçerilerle İstanbul'a gönderilmesini emretmiştir³⁰⁸.

Yaklaşık elli yıl sonra Edirne'de yaşanan ve eşkıyaların karıştığı bir olay ise çok daha çarpıcıdır. Edirne Bostancısına gönderilen hükümde Ramazan isimli bir kişi mahkemeye gelerek oğlu Osman'ın, Cafer ve Mehmed isimli kişiler tarafından kandırılıp, tecavüz maksadıyla evlerine götürüldüğü, olay sırasında birkaç kişinin daha olduğunu söylemiştir. Osman yaşanan olayın ardından o evde ölü bulunmuştur. Olaya karışan kişiler davalarının görülmesinin ardından hapsedilmiş ancak bunlardan

³⁰⁶ İhracı yasak olan buğdayın kaçak ticareti uzun süre birçok eşkıya grubuna para kazandırmıştır. Ayrıntı için bkz, Zeki Arıkan, " Osmanlı İmparatorluğu'nda İhracı Yasak Mallar (Memnu Meta)", **Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan**, İstanbul, 1991, ss.279-306.

³⁰⁷ **3 Numaralı Mühimme Defteri 966-968/1558-1560**, Yay. Haz. Nezihi Aykut vd., Ankara, 1993, ss.603-604.

³⁰⁸ İbrahim Canpolat, **72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.160-320)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013, s.230.

üçü hapisten kaçmıştır. Divan-ı Hümayun bu kişilerin derhal yakalanmasını ve hapisteki diğer suçlular ile birlikte İstanbul'a gönderilmesini emretmiştir³⁰⁹. Aynı mühimme defterinde yer alan başka bir olayda ise Tariovası köyünde yaşayan halk İstanbul'a Zülfikar ve oğulları Hasan ile Deli Ömer'i şikâyet etmesi için adam gönderdiklerinden bahsedilmektedir. Hasan, aynı köyde yaşayan Ferhat isimli adamın oğlu olan Kaya'ya tecavüz ederek öldürmüş, Deli Ömer ise Ömer isimli başka birini dövmüş ve adam aldığı darbeler sonucunda hayatını kaybetmiştir. Bunun dışında halka yaptıkları nice zulümlerin bitmeyeceğini ve o kişilerin de görevliler tarafından bir türlü yakalanamayan bu kişilerin yakalanması isteyen halka, sokaklara dahi çıkamadıklarından yakınınca, Divan-ı Hümayun derhal bu kişilerin yakalanarak İstanbul'a gönderilmesini emretmiştir³¹⁰.

Koron kadısına gönderilen bir hükümde ise Koron kalesi halkının kadı efendisin huzuruna gelip yeni ortaya çıkan bazı eşkıya gruplarından yakınmışlardır. Evleri basıp, şarap içen bu eşkıya grupları sarhoş olduktan sonra kadınlara ve oğlanlara tecavüz etmişler, olaya müdahale etmeye çalışan yahut direnenleri ise öldürmüşlerdir. Vergi veren 35 gayr-i müslimi de öldüren bu kişilerden kadı efendi de dâhil olmak üzere halk korku içinde yaşamaktadır. Bazı görevlilerin dahi beş altı yıldır eşkıyalığa soyunduğu bu topraklarda halk İstanbul'dan yardım istemiştir. Merkez ise öldürme suçu sabit olan kimselere asla mecal verilmemek kaydıyla eşkıyalık yapan diğer kişilerin yargılanmasını ancak boş yere kimsenin suçlanmamasını emretmiştir³¹¹.

Halk bu eşkıya gruplarından o kadar bezmiştir ki merkeze gönderdikleri dilekçelerde bulundukları muhiti terk edecekleri yolunda ibareler yer almaktadır. Mora'ya bağlı Deşniçe ve etrafında yaşayan halk, Divane Memi, Memi Mustafa, Ömer ve yoldaşlarından oluşan eşkıyaların evleri, yolları ve mandıraları bastığından, birçok kişinin kadını ve çocuğunu kaçırarak tecavüz ettiğinden hatta öldürdükleri kişinin üzerlerindeki kıyafetleri dahi çaldığından yakınmışlardır. Bu kişilerin hiçbir şekilde düzelmeyeceklerini, yaptıkları başka nice suçların dahi kayıtlı olduğunu belirttikten sonra durum düzelmez ve kişiler yakalanıp cezalandırılmazsa

³⁰⁹ **91 Numaralı Mühimme Defteri (H.1056)**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2015, s.75.

³¹⁰ **91 Numaralı Mühimme Defteri (H.1056)**, s.169.

³¹¹ Hasan Yıldız, **XLIX Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996, s.125.

bulundukları bölgeyi tamamen terk edeceklerini söylemişlerdir. Osmanlı ülke içinde yaşanan göçleri pek tasvip etmediği için duruma derhal müdahale ederek yakalanan ve suçları sabit olan ve idamı için fetva alınan kişilerin idam edilmesini, ancak bu konuda bölge kadısının bir haksızlık yapmamasını emretmiştir³¹²

Sadece merkezden uzak yerlerde değil İstanbul'un göbeğinde bile zuhur eden bazı eşkıyalar halka zarar vermenin yanında çocuklara cinsel istismarda bulunmuştur. İstanbul, Fener'de ortaya çıkan bir grup eşkıya tüfek kullanarak halkı rencide etmişler, bazı insanların ölümüne yol açmışlar ve kadınlara ve oğlanlara tecavüz etmişlerdir. Divan'da görülen davada Mustafa Çavuş ve yirmi neferinin silahlarıyla birlikte o kişilerin peşine düşmesini, sadece Fener'de değil başka herhangi bir muhitte olabilecek bu tür olayların önüne geçilmesini emretmiştir³¹³.

Gelibolulu Mustafa Âli'nin bahsettiği ikinci eşkıya grubu ise suhteler olarak adlandırdığı gruptur. Rumeli ve Anadolu'da medreselerde öğrenci olan bu kişiler beş-on kişiden yetmiş kişiye kadar çeşitli rakamlarda oluşan gruplardan meydana gelmiş ve etrafa dehşet saçarak eşkıyalık yapmışlardır³¹⁴. Kuşkusuz bu grupların oluşumunda toprak sisteminde yaşanan dönüşümler, genel bir ekonomik darlığa, üretimin azalmasına ve vergilerin artmasına neden olmuştur. Bu dönemde artan insan nüfusu bir anda büyük bir genç nüfusu meydana getirmiş ancak bu durum iş olanakları ile doğru oranda gitmemiştir. XVI. yüzyılda yaşanan bu bunalım ve isyanlar yaşam alanını güvenli olmaktan çıkarmış ve umudu kalmayan insanlar köylerinden koparak İstanbul, Bursa, Trakya gibi çeşitli şehir ve bölgelere yerleşmişlerdir³¹⁵. Bu gruplar Osmanlı toplumsal hayatında her zaman büyük bir sorun teşkil etmiştir. Bekâr erkek grupları özellikle Celâli isyanları sırasında eşkıya olma yahut ölme ikileminde kalan genç erkekler, üçüncü bir ihtimal çıkararak başta İstanbul dâhil olmak üzere Marmara bölgesinin çeşitli illerine yerleşmişlerdir. Sadece bu nedenden değil, daha iyi bir yaşam standardı düşleyen erkekler büyük şehirlere göç etmişlerdir. Kapalı mahalle sistemi ve kefilliğe dayanan komşuluk

³¹² Muhammed Samet Kaya, **69 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (1-168)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013, ss.126-127.

³¹³ Yıldız, s.157.

³¹⁴ Gelibolulu Mustafa Âli, ss.64-65.

³¹⁵ Gezer, s.525, Celali isyanlarından kaçan Ermenilerin yaşadıkları sorunlar, geri döndürülme çalışmaları ve direnişleri için bkz., Hrand D. Andresyan, "Celalilerden Kaçan Anadolu Halkının Geri Döndürülmesi", **Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan**, TTK, Ankara, 1976, ss.45-53.

ilişkileri içerisinde genç bekâr erkekler, toplumun ahlâk yapısını tehdit unsuru olarak görülmüştür. Bundan dolayı Doğu Roma'dan beri süre gelen *bekâr odaları* özellikle İstanbul'un çeşitli semtlerinde kurulmuştur. Bekâr han ve odaları, kira getirisi çok olduğundan, şehirli zenginler tarafından ailelere rahatsızlık vermemek amacıyla cami, tekke, çarşı gibi umuma açık yerlerde inşa edilmiştir³¹⁶. Üstelik Işıl Çokuğraş yaptığı çalışmada bekâr erkeklerinin üçte birinin çalıştığı dükkânda ikamet ettiğini söylemiştir³¹⁷. Ailelerden uzak tutulmaya çalışan bu gruplar bulundukları muhitler itibariyle özellikle erkekler ve erkek çocuklar ile daha çok temas kurmuşlar, bundan dolayı bazen erkek çocuklarına yapılan istismarın baş şüphelileri olmuşlardır. Suhteler ve uzun bir müddet yeniçeriler bu bekâr zümrenin içerisine konulabilir.

Toprak sisteminde yaşanan dönüşümler nedeniyle aileler çocuklarının çiftçilik yerine eğitim alarak devlet mercilerinde yükselmesini istemişler ve çocuklarını medreselere göndermişlerdir. Gittikleri medreseler genelde şehrin merkezinde yahut merkeze yakın olduğu için suhteler halkla iç içe yaşamışlardır. Bundan dolayı suça karışmamalarını kontrol etmek çoğu zaman bu grupları zor olmuştur. Mezun olan gençler biriken nüfus nedeniyle kadı ve diğer görevlere atanmak isteseler de zamanla uzun süre sıra bekler hale gelmişlerdir. Mezun olmalarına rağmen atanamamış olmaları geçim sıkıntılarına yol açmış ve bu gruplar eşkıyalık yapmaya başlamışlardır. Eşkıyalık yaptıkları süre boyunca birçok kaçırma ve tecavüz olayına karışan suhteler uzun bir müddet Osmanlı tebaasının ve devletinin gözünde bir nevi kötülüğün ve sapkınlığın vücut bulmuş haline dönmüştür. Karıştıkları bazı olayları anlatmak yerinde olacaktır.

8 Ağustos 1559'da Prizin beyine gönderilen hükümde Malkara kadısına gelen şikâyetlerde; 70-80 kadar suhtenin silahla dolaşıp ev basıp oğlanları çektiklerinden, gündüzleri bağlarda yatıp bağları ve bostanlarını harap ettikleri yer almıştır. 15 gündür kasabaya dadanan bu Suhteler, silah zoru ile yandaşlarının çok olduğunu söyleyerek fukaradan bir hayli yemek almıştır. Malkara kadısı gelen bu şikâyetleri İstanbul'a bildirmiş cevap olarak ise emir geldiğinde kadı efendinin suhtelerin peşine düşmesi ve gerekirse silah kullanarak onların hakkından gelmesi emredilmiştir³¹⁸.

³¹⁶ Gezer, s.527.

³¹⁷ Işıl Çokuğraş, *Bekâr Odaları ve Meyhaneler Osmanlı İstanbul'unda Marjinalite ve Mekân (1789-1838)*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2016, s.127.

³¹⁸ BOA, A.{DVNSMHM.d., 3/193.

Benzer bir olay 30 Eylül 1559'da Hamideli'de yaşanmıştır. Bazı suhte öğrenciler ve kendisine suhte süsü veren kişiler silahlar ile evleri basmışlar, oğlan çekmiş, insan öldürmüşlerdir. Kadı efendinin merkeze bildirdiği bu şikâyetler üzerine İstanbul'dan Mirza isimli bir kişi görevlendirilmiş, silah ile gezen suhtelere aman verilmemesi istenmiştir. Ayrıca yakalanma sırasında kaçanlar olursa akrabaları dahi yakalanıp yerlerinin öğrenilmesi, yakalandıktan sonra bütün kişilerin isimleri ile birlikte suçları da yazılarak İstanbul'a bildirilmesi emredilmiştir³¹⁹.

25 Temmuz 1576'da Kastamonu beyine ve Sinop kadısına gönderilen hükümde; bir süreden beri gruplar halinde gezen, oğlanlara tecavüz eden, ev basan ve halkın mallarını zorla alan suhtelerden Üveys isimli kişinin yakalanıp İstanbul'a gönderildiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca diğer suhtelerin yakalanması için Hasan Çavuş'un görevlendirildiğini ve yakalanan kişilerin yargılandıktan sonra derhal İstanbul'a getirilmesi emredilmiştir³²⁰.

9 Nisan 1560'da Anadolu Beylerbeyine gönderilen hükümde bölgede görevli kadı efendi yaya ve müselleme sayımı için gezerken bölgedeki suhteler, Lâzikiyye'de iki kişiyi katletmiş, Donaz ve Gedos isimli köylerde oğlanlara tecavüz ettiği bildirilmiştir. Bu suçların üzerine o suhtelerin derhal yakalanmalarını ve mahkeme önüne çıkartılarak, gerekli cezaya çarptırılmalarını emretmiştir³²¹.

Bazı suhteler gruplar halinde değil tek başlarına bazı tecavüz olaylarına karışmışlardır. Örneğin; 23 Ağustos 1578'de Temürcü kadısına gönderilen hükümde; Abdullah Fakih b. Ramazan isimli suhtenin Ali isimli bir sipahinin Abdi isimli oğluna tecavüz ettiği belirtilmiştir. Suçlu olduğu mahkeme önünde sabit olan Abdullah kürek cezasına çarptırılmıştır. Ancak İstanbul olaya müdahil olarak davanın bir daha görülmesini ve suçu tekrar onaylanırsa gerekli belgelerle, tutuklanarak İstanbul'a gönderilmesini emretmiştir³²². Buna benzer bir olay Filibe'de yaşanmıştır. Divan-ı Hümayun'da 9 Mart 1566'da görünle davada Filibe'de yaşayan Seyyid Abdi isimli suhtenin hamam bastığı hatta oğlanları kaçırıp tecavüz ettiğinden bahsedilmiştir. Bunun dışında bölgenin çavuşbaşı olan Mehmed onu yakalamak

³¹⁹ BOA, A.{DVNSMHH.d., 3/363. Çok benzer bir olay için bkz. BOA, A.{DVNSMHH.d., 3/419. Bostancı, ss.363-364.

³²⁰ Osman Karataş, **3 Numaralı Mühimme Zeyli Rebiülevvel-Cemâzielevvel 984 / Haziran Ağustos 1576 (s.176-351)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.141.

³²¹ **3 Numaralı Mühimme Defteri 966-968/ 1558-1560**, s.415.

³²² BOA, A.{DVNSMHH.d., 35/424.

için çabaladığı sırada bir adamını yaralamıştır. Filibe’de hapse konulan Seyyid Abdi’ye kimsenin kefil olmadığı da eklenmiştir. Bunun üzerine Seyyid Abdi’nin güvenilir adamlar ile birlikte İstanbul’a getirilmesi kararlaştırılmış ancak ne tür bir ceza aldığı kayıtlara yansımamıştır³²³.

Suhte isyanlarının büyük çoğunluğu I. Ahmed döneminde sona ermiştir ancak suhtelerin erkek çocuklarına yaptıkları tecavüzler sona ermemiştir. Mimari olarak külliyelerin içerisinde medrese ve sıbyan mekteplerinin birbirinden tamamen bağlantısız bir biçimde konumlandırılması Medrese talebeleri ile sıbyan talebelerinin bir arada olmasına engel oluşturmıştır. Ancak yine de suhteler çeşitli cinsel istismarlar yapmaya devam etmiştir. 5 Eylül 1762’de Gaziantep mahkemesinde görülen bir dava bu duruma örnektir. Abdülgani isimli genç tarladan evlerine gelirken, Osman Ağa Medresesi öğrencilerinden Diyarbakirli Uzun Mustafa, Maraşlı Molla Mustafa ve diğer dokuz kişi ile birlikte Abdülgani’nin yolunu kesmişlerdir. Ardından medresenin içerisine tecavüz için sokulmaya çalışılan Abdülgani direnince adı geçen öğrenciler tarafından kılıç sapları ile dövülmeye başlanmıştır. Abdülgani’nin feryatları etraftan duyulunca insanlar yetişerek onu suhtelerin elinden kurtulmuştur. Mahkemeye çıktığında Abdülgani’nin sırtının sağında aldığı darbelerden dolayı kara bir leke olmuştur. Şahitlerin şahitliğinin ardından durum mahkeme defterine kaydedilmiştir³²⁴. III. Selim döneminde gerçekleşen Nallı Mescid’de öğrenci olan Seyyid Abdülmuttalib fail olduğu olay da bu örneklerden biridir³²⁵.

I.Süleyman dönemi ile birlikte değişen dünya ve büyük çaplı ekonomik sıkıntılar genç bekâr erkeklerin yaşam koşullarını da değiştirmiştir. Avrupa’da yaşanan siyasi ve dini problemler nedeniyle genç erkeklerin bir kısmı yeni keşfedilen ve ardından sömürü haline getirilen topraklara giderken, Osmanlı’da yaşayan genç erkekler tebaası olduğu devletin topraklarında sınırlı kalmışlardır. Geçim sıkıntısı ile birlikte Anadolu ve Balkan topraklarının büyük bir kısmına sirayet eden çeşitli eşkıya grupları ellerine geçirdikleri silahlarla halka zulüm ederek dağlarda ve bazen şehirlerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yaptıkları saldırılar sırasında mal ve mülke

³²³ BOA, A.{DVNSMHH.d., 5/1098.

³²⁴ Makbule Bakırcı, 1761-1762 Tarihleri Arasında Ayntab’da Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapı (125 Numaralı Gaziantep Şer’iye Sicili Metin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2015, ss.456-457.

³²⁵ BOA, C.ADL., 28/1660.

verdikleri zararların yanında kadın, kız ve erkek çocukları kaçıracak onlara tecavüz etmişlerdir. Bu durum merkezi hiçbir devletin ve kanununun kabul edemeyeceği iki suçtu yani eşkıyalığın ve tecavüzün tek bir olayda yer almasına neden olmuştur. Devlete yönelik isyan etme suçu tarihin en ağır suçlarından biri olduğu için devletler sert önlemleri tarihin her devrinde almıştır. İnsanlar da bunu bildikleri için belli dönemlerde eş zamanlı birçok yere yapılan eşkıya saldırılarında devletin dikkatini çekebilmek için kadın ve çocuklara yönelik yapılan istismarları dilekçelerinin en üstüne yazmışlardır. Görülen davaların birçoğunda devlet davaların bir kere daha görülmesini istemekte ve kimseye davalar sırasında haksızlık yapılmaması gerektiğini defalarca tekrar ederek usulsüzlüğün ve haksızlığın önüne geçmeye çalışmaktadır. Bu hususta bizzat olayın geçtiği yerdeki görevliyi yahut İstanbul’da emrinde bulunan çavuşları davanın sahililiği için görevlendirmiştir. Çünkü eşkıyalık, tecavüz, hırsızlık, adam kaçırmaya gibi suç sarmalı halindeki davaların cezaları çok ağır olduğu için bir en ufak bir hatanın olmamasına özen göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI EDEBÎ HAYATI VE SEYYAHLARIN GÖZÜNDEN PEDERASTİ

3.1. OSMANLI EDEBİYATINDA PEDERASTİ

Edebi ürünler toplumsal hayatın bir yansıması olarak tarih ilminde yardımcı bir kaynak olarak kullanılmaktadır. Osmanlı edebi hayatı tıpkı hukuki metinler gibi farklı köklerden beslenmektedir. Eski Orta Asya edebiyatının çeşitli türleri batıya göç ile birlikte gelen İran kültürü ve İslamiyet'in kabulü ile birlikte yerini farklı türlere bırakmıştır. İran ve Arap edebiyat geleneğinin beslediği edebiyat hayatı özellikle Selçuklu döneminden itibaren Anadolu bölgesini etkilemiştir. Selçuklu saray hayatında etkin dil olan Farsça kuşkusuz bunun en büyük etkilerinden biridir. Selçuklu şairi Hoca Dehhânî, I. Alâeddin'in emriyle 20.000 beyitlik bir *Şehnâme* yazmıştır³²⁶. Selçuklunun dağılmasının ardından ortaya çıkan Beylikler döneminden itibaren edebi eserlerde Türkçe kullanılmaya başlanmıştır. Bu konuda özellikle Germiyanlı şairlerinden Mes'ûd'un 1350'de Türkçe kaleme aldığı *Süheyl ve Nevbahâr*'ı, Fahr'i'nin *Hüsrev ü Şirin* çevirisi Türkçenin edebi dil olarak metinlere yeniden yerleşmesini sağlamıştır. Şeyhî gibi bazı Germiyanlı şairler ise Osmanlı Beyliğinin saraylarında kendilerine yer edinmiş ve daha sonraki edebi hayatı etkilemişlerdir³²⁷.

Osmanlı edebiyatında şairler ve yazarlar nesir ve nazım şeklinde çok çeşitli eserler kaleme almışlardır. En az türleri kadar konularının da çeşitli olduğu bu ürünlerin en büyük kısmını kuşkusuz aşk hikâyeleri oluşturmaktadır. Aşk konusunun işlendiği edebi metinlerin çoğunda uzun süreden beri tartışılan konu sevgilinin cinsiyeti meselesidir. Selim S. Kuru'nun kaleme aldığı bir yazıda Divan edebiyatında sevgili cinsiyeti üzerinden yapılan tartışmaları özetlemektedir. Bir kısım Türk edebiyatı çalışmalarında ısrarla sevgili cinsiyetinin "kadın" olduğu savunulduğu, şairlerin erdemliliği savunularak açıkça var olan mahbub aşkının tasavvufi kabulünü görmezden geldiğini, bu yüzden tarihselliği hiçe sayarak Osmanlı yüksek eliti

³²⁶ Halil İnalçık, *Has-bağçede 'Ays u Tarab Nedîmler Şâirler Mutrîbler*, İş Bankası, 2. Baskı, İstanbul, 2016,(Hasbağçe), s.68.

³²⁷ İnalçık, Hasbağçe, s.97,101.

arasındaki bariz hemcinsel tutkunun bir sefillik olarak kabul edilip ayıplandığını vurgulamaktadır³²⁸. Bir diğer araştırmacılar ise “eşcinsel, oğlancılı bir Osmanlı kimliği” görmekte ısrar eden tutum içerisinde olduğunu, erkek ismi redifli gazelleri birer delil olarak sunarak Osmanlı klasik şiirini bütünüyle sapkın bir edebiyat olarak nitelendiğini belirtmiştir. Kuru her iki görüşünde ahlâki yargılarla edeni eleştiriye karıştırdığını ayrıca metin ve gerçekliği bulandırarak cinsiyet bakımından sınırlı bir Osmanlı kimliği ortaya koyduğunu belirtmiştir³²⁹. Andrews ve Kalpaklı’nın çalışmasında kimi sevmenin münasip olduğu sorusu ile başlayarak eğitilmiş Osmanlı seçkinlerinin tıpkı Antik dünya toplumları gibi kiminin kadınları kiminin ise genç erkekleri sevdiğini ancak yine de geniş bir aşkın uhrevileştirme geleneği olduğunu belirtmiştir. Üst kültür edebiyatı üreten Osmanlılar için uhrevi aşkın en kolay tanımının eğitilmiş bir erkek ile daha genç bir erkek arasında olan aşk olduğunu iddia etmişlerdir. Ayrıca kadınlar ile ilişkilerin mahrem doğası nedeniyle, kendi karısı olmadığı halde bir kadına alenen duyulan ilgiyi ifade etmenin hem toplumsal hem de hukuksal açıdan hakaret sayıldığını bundan dolayı meşru gücü elinde tutan erkeğin, özünden itaatkâr, kendini feda eden tutkulu bir aşık tavrı takınmasının daha münasip (daha az tehlikeli) olduğunu ifade etmiştir. Bundan dolayı özellikle 1400’lü yılların sonunda 1600’lü yılların ortalarına kadar süren uzun 16. yüzyıl boyunca artan genç ve çoğunlukla işsiz genç erkek grubunun, muktedir mevki sahibi erkeklerin çevresinde yer alarak, genç erkek sevgili tipolojisini beslediğini, bu durumunda *Sevgililer Çağı* olarak adlandırılabilen bir çağın yaşanmasına neden olduğunu öne sürmüşlerdir³³⁰.

Osmanlı edebiyatındaki sevgili tiplerinden birinin genç erkek olarak ortaya çıkmasında birçok etken mevcuttur. Bu nedenlerin başında kuşkusuz edebi gelenek olarak adlandırılabilen bir durum yer almaktadır. Edebi eser ortaya koyan sanatçılar kadim gelenek kalıplarını imgeler bütünü olarak kendi eserlerinde uygulamışlardır. Gönül Tekin’in yapmış olduğu çalışmalarda özellikle divan edebiyatında yer alan bazı imgelerin Sümer döneminden itibaren, çeşitli aşamalarla nasıl Osmanlı edebiyatında yer aldığını ortaya koymaktadır³³¹. Bu bağlamda sevgili

³²⁸ Selim S. Kuru, “Gazelde Sevgilinin Cinsiyetlendirilmesi Açısından Erkek İsimli Redifler”, **Kitaplık**, YKY, S.107, İstanbul, 2007, (Gazel), s.83.

³²⁹ Kuru, Gazel, s.85.

³³⁰ Andrews-Kalpaklı, ss.30-31.

³³¹ Bkz. Gönül Alpay Tekin, **Hayat Ağacı**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017.

tipolojilerinden biri olan genç erkek imgesi de kadim teamüllere dayanmaktadır. Osmanlı edebiyatına bu imgeler ağırlıklı olarak İran edebiyatından girdiği öne sürülmüştür. Bu konudaki en iyi örneklerden birini Osmanlı şairi Hayali ise meşhur İranlı şair Hafız'ın şiirlerini karşılaştırarak görebiliriz. Andrews ve Kalpaklı aradaki benzerlikler hususunda Yunan ve Roma mitolojisinin Hristiyan Batı kültürü geleneğinde nasıl bir bağlantı varsa, Osmanlı edebiyatına giren sevgili tipinin İran edebiyatı ile öyle bir bağlantısı olduğunu savunmuştur. Sadece lirik aşk şiirlerinde Osmanlı mahbublarının Mecusi oğlanı (ve cennette ebediyen genç kalan oğlanlarla) mecazıyla muazzam uyuştuğunu söylemektedir³³². Bunun bir gelenek oluşturması ile ilgili başka bir örnek ise Mısırlı âlim olan Abdullah eş-Şebrâvî'dir. Rouayheb, otuz yıl boyunca el-Ezher'in şeyhi olan ve dini yeterliliği konusunda herhangi bir şüpheyi mahal olmayan Şebrâvî'nin kaleme aldığı divanında bazı şiirlerinde çok açık şekilde oğlanlara yönelik aşkını anlattığı görülmektedir. Şebrâvî belki de cidden genç erkekler ile birlikte olan bir erkekti ancak bunu açık açık yapıp sonra o konuda şiirlerini cümle âlemin gözleri önüne serer mi diye sorulduğunda Rouayheb buna şüphe ile yaklaşmıştır. Belki de şeyh efendi genç bir oğlana âşıktı ama aşk ile livata her zaman aynı olması gerekmediği için durum Şebrâvî açısından bir sorun yaratmamıştır³³³.

Edebi ürünlerde genç erkek imgesinin nasıl yansıdığı ve ne tür olaylarla yazıya aktarıldığı kuşkusuz sevgili cinsiyetini kanıtlamaktan daha önemlidir. Osmanlı edebi yazınında yer alan genç sevgili imgesi hemen hemen aynıdır. Tıpkı Antik toplumlarda olduğu gibi çocuk olmayan ancak yetişkin de olmayan sakalsız genç erkek imgesi her türlü edebi türde kendisine yer bulmuştur. Gelibolulu Mustafa Âli *sâde-rû* olarak tanımladığı bu oğlanların, tazelik dönemlerinde güzelliği ile ünlenen Yusuf peygamber gibi alıcı bulduklarını söylemektedir. Tıraşları gelinceye kadar bilgi öğrenme ve görgülerini arttırma gibi yararlı şeylerle uğraşmalarına güzellikleri engel olan bu gençler, Âli'nin iddia ettiğine göre özellikle iyi huylu olanları kadınlara tercih edilmektedir. Çünkü kadınlar halkın saldırılarından korkulduğu için evde kapalı tutulduğu ancak bu civanlar ile arkadaşlığın ister gizli ister aşikâr olsun yolculuklarda yahut normal zamanlarda daima birlikte bulunabilecek kimseler olduğunu belirtmiştir. Bu gençlerin güzelliğini ve

³³² Andrews ve Kalpaklı, ss.75-76.

³³³ Rouayheb, ss.3-4.

hizmetkârlıkları ise milli kökenlerinin etkilediğini söyleyerek onları milletlerine göre ayırmıştır. Arabistan ve Anadolu Türklerinin gayr-i meşru oğlanlarının yüz güzelliklerinin çabuk kaybolduğunu³³⁴, yirmi yaşlarına geldiklerinde ise kendilerine rağbet edilmediğini, âşıkların kendilerine yakınlık göstermez olduklarını söylemiştir. Edirne, Bursa ve İstanbul'un beli kıl gibi ince güzellerinin her bakımdan Anadolu ve Arap oğlanlarından iyi olduğunu belirtmiştir. Bu oğlanların çoğunluğunun vefasız ve nazlı olduklarını, onlara sahip olanların huzur ve rahatı çok az bulduğunu anlatmıştır. İtaatkâr olarak tanımladığı Kürt oğlanlarının ise uzun boylu ince belli olduğunu, teslim olma anında bütün uzuvları ile uyum gösterdiklerini söylemiştir. Mülayim olan bir diğer grup ise Rumeli köçekleridir. Bosna ve Herkes oğlanları başka hiç bir bölgedeki oğlanların yapmadığını yaparak kadınların süründüğü güzel kokulardan süründüğünü, otuz yaşına kadar ise yüzlerinde, gönüle keder veren kıl görünmediğini, nefesleri misk kokan Hırvatlardan ise asla usanılmaması gerektiğini belirtmiştir. Arnavut oğlanlarından yakınan Âli, onlardan edep ve ağırbaşlılık ummanın, tavuğa yumurtlarken bağırma demek ile aynı olduğunu, birçoğunun âşıkların gönlünü çalan gayet inatçı oğlanlar olduğunu aktarmıştır. Soyu bozuk olarak tanımladığı Gürcülerin aksine, Çerkes ve Abazaların güzelliği, edebi, cesareti ile kaşlarının, kirpiklerinin ve gözlerinin her zaman güzel olduğunu ancak akıllarının biraz eksik ve efendilerine karşı bazen inatçı olduklarını söylemiştir³³⁵. Âli burada genç erkeklerin hem güzelliklerine hem de hizmetçi olarak nasıl bir huy sergilediklerine vurgu yapmıştır. Bu tanımlamalardan özellikle Orta Avrupa'ya yakın bölgelerin oğlanlarının sakallarının geç çıkmasından dolayı daha fazla tercih edilmesini önermektedir. Âli'nin bu bilgisinin kökeni kuşkusuz XVI. yüzyılda Osmanlı'nın çeşitli bölgelerinde yaptığı görevler sırasında elde ettiği bilgilerdir. Hayatının çeşitli dönemlerinde oğlanlarla yaşanan ilişki durumuna çok farklı bakış açılarına sahip olmuştur. İshak Çelebi hakkında anlattığı bir hikâyede, Çelebi yolda yürürken genç bir çocuktan etkilendiğini ve çocuk nereye giderse kendisinin de o yöne gittiğini, sonunda evine vardığını anlatır. Oğlanın babası İshak Çelebi'nin arkadaşı bir imamdır ve birden kapıda belirir, müderrisin oğlundan hoşlandığını anlar, onu içeri davet eder. İshak Çelebi medreseye gitmez ve o evde kalır. Gece,

³³⁴ Buradaki yüz güzelliğini etkileyen çocukların çıkan sakallarıdır.

³³⁵ Mehmet Şeker, **Gelibolulu Mustafa 'Âlî ve Mevâ'idü'n-Nefâis Fî-Kavâ'idü'l-Mecâlis**, TTK, Ankara, 1997, ss.182-185.

oğlanın babası gizlice İshak Çelebi'nin oğluyla ne yaptığını izler. Kuru'ya göre bu hikâyeyi aktaran Âli'nin yalnız İshak Çelebi'nin genç erkeklere ilgisinin erdemli olabileceğini savunmakla kalmadığını aynı zamanda mahbub-perestliğini veya genç oğlanlarla olan muhabbetini meşru neredeyse dini bir pratik olarak açıkça savunduğunu söylemiştir. Ayrıca divanında pek çok erkek isimli redifli gazele yer vererek genç oğlanlara yönelik ilginin özel bir ilgiden kaynaklandığını söyler³³⁶.

Âli, Bosna'da görev yaptığı sırada Selanik'te görevli olan arkadaşı Mahmud Çelebi'nin kendisine yazdığı mektuptan zamanla değişen bakış açısını görmemiz mümkündür. Mahmud Çelebi'nin İstanbul'da oğlanlara düşkünlüğü ile nam salmış bir arkadaşı tehlikeli bir hastalığa yakalanmış³³⁷ ve eğer iyileşirse oğlanlardan vazgeçeceğine yemin etmiştir. Adam bir süre sonra iyileşince eski arzuları geri gelmiş, İstanbul'da bulunan din adamları yeminden dönmenin mümkün olmadığını söyleyince adam, Mahmud Çelebi'den Selanik'teki hahamların eski alışkanlıklarına izin verecek bir yöntem olup olmadığını sormasını istemiştir. Mahmud Çelebi, Yahudi bilginlerinin olumsuz yanıt vermesi üzerine bilgin olan ve Katolik dünyaya coğrafi olarak yakın olan Âli'ye durumu bildirmiştir. Âli yazdığı cevapta Venedikli, Sırp ve Hırvat din adamlarının da bu soruna bir çözüm bulamadığını söyledikten sonra, İstanbul'daki arkadaşının kadınlara yönelmesini, hem karşı cinsle yaşayacağı ilişkinin daha zevkli, daha sağlıklı ve daha erkekçe olduğunu söylemiştir³³⁸.

Âli'nin genç erkekleri tasnif edişi daha sonraki dönemlerde de kendisini göstermiştir. Enderûnlu Fazıl Bey, hayatı boyunca kaleme aldığı beş eserden biri olan *Hûbannâme* (Güzeller Kitabı) dünyadaki çeşitli ırka mensup erkeklerin özelliklerini sıralamaktadır. Eserinde yer alan erkeklerin ırksal güzellikleri Âli ile hemen hemen aynı doğrultudadır. İstanbul güzelleri konusunda kadın gibi kıvrıtarak yürüdüklerini, nazık boyları ince bir fidanı, yanakları ve yüzlerinin sonbahar yaprağını andırdıklarını söylemiştir. Ayrıca onlara ne kadar para harcarsanız, sihirler, büyüler yapsanız bin bir vade ile kucağa geldiğini ama yine de göğsü kırıp geçirdiklerinden bahsetmiştir ki bunların hafız, molla, şair olması durumu

³³⁶ Kuru, Gazel, ss.86-87.

³³⁷ Frengi olabilir. Osmanlı âlimlerine göre *Firenk Uyuzu* olarak da adlandırılan bu hastalığın Nuh Peygamber zamanından beri dünyada görüldüğünü belirtmektedirler. İbrahim b. Abdullah, **Alâ'im-i Cerrâhîn Cerrâh-Nâme**, Yay. Haz. Mehmet Gürlek, Türkiye Yazma Eserler Kurumu, İstanbul, 2016, ss.220-225.

³³⁸ Cornell H. Fleischer, **Tarihçi Mustafa Âli Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati**, çev. Ayla Ortaç, TVYY, İstanbul, 2013, s.63.

değiştirmemektedir. Fazıl Bey'in en çok övdüğü millet Rumlardır. Güzellikte âleme tek bir damla düşerken, Rumlar'a deryanın düştüğünü, kadınlarının da oğlanlarının da birer afet olduğunu, yaşı ne kadar ilerlerse ilerlesin, yüzünde kaşından başka bir tüy bitmediğini söylemiştir. Şam güzellerinin ise livata fiilinin ne olduklarını bilmediğini, o zevkin onlara kısmet olmadığını belirtmiştir³³⁹. Fazıl Bey eserini yazmasının nedeni olarak genç erkek sevgilisinin isteği üzerine kalem almıştır. Aynı sevgilisi *Hûbanâme*'nin bitmesinin ardından kadınları anlatan bir eser kaleme almasını ister ve *Zenannâme* ortaya çıkar. Tıpkı erkekleri anlattığı gibi kadınların da ırksal özelliklerini açıklar.

Fazıl Bey'in diğer eserlerinden biri başından geçen aşk hikâyelerinin yer aldığı *Defter-i Aşk* diğeri ise *Çenginâme*'dir. Defter-i Aşk'ta yazdığı döneme kadar başından geçen dört aşkını anlatmıştır. Bunlardan ilkinin adını vermez, kimseye söyleyemediği bu aşkı büyük ihtimalle genç yaşta ölür. İkinci aşkı olan Süleyman Bey ise Fazıl'a hiç yüz vermemiş ve onunla hiç konuşmamıştır. O da tıpkı ilk sevgili gibi durup dururken ölmüştür. Üçüncü aşkı ise başına büyük dertler açan Şehlâ Hafız'dır. Şehlevendim Abdullah olarak da anılan bu kişi 1770'lerin başında doğduğuna inanılıyor. Fazıl Bey bu aşkın 1784'te yaşandığını söylediğine göre Abdullah çok gençtir. Bu aşk sarayda duyulunca Fazıl Bey saraydan atılmıştır. Son aşkı ise Galata da gittiği bir meyhanede rastladığı İsmail adındaki Çingene ile yedi ay sürmüştür³⁴⁰. İsmail meyhanede garsonluğunun yanında çengilikte yapmaktadır. Meyhaneler gibi çeşitli yerlerde dans ederek para kazanan erkekler olan çengiler Fazıl Bey'in bu tez için anlatılacak son eseri olan *Çenginâme*'ye ilham vermiştir. Çengiler üzerine yapılan bir tartışmaya denk gelen ve kendisinden hakem olması istenen Fazıl Bey'den daha sonra bu konuda bir kitap yazmasını isterler. Fazıl Bey çeşitli milletlerden toplam 42 erkek dansçının çoğunun erkekleri nasıl peşinden koşturduğunu anlatmaktadır³⁴¹. Koçu eserinde, meyhanelerde çengi olan kişilerin düzgün vücutlu ve yüz güzelliğine, iri ayaklı, uzun parmaklı, iri topuklu, ince ayak bileklere sahip olmaları gerektiğini söylemiştir. Ayrıca uzun saçlı olan bu kişiler kostüm olarak, şeffaf şalvarlar, şeffaf gömlekler, çıplak gövde üzerine kolsuz

³³⁹ Bardakçı, ss.128-130. Fazıl Bey eserinde bu ırklardan başka daha birçok milletin erkeklerinden bahsetmektedir.

³⁴⁰ Bardakçı, ss.118-124.

³⁴¹ Bardakçı, ss.146-151.

yelekler giymişlerdir³⁴². Işıl Çokuğraş yaptığı çalışmada, devletin tüm dikkatine rağmen bazı meyhanelerin kadınlar ve erkekler için fuhuş yaptıkları yer olduğunu belirtmiştir. Bir erkek mekânı olarak özellikle erkek erkeğe fuhşun sık görüldüğünü 1725'te yaşanan bir olay da görmekteyiz. Abdullah adındaki biri meyhane işletmek, ayak takımını meyhanesinde toplamak, چراğını dövmenin dışında oğlan pazarladığı tespit edilmiştir³⁴³. Âli'de meyhanelere gidenlerin iki zümre olduğundan, bunlardan ilkinin “nev-civanlar, zenpâre ve mahbub-dostları” olduğunu ki bazılarının mahbubları ile birlikte meyhaneye geldiğini söylemiştir. İkincisi ise gece gündüz içki içen ve ömrünün çoğunluğunu meyhanede geçiren kişilerdir. Bu kişilerin kanunlarının Cuma gecelerini kadınlarla, Cumartesi gününü civanlarla, Cuma akşamını ise oğlanlar yahut sakalı çıkmamış gençler ile geçirdiklerini söylemiştir³⁴⁴. Baron de Tott Galata da meyhaneye müşteri çekmek için dans eden on üç on dört yaşında bir oğlanın, hem Lazlar bölüğünden bir yeniçerinin hem de donanma gemilerinde görev yapan bir askerin dikkatini çektiği için iki grubun sokağa taşan kavgasından bahsetmektedir³⁴⁵. Meyhaneler içki içiminin yanı sıra toplumsal ahlak yapısının zedelenmesine yol açan mekânlar olarak görülmektedir. Şam beylerbeyine gönderilen bir hükümde, Şam halkının Hristiyanların oturduğu Beni Ümeyye yakınlarında ortaya çıkan ve Müslümanların kadınlarını ve çocuklarına tecavüz edip, adam katlettiklerinden şikâyetçi olmuşlar ve meyhanenin eski yerine taşınmasını istemişlerdir. Divan-ı Hümayun meyhanenin eskiden hangi mahallede ise oraya taşınmasını emretmiştir³⁴⁶.

Meyhaneler gibi hamamlar da genç erkeklerin işçi olarak istihdam edildiği yerlerden biridir. Genç erkekler sayesinde işverenler kâr elde etmişlerdir. Bu durum yazılı eserlere yansımıştır. Hamamda görev yapan tellakların birçok metinde müşterilerini yıkamak dışında onlarla para karşılığı ilişkiye girdiği yazmaktadır. Aslında bu duruma devlet önlem almaya çalışmıştır. 25 Mayıs 1485'te Anadolu ve Rumeli'deki bütün kadı efendilere gönderilen hükümde daha önceden hamamlarda oğlan çalıştırılmasının yasaklandığını ancak gelen bilgilere göre hâlâ hamamlarda

³⁴² Reşad Ekrem Koçu, **Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri**, Doğan Kitap, 4. Baskı, İstanbul, 2015, s.54.

³⁴³ Fariba Zarinebaf, **Crime and Punishment in Istanbul 1700-1800**, California University Press, Berkeley, 2010, s.101'den aktaran Çokuğraş, ss.153-154.

³⁴⁴ Şeker, s.217. İnalçık, Hasbağçe, s.266.

³⁴⁵ Ze'evi, s.181.

³⁴⁶ Yıldız, s.39.

oğlan çalıştığını ve bunların çeşitli fesatlıklar yaptığı yer almıştır. Burada fesatlıktan kaynaklanan büyük ihtimalle para karşılığı müşterileri ile ilişkiye girmeleridir. Devlet bölgede görevli kadı efendinin derhal hükmü altında bulunan hamamları teftiş ederek, bu şekilde çalışan oğlan varsa usulüne uygun şekilde tutuklanıp isimlerini yazıp İstanbul'a bildirilmesini emretmiştir³⁴⁷.

Hamamlarda genç erkek tellakların uygunsuz davranışlarda bulunması yasaklanmış olsa da çeşitli zamanlarda bu uygulamaların devam ettiği görülmektedir. Şehrengiz türünden bir eser olan ve Hamamcılar Kethüdası Derviş İsmail tarafından kaleme alınan *Dellaknâme-i Dilküşâ* adlı eserde döneminde çok meşhur olan İstanbul'un çeşitli hamamlarında yer 11 tellakın hayat öyküsü anlatılmıştır. Hikâyesi anlatılan erkeklerin çoğu tecavüze uğradıkları için ve *hiz*³⁴⁸ olarak damgalanmama adına hamamda tellak olarak çalışmaya başlamışlardır. Hikâyesi anlatılanlardan biri olan Sipahi Mustafa Bey, kadılardan birinin gönül eğlencesi iken, Kara Domuz isimli eşkıya ve adamları ona tecavüz etmişlerdir. Bir handa bıraktıkları Mustafa handa Davud isimli bir odabaşının tecavüzüne de uğramış ancak aynı kişi eşkıya saldırı korkusu ile Mustafa'yı alıp Fındıklı'daki Müftü Efendi Hamamı'na götürerek tellak olmasını sağlamıştır. Ürgüplü İsmail (Kız Softa) olarak bilinen tellak ise medresede öğrenci iken hemşerisi olan Dağlı Hüseyin'in istismarına maruz kalmış, olay medresede duyulunca oradan kaçmış ve yolu türlü beladan sonra İstanbul'daki Yıldızababa Hamamı'nda tellak olarak son bulmuştur. Seyis Ali herhangi bir istismara uğramamıştır. Ancak üst düzey yöneticilerinden birinin oğluna zorla tecavüz etmesi üzerine idam edilmiştir.³⁴⁹ Yazarı bilinmeyen ve 1720'de istinsah edilen bir adab-ı muaşeret kitabında özellikle hamamlarda meful olarak tellaklarla ilişkiye girenleri *eşek*, hamamda peştamalı dizine kadar çekim bir alay insan ve tellağın önünde mahrem yerlerini gösterenleri ise *puşt* olarak tanımlamıştır³⁵⁰.

Dellaknâme'de yer alan öykülerin gerçekliğini bilmiyoruz ancak hamamların özellikle çocuk açısından nasıl tehlikeli olduğunu mahkeme kayıtlarından

³⁴⁷ Halil İnalcık, "Osmanlı İdare, Sosyal ve Ekonomik Tarihiyle İlgili Belgeler: Bursa Kadı Sicillerinden Seçmeler", **Belgeler**, TTK, C.X, S.14, Ankara, 1981, s.49.

³⁴⁸ Osmanlı'da erkek fahişelerine verilen addır. Evliya Çelebi anlattığı esnaf geçişi sırasında bahsettiği bir gruptur. Subaşı defterinde kayıtlı olan hizlerin para karşılığı fuhuş yaptıkları ve sefil bir hayat yaşadıklarından bahsetmiştir. Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Haz. Robert Dankoff vd., YKY, C. I, İstanbul, 1999, s.249.

³⁴⁹ Bardakçı, ss.98-115.

³⁵⁰ Hayati Develi, "İstanbul'a Dair Risâle-i Garîbe", **İstanbul Araştırmaları**, S.1, İstanbul, Bahar 1997, ss.109-110.

görmekteyiz. Semendire Beyi'ne gönderilen 12 Mayıs 1578 tarihli hükümde Belgrad'da bulunan bazı vakıfların heyetinde olan Mehmed aynı şehirden birkaç kişi ile birlikte Ali ismindeki oğlanı hamam camekânından kaçırıp evine götürüp tecavüz ettiği yer almıştır. Mahalleli bir türlü yakalanamayan, hamamdan kah kadın kah oğlan kaçıran Mehmed'e gerekli cezanın verilmesini istemiştir. Divan-ı Hümayun Mehmed'in bir an önce yakalanmasını, güvenilir adamlarla birlikte İstanbul'a ömür boyu kürek cezası çekmek üzere gönderilmesini emretmiştir³⁵¹.

Dellaknâme dışında, Fatma Sabiha Kutlar, XVIII. yüzyılın başında yazıldığı ileri sürdüğü *Narh-nâme-i Dil-Berân* adlı eserin, cinsel aşkın ve beraberinde fuhşun anlatıldığı konusunda herhangi bir tasavvufi yoruma yer bırakmayacak bir metin olduğunu söylemektedir. Eser güzellerin zülüfleri kemendine esir olup bu muhabbetten hoşnut olan âşığa seslenerek başlar ve mahbubları isteyen, “dilber âlemi” üzerine can veren âşığa İstanbul güzellerine bakarak, hangi dilberi beğenirse çalışıp çabalayarak gencecik dilerbaların sefasını sürmesi tavsiye ile devam eder. Akçesi olmayana ise sadece sohbetin yaradığını, mahbub avı için pahalı giysiler gerektiği söylemiştir³⁵². Ardından meslekleri ve isimleri ile verdiği genç erkeklerin aldıkları ücretleri yazmıştır. Şâmi'nin paha biçilemediğini, Gazzâz Musli Şâh'ın beş filoriden fazla olduğunu, Yalabık Dayı'nın ise bir kuruştan fazla etmediğini belirtmiştir³⁵³.

Yazılı ürünlere yansıyan esnaf gurubu sadece köçekler ve tellaklar değildir. İran edebiyatından Osmanlı edebiyatına geçen *şehr-engîz* türünün bilinen en eski örneği II. Bayezid döneminde Mesihî (ö.1512) tarafından 47 çeşitli meslekten erkeği metheden eseridir. Bu türe ait ilk çalışmaları yapan Agâh Sırrı Levent böyle eserlerde dile getirilen aşkın derûnî, tasavvufi bir duygu ileri olduğunu sürmüştür³⁵⁴ olsa da son yapılan çalışmalar gayet samimi bir şekilde dünyevi ve cismani bir aşkın bu eserlerde işlendiğini ortaya koymuştur³⁵⁵. Azîzî'nin 50 dilberi anlattığı *Şehr-engiz-i İstanbul*

³⁵¹ BOA, A.{DVNSMHH.d., 26/157.

³⁵² Fatma Sabiha Kutlar, “Dilber Narhlarına İlişkin Bir İstanbul Şehrengizi: Narh-nâme-i Dil-Berân”, **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, Sayı:33/II, 2009, s.11.

³⁵³ Kutlar, s.15.

³⁵⁴ Agah Sırrı Levent, **Türk edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul**, İstanbul Fetih Derneği, İstanbul, 1958, s.13.

³⁵⁵ İrvin Cemil Schick, **Hûbân-nâme-i Nev-edâ Bir İstanbul Esnaf Güzellemesi**, Kalem ve Hokka Yayınları, İstanbul, 2017, s.15. Özel basım olan bu eseri bana hediye ederek büyük lütufta bulunan Sayın İrvin Cemil Schick'e ve eserin bana gönderilmesini sağlayan Sayın Zehra Şamlıoğlu Berk'e sonsuz minnettarlığımı sunarım.

der *Hûban-ı Zenân* adlı eserinin dışında, Schick'in yayınladığı ile birlikte toplam 68'i erkek güzelleri anlatmıştır³⁵⁶.

Güzel erkek imgesi XVI. yüzyıldan sonlarından itibaren Osmanlı tasvir sanatında da kendisini göstermiştir. Tülün Değirmenci, siyasal ve ekonomik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan demografik değişimler ile birlikte şehirli genç bekâr erkeklerin kent hayatında yeni bir sosyal sınıf olarak, İstanbul kent kültürünün hem üretimi hem de tüketimi etkilediği belirtmiştir. Kent kültürünün bir parçası haline gelen bu ince, uzun ve güzel yüzlü gençlerin porteleri, ellerinde kitap, çiçek ya da bellerinde taşıdıkları hançer ya da kama gibi nesnelerle tamamlanmıştır³⁵⁷.

Andrews ve Kalpaklı'nın öne sürdüğü Sevgililer Çağı teorisi temelde XVI. yüzyıl boyunca artan nüfus ve işsizliğin getirisi olarak genç erkeklerin, özellikle entelektüel seçkin çevresinde bu gençlere âşık olmanın çok moda olduğunu, gazellerin genç adamlar ile âşık olanlar arasında başlıca vasıta haline geldiğini belirtmişlerdir³⁵⁸. Yine de bu tür ilişkiler edebiyatta uzun süre hikâyeler üzerinden tartışılmıştır. Deli Birader Gazali'nin kaleme aldığı *Daî'ü'l-gumum ve raî'ü'l-humum* (Gamları Defeden ve Tasaları Ortadan Kaldıran) adlı eser Osmanlı cinsel hayatının farklı boyutları ile birlikte bir bölümünde oğlancılar (*gulâm-pare*) ile zamparalar (*zen-pâre*) arasındaki bir tartışmayı anlatır. Kadınlara meyilli olanlar erkeklerin neden kadınlara değil de oğlanlara yöneldiklerini anlayamazlar ve uzakta yaşayan gulâmparelere mektuplar gönderirler. Bu duruma çok kızan Tebriz, İsfahan ve Irak'ta yaşayan bütün gulâmpareler kendilerine laf atanları öldürmek üzere yola koyulurlar. Bu haber zenpâreler arasında duyulunca, güçlü kuvvetli gulâmparalar karşısında direnemeyecekleri için bir yerde toplanıp fikirlerini karşılaştırmak isterler. Zenpârelerin temsilcisi olan yaşlı ve işi bitmiş bir ihtiyar konuşmasında kadınlar cinsel ilişkinin güzelliğinden bahsetmesi üzerine, gulâmpâreler öfkelenir ve zenpârelerin üzerine saldırırlar bu sırada oradan geçen Şeytan kavgayı önler. Gulâmparelerin makul bir görüş geliştirmekten aciz kaldıklarını ve şiddete

³⁵⁶ Schick, s.15. Bursa Şehrengizi için bkz. Emine Tuğcu, **Şehrengizler Ve Ayine-İ Huban-İ Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

³⁵⁷ Tülün Değirmenci, "Osmanlı Tasvir Sanatında Görselin Okunması: İmgenin Ardındaki Hikâyeler (Şehir Oğlanları ve İstanbul'un Meşhur Kadınları)", **Osmanlı Araştırmaları**, S.XLV, 2015, ss.28-29.

³⁵⁸ Andrews ve Kalpaklı, s.111.

başvurdukları için paylar. Şeytanın ısrarı sonucunda tartışmaya geri dönen gulâmpareler tartışmayı kazanarak zenpâreleri döndürmeyi başarırlar³⁵⁹.

Andrews ve Kalpaklı, Gazali'nin ele aldığı bu tartışmanın alt metninde bir erkeğin yaşamın farklı safhalarında beklenen davranışlara gönderme yaptığını iddia etmiştir. İran, Irak gibi bölgelerden gelen gulâmpareler gençlere özgü olan güçlülük, acelecilik ve şiddete eğilimli bir görüntü sergiler iken, zenpâreler zayıflık, görünüşlerine düşkünlük ve fiziksel tartışmadan ziyade entelektüel tartışmalara önem veren yaşlı erkeklere özgü özellikler ile metne yansıtılmıştır. Şeytan'ın zenpârelerin korumasının nedeni olarak onların tek eşli olmadıkları ve cinsel faaliyetlerinin evlilik ile sınırlı kalmadığı gösterirken, sonunda gulâmpârelerin kazanması ise kültürel ve edebi geleneğin gücünün yanı sıra oğlanlar ile fuhuşun daha erkeksi olduğunu, aile ve mahalle müesseselerini destekleyen bir toplumun ahlâki yapısına daha az zarar vermesi olduğunu belirtmişlerdir³⁶⁰.

Birçok edebi eserde hem genç oğlanları büyüklerin istismarından korumak için hem de oğlanlara meyli olan yetişkinleri uyardıkları görülür. Bu uyarılar özellikle her iki grubunda istismar edilmesini önlemek içindir. Erkekler arasındaki aşkın anlatıldığı çoğu eserde gerçek aşkın derinliği ve değeri anlatılırken, hem çocukların hem de yetişkinlerin geçici hevesler neticesinde başlarına gelen trajikomik hikâyeler anlatılmıştır.

Sevgililer çağının sonlarına doğru yaşayan Nev'î-zâde Âtâyî, Hamse'sinde genç oğlanlara yönelik ilgi ile alakalı birçok hikâye anlatmıştır. 40 hikâyeden (aynı yüzyılda Japonya'da basılan eser gibi) oluşan Bekârların Sohbeti (*Sohbetü'l-Ebkâr*) adlı eserinin 8. sohbetinde yetişme çağındaki oğlanlara meyli olan kişileri uyarır. Af dilemesini, bu suçtan pişmanlık duymayı, yârin gamzesine gönül vermemeyi, gözü böyle şeylere bakmaktan alı koymayı öğütler. Lût kavminden ibret alınmasını söyler ancak temiz bakışa kimsenin yasak koymadığından bahseder. Nasihatinin dinlenmesini, hem çocuğun hem de ailesinin düşeceği durumu dile getirerek mahşerdeki cezasını hatırlatır³⁶¹. 22. sohbette ise bu sefer genç okuyucularına

³⁵⁹ Selim Sırrı Kuru, **A Sixteenth Century Scholar Deli Birader and His Dafi'ü'l-gumum ve rafi'ü'l-humum**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Harvard University, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Massachusetts, 2000, ss.57-71.

³⁶⁰ Andrews ve Kalpaklı, s.162.

³⁶¹ Tunca Kortantamer, **Nev'î-zâde Âtâyî ve Hamse'si**, Ege Üniversitesi, İzmir, 1997, (Hamse), ss.207-208.

dönerek kendilerine sürekli yakınlık, dostluk, arkadaşlık gösteren, baba dostu geçinen ancak çeşitli hilelere başvurup kirli emellerini gizlemek için aksakalından bile yararlanan kişilere karşı dikkatli olmasını önerir. Bunun için de şu öyküyü anlatır; bir alay serseri, güzel ve saf bir delikanlıyı kandırıp içki meclisine sokmuşlardır. Onu övmüşler, iyice sarhoş ettikten sonra da defalarca tecavüz etmişlerdir. Genç sabahleyin hiçbir şeyin farkında olmadan ayılır. Birkaç gün sonra yine aynı kişiler içki meclisi düzenlerler, delikanlı yine gelir ancak üzüntülü durmaktadır. Meclistekiler bu sefer şarabı överler ve geçen seferki gibi bunun baş ağrısı yapmayacağını söylerler. Delikanlı ise her ne kadar başında ağrı yoksa da alışılmışın tersine şarabın her damlasının makadını ateş gibi yaktığını, tabibe sormadığı gibi oturmadığını da söyler ve “işret bezminin sonu buysa o eğlenceye lanet olsun” diye ekler³⁶².

Aynı eserin 39. sohbetinde ise *şâhid-i bâzâr* denilen hafifmeşrep delikanlılara karşı uyarır ve onlara yaklaşmamayı öğütler. Çok güzel ve çekici olsalar bile, ahlâksız olduklarını, böyleleri ile yaşanacak ilişkinin aşk olarak adlandırılmayacağını hatta aşkın kendisine zarar verdiği için büyük vebalinin olduğunu söyler. Bu konuda ise uzun bir hikâye anlatır. İstanbul’da genç delikanlılara düşkünlüğü ile tanınan biri vardır. Bu adam güzelliği ile nam salan Ferdi ismindeki bir gence tutulur ve onun yanından geçerken derin bir ah çekerek onu övmeye, kendisini aşagılamaya başlar. Suçun kendisinde değil de onun güzelliğinde olduğunu söyler. Bu sözler üzerine Ferdi adamın üzerine saldırır ve kavga esnasında adamın bir gözünü çıkarır. Onun kanlar içindeki halini görünce Ferdi yumuşar ve yanında dolaşmasına izin verir. Tek gözü ile sürekli onun yanında olmaya çalışan adamı Ferdi’nin arkadaşları istemezler ve Ferdi’den aldıkları izinle onu meclislerinden kovarlar. Adam yılmaz ve bir şekilde girmenin yollarını bulur. Ferdi sonunda adamı tatlı sözlerle kendi adını çıkardığını, bir süre sabredip dışarıya karşı görünüşünü kurtarmasını ister ancak adam ya kendisini öldürüp kurtulmasını ya da bu işin her ikisini de yok edeceğini söyler. Bu konuşmanın üzerine Ferdi ilk seçeneği seçerek kendisini seven adamı öldürmeye karar verir. Âşık olan adam büyük bir sevinçler dostlarına veda eder, kefen gibi beyaz bir kıyafet ile Baba Nakkaş isimli bir köyün yanındaki mesire yerine giderler. Biraz içtikten sonra âşık

³⁶² Kortantamer, Hamse, s.217.

bir hançer çıkararak Ferdi'ye uzatır ve sözünü tutmasını ister. Ferdi hançeri âşığının boynuna vurur ancak o an büyük bir pişmanlık duyar ve çok geçmeden kendi de ölür. Sırlarını bilen dostları ise onları yan yana gömerler. Âtâyî, orasının bir ziyaretgâh haline geldiğini, kendisinin dahi yolu düştüğünde o iki mezarı gördüğünü söyler³⁶³.

Bekârların Sohbeti adlı bölümde yer alan hikâyelerin hepsinde didaktik bir anlatım yer almaktadır. Pederasti temalı öykülerde yazar her iki tarafı da uyarır. Gençleri kendisini kullanmaya çalışan yetişkin erkeklere, yetişkin erkekleri ise kendilerini kandırmaya çalışan kötü gençlere karşı uyarır ve sözlerini güçlendirmek için bu konular ile alakalı hikâyeler anlatır.

Genç erkeklerin yetişkinleri kandırıp para peşinde nasıl koştukları ile alakalı Safî adındaki bir şairin 1586-1587'de derlediği *Hasbihal* adlı eserinde âşıklar ve mahbublara ayrı bir bölüm ayırmıştır. Her bölümün başına “*tut ki oldun*” diye bir kalıpla başlar ve eğer öyle bir kişi isen başına neler gelebileceği konusunda okuyucularını uyarır. Eserin bir bölümünde “tut ki cefa çeken bir âşık oldun” diyerek âşığın başına gelebilecek durumları anlatır. Mahbub dost diye anılacak birinin her gün oğlanların peşinden koşsa, annesinden babasından kalan mirası ile elinde bolca para olsa, bir iki hilekâr peşine takılsa ki o hilekârlar bütün mal varlığını bitirse, gece gündüz sohbetinde olan dostlar dahi parası kalmadığında onu terk etse, sevdiğini bir başkasına ayarlamaya çalışsa ve “adamin kuruşu yok artık sal gitsin çayıra” diye mahbuba baskı yapsalar ne yapacağıdır. Kuşkusuz âşık olanın sonsuz bir derdin içine düştüğünü ve rahat tek bir nefes alamayacağını söyler³⁶⁴.

Âtâyî'nin Hamse'sinin bir başka eser ise Yedi Han (*Heft Han*) adlı eserdir. Yedi hikâyeden oluşan bu eserin başında kadına eğilimin cinsel istekleri beraberinde getirdiğini, bu tür ilişkilerin salt bedenle ilgili bir ilişki olduğunu, asıl sevginin cinsel duygulardan uzak olma şartıyla güzel civanlara yönelik olması gerektiğini belirtir. Ardından İstanbul'da bir güzele tutulmuş onun aşkı ile perişan olmuş bir âşıktan bahseder. Aşkın bütün şehirde duyulduğunu ancak kim olduğunu kimsenin bilmediğini söyler. Yedi dostu onu dertlerinden uzaklaşması için Göksu'ya götürürler ve derdine deva olacak bir çözüm yolu bulmaya çalışırlar ancak uzun süre işin içinden çıkamayınca hava kararır, orada kalırlar. Âşık olan kişinin sıkıntısının dinmesi için her biri aşk öyküsü anlatarak onun acılarının hafiflemesini sağlamaya

³⁶³ Kortantamer, Hamse, ss.227-228.

³⁶⁴ Andrews ve Kalpaklı, ss.61-62.

çalışırlar. Anlatılan öykülerin hepsi erkekler arasında geçmektedir. Bunların içerisinde Gazneli Mahmud ile Ayaz arasında yaşananları öyküleştiren bir hikâye dahi vardır³⁶⁵. Tüm hikâyelerin sona ermesinin ardından âşığın ateşine su serpilir ve çılgınlık belirtileri azalır. Çaresiz âşık ayrılık dolayısıyla perişanken Allah'ın lutfuyla birden sevgilisine ulaşır. Meğerse maşuk olan uzun süreden beri âşığın duygularını bilip onun aşkının saflığına güvenmesi gerektiği için bu kadar beklemiştir. Sonunda dost ve arkadaş olan ikisi, aşkın gücü ile ikililiği aradan kaldırarak birliğe ulaşmış, âşıktaki böylece muradına ermiştir³⁶⁶. Bu bölümde Âtâyî tıpkı daha önceki hikâyelerinde olduğu gibi erkekler arasındaki aşkın nasıl temiz duygular eşlinde yaşanabileceğini örnekleri ile anlatmıştır. Sevilen kişinin cinsiyeti verilmemiş ancak derin hasretinin dinmesi için anlatılan bütün hikâyelerin iki erkek arasında geçmesi, sevgilinin cinsiyeti konusunu tartışmasız hale getirmiştir.

Meddah hikâyeleri de erkekler arasında yaşanan saf aşk teması görülmektedir. Özdemir Nutku halk hikâyelerinde görülmeyen oğlancılığın meddah hikâyelerinde yer aldığını *Celâl-Cemâl*, *Ahmed Çelebi*'lerin hikâyelerine dayanarak söylemektedir. Celâl ile Cemal öyküsünde asıl adı Mustafa olan Bazirgânzâde Celâl, vezir Hüsrev Paşa'nın çuhadarı olan Ahmed Bey'in İstinye'deki yalısında yapılacak bir ziyafete gitmek için annesinden izin ister. O sırada meşhur hikâyeci Tıflî'de oradadır ve anlattığı hikâyeler üzerine ona bir köle bağışlanır. Eğlence dönüşü köle ona bir çelebiden övgüyle bahseder ve bu çelebinin Unkapanı'nda annesi, dadısı ve dedesi ile oturduğunu ayrıca Tıflî'nin bestelerini çok beğendiğini söyler. O çelebinin adı Ahmed Cemâl'dir ve mirasyedidir ancak Tıflî ile zamanla dostlukları da gelişir. Bir süre onu göremeyince hasta olduğunu öğrenir ve evinde ziyaret eder. Bayram'da Tophaneye giden Cemâl orada Celâl'i görür ve ona âşık olduğunu bu yüzden hasta yattığını öğrenir. Ona sıkıntı çekmemesini Celâl'in kendisinin dostu olduğunu söyler ve Celâl'in evine gider. Oraya vardığında onun da aşktan hasta yattığını görür. Tıflî kardeşi Zaim Ahmet Ağa'nın Rumelihisarı'ndaki evinde bu iki genci buluşturur ve baş başa bırakır. Bir süre sonra Celâl ile Cemâl birbirlerinin kız kardeşleri ile evlenip mutlu olurlar³⁶⁷. Bu hikâyede âşıkların yaşları tam olarak bilinmiyor ancak hikâyenin

³⁶⁵ Tunca, Hamse, ss.239-240.

³⁶⁶ Tunca, Hamse, s.245.

³⁶⁷ Özdemir Nutku, **Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1997, ss.95,111-112.

ayrıntılarında her iki kişinin de ailesi ile yaşadığını hatta evden çıkarken ondan izin alması yaşlarının çok ileri olmadığı düşünülebilir. Bu oyunlar insanların karşısında oynanıyordu. Bu tür oyunların rahat oynanmasını ve halkın çok fazla tepkisine neden olmamasına bir şekilde her ikisinin de genç olması ve kendilerinden beklendiği gibi belli bir yaşa geldiğinde birbirlerinin kardeşleriyle evlenmeleridir. Böylece ileriki yaşlarında iyi bir dost olarak yaşamlarını sürdürdükleri yönünde imaj halkın normal karşıladığı bir durumdur.

Yazarların yaptıkları uyarılara rağmen insanlar genç erkekler tarafından nasıl kandırıldığına dair birçok hikâye anlatılmıştır. II. Bayezid döneminde İstanbul kadılığına kadar yükselen Meali hakkında tezkireci Âşık Çelebi doğru olup olmadığını tam söylemediği bir hikâye aktarır. Meali, Mihaliç kadılığı yaptığı esnada şeytana pabucunu ters giydirecek kadar kurnaz bir şehir oğlanına âşık olur ve ona kendisi ile buluşması için haber gönderir. Genç, şehrin halkının kaba saba, kusur bulmaya meraklı olduğunu, dostluklarını aşikâr etmemesi ve bir şekilde şehrin dışında تنها bir yerde buluşmayı kabul eder. Meali bu teklifi sevinçle kabul eder ve her iki tarafın namusunu koruma işinin kendisine düştüğünü söyler. Zaten kendisinin oğlan sever olmak ile bu dünya da zan altında kaldığını da ekler. Genç adamlarla تنها bir köyde buluşurlar ancak köy cüzamlıların köyüdür ve genç bir şekilde Meali'nin yanından ayrılarak kaçar. Cüzamlılar yardım eder umudu ile Meali'nin yanına yaklaşınca, Meali fenalaşır ve bir şekilde adamları onu bulduğunda bir ata bindirerek şehre geri dönerler. Âşık, Meali'nin uzun süre hasta yattığını, cüzamlılar hadisesi aklına geldikçe korkudan titrediğini ve bu olayın ardından doğru yola dönmesine vesile olduğunu belirttikten sonra Allah'ın günahlarını, kusurlarını bağışlamasını diler³⁶⁸.

Meali dışında oğlanlara düşkünlüğü nedeniyle daha birçok şair sorun yaşamıştır. Ebussuud Efendi'nin kâhyası Hasan Ağa'nın Rûhî mahlaslı genç ve yakışıklı oğlu ile yaşadığı samimi dostluğu dedikodulara sebep olan Baki, onun ölümünün ardından hocası Kadızâde Şemseddin Ahmed'in genç oğlu Yusuf'a ilgi duymaya başlamıştır. Hocasının Halep'e kadı tayin edilmesinden sonra onun peşinden gitmesinin nedeni olarak bu ilgi gösterilmiştir. 1579'a kadar kaldığı Mekke'de bir helvacı güzeline ilgi göstermesi nedeniyle, Mekke eşrafı ile arası dahi

³⁶⁸ Andrews ve Kalpaklı, s.250-258.

bozulmuştur. Lakin bu olaylara rağmen Baki'nin alışkanlıklarında devam etmiş divanında tıfıl olan begüm ve efendi sözcükleri ile birçok gençten bahsetmiştir³⁶⁹.

Birçok kökten beslenerek yeşeren Osmanlı edebiyatı, işlediği konular itibarıyla en az yazım türleri kadar farklıdır. İşlenen temalardan biri de genç ve güzel erkeklere yönelik ilgidir. Andrews ve Kalpaklı'nın eserinde belirttiği gibi modern öncesi dönemde Osmanlı ve Avrupa edebî hayatında bir sevgililer çağı yaşanmıştır. Nazım ve nesir türlerindeki eserlerde öncelikle beğenilen erkek tipi ortak bir imgeye dönüşmüştür. Sakalsız genç erkek tipi ince belli, nazlı, bakışları ile öldüren, aşığını peşinden koşturan bir zalim olarak genelde şiirlerde işlenmiştir. Bazı eserler pornografik düzeyde iken çoğu şiirde saf ve temiz bir aşk teması yer almıştır. Oğlanlar genel olarak güzel ancak güvenilmez olarak vurgulanmış, sadece saf aşk duygusunu yaşayanlar sonsuza kadar mutlu olmuşlar, para peşinde koşanlar ise yetişkinleri kandırarak onlardan paralarını almışlardır. Anlatılan bu imgeler gündelik hayatın içerisinde görülen olaylardan esinlenilmiş yahut kadimden ola geldiği bir geleneğin devamı olarak sevgili imgesi şiirlere işlenmiştir. Halk edebiyatında genel olarak erkek sevgili imgesi pek işlenmemiştir. Bunun sebebi olarak bu coğrafyada bu türden bir ilginin bilinmemesi değildir çünkü bir önceki bölümde anlatılan davalarında gösterdiği şekilde erkek çocukları yetişkin erkeklerin ilgisini her daim çekmiştir. Halk edebiyatında bu konunun işlenmemesinin nedeni büyük ihtimalle divan edebiyatında işlenen ve kalıplaşan sevgili tipinin halk edebiyatında tutulmamış olmasıdır.

3.2. SEYYAHLARIN GÖZÜNDEN OSMANLI'DA PEDERASTİ

Dünya üzerinde insanlar çeşitli amaçlar ile çıktıkları seyahatleri ve bu seyahatleri esnasında edindikleri izlenimleri kaleme alarak bir yazın türü oluşturmuşlardır. *Seyahatnâme* olarak adlandırılan bu tür eserler, gezilen coğrafyadaki toplumu anlamamız hususunda yardımcı olmaktadır. Ze'evi bir bölgenin sakinleri için gayet açık ya da bahsetmeye değmeyecek kadar önemsiz olan şeylerin seyyahlar için heyecan verici yahut iğrenç olabileceğini bu yüzden de yerlilerin örtbas ettiği bazı olguları anlamamız konusunda bize yardımcı olduğunu

³⁶⁹ Tunca Kortantamer, . "Gazelde Erotizm Bâkî ve Fuzûlî- Onaltıncı Yüzyılın En Meşhur İki Osmanlı Şairi", **Tunca Kortantamer İçin**, çev. Fatih Ülken, Ege Üniversitesi, İzmir, 2007, (Gazel), s.48,50.

söylemiştir³⁷⁰. Seyyahlar kuşkusuz yaşadıkları toplumsal normlar ile çıktıkları yolculuklarda o bölge ve insanları hakkında önyargılara sahiptir ve bu önyargıları eserlerine yansıttıkları kabul edilmektedir. Bazı seyyahlar gezdikleri yerleri gün gün anlatırken, birçoğu seyahat esnasında yahut döndükten sonra hatırında kalanları kaleme almışlardır.

Seyyahların birçoğu okuyucularının ilginç bulacağını düşündükleri konuyu eserlerine eklemiştir. Saray bu ilginç konunun başında gelmektedir. Peirce, Osmanlı haremi üzerine yaptığı çalışmasında Batı dünyası eleştirerek, İslam toplumunda cinselliği saplantı haline getirmek gibi eski ama güçlü bir geleneğin mirasçıları olduğunu söylemiştir. Bu konuyu işleyen metin ve tasvirlerin en yoğun dönemi XVI. ve XVII. yüzyıllar olduğunu, en sık ele alınan konunun ise Osmanlı sultanının sarayı olduğunu, seks âlemleri çerçevesinde yaratılan Doğu tiranı efsanesinin ve onun kokuşmuş iktidarını anlatmakta kullanıldığını iddia etmiştir³⁷¹. Peirce'nin burada vurgulamak istediği padişah ve onun haremi üzerinden yaratılan imajdır. Ancak modern öncesi dönemde Osmanlı topraklarına gelen seyyahlar haremın yanında devletin bozukluğunu ifade etmek için sarayda ve toplum hayatında gördüklerini iddia ettikleri pederasti vakalarını göstermişlerdir. Bu konuda öncelikli olarak Sultan'ın sarayından başlayarak başta Enderun ve orada yaşayan içoğlanları anlatmışlardır.

1660'larda İstanbul'u birkaç defa görevli olarak ziyaret eden Paul Ricaut kaleme aldığı eserinde ayrı bir bölüm olarak sarayda görevli kişiler arasındaki aşkı anlatmıştır. Saray'da yaşayan delikanlıların arasında yaşanan aşkı kendilerinin, Allah'ın insanlar üzerindeki bir tecelli eden güzelliğinin sadece erkekler üzerine yansıdığını ve bu yüzden ilahi aşka ancak delikanlıları severek ulaştıklarına inandıklarını söylemiştir. Bozuk temayülleri temize çıkarmak için uydurduklarını bu yalanın, idam yahut sürgün ile sönmeyecek derecede şiddetli bir ateş, düzeltilmesi imkânsız bir durum olduğunu, tıpkı Memlûklarda olduğu gibi başlarında yaşanabilecek ilişkileri önleme amacıyla bulunan hadım ağalarını aldatarak, düşüncelerini birbirlerine anlatmak için sessiz bir dil icat ettiklerini anlatmıştır. Düzeni yeniden kurmak, kargaşayı önlemek için bazılarını yırtık elbiselerle saraydan

³⁷⁰ Ze'evi, s.175.

³⁷¹ Leslie Peirce, **Harem-i Hümayun Osmanlı İmparatorlu'nda Hükümdarlık ve Kadınlar**, çev. Ayşe Berktaş, 7. Baskı, TVYY, İstanbul, 2016, s.1.

kovmak, bir kısmını adalara sürmek, bir kısmının ise öldüresiye dövmek gerektiğini söylese de sadece gençlerin değil devletin en önemli şahsiyetlerinin dahi bu oğlanlara aşk duyduğunu belirtmiştir. Bu önemli şahsiyetler, âşık oldukları oğlanları odalarının pencerelerinden, camiye yahut hamama giderken heyecan ve telaş içerisinde görmeye çalıştığını, buluştukları zaman ise hediyeler eşliğinde kendilerine hizmet etmelerini teklif ettiklerini, çoğu zamanda bu isteklerinde muvaffak olduklarını söylemiştir³⁷². Padişahların dahi bu tür duygulara kapıldığını söyleyen Ricault, IV. Murad'ın Musa adlı bir Ermeni oğlanına âşık olduğu için birçok taşkınlık yaptığını, başka bir zaman ise Galata Ruhban Mektebi'nden bir genç oğlanı çekip aldığından bahsetmiştir³⁷³. Ze'evi öykülerini büyük tutku ile anlatan Ricault'un sözcük seçiminin çok daha peşin hükümlü bir yazı biçimi olduğunu vurgulamıştır³⁷⁴.

Ricault ile hemen hemen aynı zamanlarda İstanbul'da bulunan ve Bin Bir Gece masallarını Avrupa'da ilk çeviren kişi olan Antonie Galland onun sözlerini tekrarlar biçimde saray halkının yaşadığı oğlancılığın yaygın olduğunu söylemiştir. Galland kendisini bu aşkın pençesinden kurtaran tek bir Paşa'nın olmadığını, üst düzey görevlilerinin sohbetlerinden yaygın bir konu olarak kendi oğlanlarının kusursuz vasıflarından söz ettiklerini belirtmiştir. Bu tür erkeklerden oluşan bir saray halkının akıldan, erdemden ve dinden uzak olduklarını, tamamen doğaya aykırı zevkler için kendisine ayırdığı oğlanlar ile hükümdarın bu hususta örnek olduğunu iddia etmiştir³⁷⁵.

Ricault'un saray hakkında ileri sürdüğü bu fikirlerin kaynağı büyük ihtimalle bir devşirme olarak girdiği Enderun'dan ayrıldıktan sonra anılarını yazan Ali Ufkî Bey olarak bilinen Alberturs Bobovius'tur. Enderun'un bütün sistemini anlatan Ali Ufkî Bey, içoğlanlar hakkında da birçok bilgi vermiştir. İç oğlanlar arasındaki "uygunsuz ilişkilere" Enderun'da kaldığı süre boyunca denk gelen Ali Ufkî, birbirlerine duydukları aşktan vazgeçmektense ölümü bile göze alacaklarını söylemiştir. Kendisi içoğlanları arasındaki rekabetten dolayı birçok kavgaya denk geldiğini, bundan dolayı 1000 değnek darbesi ile cezalandırılıp perişan olanları,

³⁷² Paul Ricault, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Hâlihazırının Tarihi**, çev. Halil İnalcık ve Nihan Özyıldırım, TTK, Ankara, 2012, s.53.

³⁷³ Ricault, s.54.

³⁷⁴ Ze'evi, s.180.

³⁷⁵ Alain Grosrichard, **Sultanın Sarayı Avrupalıların Doğu Fantezileri**, çev. Ali Çakıroğlu, Aykırı, İstanbul, 2004, s.187.

zülüfleri kesilenleri ya da başka aşağılayıcı cezalara çarptırılarak Enderundan kovulan insanlara denk gelmiştir. Yüksek mevkilerde olan saygın kişilerin beğendikleri içöğlanının dibinden ayrılmadığını, onlara hediyeler sunduklarını hatta zamanla sevetlerine ortak ettiklerini söylemiştir. Bu yüzden sonradan Müslüman olan gençlerin, ellerine defalarca fırsat geçmesine rağmen memleketlerine dönmemelerinin nedeninin bu olduğunu belirtir. Kendilerine sevgi ile bağlanan *ahret babalarının* yanından kalmayı seçenleri Ali Ufkî, şeytanın kulu olmayı tercih ettiklerini söyleyerek suçlar. Ricault'un IV. Murad'ın aşkı olaran bahsettiği Musa adlı Ermeni'yi tekrarlar ve onun devlet kademelerinde nasıl hızlı yükseldiğinden bahseder. Sonuç olarak Ali Ufkî Bey, Türk toplumunda bir oğlan çocuğuna veya delikanlıya âşık olmayan birinin Tanrı'ya şükürsüz sayıldığını, herkes tarafından aşağılandığını söylemiştir³⁷⁶.

II. Selim döneminde İstanbul'u ziyaret eden Salomon Schweigger, devlet adamlarının oğlan çocukları ile ilişkisi konusunda çok daha farklı bir iddia ortaya atmıştır. Bir suikast sonucu öldürülen Sokullu Mehmed Paşa'nın ölüm emrini veren kişinin padişahın kız kardeşi yani Sokullu'nun karısı olduğunu iddia etmiştir. Okuyucularının "affına sığınarak" açıkladığı neden ise paşanın oğlancısı olmasıdır. Karısının o güne kadar kocasını bu tutkusundan vazgeçirmek için boşuna uğraştığından bahsetmiştir³⁷⁷.

Protestan bir vaiz olarak İstanbul'da beş yıl kalan Stephan Gerlach, dünyanın en güzel oğlanlarının sarayda bulunduğunu, Sultan Selim'in (II. Selim) gönlünü eğlendirmek istediğinde, bu oğlanların sırma işlemeli giysiler eşliğinde, genç kızlar gibi süslenerek padişahın karşısına dizildiğini söylemiştir. Ancak kendisinin İstanbul'da bulunduğu sürelerde hükümdar olan III. Murad'ın kendi karısı ile yetindiğini belirtmiştir³⁷⁸. Schweigger'i destekler nitelikte Gerlach, padişah kızı ile evlenen erkeklere bütün kadınların yasak olduğunu ancak oğlanlara izin verildiğini söylemiştir³⁷⁹. Ayrıca paşaların çoğunun kahraman birer savaşçı olmalarına rağmen

³⁷⁶ Ali Ufkî Bey (Albertus Bobovius), **Saray-ı Enderun Topkapı Sarayı'nda Yaşam**, çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2013, ss.46-47.

³⁷⁷ Salomon Schweigger, **Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581**, çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 2014, s.108.

³⁷⁸ Stephan Gerlach, **Türkiye Günlüğü 1573-1576**, çev. Türkis Noyan, Ed. Kemal Beydilli, Kitap Yayınevi, C. 1, İstanbul, 2007, (Cilt 1), s.437.

³⁷⁹ Gerlach, Cilt 1, s.199.

oğlancı olduklarını ve bu oğlanları ilk kez Gran’da geminin önünde dans yaparken gördüğünü aktarmıştır³⁸⁰.

I. Süleyman döneminde gelen Nicolas de Nicolay, göreve atanan kadı efendilerinin ileri yaşta ve olgun gençlik ateşi sönmüş kişiler arasından seçildiğini söylemektedir. Bunun nedeni olarak ise “bu ülkelerde maalesef kötü bir alışkanlık olan” her iki cinse karşı beslenen cinsel duyguların, verecekleri kararları etkilemesi için olduğunu belirtmiştir³⁸¹.

Seyyahların okuyucunun ilgisini çekeceğini düşündüğü bir başka konu ise Osmanlı’daki cezalardır. İdam, çengel, suda boğma, falaka gibi birçok cezai yaptırımları metinlerinde işlemişler hatta pederasti konusunda verilen cezalardan da bahsetmişlerdir. Osmanlı mahkemelerinde idam, kürek ve kalebend dışında çocuklara yönelik istismarda genelde ta’zir cezası verildiği görülmüştür. Ta’zir cezasının kapsamından dolayı ne tür bir cezanın uygulandığını mahkeme kayıtlarından anlayamıyoruz. Schweigger, kaldıkları yere yakın yaşayan bir Rum terzinin, erkek çocuğa cinsel tacizde bulunurken suçüstü yakalandığını, cinsel organının kesildiğini, Müslüman olmayı reddettiği için de minarenin tepesinden aşağı atıldığını söylemiştir³⁸².

Gerlach ise çok daha uzun soluklu iki olaydan bahsetmiştir. İlki 30 Eylül 1575’te günlüğüne kaydettiği olay büyük ihtimalle günümüz Eminönü’nde gerçekleşen bir idamdır. Aktardığına göre; adamın biri, bir oğlan çocuğu ile ilişkiye girmiş, oğlan ikinci ilişkiye razı olmayınca, adam çocuğun burnunu, kulaklarını, ellerini ve ayaklarını kesmiştir. Bu olay bir şekilde padişahın kulağına gitmiş ve çok sinirlenen padişah, adamı halka açık bir Divan’a çıkarmış ve bir çavuşun gözetimine teslim etmiştir. Zengin olan adam çavuşa rüşvet vererek kaçmış ve 12 gün uzaklıktaki memleketine gitmiştir. Ama adam daha oraya varmadan oradaki görevlilere haber salınmış ve bulup getirene büyük bir ikramiye verileceği söylenmiştir. Adamın bütün yaptıklarını itiraf ettiği en samimi komşusu ödülü almak için kendisini ihbar etmiştir. Yakalanıp İstanbul’a gönderilen adam burada, paşaya haber gönderip ona yazacağı mektubu sadece kendisinin okumasını istemiştir. Büyük

³⁸⁰ Gerlach, Cilt 1, s.57.

³⁸¹ Nicolas de Nicolay, **Muhteşem Süleyman’ın İmparatorluğunda**, çev. Şirin Tekeli ve Menekşe Tokyay, Ed. Stefanos Yerasimos vd., Kitap Yayınevi, İstanbul, 2014, s.226.

³⁸² Schweigger, s.205.

ihtimalle yeniden rüşvet vererek kurtulmayı düşünen adamın bu kez şansı yaver gitmez, bir gün içinde davası görülüp idam edilir. Asıldığıının ertesi gününde adamın cesedi darağacından düşer ve berbat vaziyette iki gün öylece kalır. Gerlach adamın karısının ve çocuklarının sonsuza dek kalmak üzere köle olarak Rodos adasına gönderildiğini ve tüm mallarının müsadere edildiğini anlattıktan sonra suçluların kaçmasına göz yuman ve bunun için bin duka rüşvet aldığından kuşkulanan çavuşunda iki gün içinde idam edildiğini söylemiştir³⁸³.

Gerlach aynı ay içerisinde Hristiyan biri “ahlâk dışı” ilişki sürdürdüğü iki oğlandan birini, ötekisi yüzünden bıçakladığından bahsetmektedir. Suçu saptanıp tutuklanınca, Schweigger’ın anlattığı olayın aksine kendisini kurtarmak yahut cezasını hafifletmek için Müslüman olur. Gerlach aslında kazığa oturtulacağını ama Müslüman olduğu için cezasını değiştirip kafasının kesilmesine karar verildiğini söylemiştir³⁸⁴.

Seyyahların anlattığı olaylar istismarın dışında bir de cinayet yahut yaralamanın olduğu pederasti olaylarıdır. Her iki olayda da suçlu olan kişiler işledikleri suç nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Belki de mahkemelerin bir şekilde muğlâk bıraktığı cezai durumlarda bu tür yaptırımlar uygulanmaktadır. Ancak mahkeme kayıtlarının bize söylediği sıradan tebaadan kişilerin bu tür cezalara kolay kolay çarptırılmadığıdır.

Gerlach’ın anılarında geçen bir olay ise bize kulaktan kulağa yayılan haberlerin nasıl farklı yayıldığına ve seyyahların anlattıkları olayları incelerken temkinli olmamız konusunda bizi uyarmaktadır. İstanbul’da iken Gabriel adındaki Sakız metropolitenin görevinden alınarak Aynaroz civarındaki manastırlardan birine gönderildiğini ve sefaletle mahkûm edildiğini söylemiştir. Türkler ve Rumlar arasında konuşulduğuna göre Sakız metropolitenin görevden alınma nedeni kendisinin oğlancısı olduğunu bu nedenle patrik ve paşa tarafından görevinden azledildiğini aktarmıştır³⁸⁵. Aslında olayın içeriği biraz daha farklıdır. Aynı dönemde Sakız metropolitenin görevden alınıp Aynaroz civarına sürgün edildiği doğrudur ancak

³⁸³ Gerlach, Cilt 1, s.236.

³⁸⁴ Gerlach Cilt 1, s.237.

³⁸⁵ Stephan Gerlach, **Türkiye Günlüğü 1573-1576**, çev. Türkis Noyan, Ed. Kemal Beydilli, Kitap Yayınevi, C. 2, İstanbul, 2007, (Cilt 2), s.544.

bunun nedeni metropolitin oğlancısı olması değil kilise de evli bir kadın ile girdiği yasak ilişkidir³⁸⁶.

Anlattığı olaylara rağmen Gerlach, Johannes Segediner'in kendisine "Türklerin oğlanlarla ahlâk dışı ilişkilerinden" söz ettiğini söylemiştir. Oğlanların, "gösterişli giysilerle ve süslenerek yüksek beyefendilerin evlerinin önünden geçtiklerini, dikkatlerini üzerlerine çekmek için en adi kadından daha beter" davrandıklarını anlatmıştır. Bu oğlanların eğer güzelse kendilerini kullandırarak 50 dukaya kaza çıkabilecek paralar kazandığını, ayrıca kendilerine güzel giysiler hediye ettirdiklerini aktarmıştır³⁸⁷. Hatta Gerlach Rüstem Paşa'nın kahyâsının oğlu olan Mehmed Çelebi'nin kendisine anlattığına göre ölen her Müslüman'ın yanında daima iki güzel oğlan bulunacağı ve onları istedikleri kadar öpebileceğini söylemiştir³⁸⁸.

Kendisine anlatılan durumlara rağmen Gerlach özellikle Ramazan ayında bazı satıcıların daha çok para kazanma adına genç ve güzel oğlanları nasıl kullandıklarını anlatmıştır. Ramazanda akşamları sokak sokak gezen, ellerinde bulunan yeşil ve siyah şerbetleri satmaya çalışan sokak satıcılarının, çoğu zaman genç, güzel oğlanları para ile tutarak, onlara ipekli kumaştan, bol büzgülü uçucu elbiseler giydirerek onları satışa gönderdiklerini söylemiştir. Kıyafetlerinden hemen tanınan bu oğlanlar, ellerinde yarım yahut bir akçelik değerinde olan şerbetler ile etrafta dolaşırlar. Bu içecekten içmek isteyen adamlar bir kase için 10-15 akçe ödediklerini söyleyen Gerlach, asıl amacın o güzel oğlanı sevmek olduğunu, bazılarının onlara aşık olduğunu hatta galeyana gelerek oğlanın göğsünde, kollarında yaralar açan olduğunu söylemiştir. Böyle oğlanlara İstanbul'da çok rastlandığını, nereye giderlerse gitsinler arkalarında mutlaka beş-altı kişinin peşinden gittiğini, bazılarının bunu büyüğünce bir meslek haline getiren bu oğlanların bazılarının savaşa giden beylerin yanlarında gittiklerini belirtmiştir. Bu "kötü alışkanlığın" yüzlerce tutsağın bir arada yaşadığı hapisshanede de çok yaygın olduğunu eklemiştir³⁸⁹.

Gerlach, Temmuz 1573'de kentin en üst yetkilisi olan beyi ziyaret ettiklerinde elli çeşit yemeğin ardından iki genç oğlanın dans etmeye başladığını söylemiştir. Türklerde yaygın olduğunu ve böyle oğlanların kötüye kullanıldığını bir kez daha

³⁸⁶ BOA, A.{DVNSMHH.d., 30/96.

³⁸⁷ Gerlach, Cilt 2, s.527.

³⁸⁸ Gerlach, Cilt 2, s.654.

³⁸⁹ Gerlach, Cilt 2, ss.581-582.

vurgulasa da “düzgün ahlâklı” birçok Türk’ün bundan şikâyetçi olduğunu, bu usulün Latin kökenli halklardan kendilerine geldiğini iddia ettiklerini belirtmiştir³⁹⁰.

Osmanlı topraklarına çeşitli görevler ile gelen seyyahlar gezdikleri yerleri ve kültürleri kendi toplumlarına anlatmaya çalışmıştır. Çoğu seyyah, okuyucularının ilgisinin çeken (ve bir yandan da zihinlerinde yaratılmış olan) harem, kadın, oğlancılık gibi aslında konulara yer vermiştir. Gelen seyyahlar özellikle genç erkeklerle çok fazla ilişkiye girdiklerini iddia ettiği bu toplumun ve Osmanlı devletinin, “ahlâksız” yapısı üzerinden güçsüz bir devlet olduklarını vurgulamaya çalışmışlardır. Oğlancı olduklarını genelde başkalarından duyan bu seyyahlar, tanık oldukları olayları anlatırken cezaların ağır olduklarını vurgulamışlardır. Minareden atma, idam, kılıçla baş kesme gibi verilen birçok cezaya rağmen pederasti davranışlarının bu toplumda sanki sessiz bir biçimde kabul edildiğini vurgulamaktadır. Saray’ın içerisinde içoğlanları üzerinden birçok istismarın yaşandığını hatta bu konuda padişahında destek verdiklerini söylemelerine rağmen, sarayda bu tür davranışların yaşanması halinde çok sert cezai yaptırımlar uygulandığını da söylemektedirler.

Seyyahların Enderun hayatı ile ilgili anlattığı aşk öykülerin bir benzeri, oranın bir dönemlik tarihini anlatan Hızır İlyas Ağa da anlatmıştır. Çuhadar Ruşen Ağa’nın hânendelerden olan Çavuş Edhem Ağa ile yaşadığı aşk büyüklerin kulağına gidince aşklarını yaşamalarına engel olurlar gerekçesi ile saraydan kaçmışlardır³⁹¹.

Seyyah denildiğinde genelde başka toplumlardan gelen insanlar akla gelmektedir. Ancak bazı insanlar kendi ülkelerinde yaptıkları gezileri kaleme almıştır. Seyahat yazımının fazla yaygın olmadığı bu coğrafyada kuşkusuz Evliya Çelebi’nin varlığı araştırmacılar açısından bir nimet olmuştur. Evliya Çelebi okuyucuyu eserine çekmek için kuşkusuz birçok hikâye anlatmıştır ancak sosyal hayatın içerisinde yabancıların kolay kolay yaşayamayacağı yahut dil farkından dolayı anlayamayacakları birçok olayı da aktarmaktadır. Bu konulardan biri bir alt kültür olarak gündelik hayatın içerisinde erkekler arasında yapılabilecek sohbetlerde mevcuttur. Bu sohbetlerin konuları ve içerisinde konu ile ilgili yapılan şakalara denk

³⁹⁰ Gerlach, Cilt 1, ss.68-69.

³⁹¹ Hâfız Hızır İlyas Ağa, **Osmanlı Sarayında Gündelik Hayat Letâif-i Vekâyi’-i Enderûniyye**, Haz. Ali Şükrü Çoruk, Kitabevi, İstanbul, 2016, s.267.

gelinmektedir. Bu bağlamda pederasti konusunun halk arasında nasıl görüldüğü ile ilgili de Evliya'nın eseri çok önemlidir.

Evliya eserinin ilk cildinde doğup büyüdüğü kent olan İstanbul'u anlatmıştır. Neredeyse sokak sokak anlattığı bu şehrin tanık olduğu bir esnaf geçişini de anlatmıştır. Birçok manasız sınıf dediği meslek gruplarını dahi saymıştır. Bunların içerisinde kendi kadir ve kıymetlerini bilmeyen, Babulluk, Kumkapı, San Pavla, Kiliseardı ve Tatavla gibi yerlerde fuhuş yapan, “yersiz, yurtsuz, düşkün, ahlâksız” olan hizler de vardır. Kendilerini Subaşı tarafından bilindiğini bu yüzden alayda geçerken Subaşı ile türlü şakalar yaptıklarını ancak kalabalık olan bu zümrenin hangi sınıftan olduğunu bilmediğini söylemiştir³⁹². Oyuncular, çalgıcılar ve güldürücüler esnafının içerisinde ismi ile verdiği birçok genç oğlan vardır ki özellikle *Zümrüd Kolu* olarak adlandırdığı raksçıların Sakız Adası'ndan olduklarını, bunların İstanbul'u velveleye verip nice adamın varlığını erittiklerini belirtmiştir³⁹³. Evliya Çelebi esnaflar arasında genç oğlanlara cinsel alt metinli şakalarından da bahsetmiştir. Büyük Gümrük Eminliği'ni anlattığı bölümde genç hamallar ile nasıl dalga geçtiklerini anlatmıştır. Simsar ve arayıcılar kaçak mal var mı diye kontrol etmek isterlerken genç oğlanlara; “Sende kaçkın gümrük esbâbı vardır, yüküne şiş salalım” dediklerini, hamalın “bende yük yoktur” diye yemin edince, “sus yemin etme, ya bu ardındaki boğça nedir ki bu kadar kuyruk yağı saklamışsın” diye şaka yaptıklarını anlatmaktadır³⁹⁴. Toplumsal yapı içerisindeki farklı grupların farklı hamamlara gittiğini aktaran Evliya, oğlancılardan Galata'daki Bokluca Hamamı'na, mahbupların ise Aksaray yakınındaki Çelebi Hamamı'na gittiklerini söylemiştir³⁹⁵.

İmparatorluğun diğer coğrafyalarına gittiğinde Evliya şehri genel olarak tanıttığında mutlaka genç erkek ve kızlarının güzellikleri yahut çirkinlikleri üzerine bir yorum yapmaktadır. Örneğin Kayseri'yi anlatırken, Erciyes Dağı eteğinde bulunduğu mahbub ve mahbubesinin çok ve düzgün vücutlu olduğunu belirtmiştir. Ancak erkeklerin çabuk sakallanıp, avlanmaya meraklı olduklarını ve

³⁹² Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, YKY, C.1/2, İstanbul, 2003, (Cilt 1/2), s.477-478.

³⁹³ Evliya Çelebi, Cilt 1/2, ss.646-647

³⁹⁴ Evliya Çelebi, Cil 1/2, s.552.

³⁹⁵ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, YKY, C.1/1, İstanbul, 2003, ss.288-289.

avan zümresine meraklı olduklarını bildirmiştir³⁹⁶. Edirne mahbuplarının ise hoşlukta orta halli olduklarını, inci gibi dişleri ve misk kokulu kâkülleri ile Tuna, Meriç ve Arda nehirlerinden yüzdüklerinde âşıklarının akıllarını dağıtan gümüş endamlı olduklarını söylemiştir³⁹⁷. Ayrıca İstanbul'daki hamamlar gibi Sofya'da ılıcaların olduğuna ve şehrin merkezinde bulunan beşinci ılıcanın, sadık âşıklar, onları mâşukları ve safalı dostlarıyla sarmaş dolaş olup, yüzdükleri bir yerden bahsetmiştir. Bir gürültü ve hengâme olduğunu belirttiği bu yerlerin “kısa akıllıların” hayran olacakları bir yer olduğunu söylemiştir. Üstelik şehrin ileri gelenlerinin uzun gecelerde 70-80 kişilik gruplar halinde, kandiller ve çeşitli balmumları ile aydınlattıkları bu ılıcada ilişkiye girdiklerini aktarmıştır³⁹⁸. Sofya'daki Yeni Bedesten'e bitişik olan içerisinde kuyumcuların, ipekçilerin yer aldığı bedestende taze, tatlı, zarif, ay parçası gibi olan terzi oğlanlarının bulunduğunu ve âşıkların onları seyrettiğini, bu yüzden bir nevi âşıklar çarşısı olduğunu belirtmiştir³⁹⁹.

Kendi ülkesinde görülmesine rağmen aslında Evliya, özellikle Avrupalılar arasında şarabın, kadının ve oğlanın makbul sayıldığını söylemiştir. Hersek Beyi'nin elinde esir tutulan bir Osmanlı yetkilisi için fidye ödeyip onu kurtarma görevi verildiğinde sınırı geçerken askerlerine, gidecekleri bölgenin şarabının, kadının ve oğlanlarının makbul olduğunu söyledikten sonra kendilerinin bu türden bir olaya karışmamalarını yoksa onları cezalandıracağını söylemiştir⁴⁰⁰.

³⁹⁶ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, YKY, C.3/1, İstanbul, 2006, (Cilt 3/1), s.240.

³⁹⁷ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Haz. Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, YKY, C.3/2, İstanbul, 2006, (Cilt 3/2), s.604.

³⁹⁸ Evliya Çelebi, Cilt 3/2, ss.520-521.

³⁹⁹ Evliya Çelebi, Cilt 3/2, ss.597-598.

⁴⁰⁰ Robert Dankoff, “Ayıp Değil”, **Çağının Sıradışı Yazarı: Evliya Çelebi**, Haz. Nuran Tezcan, YKY, İstanbul, 2009, s.111.

SONUÇ

Genç erkeklerin ve erkek çocuklarının cinsel istismara maruz kalması modern çağ ile sınırlı bir sorun teşkil etmeyip Antik dönemlere dek uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Pederasti olarak adlandırılan bu olgu hiçbir devlet tarafından onaylamamakta ve hemen hepsi bu suçu işleyen kişileri çeşitli cezalara çarptırmaktadır. Ancak istismar kelimesinin kapsamının zaman içerisinde gösterdiği farklılıklar nedeniyle bazı toplumlar erkek çocuklarına, yetişkin erkekler tarafından yapılan çeşitli istismarlara farklı tepkiler vermiştir. Tarih boyunca tecavüz dışında, erkek çocuklarına laf atmak, onlara şehvetle bakmak ya da onlara cinsel yollu şakalar yapmak bazı dönemlerde ve toplumlarda istismar olarak algılanmamıştır.

Antik toplumlardan itibaren bir erkek çocuğunun yetişkin olma süresi arasındaki birkaç yıllık zaman erkek çocuklarını yetişkinlerin çeşitli istismarlarına karşı açık hale getirmiştir. Genel anlamda çocuklara zorla sahip olmak kötü bir davranış olarak adlandırılıp, cezalandırılmıştır ancak yetişkin erkeklerin hükmeden olarak tanımlandığı toplumsal normlar nedeniyle çocuklara cinsel olarak hükmetme hakkını yetişkin erkekler kendilerinde görmüşlerdir. İstismarın yaşanması durumunda Antik Yunan hukuku kişilere çeşitli cezalar vermiş lakin cezanın şiddetini çocuğun köle, hür olması durumuna göre değiştirmiştir. Roma'da değişen aile ve toplumsal yapı nedeniyle hür erkek çocuklarının yerini köleler almıştır. Erkek köleler, imparatorların sevgilileri olarak toplum karşısında kabul görmüşlerse de hür erkeklere yapılan cinsel saldırılar karşısında kişinin mallarının 1/3'ü müsadere edilirken bu yasa zamanla ölüm cezasına çevrilmiştir. Uzakdoğu toplumlarında ise özellikle sahne sanatları gösterisi ile meşgul olan kişiler Roma'daki köleler gibi ilgi görmüşlerdir.

Ortadoğu coğrafyasından ortaya çıkan Yahudilik, Sodom ve Gomorra kentlerinin başına gelen felaketi kaynak göstererek inananlarına hemcinslerine yönelik her türlü ilgiyi günah tanımı ile yasaklamıştır. Hristiyanlık bu günah söylemlerini devam ettirmiş ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya geniş bir coğrafyadaki fikir dünyasını etkilemiştir. Pederasti, VIII. yüzyıldan itibaren günah algısı ile birlikte ahlaksal bir probleme dönüşmüş ve devletlerin ve toplumların düşmanlarının tanımları için kullanılmıştır. Özellikle Endülüs Emevileri'nin Avrupa'daki imajı ve

ardından gelen Haçlı Seferleri pederasti konusunun dini ve siyasal anlamda nasıl bir karalama kampanyası olarak ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Katolik kilisesinin ve o dine bağlı devletlerin kullandıkları bu yöntem zamanla Protestanlar ve diğer dini akımlar tarafından Katolik inancına karşı kullanılmıştır. Katolikliğe inancından ayrılan devletler pederastiyi dinsel-ahlaki bir kıstastan çıkartarak kabul ettikleri medeni hukuk çerçevesinde değerlendirmiştir.

İslamiyet'in ortaya çıkışı ile birlikte (tıpkı Yahudilikte olduğu gibi) Lût Kavmi'nin başına gelen helakın kendi müritlerinin başına gelmemesi konusunda Kur'an'da birçok ayet geçmektedir. Livata fiili bir erkeğin hem kadınlarla hem de erkeklerle yahut erkek çocukları ile yaşanan anal ilişkiyi anlatmak için kullanılan tanımdır. İslam hukukunda erkek çocuklarına yönelik bir cinsel istismarı tanımlamak için ayrı bir kelime türetilmemiştir. Livata suçu dört İslam mezhebinde farklı cezalara çarptırılmıştır. İmam Şafi ve İmam Maliki; livatayı zina olarak tanımlamış ve cezasının da recm olması gerektiğini söylemiştir. Ancak İmam Hanife ve İmam Hanbeli; bir erkeğin, erkek veya erkek çocuk ile yahut kadın ile anal ilişki kurmasının yeni bir nesil ortaya çıkarmadığı için (ki zinanın temelinde doğacak çocuğun başka bir neshebden olma ihtimalini önlemek için sert önlem alınmıştır) zina olarak değerlendirilemeyeceğini bu yüzden her ne kadar ilahi bir ceza görmesi gerekse de, kişilerin ölünceye yahut tövbe edinceye kadar hapsedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Lakin Arap toplumu içerisinde özellikle edebiyatta genç erkeklere yönelik ilgi her daim devam etmiştir.

Bu çalışma temelde mahkeme yansıyan olaylar üzerinden çeşitli çıkarımla yapmak amacındadır. Fi'l-i şeni, fiil-i livata, oğlan çekme, idlal gibi kelimelerle mahkemelerde yer bulan bu durum karşısında devlet ve halk önlem almaya çalışmıştır. İlk önce II. Bayezid kanunnamesinde görülen oğlan çekme kavramı hem erkek çocuklarını kaçırma hem de onlara yönelik cinsel istismarı anlatmak için kullanılmıştır. I. Selim oğlan çekme kavramından ayrı olarak çocuklara yönelik yaşanabilecek sözlü tacizler için ta'zir cezasını uygun görürken kadı efendinin uygun görmesi durumunda hapis dahi edebileceğini söylemiştir. I. Süleyman bu iki madde dışında livata fiilini gerçekleştiren kişinin evli-bekâr ve zengin-fakir olma durumuna göre farklı para cezaları verdiği görülmüştür. Merkezde çıkan bu kanunnamelere uygun olarak birçok eyalet kanunnamesinde de kişilerin işleyecekleri pederasti suçu

karşısında para cezasına çarptırılması emredilmiştir. Osmanlı şeyhülislamı pederasti konusunda yayınladıkları fetvalarda İslam hukuku ve ağırlıklı olarak İmam Hanife'nin görüşlerinden ilerlemiştir. Şeyhülislam bir kişinin ilk defa pederasti suçunu işlemesi durumunda genelde kişinin ıslah-ı nefis oluncaya kadar hapsedilmesi öngörürken, kişinin bu suçu alışkanlık haline getirmesi durumunda kadı efendinin uygun görmesi ile birlikte idam edileceğini belirtmektedirler.

Osmanlı'daki mahkeme tutanakları öncelikli olarak çocukların ve genç erkeklerin bize üç şekilde cinsel istismara maruz kaldıklarını göstermektedir. Bunların ilki sözlü taciz, ikincisi cinsel istismara teşebbüs ve cinsel istismarın yaşandığı davalardır. Kadı efendiler bu üç davadan herhangi biri ile karşılaştıklarında tıpkı fetvalardaki gibi suçlu olduğu iddia edilen kişinin bu suçu daha önce işleyip işlemediğine bakmıştır. Ancak fetvalardan farklı olarak kadı efendiler eğer kişinin ilk suçu ise genelde durumu mahkeme defterine kaydederek suçlu olan kişi hakkında bir sabıka kaydı oluşturmuştur. Bazı davalarda ise suçlunun ilk suçu olmasına rağmen genelde tazir cezası verilmiştir. Kişi eğer bu suçtan daha önce de işlemişse, fetvaların aksine idam cezası değil genelde kürek, kalebend yahut sürgün şeklinde cezalar vermiştir. Osmanlı mahkemelerinde pederasti suçu için idam cezası nadirde olsa devlet görevlilerine verilmiştir. Kadı efendi bu cezasıyı mutlaka İstanbul'a onaylatması gerekmiştir. Fetvalarda devlet görevlilerinin evli-bekâr olma durumuna göre cezanın farklı verildiğini görmekteyiz. Devlet özellikle düzeni sağlamak üzere görevlendirilen kişilerin düzeni bozması hususunda çok sert cezalar vermiştir.

Devlet görevlilerinin haricinde cinsel istismara yönelik idam cezası gibi ağır cezalara çarptırılan kişiler, eşkıya ve suhtelerdir. Özellikle Celâli ayaklanmaları sırasında hemen her bölgede yaşanan baskınlarda kadınlar ve çocuklar eşkıya ve suhteler tarafından kaçırılıp tecavüze uğramaktadırlar. Devlet özellikle kadınları ve çocukları korunmasına çok önem verdiği için eşkıya saldırıları karşısında yerel yetkililerin yardımına koşmaya çalışmıştır. İstenen yardım çağrılarında genel olarak aynı üslup kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımından bir ihtimal o dönemde her bölgede görülen bu saldırılar karşısında devletin ilgisini o yöreye çekebilmek için özellikle kadınların ve çocukların cinsel saldırılara maruz kaldığını belirterek devletin ilgisini kendilerine çekmeye başarmıştır.

Osmanlı edebiyatında genç erkekler ve erkek çocukları bir ideal sevgili imgesi olarak edebi ürünlere yansımıştır. İran, Arap, Hint şiirlerinde de görülen bu sevgili imgesi özellikle kadınlarla ilişkilerin mahrem doğası nedeniyle bir erkeğin kadına duygularını alanen ifade etmek hem toplumsal hem de hukuksal açıdan hakaret sayıldığı için genç erkeklerle yansıtıldığı belirtilmiştir. Şiirlerde kabul edilebilir bu durum nesir yazılarda anlatılan olaylar açısından çok daha farklıdır. Cinsellik temelli olmayan, Allah'ın güzelliğinin yeryüzündeki bir tecellisi olan oğlanlar genelde iyi huylu ve kötü huylu olarak ikiye ayrılmıştır. Saf duygular ile seilmeyi hak eden oğlanların karşısında, menfaat peşinde koşan ve aşğını sefil hale getiren kötü oğlanlar yer almıştır. Oğlanlara yönelik yapılan bu ayırım gençleri gelecek hakkında uyarılmak istenen yetişkin erkekler için de yapılmıştır. Kendilerinin sadece bedenlerinin peşinde olan yetişkin erkeklere karşı genç erkekler yazarlar ve şairler tarafından uyarılmıştır.

Osmanlı edebi hayatında çocukluk dönemi ile yetişkinlik arasında geçen süre zarfında erkekler cinsel bir obje olarak görülmüş ancak yetişkin iki erkeğin ilişki yaşaması toplum nazarında hiçbir zaman kabul edilmemiştir. Edebi eserlerde görülen ve yazarların bir şekilde “tolerans” gösterdikleri durum cinsellik temelli olmayan saf aşk duygusu ile yaşanan durumdur. Özellikle hikâyelerde aşk yaşayan kişilerin tasvirlerinde yaş farkına dikkat edilmiş ve saf duygular vurgulanmıştır. Bir erkeğin tıpkı Antik Yunan'daki gibi geçici bir evre olduğuna seilen partnerin sakalının çıkması ile son bulmasından anlaşılmaktadır. Böylece çocuk artık yetişkin bir erkek olduğu için cinsel ilgi duyulan bir partner olmaktan çıkmaktadır. Bu hususta şu değerlendirmeyi yapmak yerinde olacaktır. Osmanlı toplum hayatında livata fiilinin tanımı genel olarak anal ilişkiyi kapsıyor olsa da kişilerin aklında genelde bu durum sanki sadece yetişkin iki erkeğin ilişki yaşaması gibi algılandığını göstermektedir. Çocukluk evresinin bitimi ile sakalı çıkıp yetişkin olma süreci arasında erkek çocukları tam erkek sayılmadıkları için bir nevi livata fiilide gerçekleşmemiş olmaktadır. Bu da özellikle yüksek zümrede yer alan hatta bir şekilde şiirlerine ve anlatılarına pederasti unsurunu ekleyen kişilerin Lûti olarak kendilerini görmedikleri düşünülmektedir.

Gelen seyyahlar Osmanlı'yı başta padişah olmak üzere devlet adamlarının ve halkın genç erkekler ve erkek çocukları ile çok fazla ilişkiye girdiklerini bu yüzden

devletin yapısında büyük bir ahlâki bozulmanın yaşandığı bir ülke olarak tanımlamışlardır. Ancak anlattıkları birçok pederasti olayında suçlu olan kişiler ağır cezalara çarptırılmıştır. Üstelik fısıltı gazetesinin söylemleri arasında bazı olayların kendilerine yanlış aksettirildiği de olmuştur.

Osmanlı'da insanların bir kısmı oğlanlara yönelik ilginin genelde Avrupa ülkelerinden gelen bir alışkanlık olduğunu vurgularken, bazıları İran kökenli olduklarını savunmuşlardır. Bir nevi pederastinin bir hastalık yerine etkilenilebilecek kültürel bir olgu olduğunu düşünmüşlerdir.

Sonuç olarak baktığımızda Osmanlı hukuksal metinleri içerisinde pederastinin çeşitli suçlar ile cezalandığı görülmektedir. Kanunnamelerde penis kesme, sopa cezası ve para cezası arasında değişen cezalar görülürken, şeyhülislamın kişilerin ilk suçu ise hapsedilmesini, ancak kişi bu suçu alışkanlık haline getirmişse kadı efendinin emriyle idam edilmesini uygun görmüşlerdir. Ancak mahkeme kayıtları kişinin toplumsal konumuna ve devlet görevlisi olup olmama durumuna göre kanunname ve fetvalardan çok daha farklı cezalar vermiştir. Halktan birinin ilk suçu olması durumunda kişi hakkında genelde sabıka kaydı oluşturulurken, nadir olarak ta'zir cezası vermiştir. Kişiler tecavüz suçu ile tekrar kadı efendinin karşısına çıkması durumunda sürgün, kürek, kalebent gibi cezalara çarptırılmıştır. Devlet görevlilerinde ise İstanbul suçlamalara her daim temkinli yaklaşmıştır. Görevliler, halk tarafından pederasti suçu ile suçlanmalarının yanında birçok zorbalık ve zulüm iddialarıyla da suçlanmıştır. Bundan dolayı merkez devlet görevlilerinin işledikleri pederasti davalarının yerelden gelen hükümleri ile birlikte kendi atadığı görevli nezdinde bir defa daha görüldüğü ve suçlu bulunması durumunda ceza verildiği görülmektedir.

Mahkemelerde yaşanan olaylar ise her ne olursa olsun genç erkek ve erkek çocuklarının onurlarını korumak için mahkemelere gittiklerini göstermektedir. Üstelik çocukların şahitlikleri kabul edilmediği halde çocuklar yaşadıkları olayın tek tanığı oldukları için bazı durumlarda şahitlikleri kabul edilmiştir. Devlet pederasti konusunda hem hukuki hem de mimari önlemler alarak çocukları ve gençleri korumaya çalışmıştır. Ancak insanların zihninde yatan ve genç erkekleri yahut erkek çocuklarını cinsel obje olarak gören zihniyet ile savaşılmamıştır. Bu da anlatılar, yaşanan olaylar ve mahkemeye yansıyan olaylar arasında farklılıklar oluşmasına

neden olmuştur. Üstelik davalardan çıkarılacak bir sonuç daha devletin karşı cinsler arasında yaşanan gayr-i meşru ilişkileri evlilik kurumunu bozan bir olgu olarak düşünerek cezalandırdığını, ancak hemcinsler arasında yaşanan ilişkiler evlilik kurumunu bozacak bir olgu olarak görülmediği için sert cezalar vermediğidir.

Modern öncesi dönem Osmanlı'da pederasti hususunda kadı efendiler mahkemede çok farklı kararlar vermiştir. Bunun en büyük nedeni pederasti suçuna dair tek bir tanımın ve cezanın olmamasıdır. Esnek hukuksal yapı nedeniyle faillerin cezaları kadı efendinin kişiliğine bağlı olarak değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bazıları kişinin ilk suçunda ceza verirken, çoğunluğu bu durumu defterlerine kaydederek kişinin sabıka kaydını oluşturmak ile yetinmiştir. Cezai yaptırımlar pederastiyi alışkanlık haline getirmiş kişiler dışında, devleti temsil edip imajını zedeleyen devlet memurlarına yahut devlete isyan eden eşkıyalara verilmiştir. Mahkemelerde sürekli kötü fiil olduğu vurgulanan pederastinin aslında çok farklı parametreler ile cezai yaptırımlarının çok fazla olmadığı, cezai yaptırımlarının ise daha çok devlet imajını zedelenmesi nedeniyle olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

I. YAYINLANMAMIŞ TEMEL KAYNAKLAR

1.BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA)

A.{DVNSMHM.d..

3/193.
3/363.
3/419.
5/1098.
7/156.
7/209.
19/545.
22/19.
22/651.
24/19.
26/157.
30/96.
30/482.
35/424.
39/640.
48/414.
55/154.
58/311.
66/76.

C.ADL.

28/1660.
63/3781.

C..ZB..

16/786.
46/2263.

MŞH.ŞSC.d..

Gaziantep Sicilleri 2.

2. Yayınlanmamış Fetva Kitapları

Es'ad b. Ebubekir el-Üsküdârî, **Fetevaü'l-Esadiye**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1116.

Fetava Suretleri Şemseddin b. Ahmed, Bel. Yz. K.826-3.

Fetava-yı İbn Kemal, Nuruosmaniye Kütüphanesi, 1967.

Fetava, Süleymaniye Kütüphanesi, İsmihan Sultan, N.241.

İbn Bayram Zekeriya, **Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1167.

Mecmua-i Fetava, İstanbul Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları, K 576.

Mehmed Ataullah Efendi, **Fetava-yı Ataullah**, İstanbul Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları, Bel-Yz B0023.

Menteşezâde Abdurrahim Efendi, **Mecmu'a-i Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa N.321.

Minkarizâde Yahya Efendi, **Fetava**, Harvard University, Law School Library, M.S.1402.

Yegân Efendi, Veli b. Yusuf (998-1589), **Mecmûatü'l-Fetava**, Mft. Ktb.187.

Yenişehirli Abdullah Efendi, **Behçetü'l-Fetava**, Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla N.1229.

II. YAYINLANMIŞ KAYNAKLAR

1. Mühimme Defterleri

3 Numaralı Mühimme Defteri, (Proje Yöneticisi, İsmet Binark), Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara, 1993.

3 Numaralı Mühimme Zeyli Rebiülevvel-Cemâzielevvel 984 / Haziran Ağustos 1576 (s.176-351), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Osman Karataş, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010.

19 Numaralı Mühimme Defteri,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; H. Muharrem Bostancı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

34 Numaralı Mühimme Defteri (H.986/M.1578) Transkripti ve Değerlendirmesi (164-326 Sayfaları Arası), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Süleyman Nacak, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2011.

39 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-118), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Erhan Akçelik, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013.

43 Numaralı Mühimme Defteri (H.988/M.1580) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi [s.1-108], (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Sevilay Sakarya, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2014.

XLIX Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Hasan Yıldız, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996.

66 Numaralı (H.997-998 / M. 1589-1590) Mühimme Defteri (İnceleme-Metin), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Reyhan Aytaç, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2014.

69 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (1-168), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Muammet Samet Kaya, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013.

72 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.1-159), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Özdemir, Yılmaz, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013.

72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.160-320), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; İbrahim Canpolat, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2013.

88 No'lu Mühimme Defteri (Transkripsiyon ve Özet), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Fatma Kaytaç, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006.

91 Numaralı Mühimme Defteri (H.1056), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2015.

124 Numaralı Mühimme Defteri (H.1128-1130), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Ömer Bıyık, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2001.

2. Şeriye Sicilleri

10 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1070-1071/ 1659-1661) (Transkripsiyon), Hazırlayan; İzzet Sak, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları+, Konya, 2003.

11 Numaralı Konya Şer'îye Sicili, Hazırlayan; İzzet Sak, Kömen Yayınları, Konya, 2007.

14 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1080-1081/ 1669-1670) (Değerlendirme ve Traskripsiyon), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Fatih Küçük, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2013.

33 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (Değerlendirme ve Transkripsiyon), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Mehmet Ali Güven, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006.

38 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1103-1104/1629-1693), Hazırlayan; İbrahim Solak ve İzzet Sak, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2014.

39 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1113-1113/1701-1702), Hazırlayan; İbrahim Solak ve İzzet Sak. Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015.

45 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1126-1127/1714-1715), Hazırlayan; İzzet Sak ve Cemal Çetin, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2008.

47 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1128-1129/1716-1717), Hazırlayan; İzzet Sak, Tablet Yayınlar, Konya, 2006.

49 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1135-1136/1723-1724), Hazırlayan; Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015.

53 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1148-1149/1736-1737), Hazırlayan; İbrahim Solak ve İzzet Sak, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2014.

64 No'lu Manisa Şer'îye Sicili, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Selman Çetin, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2013.

75 Numaralı Kayseri Şer'îye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (H.1073-1074- M. 1663-1664), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Zeynep Kalıpçıoğlu, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1996.

138 Numaralı Kayseri Şer'îye Sicili (H.1161-62 / M.1748-49) Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Songül Caner, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1997.

1579 Numaralı Rodoscuk (Tekfurdağı) Şer'îye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Agron İslami, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2010.

1761-1762 Tarihleri Arasında Ayntab'da Sosyal, Siyasi ve İktisadi Yapı (125 Numaralı Gaziantep Şer'îye Sicili Metin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Makbule Bakırcı, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2015.

1765-1768 Yılları Arasında Konya’da Sosyal ve Ekonomik Hayat (59 Numaralı Konya Şer’iye Siciline Göre), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Faruk M. Karacaoğlu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.

H. 1075-1076/M.1665-1666 Tarihli 124 No’lu Manisa Şer’iye Sicili Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Ferdi Gökbuğa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2008.

İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H.1077 / M.1666-1667), Ed. Coşkun Yılmaz, İsam, İstanbul, 2011.

İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb Mahkemesi (Havâss-ı Refîa) 3 Numaralı Sicil (H.993-995 / M. 1585-1587), Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2011.

İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H.930-936 / M.1524-1530), Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2010.

İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H.990-991 / M.1582-1583), Ed. Coşkun Yılmaz, İSAM, İstanbul, 2010.

Kanuni Devrine Ait 939-941 / 1532-1535 Tarihli Lârende (Karaman) Şer’iye Sicili, Hazırlayan; Alaaddin Aköz, Tablet, Konya, 2006.

Kayseri Şer’iye Sicillerindeki Hicri 1084-1087 Tarihli 81 ve 84 Numaralı Defterler ve İslam Hukuku Açısından Tahlili, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hazırlayan; Nâsi Aslan, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1995.

3. Kanunnameler

Manisa Kütüphanesinde Bulunan 7079 no’lu Kanunnamenin Çeviri Yazısı ve Açıklaması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hazırlayan; Hilal Ortaç, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1987.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Kanunnâmeleri, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 1. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1990.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 2. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1990.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Yavuz Sultan Devri Kanunnâmeleri, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 3. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1991.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunnâmeleri I. Kısım Merkezî ve Umumî Kanunnâmeler, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 4. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1992.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım Eyalet Kanunnâmeleri I, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 5. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1992.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım Eyalet Kanunnâmeleri II, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 6. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1993.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, II. Selim Devri Kanunnâmeler, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 7/II. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1994.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, III. Murad Devri Kanunnâmeleri, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 8/I. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1994.

Osmanlı Kanunâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, I. Ahmed Devri Kanunnâmeleri, Hazırlayan; Ahmed Akgündüz, 9/I. Kitap, Fey Yayınları, İstanbul, 1996.

4. Fetva Kitapları

Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislam Fetvaları, Yay. Hazırlayan; Sinan Çuluk-Yılmaz Karaca, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2015.

Osmanlı Hukukçusu Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi ve Fetvaları, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hazırlayan; Pehlül Düzenli, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.

Yenişehirli Abdullah Efendi, **Behçetü'l-Fetâvâ**, Hazırlayan; Süleyman Kaya vd., Klasik Yayınları, İstanbul, 2011.

5. Diğer Kaynak Yayınları

Ali Ufkî Bey (Albertus Bobovius), **Saray-ı Enderun Topkapı Sarayı'nda Yaşam**, çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2013.

Derviş Ahmed Âşıkî, **Âşıkpaşazâde Tarihi**, Hazırlayan; Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2013.

Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi**, Hazırlayan; Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, YKY, 10 cilt, İstanbul, 2003-2011.

Gelibolulu Mustafa Âli. **Görgü ve Toplum Kuralları Üzerinde Ziyafet Sofraları (mevâidü'n-nefâis fî kavaidi'l-mecalis)**, Hazırlayan; Orhan Şaik Gökyay, C.1, İstanbul, 1978.

Gerlach, Stephan. **Türkiye Günlüğü 1573-1576**, çev. Türkis Noyan, Ed. Kemal Beydilli, Kitap Yayınevi, 2 Cilt, İstanbul, 2007.

Hâfız Hızır İlyas Ağa, **Osmanlı Sarayında Gündelik Hayat Letâif-i Vekâyi'-i Enderûniyye**, Hazırlayan; Ali Şükrü Çoruk, Kitabevi, İstanbul, 2016.

Heredotos, **Tarih**, çev. Müntekim Ökmen, 7. Baskı, İş Bankası, İstanbul, 2012.

Hûbân-nâme-i Nev-edâ Bir İstanbul Esnaf Güzellemesi, Hazırlayan; İrvin Cemil Schick, Kalem ve Hokka Yayınları, İstanbul, 2017.

İbrahim b. Abdullah, **Alâ'im-i Cerrâhîn Cerrâh-Nâme**, Yay. Hazırlayan; Mehmet Gürlek, Türkiye Yazma Eserler Kurumu, İstanbul, 2016.

Keykavus. **Kabusname**, çev. Mercimek Ahmet, (Hazırlayan; Orhan Şaik Gökyay), Kabalcı, İstanbul, 2007.

Kur'an-ı Kerim Meâli, Hazırlayan; Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, 19. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2010.

Kuru, Selim Sırrı. **A Sixteenth Century Scholar Deli Birader and his Dafi'ü'l-Gumum ve Rafi'ü'l-humum**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Harvard University, Cambridge, Massachusetts, May 2000.

Malalas, John. **The Chonicle of John Malalas**, trs. Elizabeth Jeffreys vd., Australian Association for Byzantine Studies Byzantina Australiensia, Melbourne, 1986.

Mehmed Halife, **Tarih-i Gilmânî**, Hazırlayan; Ömer Karayumak, Tercüman, İstanbul, (Basım tarihi yoktur).

Nicolay, de Nicolas. **Muhteşem Süleyman'ın İmparatorluğunda**, çev.Şirin Tekeli ve Menekşe Tokyay, Ed. Stefanos Yerasimos vd., Kitap Yayınevi, İstanbul, 2014.

Platon, **Devlet**, çev. Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, İş Bankası, İstanbul 2016.

Platon, **Şölen**, çev. Furkan Akderin, SAY, İstanbul 2015.

Schweigger, Salomon. **Sultanlar Kentine Yolculuk 1578-1581**, çev. Türkis Noyan, 2. Baskı, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2014.

Şeker, Mehmet. **Gelibolulu Mustafa ‘Âlî ve Mevâ’idü’n-Nefâis Fî-Kavâ’idi’l-Mecâlis**, TTK, Ankara, 1997.

III. ARAŞTIRMA VE İNCELEME ESERLER

Akgündüz, Ahmet. “Ebüssûd Efendi”, **DİA**, C.10, İstanbul, 1994, ss.365-367.

Aksoy, Özgönül. **Osmanlı Devri İstanbul Sıbyân Mektepleri Üzerine Bir İnceleme**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1968.

Ali, Kecia, **Cinsel Ahlâk ve İslâm**, çev. Adnan Bülent Baloglu, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Alpay-Tekin, Gönül, **Hayat Ağacı**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2017.

Andresyan, Hrand D. “Celalilerden Kaçan Anadolu Halkının Geri Döndürülmesi”, **Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı’ya Armağan**, TTK, Ankara, 1976, ss.45-53.

Andrews, Walter G. ve Mehmet Kalpaklı. **Sevgililer Çağı Erken Modern Osmanlı-Avrupa Kültürü ve Toplumunda Aşk ve Sevgili**, YKY, İstanbul, 2018.

Apaydın, Yunus H. “Siyaset-i Şer’iyye”, **DİA**, C.37, Ankara, 2009, ss.299-304.

Araz, Yahya. **16. Yüzyıldan 19. Yüzyıl Başlarına Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2013.

Arıkan, Zeki. “ Osmanlı İmparatorluğu’nda İhracı Yasak Mallar (Memnu Meta)”, **Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu’na Armağan**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1991, ss.279-306.

Artan, Tülay ve İrvin Cemil Schick. “Ottomanizing Pornotopia: Changing Visual codes in eighteenth-century Ottoman erotic miniatures”, **Eros and Sexuality in Islamic Art**, Ed. Francesxa Leoni-Mika Natif, Ashgate, Burlington, 2013, ss.157-207.

Atar, Fahrettin. “Fetva”, **DİA**, C.12, İstanbul, 1995, ss.486-496.

Atılğan Kocabaş, Duygu. “Antik Yunan’da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili”, **Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi**, 2013, ss.15-27.

Aydemir, Adem, “Divanü Lugati’t Türk’te Aşk ve Cinsellik Üzerine”, **JASSS**, Cilt.5, 2012, ss. 15-41.

Aydın, Mehmet Akif. **Osmanlı Aile Hukuku**, Klasik Yayınları, İstanbul, 2017.

Bardakçı, Murat. **Osmanlı'da Seks**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2005.

Bardakoğlu, Ali. "Had", **DİA**, C. 14, İstanbul, 1996, ss.547-551.

Başoğlu, Tuncay. "Ta'zîr", **DİA**, C.40. Ankara, 2011, ss.198-202.

Berkowitz, Eric. **Seks ve Ceza Arzuyu Yargılamanın Dört Bin Yıllık Tarihi**, çev. Orhan Düz, Kolektif, İstanbul, 2013.

Bostan, İdris. **Osmanlı Bahriye Teşkilâtı XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire**, TTK, Ankara, 1992.

Boswell, John. **Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality**, Chicago, 1980.

Boswell, John. "Devrimler, Evrenseller, Cinsel Kategoriler", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss.16-35.

Braudel, Fernand. **Akdeniz ve Akdeniz Dünyası**, C.2, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren, İstanbul, 1990.

Canan, İbrahim. **Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte**, Akçağ Yayınları, C. 5, İstanbul, (Basım tarihi yoktur.)

Çokuğraş, Işıl. **Bekâr Odaları ve Meyhaneler Osmanlı İstanbul'unda Marjinalite ve Mekân (1789-1838)**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2016.

Clauson, Sir Gerard. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Clarendon Press, Oxford, 1972.

Dankoff, Robert. "Ayıp Değil", **Çağının Sıradışı Yazarı: Evliye Çelebi**, Haz. Nuran Tezcan, YKY, İstanbul, 2009, ss.109-122.

Daşçı, Semra. **Avrupa Resminde Çocuk İmgesi**, Bağlam, İstanbul, 2008.

Daşcıoğlu, Kemal. **Osmanlı'da Sürgün**, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2007.

Değirmenci, Tülün. "Osmanlı Tasvir Sanatında Görselin Okunması: İmgenin Ardındaki Hikâyeler (Şehir Oğlanları ve İstanbul'un Meşhur Kadınları)", **Osmanlı Araştırmaları**, S.XLV, 2015, ss.25-55.

Demirhan Erdemir, Ayşegül. "Ahlât-ı Erbaa", **DİA**, C.2, İstanbul, 1989, s.24.

Develi, Hayati. “İstanbul’a Dair “Risâle-i Garibe””, **İstanbul Araştırmaları**, S.1, İstanbul Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 1997, ss.95-190.

Dingil, Filiz. “Platon’da Oğlan Aşkına Dair Kaygılar”, **Kebikeç**, S.13, Ankara, 2002, ss, 135-144.

Düzdağ, Mehmet Ertuğrul. **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1972.

EIR, “Homosexuality iii. In Persian Literature”, **Encyclopædia Iranica**, Sayı:XII, New York, 2004, pp.445-448.

El-Rouayheb, Khaled. **Before Homosexuality in the Arab-Islamic World, 1500-1800**, The University of Chicago, Chicago-London, 2005.

Eren, Hasan. **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Kişisel Yayınları, Ankara, 1999.

Eyüboğlu, İsmet Zeki. **Divan Şiirinde Sapık Sevgi**, Okat Yayınevi, İstanbul, 1968.

Faroqhi, Suraiya. **Devletle Başa Çıkmak Osmanlı İmparatorluğu’nda Siyasal Çatışmalar ve Suç 1550-1720**, çev. Hamide Koyukan Bejsovec, Alfa, İstanbul, 2016.

Faucault, Michel. **Cinselliğin Tarihi**, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı, İstanbul, 2013.

Fetvacı, Emine. “I. Ahmed Albümünde Aşk”, **Türklük Bilgisi Araştırmaları Walter G. Andrews II**, Sayı: 34/II, Harvard, 2010, ss.53-62.

Fleischer, H. Cornell. **Tarihçi Mustafa Âli Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı**, çev. Ayla Ortaç, TVYY, İstanbul, 2013.

Gelir, Burcu. **1680-1700 Yılları Arasında Ayntab (Gaziantep) Şehrinde Asayiş Problemleri ve İslam Osmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, s.22.

Genç, Mehmet. “İltizam”, **DİA**, C.22, İstanbul, 2000, ss.154-158.

Gezer, Onur. “Çizginin Dışındakiler: Osmanlı İstanbul’unun Aykırı Bekârları ve Bekâr Girer “Melek Girmez” Odaları”, **Osmanlı İstanbul’u Sempozyumu 2**, Ed. Feridun M. Emecen vd., 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul, 2014, ss.523-552.

Greenberg, David F. **The Construction of Homosexuality**, The University of Chiago Press, Chiago, 1988.

Gregory Timot E. ve Anthony Cutler. "Homosexuality", **The Oxford Dictionary of Byzantium**, Ed. Alexander P. Kazhdan, Oxford University Press, Oxford, 1991.

Grosrichard, Alain. **Sultanın Sarayı Avrupalıların Doğu Fantezileri**, çev. Ali Çakıroğlu, Aykırı, İstanbul, 2004

Golden, Mark. "Pais, Child and Slave", **L'Antiquité Classique**, Tom. 54, 1985, pp.91-104.

Güven, Oğuz. "Hançerli Hanım Hikâye-i Garibesi'nin Modern Eşcinselleri", **Milli Folklor**, S. 83, Ankara, 2009.

Halperin, David M., "Cinsellikten Önce Seks; Klasik Atina'da Oğlancılık, Politika ve Güç", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., Çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 36-52.

Head, Thomas. "Raguel, Martyrdom of St. Pelagius", **Medieval Hagiography An Anthology**, trs. Jeffrey A. Bowman, Routledge, New York, 2001, pp.227-236.

Hergemöller, "The Middle Ages", **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames&Hudson, London, 2006, pp.57-77.

Heyd, Uriel. "Osmanlı Fetva Müessesesinin Bazı Tezahürleri", **Türk Hukuk ve Kültür Tarihi Üzerine Makaleler**, çev. Fethi Gedikli, Ankara Okulu, Ankara, 2014, ss.72-83.

Heyd, Uriel. **Studies in Old Ottoman Criminal Law**, Ed. V.L. Menage, Oxford, 1973.

Huang, Martin W. "Male-Male Sexual Bonding and Male Friendship in Late Imperial China", **Journal of History of Sexuality**, Sayı:22, N.2, University of Texas Press, May 2013, pp.312-331.

Hupperts, Charles. "Homosexuality in Greece and Rome", **Gay Life and Culture A World History**, Ed. Robert Aldrich, Thames & Hudson, London, 2006, pp.29-55.

Huusen, Arend H. "On Sekizinci Yüzyılda Hollanda Cumhuriyeti'nde Sodomî", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., Çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 142-151.

Hyde, Jane Shibley ve John Delamarte. **Understanding Human Sexuality**, Madison, 1997.

İpşirli, Mehmet. “XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası İle İlgili Hükümler”, **Tarih Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Tayyip Gökbilgin’e Armağan)**, S.12, İstanbul, 1982, ss.203-248.

İnalcık, Halil. **Has-bağçede ‘Ays u Tarab Nedîmler Şâîrler Mutrîbler**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

İnalcık, Halil. “Osmanlı İdare, Sosyal ve Ekonomik Tarihiyle İlgili Belgeler: Bursa Kadı Sicillerinden Seçmeler”, **Belgeler**, TTK, C.X, S.14, Ankara, 1981, ss.1-91.

İnalcık, Halil. **Osmanlı’da Devlet Hukuk ve Adâlet**, Kronik, İstanbul, 2016.

İnanır, Ahmed. **İbn Kemal’in Fetvaları Işığında Osmanlı’da İslam Hukuku**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Jenkins, Ian. **Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Buluntular Işığında Antik Devirde Çocuk Eğitimi**, çev. Hasan Malay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1988.

Jütte, Robert. **Erken Modern Avrupa’da Yoksulluk ve Sapkınlık**, çev. Bengü Kurtege Sefer, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011

Kanat, Cüneyt. **Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza**, Küre Yayınları, İstanbul, 2010.

Kandemir, Yaşar M. “Hadis”, **DİA**, C.15, İstanbul, 1997, ss.27-64.

Kılıç, Çiğdem. “Zenne ve Köçek”, **İğdiş, Sünnet, Bedene Şiddet Kitabı**, Ed. Emine Gürsoy-Naskali-Aylin, Koç, Kitabevi, İstanbul, 2009, ss.355-365.

Kiel, Michiel. “Şehirköy”, **DİA**, C.38, İstanbul, 2010, ss.454-456.

Kim Young-Gwan ve Sook-Ja Hahn. “Homosexuality in Ancient and Modern Korea”, **Culture, Health & Sexuality**, Sayı: 8, No.1, Jan.-Feb., 2006, pp.59-65.

Koçu, Reşat Ekrem. “Dellak”, **İstanbul Ansiklopedisi**, C.8, İstanbul, 1966, ss.4362-4369.

Koçu, Reşat Ekrem. **Eski İstanbul’da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri**, Doğan Kitabevi, İstanbul, 2015.

Koçu, Reşat Ekrem. “Fuhuş”, **İstanbul Ansiklopedisi**, C.11, İstanbul, 1971, ss.5855-5864.

Koçu, Reşat Ekrem. **Tarihte İstanbul Esnafı**, Doğan Kitabevi, İstanbul, 2016.

Koçu, Reşat Ekrem. **Yeniçeriler**, Koçu Yayınları, İstanbul, 1964.

Konan, Belkıs. “Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu”, **OTAM**, S. 29, Ankara, 2011.

Kortantamer, Samira. **Bahrî Memlûklarda Üst Yönetim Mensupları ve Aralarındaki İlişkiler**, Ege Üniversitesi, İzmir, 1993.

Kortantamer, Samira. “Memlûklerde Sünnet, Hadım Etme ve İşkence”, **İğdiş, Sünnet, Bedene Şiddet Kitabı**, Ed. Emine Gürsoy-Naskali-Aylin, Koç, Kitabevi, İstanbul, 2009, ss.107-117.

Kortantamer, Tunca. “Gazelde Erotizm Bâkî ve Fuzûlî- Onaltıncı Yüzyılın En Meşhur İki Osmanlı Şairi”, **Tunca Kortantamer İçin**, çev. Fatih Ülken, Ege Üniversitesi, İzmir, 2007.

Kortantamer, Tunca. **Nev’î-zâde Atâyî ve Hamse’si**, Ege Üniversitesi, İzmir, 1997.

Köprülü, Fuad. “Bâkî”, **İA**, C. 2, MEB, İstanbul, 1979, ss. 243-253.

Kumrular, Özlem. **İslam Korkusu Kökenleri ve Türklerin Rolü**, Doğan Kitap, İstanbul 2012.

Kuru, Selim Sırrı, “Gazelde Sevgilinin Cinsiyetlendirilmesi Açısından Erkek İsimli Redifler”, **Kitap-lık**, S.107, YKY, İstanbul, 2007, ss.83-89.

Kutlar, Fatma Sabiha. “Dilber Narhlarına İlişkin Bir İstanbul Şehrengizi: *Narh-Nâme-i Dil-Berân*”, **Türklük Bilgisi Araştırmaları Cem Dilçin II**, V.33-II, Harvard, 2009, ss.1-33.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri. “Seyyid”, **DİA**, C.37, İstanbul, 2009, ss.40-43.

Kütükoğlu, Mübahat S. “Mühimme Defterleri”, **DİA**, C.31, İstanbul 2006, ss.520-523.

Laiou, Angeliki. “Arzu, Aşk ve Delilik: Bizanslıların Gözüyle Cinsel İlişkiler”, **Cogito**, çev. Özden Arıkan, YKY, Sayı:17, 1999, ss.179-208.

Lascaratous, John ve Effie Rebelakou Poulakou. “Child Sexual Abuse: Historical Cases in the Byzantine Empire (324-1453 A.D.)”, **Child Abus & Neglect**, Vol. 24, (August 2000), pp.1085-1090.

Levend, Agâh Sırrı. **Türk edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul**, İstanbul Fetih Derneği, İstanbul, 1958.

Lewis, Bernard. **Music from a Distant Drum: Classical Arabic, Persian, Turkish, and Hebrew Poems**, Princeton 2001.

Μπαμπινιώτη, Γεωργίου Δ. **Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας** (Yeni Yunan Dili Sözlüğü), Κεντρό Λεξικολόγιας, Αθήνα, 2002.

Ng, Vivien W., “Çin İmparatorluğu’nun Son Zamanlarında Eşcinsellik ve Devlet”, **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 76-89.

Nutku, Özdemir. **Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997.

Oksaçan, Halit Erdem. **Sultanlar Devrinde Oğlanlar**, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2014.

Olsen, Glenn W. “The Sodomitic Lions of Granada”, **Journal of the History of Sexuality**, University of Texas Press, Vol. 13, No 1, pp.1-25.

Ortaylı, İlber. “Kadı”, **DİA**, C.24, İstanbul, 2001, ss.69-73.

Özden, Şükrü. “Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.3, S.5, İstanbul, 2005, ss.249-378.

Peirce, Leslie. **Ahlak Oyunları 1540-1541 Osmanlı’da Ayntab Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet**, çev. Ülkün Tansel, TVYY, İstanbul, 2005.

Peirce, Leslie. “Ekberiyet, Cinsellik ve Toplum Düzeni: Modern Dönemin Başlangıcında Toplumsal Cinsiyetle İlgili Osmanlı Söz Dağarcığı”, **Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları**, çev. Necmiye Alpay, Ed. Madeline Zilfi, TVYY, İstanbul, 2014, ss.166-193.

Peirce, Leslie. **Harem-i Hümayun Osmanlı İmparatorlu’nda Hükümdarlık ve Kadınlar**, çev. Ayşe Berktaş, 7. Baskı, TVYY, İstanbul, 2016.

Peirce, Leslie. “İnsan Kaçırmanın Namuslu ve Namussuz Halleri: Osmanlı Dünyasında Hükümdarlar, Eşkıyalar ve Kahramanlar”, **Kebikeç**, Sayı:34, Ankara, 2012, ss.41-60.

Pellet, Charles. “Livat”, **Müslüman Toplumlarda Erkeklerle Arası Cinsellik ve Erotizm**, Ed. Arno Schmitt-Jehoeda Sofer, çev. Dilek Canat, Kavram, İstanbul, 1995, ss.165-180.

Puff, Helmut. "Early Modern Europe 1400-1700", **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames& Hudson, London, 2010, pp.79-101.

Redhouse, James W. **A Turkish and English Lexicon**, İstanbul, 1978.

Rocke, Michael. **Forbidden Frienship: Homosexuality and Male Culture in Renaissance Florence**, Oxford University Press, New York, 1996.

Rowson, Everett K. "Homosexuality ii- In Islamic Law", **Encyclopædia Iranica**, Vol. XII, New York, 2004, p.441-445.

Ruff, Julius R. **Erken Modern Avrupa'da Şiddet (1500-1800)**, çev. Didem Türkoğlu, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2011.

Santre, Maurice. "Antik Yunan'da Eşcinsellik", **Batı'da Aşk ve Cinsellik**, Der. Georges Duby, çev. Ayşen Gür, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Saslow, James M. **Ganymede in the Renaissance: Homosexuality in Art and Society**, New Haven, Yale Universty Press, 1986.

Saslow, James M. "Rönesans'ta Eşcinsellik: Davranış, Kimlik ve Sanatsal İfade", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 90-104.

Schalow, Paul Gordon, "Modern Japanya'nın İlk Dönemlerinde Erkek Aşkı: "Gençlik"'in Edebi Bir Anlatımı", **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 117-128.

Schmidt, Jan. "Sünbükzade Vehbi's Şevk-engiz An Ottoamn Pornographic Poem", **TURCICA**, Vol. XXV, Strasbourg, 1993, pp.9-37.

Schmitt, Arno. "Erkek Erkeğe Cinselliğe Farklı Yaklaşımlar: Fas'tan Özbekistan'a Erotizm", **Müslüman Toplumlarda Erkeklerle Arası Cinsellik ve Erotizm**, Ed. Arno Schmitt-Jehoeda Sofer, çev. Dilek Canat, Kavram, İstanbul, 1995, ss.17-40.

Sibalis, Michael. "Male Homosexuality in the Age of Englihtenment and Revolution 1680-1850", **Gay Life and Culture**, Ed. Robert Aldrich, Thames& Hudson, London, 2010, pp.103-123.

Skjærvø, Prods Oktor. "Homosexuality i- In Zoroastrianism", **Encyclopædia Iranica**, Vol. XII, New York, 2004, pp.440-441.

Stetkevych, Suzanne. "Intoxication and Immortality: Wine and Associated Imagery in al-Ma'arri's Garden", **Homoeroticism in Classical Arabic**

Literature, Ed. J. W. Wright- Everett K. Rowson, Colombia University Press, New York, 1997, pp.210-232.

Sonbol, Amira. “Osmanlı Mısır’ı ve Modern Mısır’da Tecavüz ve Hukuk”, **Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları**, Ed. Medeline C. Zilfi, çev. Necmiye Alpay, TVYY, İstanbul, 2014, ss.211-229.

Şaman, Ceren. **Türk Ceza Kanunu’nda Çocukların Cinsel İstismarı Suçu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Tannahill, Reay. **Tarihte Cinsellik**, çev. Sinem Gül, Dost Kitabevi, Ankara, 2003.

Teschke, Benno. **1648 Söylencesi Sınıf Jeopolitik ve Modern Uluslararası İlişkilerin Kuruluşu**, çev. Bülent Şimşek, Can Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2017.

Trachtenberg, Joshua. **The Devil and the Jews: The Medieval Conception of the Jew and Its Relation to Modern Anti-Semitism**, Jewish Publication Society of America, Philadelphia, 1943.

Trumbach, Randolph, “Modern Kültürde Sodom ve Cinsiyet Eşitliğinin Ortaya Çıkması”, **Tarihten Gizlenenler**, Ed. Martha J. Vicinus, Martin Bauml Duberman, George Chauncey Jr., çev. Serkan Göktaş, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2001, ss. 129-141.

Tuğcu, Emine. **Şehrengizler ve Âyîne-i Hûbân-ı Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Turan, Şerafettin. “Kemalpaşazâde”, **DİA**, C.25, İstanbul, 2002, ss.238-240.

Tuşalp-Tekin, Emine. **Treating Outlaws and Registering Miscreants in Early Modern Ottoman Society: A Study on the Legal Diagnosis of Deviance in Şeyhülislam Fatws**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 2005.

Uğur, Yunus. “Şer’iyye Sicilleri”, **DİA**, C.39, İstanbul 2010, ss. 8-11.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. **İlmiye Teşkilatı**, TTK, Ankara, 2014.

Weisser, Ursula. **Zeugnung, Vererbung und pränatale Entwicklung in der-Medizin des arabisch-islâmischen Mittelalters**, Erlangen, Hannelore Lueling, 1983.

Wright Jr, J. W. “Masculine Allusion and the Structure of Satire in Early Abbasid Poetry”, **Homoeroticism in Classical Arabic Literature**, Ed. J. W.

Wright- Everett K. Rowson, Colombia University Press, New York, 1997, pp.1-23.

Veyna, Paul. “Roma’da Eşcinsellik”, **Batı’da Aşk ve Cinsellik**, Der. Georges Duby, çev. Ayşen Gür, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Yakut, Esra. “Tanzimat Dönemi’ne Kadar Osmanlı Hukuku’nda Ta’ziri Gerektiren Suçlar ve Cezaları”, **Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları**, S.2, İstanbul, 2006, ss.25-40.

Yaşaroğlu, Kâmil. “Livata”, **DİA**, Cilt:27, İstanbul, 2003, ss.198-200.

Yıldız, Hakkı Dursun. “Abdurrahman III”, **DİA**, C.1, İstanbul, 1988, ss.152-155.

Zarinebaf, Fariba. **Crime and Punishment in Istanbul 1700-1800**, California University Press, Berkeley, 2010.

Ze’evi Dror. **Müslüman Osmanlı Toplumunda Arzu ve Aşk**, çev. Fethi Aytuna, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008.

Zelyut, Rıza. **Osmanlı’da Oğlancılık**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2016.